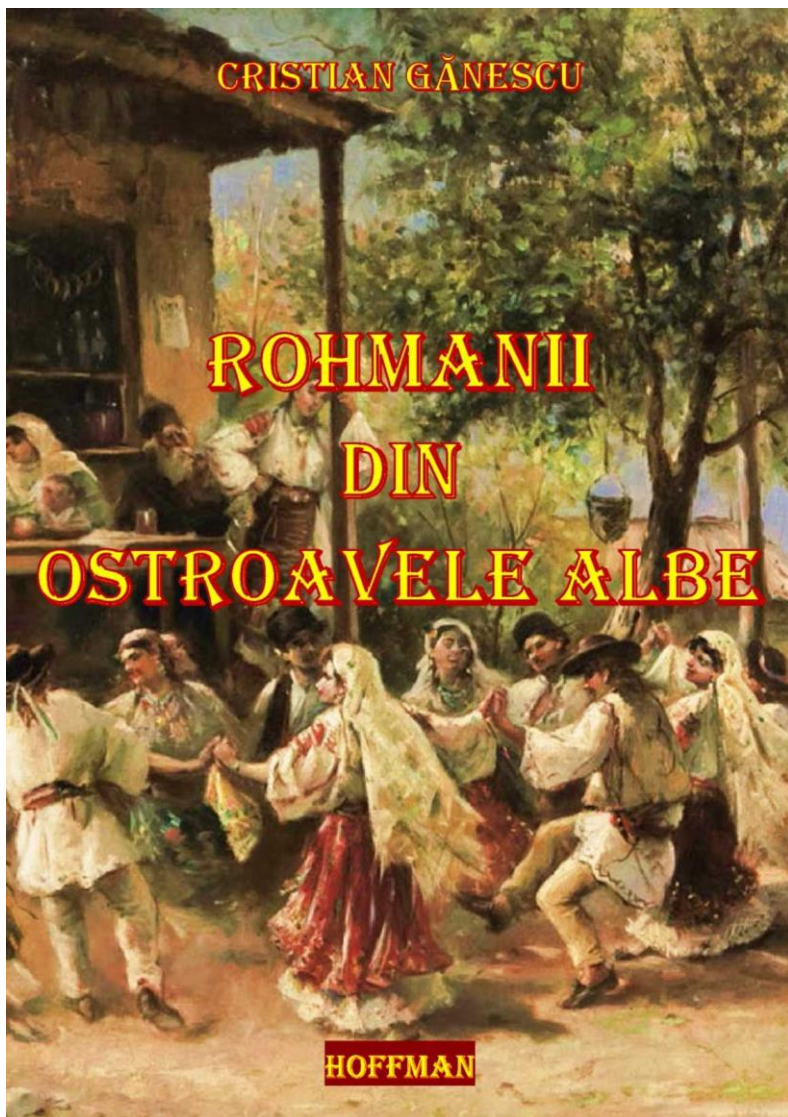

CRISTIAN GĂNESCU
ROHMANII DIN OSTROAVELE ALBE

CRISTIAN GĂNESCU

ROHMANII
DIN OSTROAVELE ALBE

EDIȚIA A II-A

☞ **HOFFMAN** ☞

2023

© Cristian Gănescu

Această carte este protejată prin Copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

EDITURA HOFFMAN

Tel: 0740.984.910

contact@editurahoffman.ro

www.EdituraHoffman.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GĂNESCU, CRISTIAN

Rohmanii din Ostroavele Albe / Cristian Gănescu. - Caracal :
Editura Hoffman, 2023

ISBN 978-606-46-1991-4

94

Distribuitor:

Oltenia Star SRL, Craiova, Str. Câmpia Islaz 85

biz.craiova@gmail.com

Cărțile se pot cumpara de pe www.cab.ro

Telefon: 0723663100

Pentru strămoșii poporului român, *spațiul vital* sau *oecumena arhetipală* era formată, în sens imediat, din teritoriul ocupat de moșia proprie, iar în sens larg de teritoriul locuit de moșiile întemeiate de cei cu care considerau că se înrudesc, fie prin legături de sânge, fie prin legături de alianță, fie prin credința în anumite valori etnice, spirituale, sociale, economice, politice sau religioase. Începând din momentul întemeierii moșiilor, apoi din momentul unirii moșiilor în triburi și uniuni de triburi, *oecumena arhetipală* sau *spațiul vital* s-a lărgit considerabil. Este vorba, desigur, despre un proces de expansiune progresivă ce a pornit de la nivelul unității de bază, moșia, la nivelul unui trib, apoi la nivelul unor uniuni de triburi și, ulterior, la nivelul unei “țări” - sau, în timpurile recente, ale unui voievodat condus de un voievod. Modelul principal al spațiului vital al strămoșilor poporului român a fost cel de *incintă circulară*. La nivelul unei moșii, incinta circulară era teritoriul propriu-zis al moșiei, care avea în mijloc un spațiu defrișat în care se afla un artefact de genul unei coloane a cerului, care putea să fie un megalit (în epoca pietrei) sau, mai târziu, un stâlp ornamental din lemn și o vatră sacră a moșiei - un altar din piatră sau eventual din pietre de râu. Tot în mijlocul unei moșii se va fi aflat coliba moșului. Alături de altar și de coloana cerului se vor fi aflat buturugile pe care se așezau la sfat Oamenii Buni și Bătrâni ce formau Sfatul, în jurul unei mese circulare. Tot acolo se afla și “bătătura horei”. Hora a fost la origine un ritual de înfrățire a membrilor comunității, care se juca la toate ceremoniile importante. Hora ce se încingea la marile sărbători religioase ale

strămoșilor poporului român era expresia concretă a spațiului circular; oecumena arhetipală de tip circular a moșiei era celebrată de încingerea horei. Pe băătura horei, în răstimpul sărbătorilor, se făceau și se desfăceau alianțele matrimoniale, flăcăii erau prezentați fetelor și multe altele de același gen. Moșia avea ca limite naturale marginile sau hotarele satului. În interiorul hotarelor se vor fi aflat toate elementele traiului în devălmășie. Expresia *vatra moșiei* avea mai multe sensuri. La nivelul unei locuințe, vatra era locul cel mai pur: locul unde ardea focul; pe vatra locuinței se gătea, se descânta, se făceau vrăji casnice, se lega și se dezlega și, nu în ultimul rând, de la vatră se încălzeau membrii familiei pe timp de iarnă. În sens restrâns, prin vatra moșiei se înțelegea altarul central. În sens larg, prin vatră, se înțelegea perimetrul moșiei. De asemenea, prin vatră se mai înțelegea centrul moșiei unde se adunau, la anumite date calendaristice, moșul și bătrânii, conducătorii de drept, care formau “Sfatul Oamenilor Buni și Bătrâni”. Exista, de asemenea, o diferențiere clară între locurile curate și cele necurate. Locurile curate erau locurile prin excelență sacre, precum vetrele și coloana cerului, fântânile deschise și alte locuri. Locurile necurate erau locurile în care se petrecuseră evenimente negative, de exemplu crime, tâlhării și unde se manifestau spirite nefaste, malefice. Poate fi remarcat cu ușurință faptul că întregul ansamblu arhetipal al unei moșii tradiționale a fost immortalizat de Constantin Brâncuși în complexul sculptural de la Târgu Jiu, ce conține Coloana Infinitului, Masa Tăcerii înconjurată de 12 scaune și Poarta Sărutului.

CREAȚIA LUMII

☞ Fârtatul și Nefârtatul ☞

Mitologia poporului român prezintă propria sa concepție cu privire la creația lumii, cu privire la ceea ce s-a petrecut în trecutul îndepărtat și cu privire la liniile genealogice care au populat arealul carpato-danubiano-pontic.

Creația lumii este prezentată în mitul cosmogonic fundamental al poporului român, mit care este cunoscut în ziua de astăzi într-o mulțime de variante, în funcție de zona în care a fost cules de etnologi (cele mai importante variante au fost menționate de Romulus Vulcănescu, Marcel Olinescu, Elena Niculiță Voronca, Todor Pamfile, Mircea Eliade etc.).

Una din variantele mitului afirmă că la început, înaintea apariției lumii, exista doar “nimicul”: “nu era lume, nu era pământ, nu erau dobitoace, nu era țepenie de om”. Nu existau decât văzduhul și apa, peste care, sub chipul unui hulub (porumbel), plutea sau zbura Dumnezeu Milostivul. Mitul mai consemnează și faptul că, pe undeva pe acolo, printr-o baltă, era și “Antihârțul” - adică Necuratul. “Necuratul fârtătea pe Milostivul, iar Milostivul îl nefârtătea pe necuratul”. Așadar, Necuratul îl numea pe Dumnezeu prin termenul de Fârtat, iar Dumnezeu îl numea pe Necurat prin

termenul de Nefârtat. Cum nu exista nici un petec de pământ unde să stea, Fârtatul l-a trimis pe Nefârtat să se scufunde în apă și să aducă la suprafață o mână de mâl, pentru a face pământul. Nefârtatul, vrând-nevrând, s-a executat. Dumnezeu i-a spus însă Nefârtatului să ia mâlul în Numele Său - adică al lui Dumnezeu -, dar Nefârtatul a luat mâlul în numele său. De câte ori revenea la suprafață din fundul apei, mâlul i se scurgea printre degete. Abia a treia oară a ajuns Nefârtatul cu ceva mâl între unghii, cu care Dumnezeu a făcut o “turtiță” de pământ, unde s-au odihnit. “Adormind” Dumnezeu, mai consemnează mitul, Nefârtatul a vrut să-L arunce în apă și să-L înece, pentru a rămâne singurul stăpân al lumii (așa gândea Nefârtatul atunci, așa gândește și acum!). Și tot îl rostogolea Nefârtatul pe Dumnezeu, dar în loc să ajungă cu El în apă, pământul a început să se dilate, turtița devenind o insulă. Aceasta a fost insula primordială. Pe insula primordială a apărut un brad cosmic uriaș; chiar la temelia acestui brad cosmic s-a așezat Dumnezeu pentru a se odihni în seara acelei prime zile a creației. (1)

Mitul nu are nevoie de prea multe comentarii; trebuie însă remarcat faptul că mitul este cât se poate de exact în sistemul propriu de referință. Variantele mitului au circulat din gură în gură o lungă perioadă de timp, astfel că adaosurile sunt inerente; ele s-au depus precum aluviunile la gurile de vărsare ale unui fluviu. Mitul pornește așadar de la personificarea destul de naivă a lui Dumnezeu-Fârtatul și a Nefârtatului (un alt mod de a spune satan-vrăjmașul), pentru ca evenimentele să se întipărească mai bine în mintea auditoriului (o lungă perioadă de timp miturile au fost transmise exclusiv pe cale orală; abia ulterior au fost sintetizate și scrise). Mitul prezintă, în esență, o “fotografie” a unei epoci trecute: nu precizează ce a existat înainte, după cum nu specifică ce s-a petrecut după aceea; nu precizează

nici cauzele pentru care s-au desfășurat evenimentele. De exemplu, nu explică de ce Dumnezeu nu a coborât singur în abis pentru a aduce o mână de mâl, după cum nu explică de ce a devenit “Cel din baltă” Nefârtat - cu alte cuvinte, nu explică de ce Nefârtatul, odinioară un înger puternic, a căzut din ceruri, devenind “potrivnicul” lui Dumnezeu Milostivul. Este demnă de reliefat imaginea prin care mitologia românilor l-a prezentat pe Dumnezeu, despre care afirma că zbura sub chipul unui hulub peste apele primordiale; aceeași imagine este prezentată în Vechiul Testament, care afirmă că înaintea Facerii, Duhul lui Dumnezeu se plimba peste suprafața apelor primordiale (abisului).

Faptul că, încă de la începutul mitului, Dumnezeu și “Cel din baltă” (Nefârtatul, Vrajmașul: satan) sunt prezenți în actul creației, i-a determinat pe numeroși comentatori moderni (etnologi, filozofi, istorici ai religiei, analiști etc) să afirme că mitologia română în întregul ei este dualistă, și să stabilească degrabă similitudini cu concepția bogomilică care a apărut în Evul Mediu pe teritoriul Bulgariei și României.

Totuși, mitul nu este deloc dualist. Dualismul are la bază concepția că la originea cosmosului se află două ființe cosmocreatoare egale, dar de semn contrar: una bună și cealaltă rea. Nu este cazul cu acest mit, astfel încât se poate observa de la o poștă faptul că avem de-a face doar cu un fragment al unui mit mult mai amplu, al cărui început, în unele variante, s-a pierdut. Din mit răzbate însă un monism indiscutabil, datorită faptului că este prezentat dintru început doar Dumnezeu, adevăratul și singurul Creator al Lumii, sub forma unui hulub, care se plimba deasupra abisului de apă. În unele variante ale mitului, acest aspect lipsește, dar aceasta nu înseamnă că nu a existat, ci doar că s-a pierdut. Mitul consemnează și faptul care nu a fost remarcat în mod corespunzător de niciunul dintre analiștii ce au încercat să-l

interpreteze, că Duhul lui Dumnezeu doar se “plimba” pe deasupra apelor abisului. Duhul lui Dumnezeu nu a intrat în contact cu abisul - nu s-a scufundat în abis. Motivul pentru care Dumnezeu nu s-a scufundat în abis pentru a aduce o mână de mâl, este că nu poate fi compatibil cu acesta. Dumnezeu nu poate să fie compatibil cu abisul, locul unde își au sălașul “cei căzuți”. Doar Nefârtatul s-a scufundat în abis (în propria sa “locuință”), pentru a aduce esența materiei - mâna de mâl - o materie nevie, pe care Dumnezeu a vivificat-o după aceea, i-a insuflat viață.

Mitul a consemnat așadar faptul că doar Nefârtatul a adus materia din abis. Doar Nefârtatul s-a scufundat după ea. Dar cu materia singură nu se poate construi o lume - așa cum cred materialiștii din ziua de astăzi. Nu trebuie făcută, în acest context, confuzia între “lume” și planul cuantic material; lumea, cosmosul în ansamblu, are multe paliere, planul cuantic material fiind doar ultimul dintre ele. În consecință, trebuie făcută o netă diferență între Unicul și adevăratul Creator al Lumii - al întregii Lumi - care este Dumnezeu, și creația planului cuantic material, la care - potrivit mitului - a contribuit și Nefârtatul.

Deși materia a fost adusă de Nefârtat din abis, doar Dumnezeu i-a insuflat Viață. Dacă Dumnezeu n-ar fi intervenit în acea formă de materie pentru a-i infuza Viața, materia ar fi înghețat în scurt timp, iar planeta pământ ar fi arătat precum celelalte planete din sistemul solar: lipsită de viață. Viața insuflată în materie de către Dumnezeu se manifestă, printre altele, și în sistemul de linii din energie argintie ce susține globul terestru. În ziua de astăzi, știința are cunoștință despre rețeaua planetară Hartmann, formată din linii de energie foarte fine; totuși, din punct de vedere spiritual, rețeaua Hartmann este doar ultima manifestare a Energiei de Viață insuflată de către Dumnezeu globului

terestru, pentru ca acesta să fie viu. Prin infuzia de Viața a Duhului Sfânt, a treia Persoană a Sfintei Treimi, materia a devenit vie. Acesta este motivul pentru care unii filosofi din antichitate considerau materia ca fiind un aspect al răului; de aceea se spune și că Cel rău este “stăpânul lumii acesteia”. Nu al întregii lumi, ci doar al lumii materiale. Dacă Dumnezeu și-ar retrage Darul - Viața - din lumea materială, aceasta pur și simplu s-ar pietrifica. Plantele, animalele și oamenii ar deveni statui din piatră; sufletele lor ar rămâne conștiente de ceea ce se petrece în jur, dar ar rămâne captive în acele statui.

Cât privește bradul cosmic apărut dintru început pe insula primordială, acesta este “axis mundi”, axa universului sau coloana cerului; din punct de vedere spiritual, de-a lungul coloanei cerului curge un flux de energie “necreată” (în sensul folosit de misticul Grigorie Palama), ce provine de la Dumnezeu, care susține tot ce există.

☞ Ostroavele Albe ☜

Miturile, legendele și basmele poporului român menționează mai multe *centre de putere*, pe care le numesc Ostroave. Există, astfel, în mitologia românilor, Ostroave albe, acolo unde locuiesc “Cei puri”, și Ostroave negre unde locuiesc “Cei întunecați”. Ostroavele albe sunt situate, afirmă miturile și legendele poporului român, la marginea lumii, în limanurile Apei Sâmbetei. În miturile, legendele și basmele poporului român “Cei puri”, locuitorii Ostroavelor Albe, au fost denumiți *Rohmani* sau *Blajini*.

Apa Sâmbetei, mai afirmă miturile, legendele și basmele poporului român, este un fluviu care înconjoară Pământul de șapte sau de nouă ori. Romulus Vulcănescu - în monumentală lucrare intitulată *Mitologie Română* - afirmă

textual într-un mod cât se poate de limpede că “ostroavele reprezintă pământuri neîntinate, ieșite în stare pură din Apa Sâmbetei, în condițiile ridicării pământului din apele primordiale.” (1)

În mitologia grecească Apa Sâmbetei a fost denumită Styx, iar la primii filosofi greci a primit denumirea Okeanos (Okeanos Potamos). Miturile româniți precizează că Apa Sâmbetei izvorăște de la rădăcina Bradului cosmic, primul element vegetal ce a apărut pe insula primordială; apoi, Apa Sâmbetei înconjoară pământul de șapte sau de nouă ori, și se varsă în iad. Dacă la origine este pură, pe măsură ce înconjoară pământul, Apa Sâmbetei se murdărește, iar în iad se transformă în flăcări.

“Ostroave albe” se află chiar la incidența Apei Sâmbetei cu lumea materială, motiv pentru care au fost desemnate și prin expresia “pământuri neîntinate”. Miturile, legendele și basmele poporului român afirmă că Ostroavele albe țin de “Lumea Albă”, în care totul este alb. Albul este culoarea Luminii. Bunăoară, miturile, basmele și legendele poporului român menționează că veșmintele Rohmanilor sunt albe. Epitetul alb - culoarea Luminii - a fost atașată purității, indiferent ce sau cine a manifestat-o: locuri, precum au fost Ostroavele, sau oameni, precum au fost “Cei puri”.

De asemenea, în vremurile trecute, dat fiind prestigiul imens de care s-au bucurat bătrânii satelor, epitetul alb a fost atașat moșilor și strămoșilor, care au fost denumiți albi, dalbi sau codalbi. La decesul moșilor (la fel ca la decesul copiilor) rudele purtau doliul alb.

Un alt aspect remarcabil al miturilor, basmelor și legendelor poporului român este descrierea lumii. Lumea, potrivit miturilor, basmelor și legendelor poporului român, este formată din mai multe paliere “suprapuse”. La mijloc este pământul material, deasupra sunt cerurile (sau

“pământurile cerești”) în număr de nouă și Raiul, iar dedesubt sunt situate “cerurile subpământene” și iadul. Undeva, la nivelul pământului, dar în același timp în afara sa, chiar pe Apa Sâmbetei, este situată “Lumea Albă”, unde se află Ostroavele Albe.

Concepție considerată “mitică” cu privire la alcătuirea lumii este cât se poate de corectă din punct de vedere spiritual. Poate nu este inoportun de observat că, pe de-o parte, o astfel de concepție nu putea fi obținută decât de acele persoane care au dobândit darul clarvederii și au reușit să acceseze aspectul nevăzut, transcendental al lumii - denumiți *katnobatai* în antichitate și *solomonari* în Evul Mediu. Pe de altă parte este cât se poate de oportun de notat că majoritatea basmelor, miturilor și legendelor au fost formulate într-o perioadă anterioară triumfului creștinismului în arealul carpato-danubiano-pontic.

Basmele, miturile și legendele poporului român au fost formulate de persoane care au dobândit darul clarvederii și au reușit să acceseze aspectul nevăzut, transcendental al lumii, astfel că exprimările sunt cât se poate de concrete; creatorii miturilor și legendelor știau cu certitudine, de exemplu, că din perspectiva primului cer se vede cerul al doilea și așa mai departe. Astfel, un mit arhaic consemnat de Romulus Vulcănescu afirma că “cerul pe care lumea de pe pământul nostru îl vede nu-i altceva decât partea de dedesubt a altui pământ ceresc”. (1)

Autorii legendelor, miturilor și basmelor știau de asemenea că pe “celălalt tărâm” există doar o lumină difuză, crepusculară, precum un cer permanent înnourat. Descrierile scriitorilor greci ai antichității, precum Homer, Hesiod, Plutarh, Platon, Plotin și alții confirmă aceste aspecte, informându-și cititorii că în ținuturile lumii de dincolo (desemnate fie prin termenul generic *Hades*, fie prin

termenul *Tartar*), defuncții se mișcă greoi printr-un spațiu crepuscular, plin cu vâlătuci de aburi și nori. La fel de interesantă este și afirmația vechilor mitografi că, la început, pământul a fost străveziu ca sticla. Cauza întunecării pământului, după cum afirmă vechii mitografi, a fost primul asasinat din istorie: asasinarea lui Abel de către Cain. Deși, după asasinat, Cain s-a străduit să-l îngroape pe fratele său, solul pământului fiind străveziu, “trupul ucisului se vedea de sub orișice” - după cum stă scris în unul din miturile consemnate de Romulus Vulcănescu. Atunci, afirmă același mit arhaic, Dumnezeu a întunecat pământul, pentru ca morții să nu mai fie observați de către oamenii întrupați. (1)

Datorită faptului că, în acest din urmă caz, în miturile poporului român apar informații de natură biblică, căci este vorba despre Cain și Abel, concluzia logică ar fi că miturile respective au fost scrise abia după creștinare. Totuși, informațiile de acest gen provin tot dintr-o epoca anterioară creștinării poporului român. Motivul acestei afirmații poate uimitoare este că informații cu privire la Cain și Abel, la fel ca cele referitoare la Adam și Eva, au fost cunoscute de toți cei care în timpurile antecreștine au avut capacitatea de a se conecta la aspectele nevăzute, transcendente ale lumii.

Mai toate legendele, poveștile, basmele și miturile poporului român au fost elaborate în urma cercetării directe, prin clarvedere, a aspectului spiritual al cosmosului, astfel că nu sunt fantezii ale unor păstori din vechime înspăimântați de șuieratul vântului printre copaci, așa cum își imaginează mulți comentatori și analiști moderni; ele sunt opera unor persoane (precum *katnobataii* în antichitate și *solomonarii* în Evul Mediu) care au avut acces, într-o formă sau alta, chiar și incomplet, la informații de ordin transcendental.

Chiar și miturile referitoare la creația lumii au fost formulate de persoane care au dobândit darul clarvederii și

au avut acces la ceea ce poartă numele de “cronica akasha”. Ei au descris ceea ce au văzut în “cronica akasha” (precum la vremea sa cunoscutul medium american Edgar Cayce), fără nici un fel de adaos doctrinar. Așa au văzut acei clarvăzători autohtoni în “cronica akasha” actul de început al creației lumii, așa l-au narat auditoriului. Nici unul dintre elementele mitului nu reprezintă un împrumut doctrinar - nici măcar informația că Duhul lui Dumnezeu se plimba deasupra apelor primordiale ale abisului, informație care a fost prezentată și în primele versete ale Genezei.

În “cronica akasha” sunt imprimare evenimentele istoriei lumii ca într-un clip video. Fiind vorba însă despre un clip în care imaginile se derulează repede, naratorii au prezentat doar ceea ce au observat, fără înflorituri doctrinare.

❧ Mărturia călugărului Zosima ❧

În miturile, basmele și legendele poporului român, primii oameni care au locuit arealul carpto-danubiano-pontic (sau o parte a sa) au primit numele de Rohmani, Blajini sau Cei Albi.

Rohman este un cuvânt arhaic autohton care înseamnă “om luminos”, având aceeași rădăcină ca și supranumele acordat în antichitate Cavalerului trac: “Zeind-Roymenos” (Sfântul Luminos). La rândul său, cuvântul “blajin” - care are o etimologie slavă - este echivalentul termenului autohton “rohman”. Cu alte cuvinte, atât blajin, cât și rohman se pot traduce prin expresia “om luminos”.

Referindu-se la răspândirea cuvântului *rohman* în arealul carpto-danubiano-pontic, Romulus Vulcănescu afirma că au existat mai multe variante regionale ale acestui cuvânt: “rocmani” sau “rogmani” în Bucovina, “ragmani” în Maramureș, “rugmani” în Bistrița Năsăud. (1)

Despre nevestele Rohmanilor legendele și basmele poporului român afirmau că sunt foarte frumoase, motiv pentru care denumirea acestora a fost acordată unei flori, numită romaniță; de altfel, prin Moldova, unei femei frumoase i se spunea că este ca o romaniță.

Romulus Vulcănescu, în lucrarea sa *Mitologie Română*, prezintă traducerea unui text scris în limba rusă prin secolul al XIII-lea, intitulat *Cetania lui Sveti Zosima*, în care apare un călugăr sihastru pe nume Zosima, care a dorit să-i contacteze pe rohmani. Potrivit *Cetaniei lui Sveti Zosima*, sihastrul Zosima și-a părăsit într-o bună zi peștera unde sihăstrea și a pornit în căutarea rohmanilor. După multe peripeții, călătorind ba pe spatele unei fiare, ba pe “aripile vântului”, în cele din urmă, Zosima călugărul i-a descoperit pe rohmani. Un înger a intermediat contactarea rohmanilor de către Zosima; în cele din urmă, același înger l-a adus, tot pe aripile vântului, pe Zosima înapoi în peștera sa, dându-i totodată o carte cu povestea vieții acestora. (1)

În *Cetania lui Sveti Zosima* sunt inserate mai multe pasaje cu caracter biblic, probabil interpolări târzii (acesta pare a fi motivul pentru care autoritățile ecleziastice ale vremii nu au fost de acord cu răspândirea textului). De reținut este însă faptul că, reîntors la peșteră, după plecarea îngerului, călugărului Zosima i-a apărut Nefărtatul care l-a amenințat că-l va distruge dacă va răspândi prin intermediul unei cărți informații referitoare la rohmani - amenințările se referă și la cei ce vor citi respectiva carte.

Rohmanii nu sunt alții decât “Cei puri”. Lor li s-a mai spus și Blajini (sensul este de înțelepți și non-violenți). Este, de asemenea, cunoscut faptul că, o lungă perioadă de timp, înaintea creștinării, poporul român a celebrat o sărbătoare originală: Sărbătoarea Blajinilor, care ulterior s-a transformat în Paștele Blajinilor (sau Paștele Rohmanilor), care se

celebra în ziua de luni de după Duminica Tomii. Paștele, firește, este o sărbătoare creștină, dar anterior triumfului creștinismului, în acea zi de luni poporul român își comemora morții (în creștinism morții sunt comemorați în Sâmbăta morților) și strămoșii, motiv pentru care femeile mergeau la mormintele strămoșilor și împărțeau pomeni. Pomenile constau în colăcei în care erau înfipite lumânări aprinse și coji de ouă roșii ce erau puse să plutească pe râuri curgătoare pentru a ajunge la rohmani.

Indiferent de etimologia inițială a cuvântului rohman, caracteristica purității a fost ulterior identificată cu numele; numele a devenit renume datorită purității celor ce au fost desemnați astfel. În antichitate, numele prin care erau desemnate ființele, locurile și obiectele aveau o altă semnificație decât în ziua de astăzi. În vechime, oamenii nu aveau nume precum în ziua de astăzi, ci erau desemnați în funcție de caracteristica lor principală: “cei puri” erau identificați cu culoarea Luminii, “cei căzuți/răi” cu cea a întunericii. Adeseori, în străvechime, oamenii erau denumiți după meseria pe care o practicau; astfel, de exemplu, cei ce făceau oale erau apelați, de exemplu, Olarul; cei ce făceau obiecte din fier erau apelați cu numele Fierarul și așa mai departe. Tot astfel, de exemplu, cei care mâncau mult puteau fi denumiți prin epitelul “Lacomul”, “Nesătutul” sau “Flămânzilă”, cei ce beau multă apă erau desemnați prin epitelul “Însetatul” sau, eventual, “Setilă” - precum în basmul cu tentă ezoterică Harap Alb.

Tot astfel, apelația Kogaionon ce a fost atribuită unui celebru munte al dacilor nu desemna doar un singur munte, ci toți munții ce serveau unor scopuri similare. Nu a existat un singur munte Kogaionon, ci mai mulți, astfel că actualele controverse cu privire la situarea geografică exactă a acestuia nu-și au rostul. Orice munte ori vârf de munte unde se putea

lua legătura cu aspectele transfizice ale lumii, cu zeii sau cu strămoșii decorporați, era denumit prin expresia Kogaionon. Aceeași constatare este valabilă și pentru cuvântul Sarmizegetusa. După cum afirmă cercetătoarea Alexandra Furdui, Sarmizegetusa nu a fost inițial un nume, ci un substantiv comun, care desemna capitala politică, administrativă și religioasă a unui trib. Chiar pe timpul apogeului regatului dac au existat mai multe capitale ce au purtat acest nume. De altfel, împăratul Traian a ales cuvântul comun sarmizegetusa pentru a-și boteza capitala Ulpia Traiana, dar nu pentru a-i copia pe dacii învinși, ci pentru a semnala faptul că acolo se află capitala. (49)

Oricum, trebuie constatat ca fiind de o importanță excepțională, faptul că cuvântul *rohman* din mitologia poporului român nu trebuie raportat la romani și la Roma. Nu numele generic al locuitorilor Imperiului roman, urmași ai lui Romulus, întemeietorul Romei, a dat numele de român din ziua de astăzi. Cuvântul *român* din ziua de astăzi trebuie pus în legătură cu cuvântul arhaic *rohman*, în sensul că românii de mai târziu s-au considerat, într-un fel sau altul, urmașii rohmanilor de odinioară. Concluzia este că rohmanii sau blajinii (Cei puri sau Cei albi) au fost adevărații strămoși ai poporului român.

❧ Ler, Împăratul Rohmanilor ❧

Vechile legende, mituri și basme ale poporului român consideră că, de-a lungul timpului, locuitorii din arealul carpato-danubiano-pontic au fost conduși de un mare împărat, pe nume Ler.

În legende, Ler este prezentat ca fiind cel mai mare împărat din lume, care trăiește ascuns de orice privire indiscretă într-un palat situat pe un munte înalt; legendele

precizează că Ler se dezvăluie doar oamenilor buni la suflet. Majoritatea legendelor îl prezintă pe Ler ca fiind Împăratul rohmanilor.

Mulți autori, în special cei ce au adoptat concepția istoriografică de orientare materialistă, leagă cuvântul Ler de numele împăratului roman Galeriu: Ga-Ler. Această variantă trebuie însă exclusă fără drept de apel, la fel ca multe alte (pseudo)deducții istoriografice de orientare materialistă. Motivația acestei luări de poziție tranșantă este următoarea: în primul rând, termenul Ler a apărut cu mult timp înainte de perioada în care a trăit și domnit împăratul roman Galeriu (280 după Iisus Hristos); în al doilea rând, Împăratul Galeriu a fost un prigonitor necruțător al creștinilor, iar acesta chiar nu este un motiv pentru care poporul român să-i fi reținut numele. De fapt, numele Ler este prezent cu precădere în colinde și în descântece. Aproape că nu există colind care să nu-i pomenească numele. Cel mai adesea, Ler apare în refrenul “Aleroi, Leru-i Doamne” (“Ler este Domnul”). Așadar, în colinde, numele Ler este identificat cu Domnul Iisus Hristos.

În descântece, spre deosebire însă de colinde, Împăratul Ler are o altă funcțiune. De exemplu, în *Descântecele poporului român*, publicate de S. Florin Marian, Ler este prezentat ca fiind împăratul strigoilor, moroilor, stafiiilor și, în general, al ființelor decorate: “Voi strigoaie / Voi moroiaie / Vă duceți la Ler împărat / La al vostru palat.” (17)

Așadar, se poate vorbi despre cel puțin trei ipostaze ale Împăratului Ler (excluzând-o pe cea materialistă); prima îl identifică pe Ler cu Împăratul rohmanilor, a doua îl identifică cu Stăpânul morților (strigoilor și moroilor), iar a treia îl identifică cu Iisus Hristos. Prima ipostază pare a fi cea mai veche (precreștină), a treia este cu siguranță cea mai nouă (apărută după creștinare), iar a doua este cu siguranță

cea mai bine legendată. A doua ipostază a lui Ler împărat, cea de Stăpân al morților, este ilustrată cel mai clar în una dintre cele mai frumoase legende populare românești, intitulată *Domnul de rouă*. Legenda Domnului de rouă, care a fost propagată de-a lungul timpului în mai multe variante, menționează curțile Împăratului Ler, unde locuia Domnul de rouă. După una dintre variantele legendei, fie călare pe calul său, fie într-o trăsură trasă de patru cai, Domnul de rouă făcea escapade nocturne pentru a-și vizita iubita; el pleca la miezul nopții de la curțile Împăratului Ler, își vizita iubita (unele variante ale legendei spun că iubita Domnului de rouă era chiar Dachiana) pentru a se reîntoarce dimineața, înainte de răsăritul soarelui.

O variantă a legendei indică chiar și itinerariul Domnului de rouă. Traseul începea dinspre Munții Carpați spre Dunăre, pe ruta Munții Carpați - Râmnicu Vâlcea - Celei (Corabia) - sudul Dunării. O altă subvariantă indică traseul invers: sudul Dunării - Celei - Râmnicu Vâlcea - Munții Carpați. Prima variantă este cea mai veridică: curțile Împăratului Ler erau situate undeva în Munții Carpați, pe un munte înalt. Pentru a se reîntoarce înainte de răsărit la curțile Împăratului Ler, acolo unde locuia, Domnul de rouă se ghida după cântatul cocoșilor. Legenda spune că, la un moment dat, sătenii au tăiat toți cocoșii de pe traseu, astfel că Domnul de rouă nu și-a dat seama că se apropie zorile. La primele raze ale Soarelui, Domnul de rouă s-a topit ca o lumânare și s-a prefăcut în rouă, astfel că nu s-a mai putut întoarce la curțile Împăratului Ler.

Domnul de rouă era așadar un defunct de tipul strigoilor care făcea “naveta” dintr-un loc în altul, indiferent cu ce scop (își “vizita” iubita, îndeplinea o misiune); locuința sa era curtea Împăratului Ler, la care trebuia să se reîntoarcă, ca orice strigoi ce se respectă, până la răsărit. Dacă era prins

pe drum se topea ca o lumânare și devenea ... rouă. Important în această legendă (indiferent de variantă) este poziționarea ontologică a Împăratului Ler, care are funcția de “Stăpân al morților”, căci la curțile sale își avea reședința Domnul de rouă. Așadar, Împăratul Ler nu face parte din această lume, astfel că nu are de ce să fie identificat nici cu Împăratul Galeriu (Ga-Ler), nici cu altcineva.

Dacă în a doua ipostază, prin titulatura Ler este indicată funcția de “Stăpân al morților” (sau eventual al unui Ostrov), în prima ipostază, Ler a fost Împăratul rohmanilor. Prin titulatura de Împărat al rohmanilor se înțelege conducătorul tuturor rohmanilor. În era creștină, prima ipostază - cea în care Ler îl desemna pe Împăratul rohmanilor - s-a contopit în mod fericit cu a doua ipostază - în care Ler a fost identificat cu Stăpânul Morților - dar și cu a treia ipostază, cea în care numele Ler îi este atribuit lui Iisus Hristos. A treia ipostază este confirmată chiar de colinde: “Leru-i Doamne”, adică “Ler este Domnul”. Cu alte cuvinte: Ler este Domnul Iisus Hristos. Acest adevăr a fost înțeles experimental, nu doar teoretic, căci mulți români ce au trăit în acea perioadă l-au văzut pe Iisus Hristos înviat.

După înviere, Iisus Hristos a devenit, implicit, conducătorul rohmanilor sau al blajinilor. Cel mai blajin dintre toți blajinii, Cel mai (d)alb dintre toți (d)albi s-a întors așadar la cei care au respectat Legile frumoase și au rămas albi, dalbi sau codalbi. După înviere, Leru-i Domnul, Iisus Hristos a devenit nu numai Stăpânul morților, ci și Stăpânul celor vii.

A FOST ODATĂ UN MOȘ ȘI O BABĂ

✧ Întemeietorii ✧

Tradițiile orale afirmă că strămoșii locuitorilor din arealul carpato-danubiano-pontic au făcut parte din categoria “Celor puri”. Numele generic prin care pot fi desemnați strămoșii ancestrali ai poporului român este de *Întemeietori* sau *Patriarhi* (sensul cuvântului patriarh este de *Tată prim*). În străvechime ei au fost desemnați prin titulatura de *Babe* și *Moși*.

Cu privire la titulatura de Babe ce poate fi aplicată Întemeietorilor poporului român trebuie deschisă o scurtă paranteză pentru a o elucida. În străvechime, erau numiți Babe doar întemeietorii de linii genealogice. Despre întemeietori, unele tradiții cu caracter ezoteric afirmă că au fost androgini și că au avut fii și fiice prin *parthenogeneză*. De altfel, și despre Adam unele tradiții cu caracter ezoteric afirmă că a fost androgin până în momentul în care Dumnezeu a scos o “parte” din el, din care a făcut femeia.

În vechime, denumirea de Babă a fost acordată atât femeilor, cât și bărbaților. Mult mai târziu, titulatura de Babă a fost acordată doar femeilor în vârstă, precum s-a perpetuat înțelesul până în ziua de astăzi. Chiar și în perioada Evului mediu prestigiul titulaturii de Babă s-a păstrat nealterat; este suficientă doar reamintirea faptului că unul dintre cei mai

importanți conducători de oști ai lui Mihai Viteazul a fost Baba Novac - care a fost, evident, bărbat. Novac a primit titlatura de “babă” încă înainte de a-l întâlni pe Mihai Viteazul, în perioada în care haiducea în ținuturile sud-dunărene; de fapt viteazul Domnitor l-a întâlnit pe Baba Novac în timpul unei incursiuni la sudul Dunării, unde acesta haiducea împreună cu alți confrăți ai săi. Mihai Viteazul, Baba Novac, alți căpitani din oastea Domnitorului, împreună cu haiducii de la sudul Dunării, au jurat atunci cu toții pe cruce, pe sânge și pe sabie, cu săbiile puse una peste alta (jurământ cavaleresc dublat de jurământul în care cu toții au devenit frați de cruce și de sânge) să lupte până la moarte împotriva turcilor și să elibereze creștinătatea. Baba Novac și-a ținut promisiunea până la capăt, el fiind schingiuit îngrozitor (fără a scoate vreun geamăt) și ucis în cele din urmă, dar nu de turci, ci de conții maghiari - creștini ca și el (oare !) - la Cluj, în anul 1601. Cu doi ani înainte, în anul 1599, pe câmpul de la Șelimbăr, înaintea bătăliei, Baba Novac i-a dat raportul lui Mihai Viteazul aflat fiind în fruntea propriului său contingent de călușari-luptători.

În mod firesc, Întemeietorii poporului român denumiți Babe au avut fii și fiice, care s-au răspândit apoi în tot arealul carpato-danubiano-pontic, iar în unele cazuri chiar l-au depășit cu mult. Atunci când a venit sorocul, la maturitate, fiii direcți ai Babelor - adică primii născuți și-au părăsit părinții și au migrat fiecare unde a dorit. Primii născuți ai Babelor au fost numiți Moși. Primii născuți și-au luat fiecare “casa”, nevasta, animalele de bățatură (vacile, caprele, boii, oile etc), obiectele de strictă necesitate care, oricum, nu erau prea multe, și au întemeiat alte și alte așezări, mai mult sau mai puțin depărtate de cea a părinților.

Moșii, primii născuți ai Babelor-Întemeietori, au avut, la rândul lor, fii și fiice. Toate noile așezări înființate de

primii născuți ai Babelor au fost denumite moșii; conducătorul unei moșii era evident cel ce dobândise titulatura de Moș. Se poate presupune că denumirea de moșie provine de la conducătorul ei, care era un Moș și nu invers (în sensul că nu denumirea de Moș provine de la moșie); în definitiv, Moșul a înființat o moșie, nu moșia l-a ales în mod aleator (“democratic”) drept moș.

Concluzia este că Întemeietorii poporului român care au înființat primele comunități nu au avut titulatura de Moș, ci cea de Babă. Titulatura de Babă era așadar mult mai înaltă decât cea de Moș. Moși erau denumiți doar întemeietorii moșiilor formate ulterior, care erau destul de multe. Oricum, cu timpul, diferența dintre cele două titlaturi s-a estompat.

Cu privire la faptul că mai întâi au fost Babele iar apoi Moșii, precum și cu privire la numărul exact al Întemeietorilor poporului român există o referire extrem de precisă într-o tradiție autohtonă foarte veche, care este în uz și în ziua de astăzi: se știe că la începutul lunii Martie se sărbătoresc Zilele Babelor, care sunt în număr de nouă; abia apoi se sărbătoresc Zilele Moșilor, care sunt tot în număr de nouă. Babele care sunt sărbătorite în primele nouă zile ale lunii Martie pot fi considerate Întemeietorii sau Patriarhii poporului român.

De altfel, se știe faptul că la începutul lunii Martie, chiar de Întâi Martie, strămoșii poporului român sărbătoreau Anul nou - Revelionul cum se spune astăzi. În străvechime, în ziua de Anul Nou se celebra începutul creației lumii. Este așadar firesc ca noul an să înceapă cu celebrarea creației lumii, iar imediat după aceea să urmeze celebrarea Întemeietorilor denumiți Babe, care au fost în număr de nouă. Probabil că, în străvechime, cele nouă zile ale începutului de an au avut, fiecare, un nume - numele celor nouă întemeietori.

La rândul lor, fiii direcți ai Babelor - primii născuți ai acestora - au întemeiat așezări noi; abia ei au primit titulatura de Moși. Primii fii ai Babelor, Moșii, au fost tot în număr de nouă - căci celebrarea Moșilor din luna Martie, ce urmează Zilelor babelor, durează tot nouă zile, câte una pentru fiecare Moș. Din cele nouă Babe și din cei nouă Moși s-au format, în perioada ce a urmat, linii genealogice, clanuri și, în final triburi. Urmașii Babelor și Moșilor sunt românii de astăzi. De fapt, acesta este un secret atât de mare încât figurează la începutul tuturor legendelor, basmelor și miturilor poporului român: *“a fost odată un Moș și o Babă”*.

Este de asemenea posibil ca, inițial numărul Babelor să fi fost ceva mai mare de nouă: de exemplu să fi fost doisprezece, treisprezece sau cincisprezece, dar aceasta nu schimbă datele problemei. Chiar dacă au existat la origine doisprezece, treisprezece sau cincisprezece Întemeietori-Babe, poporul român a reținut doar nouă. Restul Babelor au emigrat împreună cu propriile linii genealogice. Din cele rămase, unele linii genealogice s-au comasat în clanuri și triburi, astfel că, de la un moment dat, s-a vorbit doar de nouă. În consecință, memoria ancestrală a poporului român concretizată ulterior în mituri, basme, legende, strigături a reținut doar nouă Întemeietori denumiți Babe, din moment ce i-a celebrat la începutul fiecărui An Nou.

După multe veacuri, datorită comasării succesive a celor nouă linii genealogice în granițele unor teritorii sau regiuni, a început să se vorbească doar despre patru - cinci Întemeietori, care de această dată au fost denumiți Împărați. În cele patru-cinci regiuni, liniile genealogice cele mai numeroase și-au păstrat denumirea inițială, iar cele minoritare și-au uitat-o. Doar astfel se explică faptul că majoritatea basmelor și legendelor românești menționează de regulă doar patru-cinci “țări” sau “împărății” conduse de

împărați-întemeietori. Basmele și legendele poporului român au denumit fiecare împărat în funcție de o culoare; cei mai celebri au fost Împăratul Alb, Împăratul Roș, Împăratul Galben și Împăratul Verde, dar nu trebuie uitat nici Împăratul Negru. Inamicul tuturor este de asemenea, tradițional: spânul sau zmeul, identificat ulterior, în epoca creștină, cu “ucidă-l toaca”.

Miturile, legendele și basmele poporului român relatau ca un laitmotiv că Împărații nu au reușit să aibă urmași pe linie masculină, ci doar fiice care, cam naive de felul lor, se lăsau furate ba de zmei, ba de alte arătări destul de puțin inteligente; mai mult decât atât, în timpul liber, fiicele Împăraților practica fel de fel de farmece, se transformau în păsări, în animale și în câte și mai câte. Cu toate acestea, de fiecare dată s-a găsit câte un Făt Frumos sau câte un Harap Alb care să-i scoată pe Împărați din impasul de a nu avea moștenitori pe linie bărbătească și de a le îmblânzi făturile.

Feții Frumoși sau Harapii Albi erau obligați să treacă mai multe probe inițiatice, între care figurau cu necesitate înfrângerea în luptă dreaptă, față în față, a zmeilor, sau după caz, a spânului, descifrarea enigmelor puse în cale de fetele de împărat șugubețe și în final pețirea acestora, dar și obținerea binecuvântării împăratului pentru “nunta ca-n povești”; în final, la nunta ca-n povești erau invitați toți prinții și toate prințesele de prin Împărățiile alăturate, ba chiar și toate lighioanele de prin păduri, ape și aer.

❧ Belagine, Legile Frumoase ❧

Întemeietorii poporului român denumiți Babe au respectat porunca lui Dumnezeu: “creșteți și înmulțiți-vă”. Procreția progeniturilor s-a produs în condițiile respectării Legilor divine.

De altfel, toate faptele Întemeietorilor poporului român au fost realizate cu respectarea Legilor divine, astfel că aceștia și-au păstrat puritatea de-a lungul întregii vieți. Ei au rămas puri de-a lungul întregii lor existențe. Totodată, Întemeietorii au instituit un set de reguli de comportament foarte stricte cu privire la toate activitățile cotidiene, pe care l-au lăsat moștenire urmașilor lor. Acest set de reguli a primit ulterior numele *Belagine* - “Legile frumoase”.

Printre “Legile frumoase” s-au numărat și regulile referitoare la procreație. În cazul Întemeietorilor, actul procreației de fii și fiice s-a făcut cu maximă seriozitate. De altfel, chiar și stările mentale și afective ale celor implicați în acea vreme în actul procreației erau diferite de cele ale oamenilor din prezent. Seriozitatea interioară era cuvântul de ordine în perioada de început a populării arealului carpato-danubiano-pontic. Întemeietorii poporului român știau că au o misiune importantă, de a procrea în condiții de curățenie spirituală, și au dus-o la îndeplinire. În prezent nu mai sunt înțelese evenimentele de atunci datorită faptului că lipsește o stare interioară de seriozitate, indispensabilă poziționării corecte față de actul sexual, astfel că multe evenimente ale trecutului sunt interpretate în mod deformat.

În acest context trebuie inclus un pasaj edificator din Istoriile lui Herodot care menționa o “țară a agatârșilor”, situată aproape de locul unde izvora râul Maris (Mureșul), adică în Transilvania. Despre agatârși, Herodot afirma textual că “sunt cei mai luxoși oameni și poartă mult aur; femeile la ei sunt în comun, ca să fie toți frați, și că, fiind atât de înrudiți, să nu aibă unii împotriva altora nici ură nici pizmă”. Afirmția lui Herodot că “femeile sunt în comun” trebuie însă interpretată într-un alt context decât în cel profan. Informațiile ajunse la urechile lui Herodot se referă la o anumită structurare a societății agatârșilor, care sub nicio

formă nu erau sciți. Explicația referitoare la afirmațiile istoricului Herodot este următoarea: structurarea societății de tip gerontocratic avea la bază cea mai veche diviziune a muncii: diviziunea naturală dintre bărbați și femei. Bărbații locuiau în anumite colibe, iar femeile, în special cele ce aveau misiunea de creștere a copiilor, cele însărcinate și cele lăuze, locuiau în colibe separate. Niciun bărbat nu avea voie să se atingă de femeile din categoriile menționate. Toți membrii comunității respectau regulile, astfel că expresia potrivită ar fi trebuit să fie: femeile “locuiau în comun”. Expresia “femeile erau în comun” folosită de Herodot a dus la concluzii cât se poate de false. De altfel, chiar și legendele despre rohmani menționează faptul că aceștia locuiau în cea mai mare parte a timpului separați de femeile lor; legendele consemnează și faptul că doar treizeci de zile pe an rohmanii locuiau cu femeile lor doar în scopul zămislirii de prunci.

În străvechime, la multe popoare, femeile însărcinate sau cele lăuze nici măcar nu erau atinse de bărbații lor; uneori nici măcar nu erau privite în ochi de bărbați. Bărbații își plecau ochii când treceau pe lângă ele nu numai în semn de respect pentru calitatea de “născătoare” și pentru pruncul purtat, ci și din considerente magice; ei considerau că și o simplă privire poate răni fătul din pânțece. Până astăzi s-a păstrat “superstiția” că femeile însărcinate nu trebuie să vadă chipuri deformate sau urâte, nu trebuie să asculte cuvinte obscene, nu trebuie să vadă sânge și altele asemănătoare - pe motiv că toate acestea le pot deochea fătul. De aceea, în străvechime, femeile însărcinate erau protejate prin locuirea în comun cu alte femei, în colibe speciale. Chiar și după nașterea pruncului, în perioada de lăuzie, femeile nu trebuiau atinse de bărbații lor. Și în prezent, există interdicția “populară” și “superstițioasă” ca femeile să nu fie atinse până la botezul copilului.

Urmașii direcți ai Babelor au fost Moșii. Așezările întemeiate și apoi conduse de Moși au fost denumite moșii. Termenul de moșie nu are nimic de-a face cu termenul de sat, deși în ziua de astăzi semnifică același lucru. Termenul de sat este un termen destul de recent, fiind derivat din termenul latinesc “fossatum”, care înseamnă loc îngrădit.

Între “fossatum” și “moșie” există diferențe esențiale, deși, în mod aparent, au aceeași semnificație. Un “fossatum” este un loc îngrădit în care se dezvoltă o civilizație de tip sclavagist, în care fiecare membru spune “al meu”: lotul meu de pământ, uneltele mele și așa mai departe; într-un “fossatum”, ca în orice formă de civilizație sclavagistă, o parte dintre oameni, denumiți prin titulatura de sclavi sau robi, muncesc pentru o altă categorie, care se autoconsideră stăpâni. În schimb, o moșie nu este un loc îngrădit și împrejmuț. Într-o moșie, șeful este Moșul, iar relațiile dintre oameni sunt de altă natură; terenul moșiei este deținut de toți membrii în devălmășie. Moșia este un teritoriu al oamenilor liberi. Asta era concepția definitorie a oamenilor din străvechime, care știau că orice formă de egocentrism și individualism nu poate duce decât la opresiune și inegalitate. Acesta a fost motivul pentru care, încă de la început, Babele și, urmașii lor, moșii au stabilit o serie de legi foarte stricte, denumite la un moment dat “Legile frumoase” - *Belagine*.

“Legile frumoase” formau un corpus doctrinar coerent, care nu se reducea doar la etalarea unor norme privitoare la modul de conviețuire în cadrul unei moșii, ci erau axate în mod preponderent pe dezvăluirea unui set de informații cu caracter mistico-spiritual, ce făcea referire la existența lui Dumnezeu, la actul creației lumii, la existența ființelor decorate, indiferent de ce natură ar fi fost acestea - întunecate sau luminoase -, la locul unde mergeau sufletele oamenilor după momentul morții etc.

Aspectele mistico-religioase și sociale ale Legilor frumoase, Belagine, mai pot fi descoperite astăzi doar în miturile, legendele și basmele populare românești.

Multe dintre Legile Frumoase s-au perpetuat aproape neschimbate până la începutul evului mediu, în *Lex valahorum* - Legea pământului -, ce conținea cutume extrem de complexe cu privire la aspectele economice și sociale.

☞ Uriașii din vechime ☜

Tradiția ancestrală a poporului român reflectată în miturile, basmele și legendele populare, afirmă la unison că Babele și Moșii din vechime aveau trupuri de mari dimensiuni, adică erau uriași. De asemenea, aveau chipuri foarte frumoase și trupuri armonioase. Ei se mișcau cu o grație desăvârșită. Și primii lor urmași, Moșii, au avut trupuri de dimensiuni apreciabile, deși nu au fost la fel de înalți.

Cu privire la existența uriașilor există mențiuni numeroase în Vechiul Testament, dar și în alte scrieri antice; de asemenea, există mențiuni în mitologia grecească și în mitologia românească. Mai mult decât atât, există descoperiri arheologice destul de bine legendate din punct de vedere documentar, care atestă faptul că au fost descoperite morminte ale unor ființe omenești de staturi impresionante; din păcate, toate descoperirile arheologice ce puteau certifica existența în străvechime a uriașilor au fost ocltate.

Prima carte a Vechiului Testament, Geneza, confirmă existența uriașilor astfel: “Uriașii erau pe pământ în vremurile acelea și chiar și după ce s-au împreunat fiii lui Dumnezeu cu fetele oamenilor și le-au născut ele copii.” Textul din Geneza nu conține nici un fel de simbolism, astfel că trebuie interpretat *ad litteram*. Tot *ad litteram* trebuie interpretat și textul din *Numeri*, unde stă scris: “Țara pe care

am străbătut-o, ca s-o iscodim, este o țară care mănâncă pe locuitorii ei; toți aceia pe care i-am văzut acolo sunt oameni de statură înaltă. Apoi am mai văzut în ea pe uriași, pe copiii lui Anac, care se trag din neamul uriașilor: înaintea noastră, și față de ei parcă eram niște lăcuste.” (Numeri ; cap. 13 ; 32 - 33). La rândul ei, *Cartea lui Enoch*, în capitolul al 6-lea, este la fel de explicită și trebuie, de asemenea, interpretată *ad litteram*: “Venise o vreme când copiii oamenilor se înmulțiseră și în acele zile li se născuseră fiice frumoase și pline de grație. Și îngerii, copiii cerului le-au văzut și au poftit după ele și și-au spus între ei: veniți, să ne alegem femei dintre oameni și să avem copii cu ele.” (18)

Unii exegeți ai Vechiului Testament sunt de părere că uriașii au făcut parte dintre fiii lui Cain, care au dispărut la potopul din vremea lui Noe. Astfel, părintele Ilie Cleopa afirma în una din cărțile sale că “cel dintâi împărat al uriașilor despre care citim la Facere a fost Azail. În vremea lui s-au descoperit aurul și argintul în pământ. El este primul împărat din lume care a făcut bani cu chipul său pe ei. În timpul lui s-a găsit fierul și s-a făcut cămașă de zale din aramă și sabia. După Azail, a luat împărăția uriașilor împăratul Tevel, că 314 ani a ținut împărăția lor înainte de potop și toți erau din neamul lui Cain. În timpul lui s-a început modelarea fierului și a aramei. Al treilea împărat al uriașilor a fost Iova. După ce a murit Iova, a împărățit sora lui, împărăteasa Noemina, prima împărăteasă din lume care a țesut pânza și a închegat brânza !” (19)

Și în mitologia grecească există mai multe mențiuni cu privire la existența uriașilor, care au fost denumiți fie titani, fie giganți. Miturile grecești afirmă că titanii erau originari din ținuturile riverane lui Okeanos Potamos (numele unui Titan era chiar Okeanos). Homer îi numește pe titani prin formularea “protopărinți ai oamenilor distinși.” (5)

La rândul ei, mitologia populară românească a consemnat într-un mod cât se poate de explicit faptul că în trecutul îndepărtat, au existat uriași. Uriașii au intrat în conștiința populară a românilor prin denumiri precum Jidovi, Novaci, Iorgovani sau “Tătâni”. După cum afirma scriitorul Pompiliu Sfera, uriașii au primit uneori denumirea de “tătâni”; această denumire este cea mai apropiată fonetic și etimologic de sensul inițial al expresiei “Tată prim” - echivalentul termenului Patriarh. Același autor mai afirma că denumirea “tătân” are același sens cu termenul “titan”. Alți cercetători au identificat, dar fără o legătură etimologică clară, termenul arhaic “tătân” cu termenul “tătar”, precum și cu cel de “tartore”, dar această identificare trebuie receptată cu rezerve; mai degrabă poate fi identificat cu termenul “tartar” - locul subteran unde a fost înlănțuiți titanii. Folosirea termenului de “tătân” este susținută, după cum aprecia scriitorul Pompiliu Sfera, de mențiuni explicite în Codicele Voronețian, în care există formulări de genul “Dumeneca a șaptea a sfinților tătari (a se înțelege a sfinților părinți), legea tătarească (legea părintească), obiceiurile tătarești (obiceiuri părintești)”. Al doilea termen desemna, potrivit autorului citat, “sensul bun al termenului tartore, cel de cap, șef sau de părinte.” (21)

Așadar, nu fără temei, autorul citat stabilește o legătură (nu neapărat etimologică) explicită între Babe, Întemeietori, Începători, Tartori și Tătâni. De fapt, termenul Tătân are chiar sensul de Patriarh, Tată Prim sau Întemeietor, iar derivatul “tătar” pare a fi fost folosit în Codicele Voronețian doar în urma unei apropieri fonetice.

După cum indică surse destul de bine legendate documentar, pe teritoriul României au fost descoperite mai multe schelete de uriași; unele dintre ele erau de dimensiuni apreciabile. Dintre locațiile unde s-a afirmat că ar fi fost

descoperite schelete de uriași trebuie enumerate malul lacului Cernica, localitatea Ciolănești-Teleorman, localitatea Cetățeni, unde se află Cetățuia lui Negru Vodă, Polovragi-Gorj, Căpâlna-Sălaj, Scăieni și Bozioru, dar și alte locuri din Munții Buzăului (așa cum menționează cercetătorul Vasile Rudan) și, nu în ultimul rând, vechea necropolă Argedava (așa cum preciza Ioniță Florea, un sătean din comuna Popești, Jud Giurgiu, care a participat ca muncitor la săpăturile arheologice efectuate în anul 1947).

Existența uriașilor a fost dezvăluită de nenumărate inscripții și bazoreliefuli din antichitate în care apar personaje cu staturi mult mai mari decât oamenii obișnuiți. Astfel, multe picturi, frize și bazoreliefuli egiptene, sumeriene, asiriene, akkadiene sau grecești prezintă zei de staturi impresionante în raport cu cele ale muritorilor care le aduceau ofrande; istoriografia materialistă consideră că cei ce au realizat picturile, frizele și bazoreliefulurile au ținut cont de rangul zeilor, astfel că, datorită unui canon artistic, i-au reprezentat mult mai înalți decât pe oamenii obișnuiți. Ceea ce nu este adevărat; pur și simplu așa erau.

Chiar și în timpurile moderne au existat oameni cu staturi uriașe; printre aceștia pot fi menționați Mitu Gogea (1914-1936), a cărui înălțime era de 2,24 m, sau Edouard Beaupre (1881-1904) ce măsoara 2,40 m; statura lor impresionantă pare a confirma existența, în stare latentă, a unor structuri genetice care, uneori, în condiții încă neelucidate din punct de vedere științific, se activează brusc.

Unele mituri afirmă că unii uriași au fost binevoitori, în timp ce alții au desfășurat activități distructive, astfel că informațiile referitoare la uriași trebuie cercetate diferențiat. Principiul de departajare este cel enunțat anterior: uriașii, care au fost oameni cu gabarit mare, trebuie diferențiați după fapte: unii au fost buni, iar alții au fost răi.

Întemeietorii-Babe și primii lor urmași, Moși, care au staturi impresionante, pot fi incluși în categoria celor buni. Dacă, în marea lor majoritate, urmașii direcți ai Întemeietorilor-Babe s-au comportat în mod pozitiv, nu același lucru se poate afirma despre titanii și giganții descriși în miturile Greciei antice, precum și despre o parte dintre uriașii care s-au luptat cu cruzime între ei, menționați în Vechiul Testament, și care în mod cert au adus daune mari mediului înconjurător și semenilor lor. În aceeași categorie trebuie incluși ciclopul și alte făpturi umanoide destul de inestetice la înfățișare, descriși în vechile scrieri grecești.

Mai trebuie consemnat faptul că unii dintre oamenii uriași din străvechime au fost constructori îndemânatici; datorită puterii fizice pe care o aveau, ei au construit cetăți ciclopice cu ziduri groase din piatră. De asemenea, ei au sculptat în piatră - uneori au sculptat direct în stânci - artefacte litice gigantice: dolmene, menhire, coloane ale cerului, statui. Rămășițele artefactelor litice sculptate direct în stânci de constructorii uriași se păstrează și în ziua de astăzi pe teritoriul României, deși adesea cercetătorii materialişti afirmă despre ele că sunt rezultatul eroziunii.

Unul dintre locurile unde au existat construcții ciclopice în străvechime este platoul Bucegilor, unde se află două mari artefacte litice: Sfînxul și Babele. Tot în Masivul Bucegi, chiar pe Vârful Omu, situat la cota 2505 metri, pot fi observate mai multe roci masive din piatră, de dimensiuni apreciabile, ce au servit în străvechime ca temelie unor statui sau construcții ciclopice (rocile sunt situate chiar în spatele cabanei Vf. Omu).

Cât despre denumirea acordată Vârfului OMU, aproape că nu mai are nevoie de alte explicații. Cuvântul românesc OM este extrem de vechi și-i desemnează pe oamenii din vechime. De altfel, cuvântul neoaș OMU pare să aibă

legătură cu cuvântul AUM din limba sanscrită, care are aceeași semnificație. Rămâne de răspuns la întrebarea cât se poate de îndreptățită cum își denumeau ținutul oamenii din arealul carpato-danubiano-pontic. În contextul dat, răspunsul este destul de simplu: oamenii din arealul carpato-danubiano-pontic și-au denumit teritoriul *Ținutul oamenilor*.

În afara acestei denumiri generice, trebuie să fi existat, precum în ziua de astăzi, nenumărate denumiri particulare, pe care oamenii din arealul carpato-danubiano-pontic le-au acordat unii altora, în funcție de zona de locuire. Astfel, cei care au locuit în apropierea râului Ialomița au fost probabil denumiți ialomițeni, cei care au locuit în apropierea râului Someș au fost denumiți someșeni, cei care au locuit în teritoriile riverane râului Olt au fost denumiți olteni etc.

La o analiză superficială s-ar putea afirma că denumirile particulare au fost acordate în funcție de denumirea formelor de relief. O analiză mai profundă permite totuși să se înțeleagă faptul că denumirile particulare trebuie să fi fost în relație cu numele prin care erau cunoscuți capii de linii genealogice - cu numele Întemeietorilor, Babelor și, ulterior, al Moșilor. Este mult mai logic ca denumirile unor forme de relief sau zone, precum Criș, Someș, Olt, Mureș, Ialomița, Bucegi, Carpați, Caraiman, Dacia, Moldova etc să fi fost conferite după numele Întemeietorilor și nu invers. Nu este exclus ca oricare dintre denumirile arhaice ce desemnează și în prezent forme de relief sau regiuni să ascundă numele vreunuia dintre Întemeietori - capii de linii genealogice din care, ulterior, s-a format poporul român. La rândul lor, membrii fiecărei linii genealogice au fost denumiți după numele Întemeietorului.

Consecința logică a acestei afirmații este că denumirile reținute de memoria colectivă, de rohmani (blajini), pelasgi, daci, carpi, sciți, geți, traci sau, la începutul Evului Mediu,

de vlahi (valahi) au ca punct de pornire numele unor Întemeietori (Babe) sau urmași ai acestora (Moși), care au devenit, la rândul lor, capi de linii genealogice. Devine evident în contextul acestei deducții că trebuie să fi existat un Întemeietor (cap de linie genealogică) numit Rohman, un Întemeietor numit Dhakia sau Dachicus, un Întemeietor numit Thracicus, un Întemeietor numit Schitius, un Întemeietor numit Gheticus (sau termeni arhaici asemănători fonetic). Tot astfel a existat un Întemeietor (cap de linie genealogică) numit Pelasgos. Este evident în acest context că Rohman a fost doar numele unuia dintre Întemeietori, poate nu cel mai important, dar s-a întâmplat ca, începând de la un moment dat, numele său să fie purtat de poporul român și să fie atribuit întregii țări.

O astfel de semnificație poate fi atribuită mai tuturor denumirilor formelor de relief perpetuate din antichitate până în epoca modernă. Astfel, deloc întâmplător, potrivit legendelor populare, Oltul și Mureșul au fost doi frați. “A fost odată ca niciodată un împărat și o împărăteasă”, afirmă legendele populare românești, sau, mai corect spus, un moș și o babă, care au avut doi feciori: pe unul îl chema Mureș, care era liniștit și molcom, iar pe celălalt îl chema Olt, care era aprig și tumultuos. Într-o bună zi, pe când cei doi frați erau mici, împăratul, tatăl lor, a plecat la război și nu s-a mai întors; când s-au făcut mari, cei doi frați au plecat în căutarea tatălui lor; deși împărăteasa i-a povățuit să nu se despartă, frații s-au despărțit. Mureșul a luat-o spre nord, iar Oltul spre sud; la un moment dat Mureșul a vrut să se întoarcă în căutarea fratelui său, dar nu l-a mai găsit și astfel și-a continuat căutarea spre apus. Simțind că i-a pierdut, mama lor, împărăteasa, a vărsat lacrimi pentru copiii pierduți, iar din lacrimile ei s-au format două râuri: unul liniștit și molcom, iar celălalt aprig și învolburat.

O legendă similară are și Jiul, care în partea de sud a Munților Carpați era considerat fratele Oltului. Legenda populară afirmă că Jiul și Oltul erau doi fii ai unui împărat și ai unei împărătese care au domnit în ținuturile din apropierea creștelor Munților Carpați. Deși semănau ca două picături de apă, cei doi frați se certau mereu. Jiul era tăcut, închis în sine, foarte rezervat, iar Oltul era năvalnic, tumultuos și aprig. Pentru a-i apropia, împăratul a construit fiecărui frate câte un turn în apropierea cetății unde domnea, dar după plecarea împăratului la război cei doi frați au pornit în căutarea sa. Deși au plecat la drum împreună, cei doi frați s-au despărțit. Și în această legendă împărăteasa a vărsat lacrimi pentru fiii pierduți, iar din lacrimile ei s-au format cele două râuri: Jiul și Oltul.

În legendele citate sunt descrise personaje deloc imaginare, care pot fi considerate Întemeietori ai unor linii genealogice din care au rezultat populații care au locuit de-a lungul râurilor respective. Legendele punctează și faptul că trăsăturile caracteriale ale Întemeietorilor (capilor de linii genealogice) și-au pus amprenta asupra râurilor, tot astfel cum, ulterior, caracteristicile râurilor și-au pus amprenta asupra caracterului urmașilor acestora; astfel, legendele și basmele precizează că oltenii sunt aprigi și tumultuoși la fel cum este Oltul, ardelenii sunt molcomi precum Mureșul, jienii sunt ceva mai așezați și mai ponderați, precum este Jiul care străbate defileul ce-i poartă numele. Așadar, nu trebuie să surprindă faptul că, deși inițial denumirile respective indicau numele unor Întemeietori, ulterior au ajuns să desemneze deopotrivă calificative sau caracteristici.

Tot astfel, deși la origine a fost numele unei persoane, cuvântul *rohman* a ajuns să desemneze ulterior o caracteristică - un "om luminos" (echivalentul termenului "roymenos").

De asemenea, trebuie luat în considerare și faptul că unele nume ce ulterior au fost atribuite unor triburi, unor teritorii sau chiar unor locuri au devenit numele generice ale unor confrerii mistico-războinice; numele Dachicus sau Thracicus par să fi făcut parte din această categorie. Astfel, un om putea primi titulatura de Dachicus sau Thracicus doar în urma unei inițieri într-o confrerie mistico-războinică.

Firește, aceste considerații nu contrazic opinia că la origine denumirile respective au fost nume ale unor persoane, indiferent dacă acestea au fost capii propriu-ziși ai liniilor genealogice respective (Întemeietorii-Babe), dacă au fost Moșii unor comunități sau obcine (denumite moșii și sate) constituite ulterior sau dacă au fost primii inițiați ai confreriei respective. Ulterior, aceeași denumire a ajuns să fie aplicată tuturor celor ce se inițiau în cadrul confreriei. Totodată, nu trebuie exclusă posibilitatea ca aceeași denumire să fi devenit cu timpul un calificativ ce desemna însușiri sau caracteristici.

Tot o caracteristică este conținută în numele regelui Pelasgos, ai cărui urmași au fost denumiți pelasgi. Pelasgii, după cum afirmă vechile mituri grecești au fost născuți “pe înălțimile munților, din pământul negru”, ceea ce denotă faptul că Pelasgos a fost capul sau întemeietorul liniei genealogice născute din “pământul cel negru”, adică a unei linii genealogice de fii ai pământului - așa cum indică de altfel chiar etimologia numelui: “cel născut din pământul negru”.

Revenind la denumirile pe care oamenii din arealul carpato-danubiano-pontic le-au acordat unii altora sau le-au fost acordate de către străini, trebuie constatat că puține denumiri arhaice s-au păstrat în varianta lingvistică originară; majoritatea s-au perpetuat din antichitate până în timpurile moderne fie într-o variantă latinizată, fie într-o

variantă slavizată. Trebuie menționat că slavizarea denumirilor arhaice s-a produs în urma unei comenzi politice a migrațiilor ce au cucerit diferite părți din teritoriul carpato-danubiano-pontic la începutul Evului Mediu, iar autohtonii care nu s-au conformat au fost amenințați cu pedeapsa tăierii limbii.

Un exemplu de slavizare forțată a fost numele Bistrița (nume de origine slavă) care s-a aplicat atât unui râu, cât și unei localități. Înainte de slavizare, râul purta numele “repede” - ”Râul Repede”. După slavizarea denumirii s-a ajuns la situația destul de comică, dacă nu ar fi fost dramatică, ca în partea de nord, unde nu s-a respectat comanda politică, râul să păstreze denumirea de “Râul Repede”, iar în partea de sud, locuită majoritar de slavi, să fie redenumit “Râul Bistrița”. În limba slavă, “bistrița” înseamnă tot “repede”, astfel că este evident vorba despre o traducere la comandă politică.

OAMENII ROȘ, RUMENI SAU RUMÂNI

☞ Țara Roș sau Roh ☞

Este foarte posibil ca primele denumiri ale arealului carpato-danubiano-pontic să fi fost monosilabice. Cea mai plauzibilă denumire pare să fi fost “roh” - prima silabă a cuvântului rohman.

Denumirea “roh”, ce desemna inițial caracteristica principală a Întemeietorilor (cf. epitetului *roymanos*), a fost aplicat ulterior atât urmașilor acestora cât și, destul de probabil, ținutului în care locuiau aceștia. În cele din urmă, cuvântului “roh” i s-a alipit silaba “man”. Silaba “man” ce compune cuvântul roh-man sau, mai târziu ro-mân, poate să însemne om; rohman însemna un om (“man”) din neamul “roh”.

Deși pare surprinzător, termenul “man” (care nu figurează în limba română actuală) trebuie să fi avut în vechime aceeași semnificație ca în limba engleză de astăzi - “man”: om. S-ar putea obiecta, firește, că cuvântul “man” are o origine anglo-saxonă, dar lucrurile sunt departe de a sta în acest fel. Cuvântul “man” este foarte vechi, la fel ca și cuvântul “rohman” de altfel, fiind provenit probabil dintr-un fond comun preindoeuropean și, evident, cu mult timp înainte de formarea limbii engleze. Nu întâmplător, cu mult

timp înainte de formarea limbii engleze, cuvântul “man” a fost utilizat în multe limbi ale pământului: vechii înțelepți din India antică erau desemnați prin termenul *brahman* (denumire preluată ulterior de o întregă castă - casta brahmanilor), vechii egipteni îl desemnau pe primul faraon prin numele Manes, vechii hinduși îl numeau Manu pe strămoșul seminției proprii; în mitologia Imperiului roman, prin cuvântul “mani” erau desemnate duhurile decorporate ale strămoșilor. În numele proprii Manes și Manu, silaba “man” avea sensul de “om primordial”, începător de linie genealogică ori de seminție, calificativ pe care l-au purtat și rohmanii. Deși nu poate fi regăsit în limba română actuală, cuvântul “man” figurează totuși în mai multe cuvinte compuse - de exemplu, Carai-man. În concluzie, se poate afirma că, în străvechime, cuvântul roh-man îi desemna pe oamenii, denumiți “man”, din neamul roh; ei locuiau, evident, “Ținutul Roh” sau “Țara Roh”.

Nu este clar de ce în arealul carpato-danubiano-pontic au fost folosiți doi termeni pentru a desemna o ființă omenească: “om(u)” și “man”. Totuși, termenul “omu” - echivalentul lui “aum” din limba sanscrită (care se pronunță “om”) -, pare să aibă o sacralitate specială. Motivul pentru care s-a păstrat în limba română doar cuvântul “om(u)”, iar termenul “man” a fost uitat, deși încă figurează în denumiri străvechi - de exemplu în cuvântul Carai-man sau chiar Roh-man, de unde a provenit Ru-mân sau Ro-mân - este că, în marea lor majoritate, oamenii din arealul carpato-danubiano-pontic au considerat că fac parte mai degrabă din categoria “om(u)”, decât din categoria “man”.

O altă denumire, până la un punct alternativă, prin care au fost denumiți oamenii - sau doar o parte - din arealul carpato-danubiano-pontic a fost “roș”. Este foarte posibil ca, la origine, “roș” să fi fost echivalent cu termenul “roh”.

Legende populare afirmă că oamenii “roș” au fost împărțiți de Împăratul Roș. Denumirea de oameni roș a fost acordată inițial unei întregi linii genealogice, dar ulterior a desemnat doar o anumită categorie de locuitori. Nu trebuie uitat în acest context faptul că un contingent al oștirii române a purtat până în epoca modernă denumirea de “roșiori”. Termenul de “roșior” demonstrează faptul că, deși inițial desemna o linie genealogică, particula “roș” a fost acordată ulterior doar războinicilor. Prin termenul “roș” au fost desemnate inclusiv triburile războinice de daci (nu dacii în integralitatea lor); una din cetățile dacilor din apropierea Sarmizegetusei Regia a fost denumită Piatra Roșie. De altfel, scriitorii antici afirmau că dacii au ca patron spiritual pe zeul Marte - zeul războiului; culoarea zeului Marte este roșul.

De asemenea, nu trebuie exclus nici faptul ca termenul “roș” să se fi referit la un moment dat și la culoarea pielii locuitorilor; nu a fost însă vorba neapărat despre culoarea vădit roșie a pielii, precum o aveau pieile roșii din America (deși această ipoteză nu poate fi exclusă complet), ci despre un ten arămiu, brunet, care astăzi este denumit mediteranean.

Referitor la oamenii “roș” se mai poate spune că au întemeiat în antichitate mai multe cetăți de apărare; multe dintre cetățile înființate de aceștia aveau în denumire termenul “roș”. Aceste cetăți erau amplasate strategic într-un teritoriu ce depășea cu mult arealul carpato-danubiano-pontic, ceea ce denotă faptul că urmașii rohmanilor și-au extins arealul de locuire (spațiul vital) din Munții Tatra până în Munții Caucaz, din Ucraina septentrională până dincolo de Munții Balcani. Unul dintre aceste orașe, care era situat la nord de Crimeea, chiar așa se numea: Roșia.

Orașul Roșia a avut o istorie interesantă. Destul de târziu, în jurul anului 1000 al erei creștine, acest oraș a fost cucerit de o populație slavă. După ce i-au izgonit pe oamenii

roș originari din Carpați, slavii au repopulat acel oraș și, pentru că li s-a părut că este un nume nobil, i-au păstrat și denumirea. Urmașii celor ce au cucerit orașul au început să se autodenumească tot “roș” sau roșii; în cele din urmă, numele a fost acordat întregului ținut. Astfel, cu timpul, numele Roșia a devenit Rosia, sau - cum se spune astăzi - Rusia. Așadar, slavii, după ce au cucerit străvechiul oraș Roșia, s-au autonumit Roșii sau Rosi.

Mai există o denumire care a intrat în uz în acea perioadă îndepărtată de timp: denumirea “rum”. Este foarte posibil ca termenul “rum” să fi fost un sinonim sau un regionalism al termenului “roș”. “Rum” înseamnă tot “roș”, sensul original fiind de “rumen”. Și astăzi, în mediul rural, se folosește expresia “rumen la față” cu sensul de sănătos; nu este exclus ca, în vechime, expresia să-i fi desemnat pe autohtoni, cu sensul “ești rumen, ești de-al nostru”. Din termenul “rum” s-a născut ulterior cuvântul Rumunia sau Rumania; acest termen încă mai este folosit în mod oficial de unele popoare străine pentru a indica teritoriul locuit de români (*Rumänien* în germană; *Rumania* în engleză; *Rumunija* în sârbă). De fapt, încă în anul 1250 un cronicar pe nume Rudolf von Ems denumea vechiul teritoriu al Daciei prin termenul *Rumenia*. Termenul Rumunia a fost înlocuit cu cel de România de-a lungul secolului al XVIII-lea.

Opinia că autohtonii - sau o parte a lor - au fost cândva denumiți “roș” și ulterior “rum”, precum și opinia că de la acest ultim cuvânt derivă denumirea actuală Rumunia, nu este chiar atât de singulară în contextul opiniilor apărute în ultima perioadă de timp. În acest sens poate fi citat istoricul Andrei Groza din Republica Moldova, care afirma următoarele “etnonimul român provine nu de la roman, ci de la cuvântul “rumân/rumân/rumen”, ceea ce înseamnă de fapt culoare roșie închisă, brună a pielii”. Autorul citat mai

afirma într-o lucrare din păcate prea puțin luată în seamă de confracții din România, că în etapa de finalizare a procesului de etnogeneză, “românii s-au numit pe sine roșii și rumâni. Etonimul provine de la numele ce indicau culoarea roșie, considerată culoarea nobilă și regală”. (23)

Istoricul Andrei Groza are dreptate și atunci când afirmă că, în spațiul locuit de români, cuvântul roșu este foarte răspândit ca etnonim și toponim. “Cu numele de “roșii”, “roșu”, “roșie” - scrie autorul citat - românii din Carpați își numeau munții, trecătorile, râurile, localitățile etc”. Într-adevăr, nenumărate denumiri ale unor forme de relief sau localități au în compunere termenul “roșu”; de exemplu: vârful Pietra Roșie (jud. Arad), pasul Turnul Roșu (jud. Sibiu), localitățile Dumbrava Roșie (jud. Neamț), Roșia și Turnu-Roșu (jud. Sibiu), Roșiile (jud. Vâlcea), Roșia de Amaradia (jud. Gorj), Roșia de Secaș, Roșia Montană (jud. Alba), Roșia (jud. Bihor), Roșiorii de Vede și multe altele. Tot astfel, râul Mureș (Muroș) s-ar traduce prin “râul ce străbate Munții Roșii (Munții Carpați), Târgul din Munții Roșii a fost redenumit Târgul Mureș, Sâncraiu din Munții Roșii a fost redenumit Sâncraiu de Mureș, Lunca din Munții Roșii a fost redenumit Lunca Mureșului, munții Poiana Roșie au fost redenumiți pe filieră slavă Poiana Ruscă, Roșia Montană a fost redenumită Rusca Montană, vârful Roșu a devenit Vârful Ruscă etc”. (32)

Există și un toponim mai puțin cunoscut în ziua de astăzi, pe care însă istoricul moldovean nu l-a menționat; foarte puțini știu că insula Ada Kaleh, astăzi scufundată, care se afla între kilometrii 950 și 952 ai căii navigabile a Dunării, și care se scria Ada Kale, Ada Cale, Adakaleh, Ada Kaleh, Adacale, Adakale sau Adekale era numită în vechime Insula Roșie; informația îi aparține cercetătorului sârb Ranko Jakovljevic.

O confirmare indirectă, dar valoroasă a faptului că o parte dintre autohtonii din arealul carpato-danubiano-pontic au fost cândva denumiți “roș” sau “roșii” reiese din două articole bine documentate apărute în revista *Formula As*.

Primul articol din *Formula As* (nr. 958), ce aparține jurnalistului Bogdan Lupescu, are ca subiect un bătrân pe nume Adam Grecu care a trăit în satul hunedorean Târșa, situat aproape de localitățile Luncani și Boșorod. După cum afirmă jurnalistul citat, la vârsta de 91 de ani, Adam Grecu a murit, dar după trei zile a înviat. După cum i-a mărturisit nepoata acestuia jurnalistului Bogdan Lupescu de la *Formula As*, “a treia zi, când o venit preātu și am pornit să-l înmormântăm, bunicul nostru Adam s-a ridicat și s-a uitat la noi cu mirare ! După aceea, a mai trăit alți cinci ani, mai departe”. După cum scrie jurnalistul Bogdan Lupescu în articolul citat din periodicul *Formula As*, cei din neamul lui Adam Grecu au trăit până la etăți impresionante - între 90 și 99 de ani. Nepoata lui Adam Grecu a ridicat parțial misterul cu privire la longevitatea neamului din care se trage, iar explicația sa atinge subiectul acestui capitol și, poate, chiar îl elucidează mai mult decât cercetările, deducțiile și prognozele savante ale istoricilor acestui veac. Dacă ar fi să-și explice longevitatea neamului din care a făcut parte, nepoata lui Adam Grecu crede c-ar putea fi în legătură cu o cetate dacică, care era lângă casa lor, Cetatea Roșie: “de acolo au izvorât ei. Dintr-o spiță de oameni vechi, de dinainte de Potop. Erau aceia altu'fel de oameni. Oameni rămași. Zice că era dacii din Piatra Roșie, niște oameni mai mari. Mai înalți. Și solizi. Trăiau și peste o sută douăj' de ani aceia. De acolo zice că s-o transmis neamul nostru.” (27)

Al doilea articol este preluat tot din periodicul *Formula As* (nr. 1082) - un periodic care excelează printr-o ținută literară și informațională remarcabilă. Articolul

prezintă un interviu luat de jurnalistul Horia Turcanu, în același spațiu încărcat de istorie al Munților Orăștiei, unei femei simple de la țară, dar cu multă înțelepciune de viață, care s-a recomandat “Tanti Vica” (Victoria), care era convinsă că “înainte de Potop a mai fost o lume aici. Lumea uriașilor. Oamenii de dinainte de timpuri și de potop se pricepeau să dezlege tainele cerului, că erau cu mult mai mari decât noi, că vorbeau cu iarba, cu arborii și cu păsările, pentru că Dumnezeu le dăduse darul ăsta, numai că din cauza comorilor se făceau mereu mai răi și se omorau între ei și atunci Dumnezeu a trimis potopul pe lume. Cine-i neam de urieși să cunoaște de la o poștă, după ochi și după perii ca rugul de mure”. “Tanti Vica” a menționat în interviul acordat și ”Duhurile Mari, care sunt duhurile călugărilor de atunci, care rătăcesc între pământ și cer, nemântuiți în veci, ei sunt aceia care se prefac în lupi pe lună plină, neputându-se preface în oameni. Duhurile Mari sunt duhurile sacerdoților lui Zamolxis, duhurile stăpânitoare ale locului. Monahii aceia de acum mii de ani aveau secretul vieții veșnice, numai că ei nu erau botezați, și dacă ai Domnului nu erau, atunci numai ai necuratului puteau fi.” (27)

Aceste fragmente au fost citate din periodicul *Formula As*. Și după cum poate fi lesne remarcat, uneori, curiozitatea unor jurnaliști face mai mult decât tomuri întregi de lucrări istoriografice savante, după cum, uneori, cuvintele simple ale oamenilor simpli de la țară, dar curați la suflet, exprimă mai mult decât zeci de pagini de cercetări antropologice savante.

Faptul că a existat o seminție de oameni “roș”, dar și un teritoriu locuit de oamenii “roș” - teritoriu devenit apoi “împărăție” - a fost menționat aproape până la saturație în miturile, legendele și basmele poporului român; evident este vorba despre Împăratul Roș și despre împărăția pe care acesta o stăpânea.

Despre o astfel de împărăție este vorba în basmul cult cu vădite tente ezoterice Harap Alb, scris de inegalabilul povestitor care a fost Ion Creangă. În basmul Harap Alb, eroul principal, fiul Craiului, a primit indicații precise de la tatăl său să nu se însoțească cu două categorii de oameni: cu oamenii spâni și cu oamenii roș.

❧ Împărățiile mitice ale Românilor ❧

Ținutul stăpânit de Împăratul Roș a fost doar unul dintre ținuturile “mitice” ce compuneau în vechime teritoriul carpato-danubiano-pontic; după cum menționează majoritatea basmelor românilor a mai existat și un Ținut Alb, condus de Împăratul Alb și locuit de oameni albi, un Ținut Verde, împărțit de Verde-Împărat și locuit de oameni ai pădurilor, un Ținut Galben, condus de Împăratul Galben, locuit de oameni galbeni adică blonzi, după cum a existat, destul de surprinzător, un Ținut Negru, împărțit de Împăratul Negru, locuit de oameni ... negri.

Nu pot fi localizate în mod strict toate aceste ținuturi care ulterior s-au numit “țări”. Probabil că, în prima perioadă, prin “țară” erau desemnate doar câteva moșii sau cetăți mai mult sau mai puțin întinse. Fiecare “țară” era, firește, locuită de propria linie genealogică. Nu este exclus ca, într-o regiune geografică oarecare denumită “țară” să fi existat atât moșii “albe”, cât și moșii “roșii”, moșii “galbene”, moșii “verzi” sau moșii “negre”. De asemenea, nu este exclus ca în condițiile în care existau mai multe moșii “albe” într-o regiune, aceasta să fi fost desemnată ca fiind “albă”; în cazul în care existau mai multe moșii “roșii”, regiunea să fi fost desemnată drept “roșie” - și așa mai departe. De la un moment dat, fiecare regiune a fost desemnată prin termenul de “împărăție” sau “regat”.

Cu toate că nu poate fi stabilită o echivalență strictă între ținuturile mitice denumite “țări”, “regate” sau “împărății” și regiunile geografice actuale, poate fi totuși încercată o corelație; această corelație poate fi realizată în extremis, doar ca exemplificare.

Astfel, Țara Albă, care a fost împărățită de Împăratul Alb, poate fi localizată undeva în apropierea localității Alba Iulia (“Alba lui Iuliu”). Poate fi remarcat faptul că Împăratul Alb apare în basmele poporului român mai ales în cazurile - nu foarte rare - în care situația este extrem de dramatică și necesită prezența unei ființe cu o putere spirituală superioară pentru a restabili Ordinea cosmosului - de exemplu, după cum afirmă vechile legende, atunci când zmeii încearcă să înghită luna.

Țara Roș, împărățită de Împăratul Roș, pare să fi fost situată în partea de est a arealului carpto-danubiano-pontic, în Moldova și Basarabia actuală, unde s-a constituit Țara Roș(ia). De fapt, Țări Roș(ia) existau în tot arealul carpto-danubiano-pontic; erau desemnate cu acest nume toate cetățile fortificate unde locuiau războinici.

Țara Galbenă, împărățită de Împăratul Galben, locuită de oameni galbeni, adică blonzi, este Ardealul - Transilvania -, care includea și zona de la sud de Mureș, a Munților Orăștiei, unde era amplasat Centrul de putere Sarmizegetusa; de asemenea, în Țara lui Galben Împărat poate fi inclusă și o parte din Moldova - în special zona Munților Ceahlău.

Țara Verde, împărățită de Verde Împărat (socrul lui Harap Alb) este situată în partea de est a arealului carpto-danubiano-pontic - între Carpații Orientali și Prut; în această zonă s-a constituit mai târziu Țara Moldovei.

În afara acestora mai exista o Țară Neagră, împărățită de Negru Împărat, locuit de oameni “negri”. În Munții Bucegi există un versant denumit Carai-man; dacă “man”

poate fi tradus aproape sigur prin termenul om, semnificația cuvântului “cara” este destul de greu de elucidat. Există o variantă etimologică promovată de scriitorul Vasile Lovinescu, care derivă cuvântul “cara” din cuvântul latinesc “caelus”, care înseamnă “cer”. “Caelus manus” ar însemna “oamenii cerului”, ceea ce constituie o variantă etimologică destul de seducătoare, dar care nu este exactă. Mult mai degrabă, cuvântul “cara” înseamnă negru.

Deși pare surprinzător, existența unor oameni “negri” pe teritoriul străvechi al României este destul de ușor de argumentat; miturile, legendele și basmele poporului român sunt cât se poate de elocvente în acest sens. Un mit românesc arhaic, consemnat de Romulus Vulcănescu, afirmă bunăoară că, în perioada de după primul omor din istoria planului cuantic material, asasinarea lui Abel de către Cain, nu numai pământul s-a întunecat, ci și o parte dintre locuitori. “Pământul a fost negru la început, după cum tot negri au fost și întâii oameni” - afirmă mitul în cauză. (1)

La fel de interesant de remarcat este și faptul că în heraldica Evului Mediu există mai multe steme ale Valahiei ce prezintă trei capete de negroizi, cu panglici albe pe frunte. Este vorba despre stema Valahiei din *Cronologia lui Levinus Hulsius* (1596) și despre stema Moldovei din *Cronica lui Ulrich von Eichenthal* (1483). Interpretările istoriografice moderne consideră stranii existența acestor steme, legându-le de poposirea pe teritoriul Valahiei a unor populații maure ori arabe în timpul Cruciadelor. Totuși, heraldica străveche ce conține trei capete de negroizi este cât se poate de stranie doar din perspectiva de interpretare materialistă, pentru care - la urma urmei - totul este cât se poate de straniu. Cele trei capete de negroizi de pe stemele menționate par să aibă legătură mai degrabă cu existența reală a “legendarului” voievod Negru Vodă, care nu întâmplător se numea așa.

Mai mult decât atât: poate fi legată de vechea denumire a teritoriului adiacent versantului Carai-man din masivul Bucegi, teritoriu situat cu aproximație în perimetrul delimitat de actualele județe Făgăraș și Brașov, unde odinioară a existat Cumania neagră. Poate fi legată chiar și de vechile denumiri ale Țării Românești și Moldovei, care în documentele vechi ale Imperiului Otoman apar sub numele de Vlahia neagră (Kara Vlasi) și Moldova Neagră (Kara Bogdania); turcii denumeau uneori Valahia prin termenul Kara Iflak - Valahia neagră. Heraldica celor trei capete de negroizi poate fi legată, de asemenea, de basmul narat atât de minunat de inegalabilul Ion Creangă: *Harap Alb*, adică Negrul Alb, “harap” fiind - așa cum a dedus în mod just scriitorul Vasile Lovinescu - un termen vechi care nu are de-a face cu cuvântul “arab”, ci cu cuvântul “arap”, care înseamnă negru. (24)

Cuvântul “arap” este un cuvânt neaoș ce încă mai poate fi regăsit în expresia consacrată “negru ca un arap”. Expresia “negru ca un arap” poate fi legată de faptul că a existat o categorie de oameni “negri”, dar nu negri precum băștinașii din Africa, ci cu un pigment al pielii de un negru mai special. Acest tip de întunecare a pigmentului pielii se manifestă uneori chiar și la oamenii deschiși la culoare care trec prin momente de supărare intensă - aceștia devin, așa cum se spune, negri de supărare. La oamenii “negrii ca arapii”, se poate spune că supărarea intensă, care este o stare psiho-spirituală devastatoare, s-a răsfânt asupra structurii corporale, întunecându-le pigmentul pielii.

Basmul *Harap Alb*, ascunde multe sensuri profunde. Cel mai important sens este legat de transformarea personajului principal. Inițial, personajul principal nu a avut nume - era doar “fiul craiului”. Abia ulterior a primit de la spân, cel ce întruchipează răul, numele *Harap Alb*.

Aflat în slujba spânului, fiul craiului a trebuit să treacă printr-o serie de încercări inițiatice pentru a fi recunoscut drept succesor al Împăratului Verde; toate încercările l-au călit pe Harap, care din “negru ca un harap” a devenit alb: Harap Alb.

❧ Karpodacii ❧

Ținutul Galben, care a fost locuit de oameni blonzi, nu putea fi decât Dacia. Centrul de comandă al Daciei era în zona Munților Orăștie, iar capitala politico-administrativă și religioasă era la Sarmizegetusa Regia.

Întemeietorul liniei genealogice a oamenilor blonzi, diferiți oarecum de oamenii “roș”, a fost Dakhia; din numele său a derivat ulterior cuvântul Dacia. Ulterior numele său a fost purtat și de urmașii săi.

Bazându-se pe informațiile furnizate de autorii antichității, majoritatea cercetătorilor moderni a presupus că denumirea străveche de daci a fost *daoii*, care derivă fie din termenii indoeuropeni *dhawo-s* sau *dhau-ko-s* care înseamnă “lup”, fie din termenul *dhau* - care înseamnă “a sugruma”. Unii cercetători au mai adus în discuție formele *davus*, *dakoi*, *daos* și *dauna*, care, în mare, au cam același sens. (14)

Totuși, iar acesta este un aspect cât se poate de important, într-un lexicon grecesc realizat în secolul al V-lea înainte de Iisus Hristos, cuvântului *daoii* îi corespunde termenul grecesc de “lumină”, ceea ce schimbă radical datele problemei, dat fiind faptul că sensul cuvântului se apropie astfel de caracteristica definitorie a termenului “rohman”. Sensul de lumină acordat cuvântului *daoii* definește mult mai exact caracteristica principală a dacilor decât cea de “a sugruma”; este o eroare afirmația că numele unui popor provine de la “a sugruma”. Dacii nu erau un popor de

sugrumători; nu erau nici măcar un popor de “lupi”, chiar dacă și-au ales ca stindard de luptă șarpele cu cap de lup, iar în timpul operațiunilor militare se identificau ritualic cu lupii. Tot astfel, nici poporul roman nu trebuie confundat cu duri ostășii ai legiunii a XII-a Gemini, care a fost formată de către Iulius Caesar din foști condamnați la moarte, hoți, ucigași etc.

Cu privire la denumirea de daci, un punct de vedere original i-a aparținut lui Mircea Eliade, care afirma că dacii nu erau la origine un conglomerat etnic, ci o confrerie inițiativă-războinică de “oameni-lupi”. Confreria reprezenta doar o minoritate care și-a impus superioritatea și, de-a lungul timpului, chiar și numele asupra populației autohtone. Dacă inițial, minoritatea și-a impus dominația asupra populației locale, în cele din urmă populația în întregul ei a ajuns să poarte acest nume. (14)

La prima vedere, opinia lui Mircea Eliade nu este lipsită de veridicitate, dar acoperă doar jumătate de subiect și un sfert de adevăr; nu trebuie însă omis că denumirea Dacia a provenit de la strămoșul comun al populației respective - de la un Întemeietor (Babă) pe nume Dakhia sau Dochia. Firește, nu este exclus ca, ulterior, datorită caracteristicilor războinice ale unei minorități, mai precis spus ale unei confrerii mistico-războinice ai cărei membri se identificau ritualic cu lupii atunci când plecau la război, denumirea respectivă să fi fost înlocuită cu un termen apropiat fonetic de cel inițial, care desemna cu totul altceva. Astfel, printr-o identificare cu caracteristica principală a exponenților celor mai cunoscuți ai acestei populații, termenul *daoi* care desemna inițial lumina a ajuns să fie identificat fonetic cu termenul care desemna lupul și acțiunea de “a sugruma”.

Evident, explicația acestei identificări nu este străină de folosirea de către războinicii daci a stindardului de luptă

ce înfățișa un cap de lup aflat în prelungirea unui trup de dragon. Totuși, identificarea unilaterală cu lupul nu elucidează complet subiectul; nu este vorba doar despre o identificare cu lupul ca animal de pradă, ci în primul rând este vorba despre o identificare cu dragonul, căci așa este înfățișat stindardul de luptă al dacilor. Așadar, principala identificare a dacilor era cu dragonul, iar abia apoi, în plan secund, cu lupul. Identificarea cu lupul nu trebuie să fie surprinzătoare la un contingent războinic care în urma unor ritualuri mistice se identifica, prin curaj, ferocitate și dârzenie în luptă, cu acest animal.

Uneori, capul de lup de pe stindard a fost înlocuit cu capul de oaie, poate firesc la o populație de păstori; în acest punct este frapantă asemănarea capului de oaie de pe stindardul dac cu capul șarpelui Glycon descoperit la Tomis. Oricum, pe Columna lui Traian sunt înfățișate ambele stindarde: unele imagini prezintă steagul de luptă ce înfățișa dragonul cu cap de oaie, iar altele dragonul cu cap de lup.

Nu se cunosc prea multe detalii cu privire la celelalte triburi ce locuiau teritoriul actual al României: carpii și costobocii (pentru a le cita pe cele mai cunoscute). Despre carpi, de exemplu, se știe că au dat numele Munților Carpați. Astfel, denumirea Munților Carpați trebuie pusă în legătură atât cu tribul carpilor, cei care au locuit în antichitate în zonă, cât și cu numele întemeietorului liniei genealogice din care a provenit acest trib, al cărui nume trebuie să fi fost Carphus, Carpus sau Carpathicus sau un nume asemănător fonetic. De altfel, carpii trebuie identificați fără teama de a greși cu oamenii “roș”.

Este însă neîndoielnic faptul că dacii și carpii au făcut parte din același fond comun al populației ce locuia arealul carpto-danubiano-pontic, iar în susținerea acestei afirmații trebuie citați istoricii antici Ptolemeu și Zosimos, care au

folosit în scrierile lor denumirea “karpodacai”, în traducere “carpo-daci”; la rândul său, istoricul antic Herodot, referindu-se la populația din arealul carpato-dunăreano-pontic, a folosit titulatura “kallipidai”.

Dacii au intrat în atenția istoricilor antici doar datorită faptului că s-au luptat cu romanii, dar ei au ocupat un spațiu destul de restrâns și relativ periferic din arealul carpato-danubiano-pontic. Mult mai mulți decât dacii au fost carpii, despre a căror existență nu se știe nimic. Ei au stăpânit nu numai crestele munților și interiorul arcului carpatic, ci și zone întinse la est de Prut, până la Nipru și Don, dar și în occidentul Europei, până la râul Vistula. Recent au fost descoperite ruinele a zeci de cetăți “dacice” în județele Harghita și Covasna, cetăți mult mai impunătoare decât cele de la Sarmizegetusa, Costești, Blidaru sau Căpâlna, dar acestea nu au fost construite de daci, ci de carpi, iar aceasta este dovada puterii economice și militare a acestora. Carpii nu au fost niciodată cucerți de armatele romane, ei fiind identificați ulterior în mod greșit de istorici cu acei “daci liberi” care s-au războit permanent cu armatele romane până la eliberarea Daciei produsă în anul 272 după Iisus Hristos, pe timpul împăratului Aurelian.

Mai trebuie remarcat doar faptul că în timp ce dacii erau în general blonzi, carpii erau bruneți sau, cum se spune astăzi, meridionali. Carpii erau “rumeni” sau arâmii. De fapt, carpii au fost cei denumiți “roșii”, dar din nefericire despre cei mai importanți strămoși ai poporului român de astăzi nu se cunosc mai deloc amănunte, iar istoriografia îi ocolește complet. Precum a fost menționat, denumirile ce conțin culoarea roșie abundă în arealul stăpânit de carpi, astfel că nu este greșit să se vorbească despre o Țară a roșilor, a oamenilor rumeni, a oamenilor rum sau râm (în Moldova s-a folosit arhaismul râmen sau râmlean). Bătrânul cronicar

Grigore Ureche avea dreptate atunci când afirma că “de la Râm ne tragem”, dar poate că nici el nu mai știa ce mare adevăr spune.

La rândul său, termenul de *get* are o etimologie incertă. Probabil că, la fel ca dacii și carpii, și geții au avut un strămoș comun pe nume Gethicus sau un nume asemănător fonetic. Este foarte interesant și faptul că în numele capitalei dacilor apare termenul de get: Getusa. Numele complet al capitalei religioase a dacilor era Sarmiza-Getusa sau Sarmize-Getusa. Unii istorici sunt de părere că numele Sarmis poate fi apropiat fonetic de denumirea prin care era desemnat neamul sarmaților, un trib războinic ce i-a ajutat pe daci în războaiele cu romanii. Sarmații locuiau totuși destul de departe la est, unii chiar la nordul Mării Negre, astfel că asemănarea fonetică pare destul de forțată.

Oricum, prin termenul de geți erau denumite, cam la grămadă, toate acele triburi ce locuiau în spațiul vast ce avea Munții Carpați în centru, Munții Balcani la sud, Niprul, Donul și Pontul Euxin (Marea Neagră) la est și sud-est, versanții Carpaților nordici (din Bucovina) la nord, câmpia Panoniei și Dunărea mijlocie la vest și teritoriul actual al Serbiei, Muntenegrului și Bosniei la sud-vest.

ARDEALUL, MOLDOVA ȘI VALAHIA

❧ Descălecătorii ❧

Denumirea prin care a fost desemnat arealul carpato-danubiano-pontic sau diferite regiuni ale sale - precum Dacia, Vlahia, Oltenia, Transilvania, Moldova (dar și multe altele) - sunt cuvinte neaoșe, extrem de vechi, care, la origine, i-au desemnat pe întemeietorii de linii genealogice. Etimologiile denumirilor indică cu precizie care a fost realitatea istorică.

Ulterior, la începutul evului mediu, aceste denumiri au fost preluate de cronicari, care le-au menționat în diferite documente de cancelarie într-o formă fonetică mai mult sau mai puțin apropiată de cea originală. Istoricii moderni au considerat, în mod eronat, că apariția cuvântului respectiv a coincis cu prima mențiune documentară, astfel că au stabilit etimologii în funcție de limbile în care au fost scrise documentele. A rezultat un șir lung de deducții false, bazate pe atribuirea unor etimologii greșite. Din această categorie fac parte denumirile Ardeal, Transilvania sau Ungro-Vlahia. Cele trei denumiri au apărut în documentele de cancelarie maghiare de la începutul Evului Mediu, fiind apoi preluate de documentele bizantine, papale, turcești etc.

Astfel, termenul *Ardeal* a fost la origine un termen neaoș, dar care a fost folosit apoi, într-o traducere

aproximativă, de triburile migratoare maghiare: *Erdely*. *Transilvania* provine de la denumirea, folosită, de asemenea, în cancelariile regatului maghiar, *Terra Ultra Silvam* sau *Transsylvaniae* - în traducere: “Ținutul de dincolo de pădure”. *Ungro-Vlahia* este tot un termen de cancelarie, pe care astăzi istoriografia îl traduce în mod eronat “Vlahia de lângă Ungaria”, dar care este mult mai corect să fie înțeles așa cum se citește, adică “Vlahia ungureană” - Vlahia locuită de românii denumiți “ungureni”.

Explicația acestei ultime afirmații este următoarea: din punct de vedere etnic, maghiarii nu trebuie confundați cu ungurenii. Triburile maghiare au venit din stepele de la nordul și estul Mării Negre, au pătruns în Câmpia Panonică după anul 895 și au întemeiat “Țara Maghiarilor” - *Magyarország*. Înaintea migrației triburilor maghiare și a proclamării Regatului maghiar sub Ștefan, care s-a produs în anul 1000, în Câmpia Panonică trăiau românii denumiți “ungureni”; ei au fost denumiți ungureni sau unguri pentru simplul fapt că au fost locuitori ai Ținutului Ungului (Hungului). Maghiarii au fost denumiți unguri abia după ce au cucerit castrul Hung, situat în nordul Câmpiei Pannonice.

Înaintea migrației maghiarilor în Câmpia Panonică, locuitorii români ce populau Ținutul Ungului s-au numit, evident, ungureni sau unguri. De altfel, în balada populară Miorița unul dintre ciobani este “ungurean” (altu-i moldovean sau vrâncean, iar cel de-al treilea este muntean) ceea ce nu înseamnă că era maghiar, ci român, locuitor al Ținutului Ungului. Maghiarii i-au alungat (când nu i-au asasinat) pe românii unguri sau ungureni din acele teritorii, le-a furat nu numai pământul, ci și numele, astfel că în cele din urmă, în documentele de cancelarie, au stabilit o echivalență între numele maghiar și ungur. Ironia sorții este că actualmente, în limba română, denumirea țării a rămas

Ungaria, care este un cuvânt străvechi românesc. Oricum, chiar etimologia cuvântului “maghiar” confirmă faptul că triburile maghiare au fost formate din “oameni ai pământului” (etimologia cuvântului maghiar: “om al pământului”, “copil al pământului” sau “fiu al pământului”).

Așadar, poate fi constatat un aspect destul de surprinzător: pe de-o parte, slavii au ocupat regiunea europeană a Rusiei actuale și au cucerit străvechiul oraș Roșia sau Rosia, alungându-i pe băștinașii străromâni (oamenii roșii), preluând de asemenea în mod fraudulos denumirea de *roșii*, pe care au transformat-o în *rosi*, apoi în ruși; pe de altă parte, maghiarii au cucerit Câmpia Panonică, i-au alungat pe autohtonii care se autointitulau ungureni sau unguri, și le-au preluat în mod fraudulos numele. Mai rămâne de constatat că o parte dintre bulgarii de astăzi au fost la origine români, pentru a înțelege un fapt cât se poate de simplu: uneori, când ai de-a face cu hoarde de criminali, hoți și mincinoși este mai corect să renunți pentru o perioadă de timp la “blajinitate”, chiar dacă este reflectată în nume, și să aperi ceea ce este al tău - ceea ce Însuși Dumnezeu ți-a dat spre păstrare.

O altă denumire cu mare rezonanță în conștiința poporului român este *Moldova*. Și această denumire trebuie să fi aparținut unui Întemeietor din străvechime, care a trăit cu mult timp înainte de așa-zisa întemeiere a provinciei cu același nume, ce s-a produs la debutul Evului Mediu. Firește, și această afirmație poate fi considerată total neștiințifică (neistorică), dat fiind faptul că legenda întemeierii Moldovei spune cu totul altceva.

Potrivit legendei întemeierii Moldovei relatată de vechii cronicari, un grup de nobili români din Maramureș a plecat la vânătoare peste munți, în actuala Moldovă. Unele versiuni îl dau pe Dragoș drept conducătorul acelu grup

expediționar. La un moment dat, Dragoș și compania au dat de urma unei fiare “ce se chiamă bour” (spun vechii cronicari : Grigore Ureche, Miron Costin etc), pe care au urmărit-o prin păduri. Vânătorii lui Dragoș au fost conduși în cavalcada nebună pe urmele “fiarei numită bour” de o cățea pe nume Molda. Cățeaua a crăpat de atâta efort chiar la malul unui râu, care apoi a fost denumit după numele acesteia - la fel ca și țara.

Legenda, așa cum a fost consemnată de cronicarii vremii, necesită câteva observații. Bunăoară, cronicarii afirmă că, după terminarea vânătorii, fermecat de noile teritorii de peste munți, Dragoș s-a întors în Maramureș, și-a luat curtenii și prietenii, iar apoi a revenit în Moldova, pe care a început să o stăpânească, devenind primul voievod. Pe teritoriul Moldovei, Dragoș a întemeiat o matcă (cetate întărită), motiv suficient pentru ca istoriografia să considere că a întemeiat o țară. Totuși, chiar și pentru o analiză școlărească pare straniu faptul că numele țării nu a fost atribuit după numele lui Dragoș, ci după numele unei cățele. Ceea ce este uimitor, chiar și din punct de vedere istoriografic. Abia pe timpul voievodului Bogdan, o perioadă de timp, Țara Moldovei a primit denumirea Bogdania.

Rămâne însă întrebarea: de ce râul și țara nu au fost botezate după numele lui Dragoș, ci după numele unei cățele care a crăpat la marginea unui râu ? Un răspuns posibil ar fi că este vorba despre un mit corupt sau despre o substituie de personaje în cadrul mitului. Coruperea sau substituie de personaje s-au produs cu bună știință prin evul mediu pe criterii ideologice, politice și religioase. Motivul acestei substituiri este destul de străveziu: mitul întemeierii Moldovei de către un personaj provenit din Maramureș se referă doar la linia genealogică a voievodului Dragoș, linie din care cronicarii evului mediu au făcut probabil parte - sau,

mai exact spus, din care a făcut parte linia genealogică a conducătorilor politici care au comandat scrierea acestei narațiuni. Mitul întemeierii Moldovei narează o istorie unilaterală și fragmentară a familiei domnitoare. Pentru orgoliul propriu, istoria a început odată cu ei.

De altfel, denumirea Moldova este mult mai veche decât epoca în care a trăit Dragoș voievod. Extrem de surprinzător, după cum afirmă cercetătoarea Aurora Pețan, care a analizat *Cronica daco-getă de pe Tăblițele de la Sinaia*, cuvântul Moldova apare în aceste tăblițe străvechi sub o formă fonetică ușor diferită, ceea ce înseamnă că era folosit într-o formă sau alta pe timpul lui Burebista și Decebal. În analiza sa, Aurora Pețan face următoarea constatare: “Remarcabilă este - afirmă autoarea citată - și prezența toponimului Moleodabo, sediul căpeteniei gete Zurazieo. Asemănarea cu toponimul Moldova este evidentă. Regatul lui Zyraxes pare să fi fost undeva în nordul Dobrogei - sudul Moldovei, lucru probat și de relațiile sale cu sciții. Prezența acestui toponim în tăblițe ar putea părea anacronică”. La fel de stupefiant, afirmă autoarea citată este faptul că “pe pecețile bizantine de plumb din sec. VI, se găsește și numele Moldozos. De altfel, Moldava are structura tipică a unui toponim dacic compus cu dava.” (30)

Așadar, într-o formă fonetică ușor diferită, cuvântul Moldava există de mult timp, iar atribuirea acestui nume străvechi unei cățele în mitul întemeierii Moldovei comunicat de cronicarii evului mediu, reprezintă un fals.

Firește, nici înaintea așa-zisei “întemeieri” sau “descălecări” a Țării Românești, nici înaintea așa-zisei “întemeieri” sau “descălecări” a Moldovei, petrecute în secolul al treisprezecelea, ținuturile respective nu era nepopulate. Ambele ținuturi erau populate, dovadă stau descoperirile arheologice ce denotă continuitatea de locuire.

În acest caz se poate pune o întrebare retorică: ce a fost de întemeiat și de ce a fost nevoie de așa ceva ? Răspunsul este că “descălecătorii” Țărilor Române din Evului Mediu nu au întemeiat nimic, pentru că nu aveau ce; pe teritoriul Moldovei (la fel ca și pe cel al Țării Românești și al Transilvaniei) existau deja comunități, mai mari sau mai mici, cu forme de organizare specifice. Mai exact spus, existau așezări conduse de moși, denumite moșii. În momentul în care, la începutul Evului mediu, au “descălecat” presupușii întemeietori, moșiile autohtone existau de mii de ani. Întemeietorii și descălecătorii menționați de istoriografie doar au instituit în teritoriile respective un nou regim politico-administrativ - adică ceea ce poartă numele în istoriografie de “orânduirea feudală”. Nu trebuie confundată însă întemeierea politico-administrativă a unui stat feudal cu popularea unui teritoriu.

Precum a fost menționat, în arealul carpato-danubiano-pontic au existat și teritorii care au primit epitetul “negre”. Aceasta înseamnă că oamenii “negri” au întemeiat la rândul lor enclave sau țări. De altfel, multe dintre țările “albe” sau “neutre” au avut drept conducători la un moment dat oameni negri - sau, oricum, așa erau văzuți de contemporani.

Printre cei care au făcut parte din categoria oamenilor negri a fost, fără nici o îndoială, Negru Vodă, adevăratul întemeietor al Țării Românești, considerat de istoriografie a fi fost un personaj “legendar”. Oricum, nici despre Negru Vodă nu ar trebui să existe vreo îndoială că a existat și, mai mult decât atât, nu ar trebui să existe vreo îndoială că era cum îi spune numele, adică “negru”. În acest context nu trebuie să suprindă nici faptul că, la începutul Evului Mediu, Valahia (Vlahia), adică Țara Românească a fost desemnată prin epitetul “negru” de cronicarii turci. Astfel, Patiarhul Macarie al Antiohiei care a făcut o vizită în Țara

Românească în anul 1656, afirma textual că “cel dintîi care a cucerit Țara Românească a fost Ankro-voievod - Ankro înseamnă în limba românească Negru, căci era negru, de aceea s-a și numit pe turcește țara Kara Falakh, sau Valahia Neagră, după numele lui”. Acest aspect nu a fost ignorat nici de cronicarii venețieni care erau convingși, după cum afirmă istoricul Ștefan Ștefănescu, că în jurul anului 1300 exista în centrul României actuale “Colonia Nigrorum Romanorum” - “Colonia romanilor negri”. (10)

De altfel, este destul de uimitor faptul că cei care au atribuit în scrierile lor epitetul negru unor vlahii și unor oameni din arealul carpato-danubiano-pontic au fost turcii otomani, care, oricum, aveau pigmentul pielii mult mai închis la culoare decât românii. Cronicarii turci făceau distincție între Ak-Iflak “românii luminoși” și Kara-Iflak, “românii negri”. La rândul lor, cronicarii bulgari făceau distincția între Beli-vlasi, adică “români luminoși” și Caravlasi (Cerni-vlasi), “românii negri”.

Explicația istoriografiei cu privire la aceste denumiri este fără echivoc: denumirile se referă strict la aspecte geografice. Astfel, istoriografia consideră, în stilul ei caracteristic, că denumirile “luminos” și “întunecat” se referă la nord și la sud; nordul pentru turci era întunecat, iar sudul era luminos. Astfel, Marea Mediterană era denumită de turci Ak Deniz, adică Marea luminoasă, iar Marea Neagră era denumită Kara Deniz, adică Marea întunecată.

Și, într-adevăr, aceste aspecte pot să fie, până la un punct, foarte corecte. Totuși, adevărul este mult mai simplu: cronicarii turci știau care erau ținuturile unde locuiesc oameni “negri”, astfel că nu era nici o problemă să le numească în acest fel; tot astfel, știau unde se află ținuturile unde locuiesc oameni obișnuiți, “luminoși”, astfel că nu ezitau să le denumească în cunoștință de cauză.

☞ Roman și Vlahata ☞

Chiar și în Evul Mediu locuitorii arealului carpato-danubiano-pontic erau conștienți de faptul că fac parte dintr-o etnie spirituală și etnică distinctă; datorită inamicilor și veneticilor, această etnie a fost despărțită o lungă perioadă de timp, dar dorința de reunificare a fost prezentă permanent de-a lungul secolelor în straturile cele mai adânci ale psihismului individual și colectiv al membrilor.

Folosind terminologia modernă se poate afirma cu deplin temei că a existat dintotdeauna o conștiință etnică și spirituală clar definită a românilor; conștiința nu s-a format de-a lungul secolelor, așa cum afirmă concepția istoriografică de factură materialistă, ci a existat de la început, de când oamenii au început să populeze teritoriul carpato-danubiano-pontic. Firește, nu a existat o conștiință națională în sensul actual al cuvântului, ci o conștiință etnică: locuitorii știau că sunt urmașii unor Întemeietori înrudiți.

Faptul că există și a existat dintotdeauna o unitate etnico-spirituală între locuitorii arealului carpato-danubiano-pontic, poate fi argumentată în mod suplimentar făcând apel la o cronică din Evul Mediu, cunoscută sub denumirea de *Cronica Moldo-Rusă*, scrisă în limba slavonă, apărută între anii 1504-1510, care a fost ulterior atașată letopisețului *Voskresenskaia lietopis*, publicată pentru prima oară în limba română de istoricul Ion Bogdan în anul 1891. *Cronica moldo-rusă* preciza că poporul român se trage din doi frați: Roman și Vlahata, care au stăpânit ("împărțit") două zone diferite ale arealului carpato-danubiano-pontic. Cronică mai afirmă că Roman și Vlahata (Vlahata este forma slavă a lui Vlah), erau originari din localitatea Vinețai.

Istoriografia modernă consideră că textul din *Voskreșenskaia Lietopis* este incorect din punct de vedere

istoric (adică al înțelegerii trecutului promovat de istoriografia materialistă), întrucât conține multe denumiri de locuri și personaje “legendare”. Totuși, alături de personajele și locurile considerate “legendare”, în cronică sunt prezentate personaje și locuri reale, a căror existență a fost confirmată. Printre acestea, trebuie enumerați: Papa Formosus (papă între anii 891 și 896), Vladislav - adică Ladislau - craiul Ugorilor, cneazul Niemet; în *Voskreșenskaia Lietopis* sunt menționate râurile Mureș, Tisa, Criș.

Destul de surprinzător, *Voskreșenskaia Lietopis* consemnează existența a două Rome: “Roma Nouă”, aflată în Italia (sediul papei) și “Starâi Rim”, adică Roma veche (menționată de 6 ori), care este situată pe teritoriul actual al României. *Voskreșenskaia Lietopis* deosebește, de asemenea, “romanii noi”, care au punctul de comandă - centrul de putere cum s-ar spune - în “Roma Nouă” din peninsula italică, de “romanii vechi”, care au centrul de comandă în “Roma Veche”, denumită “Starâi Rim” (sau “Starâi Râm”). *Voskreșenskaia Lietopis* mai consemnează faptul că, pe teritoriul României de astăzi, romanii vechi au avut nu una, ci două capitale - centre de comandă (de putere) -, una se afla la “Starâi Rim” (Roma Veche), iar cealaltă într-o localitate denumită Vinițai. (29)

Într-o lucrare dedicată acestui subiect, preotul Dumitru Bălașa atrăgea atenția într-un mod cât se poate de inspirat că nu trebuie să impresioneze prea mult folosirea termenului Vinițai. Nu este vorba despre Veneția din peninsula Italică, ci despre Veneția din ... România. Nu este deloc o glumă; într-adevăr, afirmă autorul citat, există și astăzi pe teritoriul României două localități de mărimea unor sate, denumite Veneția: Veneția de jos și Veneția de sus. Există chiar și un râu denumit Veneția, afluent al Oltului. Cele două sate denumite Veneția se află lângă Făgăraș. În unul dintre sate a

existat cândva o mare mănăstire care a fost distrusă de Maria Tereza prin satrapul ei de curte, generalul Bukov. De asemenea, preotul Dumitru Bălașa consideră că denumirea “Starâi Rim” sau “Starâi Râm” - adică Roma dintâi sau Roma veche - nu se referă la Roma din Italia, ci la localitatea Roman situată pe teritoriul României de astăzi. (29)

Dacă localizarea primei capitale în satul Veneția de sus de lângă Făgăraș pare veridică, localizarea celei de-a doua capitale în localitatea Roman este discutabilă. Deși preotul Dumitru Bălașa optează pentru amplasarea Romei vechi, numită Starâi Rim sau Râm, în localitatea Roman, este mult mai probabil ca aceasta să fi fost situată în arealul Munților Apuseni. În arealul Munților Apuseni încă există două așezări numite Râm-eți și Râm-etea.

La Râmeți încă este în picioare bisericuța ctitorită de Mihai Viteazul în perioada în care a întemeiat Mitropolia ortodoxă a Ardealului și l-a pus pe pustnicul Ioan de la Prislop Mitropolit al Transilvaniei. De altfel, este cunoscut efortul lui Mihai Viteazul de a cuceri militar zona respectivă; bătăliile duse de Mihai Viteazul la Mirăslău și Gurăslău au avut o însemnătate strategică deosebită. Deloc întâmpător, Mihai Viteazul a ajuns atât de sus în Transilvania și deloc întâmplător a fost denumit de contemporanii săi maghiari prin titulatura “dacul cel rău”.

Deși o astfel de informație poate părea inacceptabilă din punctul de vedere al istoriografiei materialiste, se poate afirma cu deplină temei că Dacia încă exista pe timpul lui Mihai Viteazul. Prin acțiunile sale, Mihai Viteazul a dorit de fapt reîntregirea Daciei, adică a vechii Rohmanii - “pohta ce-am pohtit”. Deloc întâmplător, de-a lungul domniei sale, Mihai Viteazul a fost sfătuit de pustnicul Ioan de la Prislop; pentru Mihai Viteazul, Ioan de la Prislop a fost ceea ce a fost Daniil Sisastrul pentru Ștefan cel Mare.

Epitetul “vechi” atribuit Romei Vechi (Starâi Rim) se referă, firește, la vechime, iar numele Roma se referă la un termen fonetic apropiat, precum Rum, Rim sau Râm. De altfel, cronicarii Moldovei afirmău că “de la Râm ne tragem”, iar toți istoricii s-au grăbit să deducă faptul că ne tragem de la Roma italică. Nu de la Roma italică, ci de la Roma autohtonă, numită Rum sau Râm (indiferent unde a fost situată: la Roman sau la Râmeți). Prin denumirile Rum sau Râm a fost desemnat, la un moment dat, atât întregul ținut locuit de urmașii rohmanilor, cât și așezarea principală - capitala, dacă ar fi să folosim un termen modern - în care au locuit permanent, de-a lungul istoriei, cei mai iluștri exponenți ai urmașilor Întemeietorilor.

Voskreșenskaia Lietopis afirmă textual că “cetatea Vinițeani” a fost centrul de comandă al celor doi frați voievozi - Roman și Vlahata -, care “fiind de Credință Creștină au fugit de prigoana ereticilor (catolicilor n.n.) împotriva creștinilor (ortodocșii n.n.) și au venit la locul numit Starâi Râm, adică Roma Veche. Și-au zidit cetate, Roman, după numele său. Și și-au trăit anii, ei și neamul lor, până ce Papa Formos s-a despărțit de Ortodoxie a trecut la Latinie. Și după despărțirea de legea lui Hristos, Latinii și-au întemeiat cetatea nouă și au numit-o Roma Nouă.” (35)

Așadar, având în vedere că papa Formosus a murit în anul 896, perioada existenței celor doi frați voievozi, Roman și Vlahata, a fost anterioară acestui an. Numele celor doi voievozi, Roman și Vlahata, au avut o importanță excepțională în conștiința poporului român; numele lor a fost conferit ulterior unor teritorii. Aceasta înseamnă că, într-o perioadă de timp greu de determinat din punctul de vedere al datelor furnizate de istoriografie, Roman și Vlahata au reorganizat, după noi principii sociale, economice, administrative și politice, vechile unități teritoriale

autonome, denumite moșii, obcine și “țări”, care au fost locuite din vremuri străvechi. De aceea unitățile teritoriale respective au primit fie numele de “vlahii” (după numele lui Vlah), fie numele de “rumânii” (după numele lui Roman). Numele lor se înscriu așadar în galeria eroilor neamului românesc alături de numele Întemeietorilor.

“Rumâniile” și “vlahiile” au fost atât de multe, încât chiar și o simplă enumerare poate arunca lumină asupra întinderii arealului ocupat în trecut de poporul român: Ungro-Vlahia era Țara Românească, Vlahia Mică era Oltenia; Vlahia Mare era Muntenia; Moldo-Vlahia era Moldova și Basarabia actuală; Vlahia interioară era Ardealul; Valasky era Vlahia din nord-estul Cehiei; Vlahia Veche era situată în sud-vestul Serbiei; Vlahia Albă era situată în Moesia; Vlahia Neagră era situată în Dalmația și sudul Bosniei; Vlahia de la Sirmium (Novi Sad) era situată în Serbia; Ținutul Vlasic era situat la nord-est de Sarajevo, în podișul numit Romanja Planina; Vlachina era un ținut situat între Serbia și Bulgaria; Vlahoclisura și Vlachata erau situate în nordul Greciei, Vlahia de sus era situată în Epir, iar Megali Valacheia era situată în Tesalia.

Așadar, arealul în care s-au răspândit urmașii celor doi voievozi Roman și Vlahata a fost imens; ei au întemeiat așezări sedentare din apropierea Crimeii până dincolo de Munții Tatra, de la țărmurile Mării Negre până la Marea Adriatică, din nordul Greciei până în Ucraina septentrională.

❧ Factorul etnic ❧

O problemă spinoasă pe care istoriografia de orientare materialistă nu a rezolvat-o niciodată în mod optim este cea referitoare la factorul antropologic - adică de a determina din ce categorie antropologică face parte poporul român.

O sinteză a informațiilor cu privire la aspectele antropologice ale poporului român a fost realizată recent de istoricul Alex Mihai Stoenescu în cartea sa “*Istoria Olteniei*”. Potrivit istoricului citat, românii și, implicit, strămoșii lor daco-geții fac parte dintre indeoeuropeni (ariani). Pentru a ajunge la această concluzie, autorul citat a folosit cele mai noi date furnizate de cercetările desfășurate pe plan mondial, care au creionat două direcții de investigare: un aspect antropologic și un aspect lingvistic.

Din punct de vedere antropologic, afirmă autorul citat, la începutul secolului al XX-lea, cercetătorii considerau că există trei rase europene: *homo europaeus* (ariană, indo-germanică), *homo alpinus* (celto-slavă) și *homo mediterraneaesus* (din jurul Mediteranei). Conform acestei împărțiri, românii făceau parte din rasa alpină. Fundamentală pentru încadrarea la rasa alpină a poporului român, mai afirmă istoricul citat, “era ideea că poporul român se trage din daci și din romani, prin procesul de continuitate.” Cercetări recente i-au plasat însă pe români și în categoria tipului mediteraneean, fapt explicat astfel de Alex Mihai Stoenescu: “pe fondul tehnologizării excepționale a arheologiei, specialiștii străini găseau pe teritoriul României două rase: predominant mediteraneeană pentru olteni și predominant alpină pentru restul națiunii române.” (9)

În ultimul sfert de veac, cercetătorii români au făcut propriile lor studii asupra fondului etnic ce trăiește pe teritoriul României și, implicit, asupra strămoșilor acestora. După cum afirma autorul citat, “analiza unor necropole ale culturilor Boian, Cernica și Gumelnița a arătat în primul rând că populația culturii Boian era omogenă, spre deosebire de cea a culturii Gumelnița, care avea o structură antropologică polimorfă”. În schimb, “populația culturii Gumelnița avea un pronunțat caracter mediteranoid. Concluziile specialiștilor au

fost că populația culturilor Boian și Cernica dintre Dunăre și Carpați era autohtonă, evoluată probabil din populația paleolitică și mesolitică locală, în timp ce populațiile culturilor Gumelnița și Hamangia par a fi de proveniență microasiatică - din Anatolia și Orientul Mijlociu”. (9)

În lucrarea citată, istoricul Alex Mihai Stoenescu mai afirmă că analiza antropologică realizată în anii 1967-1968 de cercetătorii români mai arăta și faptul că la finalul neoliticului și la începutul epocii metalelor, în arealul carpato-danubiano-pontic au migrat dinspre est “triburi de păstori seminomazi de talie înaltă, cu craniul alungit, aparținând tipurilor protoeuropoid și protonordic, adică protoindo-europenii”. Cu toate aceste migrări, “în perioada formării culturii tracice nord-dunărene și a celei geto-dacice este posibil să fi supraviețuit triburi vechi locale, cu aspect fizic diferit de cel al indo-europenilor blonzi”. (9)

Tot în lucrarea citată, istoricul Alex Mihai Stoenescu a evidențiat cercetările realizate la începutul secolului al XX-lea de antropologul elvețian Eugene Pittard, care au cuprins analiza antropologică a popoarelor din Peninsula Balcanică. Concluzia antropologului elvețian a fost că în România și în Bulgaria “se întâlnesc autohtoni, coborâtori ai neoliților, iar urmele populației asiatice a vechilor bulgari sunt foarte puține, bulgarii de astăzi, ca și maghiarii contemporani, fiind popoare europene”. Într-un studiu ulterior, antropologul Eugene Pittard a ajuns la concluzia că populația României nu are aceeași origine, “dar că există un bloc omogen de populație după talie în județele de munte - Gorj, Vâlcea, Argeș, Muscel și Olt, la care trebuie adăugată o enclavă de populație mai înaltă în prelungirea Gorjului, care este depresiunea Mehedinților.” O altă concluzie importantă a antropologului elvețian Eugene Pittard a fost că “nucleul de formare al poporului român a fost în Oltenia.” (9)

Toate aceste date infirmă parțial simbioza daco-romană, indicând totodată - după cum afirmă Alex Mihai Stoenescu - “existența unei gene puternice mediteraneene, provenite de la triburi autohtone foarte vechi și la care s-au adăugat coloniștii romani, în special cei spanioli”. Rămâne însă problema daco-geților blonzi cu ochii albaștri, cu pielea albă, pe care autorul citat o soluționează astfel: “din punct de vedere genetic și istoric, geto-dacii cu care au venit romanii în contact erau “germanici”, în sensul originii lor indo-europene (indo-germanice), al stabilizării și influenței celtice pe teritoriul vechi al Daciei, inclusiv din punct de vedere al aspectului fizic și al obiceiurilor”. (9)

Chiar dacă, aparent, nu este nevoie de nici o precizare suplimentară, mai trebuie consemnat faptul că, deși românii sunt ca tip antropologic bruneți, nu au nimic de-a face cu țiganii. Istoricul Alex Mihai Stoenescu este foarte categoric: “aceste trăsături ale românilor nu au nici o legătură cu țiganii, mixajul cu aceștia fiind, cu excepții ocazionale, un fenomen apărut abia în a doua jumătate a secolului al XX-lea, când dispar barierele etnice și sociale. Caracterul brunet al românilor este de origine mediteraneană”. (9)

Așadar, problema originii poporului român nu este chiar atât de simplu de rezolvat, iar contradicțiile apărute în demersurile istoricilor și antropologilor trebuie să dea de gândit. În urma acestor studii se poate însă desprinde o concluzie fundamentală: pe teritoriul României a existat din cele mai vechi timpuri un fond de populație autohtonă, a cărei continuitate este neîndoielnică, din moment ce se regăsește în prezent. Acest fond primar este de două tipuri: alpin (“galben” sau blond) în nordul teritoriului și mediteranean (brunet, “roș” sau “rumen”) în sud. Și nu este exclus ca fondul alpin, răspândit în partea de nord a teritoriului, să se tragă dintr-un strămoș sau întemeietor pe

nume Ro(h)man, iar fondul mediteraneeen, răspândit cu precădere în partea de sud, să se tragă dintr-un strămoș sau întemeietor pe nume Vlah(ata). Tipul antropologic de tip meridional, rumen, roș sau brunet din partea de sud este însă diferit de cel venit ulterior prin migrații repetate. Faptul că acest fond uman autohton, ce poate fi regăsit în vechile culturi preistorice Boian, Cernica, Vădastra, Sălcuța, Coțofeni etc, s-a perpetuat neschimbat până în ziua de astăzi, reprezintă un fapt extraordinar de important. Deși este uimitor faptul că istoricii afirmă că nu există o “rasă pură”, este evident faptul că, în marea sa majoritate, populația autohtonă nu a intrat pe scară largă în simbioză cu populațiile cuceritoare ori migratoare; dacă ar fi intrat masiv în simbioză cu populațiile exogene, nu ar mai fi vorba despre o continuitate a respectivelor tipuri antropologice autohtone.

Iar în acest punct trebuie amendate opiniile istoricilor care au acordat o importanță excesivă mixajului liniilor genealogice. Este, desigur, în afară de orice îndoială faptul că grupuri mai mari sau mai mici ale majorității autohtone - dar nu majoritatea autohtonă în întregul ei - au interacționat cu populațiile migratoare, formând noi tipologii antropologice, care au fost întrucâtva diferite de cele primare, dar acest aspect nu trebuie absolutizat. Nu trebuie absolutizată nici necesitatea amestecului de rase, promovată de cei care afirmă că “oamenii nu ar fi supraviețuit ca specie dacă nu se încrucișau multiplu de-a lungul mileniilor”.

Abia în ultima perioadă de timp savanții au început să înțeleagă mecanismele genetice și antropologice ce au generat apariția unor rase (albă, galbenă, neagră). În acest context, trebuie inserată opinia savantului american Henry M. Morris, care afirma că “potențialul variațional al fiecărei specii, implicit în structura lui moleculară ADN, este extrem de divers, iar pentru ca oricare dintre caracterele genetice

“regresive” să devină vreodată tipice, va trebui ca o mică sub-populație să fie cumva izolată de populația principală și să fie forțată să se înmulțească prin împerecheri ale rudeniilor imediate. În momentul în care populația astfel izolată în grupuri mici s-a perpetuat de-a lungul timpului, au intrat în funcțiune acele structuri potențiale conținute la nivelul ADN-ului, care să le facă capabile să se adapteze rapid la o largă varietate de medii potențiale, pentru ca astfel să conserve și să păstreze specia sa de bază.” (31)

În decursul istoriei, în arealul carpato-danubiano-pontic, s-au format, într-adevăr, noi subcategorii rezultate din amestecul unor părți nu foarte însemnate ale populației autohtone cu populații străine, migratoare, iar una din aceste subcategorii pare să fi fost cea desemnată prin expresia “sinteza traco-celtică, care în Dacia s-a numit geto-dacă, cu care au venit romanii în contact”. Simbioza sau, mai corect spus, mixajul etnic al unei părți nu prea mari a populației autohtone cu celții nu a fost însă demonstrată; se cunoaște doar faptul că dacii au luptat împotriva celților ce se așezaseră în zonele limitrofe Văii Mureșului. Celții s-au așezat în nordul teritoriului controlat de daci, dar în cele din urmă au fost alungați și au fost nevoiți să-și continue migrația spre vestul Europei.

Așadar, despre o simbioză sau măcar despre un mixaj etnic al dacilor cu celții nu există informații prea convingătoare. În schimb, simbioza unei părți a populației autohtone cu romanii s-a produs cu precădere la sudul Dunării, dar și aceasta a fost cu mult mai redusă decât este estimată de istorici. O parte însemnată a populației autohtone nu a intrat însă în simbioză cu nici o populație exogenă; altfel nu se poate explica continuitatea acestei populații până în prezent, în forma sa etnică primară, neafectată de nici un mixaj etnic cu populații exogene.

OECUMENA ARHETIPALĂ

☞ Cele două focare de civilizație ☞

Marele istoric Nicolae Iorga și-a început a sa *Istorie a Românilor* cu următoarea frază: “Viața fiecărui popor este în strânsă legătură cu pământul pe care-l locuiește”. (15)

Cu deplină îndreptățire, Nicolae Iorga distingea pe teritoriul ocupat odinioară de daco-geți și astăzi de români cinci ținuturi, după cum urmează: Ținutul de șes, Ținutul de dealuri lutoase, Ținutul de munte, Ținutul banatului oltean și timișorean, Ținutul maramureșean udat de Crișuri.

În opinia lui Nicolae Iorga, *Ținutul de șes* cuprinde Basarabia de Jos (Bugeacul), mare parte din Moldova de jos, județele Brăila și Ialomița, Muntenia de jos până la Olt. Șesul este o prelungire, afirma Nicolae Iorga, a “stepei celei mari din răsăritul Europei, unde pe vremuri rătăceau cetele rătăcitoare ale neamurilor cu obârșie uralo-altaică”. Stepa era acoperită de păduri și buruieni înalte. Când s-au tăiat pădurile, stepa a devenit propice culturii cerealiere.

Ținutul de dealuri lutoase, al doilea ținut, este cuprins între linia Carpaților Orientali și Nistru, fiind străbătut de Prut și de Siret, precum și de numeroșii afluenți ai acestora. Al doilea ținut este format din Moldova de nord, Bucovina și Basarabia de sus. Cândva, aceste locuri erau acoperite de păduri seculare, formate în special din fagi și stejari.

Ținutul de munte și de vale, după cum a denumit Nicolae Iorga al treilea ținut, se întinde în partea de nord a Țării Românești și a Olteniei, pe versanții Carpaților Orientali, Meridionali și Apuseni, în Ardeal și în Maramureș. Aici, spune Nicolae Iorga, au locuit cei mai viteji și îndărătnici războinici, care nu se puteau îndeletnici cu agricultura precum cei de la șes, dar care se ocupau cu păstoria. Păștorii au și ei “ogorul” lor, care se întinde pe versanții munților. Ținutul de munte cuprinde regiuni inaccesibile, stâncoase, dar cuprinde și văi adânci, împădurite, unde se poate practica agricultura în condiții foarte bune.

Al patrulea ținut, *Ținutul Banatul Oltean* din afara zonelor stâncoase și Banatul Timișoarei de până la cursul de jos al Mureșului, este format din dealuri line, care, afirmă Nicolae Iorga, nu seamănă cu cele din Moldova pentru că sunt mai bine rânduite și permit cultura cerealiară.

În fine, al cincelea ținut, ce este legat de cel anterior, este cel udat ce Criș, ce se întinde între Munții Bihorului, Mureșul de jos și Tisa. *Ținutul maramureșean* este ceva mai neted decât cel anterior.

În cele ce urmează, pentru a defini într-un mod adaptat timpurilor moderne ceea ce ilustrul istoric Nicolae Iorga a definit prin termenul de “ținut”, va fi folosit termenul de “spațiu vital”. În fiecare spațiu vital s-a format un tip specific de civilizație sau de *vatră de civilizație*. *Spațiul vital* este nu doar un concept vag metafizic, ci unul cât se poate de concret. Fiecare popor, trib, familie sau individ are propriul său spațiu vital sau *oecumena arhetipală* în care-și desfășoară existența. Precum un popor are ca spațiu vital teritoriul inclus între granițele sale, tot astfel o familie sau un individ are ca spațiu vital propria sa locuință, formată din construcția propriu-zisă și spațiul aferent.

De-a lungul secolelor, civilizația strămoșilor poporului român s-a dezvoltat și s-a perpetuat și în funcție de caracteristicile fiecărui ținut. În fiecare dintre cele cinci ținuturi s-a dezvoltat câte un tip specific de civilizație și cultură. Evident, pe teritoriul locuit de strămoșii poporului român s-a dezvoltat o formă de civilizație și cultură unitară, dar există caracteristici specifice pentru fiecare dintre aceste cinci zone, pe care marele istoric le-a denumit “ținuturi”.

Caracteristicile specifice ale fiecărei zone s-au reflectat, printre altele, în mentalitate și în portul tradițional. Portul tradițional este un element statornic, care nu s-a modificat sute și mii de ani; de fapt, continuitatea poporului român poate fi probată doar analizând asemănările dintre ținuta dacilor de pe Columna lui Traian și cea care exista la sfârșitul secolului al XIX-lea în mediul rural.

În cele ce urmează va fi totuși abandonată împărțirea istoricului Nicolae Iorga cu privire la tipurile de civilizație corespunzătoare celor cinci ținuturi, și va fi încercată o abordare originală a acestui subiect. În cadrul acestei abordări, prin simplificare, vor fi luate în considerare doar două tipuri de civilizație. De fapt, doar două dintre ele interesează în contextul dat. Primul tip de civilizație sau, mai exact spus, primul tip de vatră de civilizație, s-a constituit în ținuturile de munte (evident împădurite) și în ținuturile împădurite de la șes. Acest tip de civilizație poate fi denumit “*de pădure*”. Al doilea tip de civilizație s-a constituit în zonele deschise de la șes sau de la deal. Al doilea tip de civilizație poate fi denumit “*de câmpie*”. În fiecare dintre cele două tipuri de civilizație s-au format așezări, denumite inițial moșii, iar mai târziu obcine (la un moment dat, au fost denumite “sate”, prin folosirea termenului latin “*fossatum*” - “loc îngrădit”). Moșia era condusă de un personaj venerabil denumit Moș în tradiția poporului român.

Inițial, civilizația originară a strămoșilor poporului român s-a format și s-a perpetuat doar în regiunile păduroase, în special în cele de la munte și de pe dealuri, dar nu trebuie subestimate sau uitate suprafețele împădurite din zone de câmpie, mai cu seamă cele de pe văile râurilor, motiv pentru care acest tip de civilizație poate fi denumit “de pădure”. Al doilea tip de civilizație, “de câmpie”, a derivat din primul: o parte dintre locuitorii din zonele împădurite a migrat la șes și a format noi vetre de civilizație. Abia locuitorii celui de-al doilea tip de vatră de civilizație au realizat, în unele cazuri, simbioze genetice, culturale și lingvistice cu populațiile exogene: cu celții, cu romanii și, mai târziu cu slavii.

În mod cert, primul tip de civilizație, de pădure, a fost puțin deschis influențelor de cultură și civilizație externe, în special celor provenite de la popoarele cotropitoare și/sau migratoare, astfel că s-a perpetuat aproape neschimbat o lungă perioadă de timp. Focarele de civilizație de pădure au fost ultraconservatoare; în aceste focare de civilizație locuitorii autohtoni au reușit să păstreze nealterate datinile și cutumele moștenite de la strămoși și, în cele din urmă, să se închidă atât de mult încât, la un moment dat, au încetat orice fel de relații cu exteriorul.

Ceea ce poartă numele de tradiții culturale ale poporului român, s-au perpetuat cu preponderență în focarele de civilizație din zonele de pădure. Faptul că aceste tradiții, cutume și datini s-au păstrat aproape nealterate din epoca neolitică până aproape de sfârșitul secolului al XIX-lea al erei creștine, unele supraviețuind până în secolul al XX-lea, demonstrează vitalitatea extraordinară a vetrelor de civilizație din zonele de pădure, dar și închiderea lor aproape ermetică la influențele exogene ale popoarelor cotropitoare sau migratoare. Dacă ar fi fost permeabile la influențe

exogene, la “mode” trecătoare ori la concepții străine, datinile și tradițiile poporului român nu ar fi supraviețuit până în prezent. Abia occidentalizarea și modernizarea produse de-a lungul secolului al XX-lea au pus capăt vechilor tradiții, datini și cutume.

În schimb, al doilea tip de vatră de civilizație, cea de câmpie, a fost deschis tuturor influențelor externe: economice, culturale, lingvistice, etnice, genetice. De-a lungul secolelor, focarele de civilizație de câmpie au continuat să se deschidă din ce în ce mai mult, ajungând cosmopolite în cel mai înalt grad. În focarele de civilizație de pădure, populația autohtonă a fost foarte puțin supusă unui amestec cu populații străine, păstrându-și astfel puritatea genetică. În schimb, populația din ținuturile de câmpie a fost mereu supusă amestecului cu populațiile străine. De aici derivă diferența dintre locuitorii care au populat focarele de civilizație de pădure și cei care au populat focarele de civilizație de șes. Ei au format desigur același popor, dar cei de la șes au suferit modificări genetice datorită amestecului cu populațiile străine.

La acest punct, mai trebuie precizat un aspect fundamental: datele istoriografiei se referă aproape în exclusivitate la ceea ce s-a petrecut în focarele de civilizație de câmpie, cele care au fost corupte de-a lungul timpului în urma schimburilor economice, politice, religioase și genetice cu populațiile străine.

În schimb, istoria adevărată a poporului român, a autohtonilor - a fondului antropologic și spiritual autohton -, a oamenilor care au locuit de-a lungul timpului arealul carpato-danubiano-pontic este cvasinecunoscută. Iar în cazul în care există informații cu privire la această istorie, acestea sunt marginalizate ori tratate ca fiind ne semnificative.

☞ Cetăți vegetale aflate în stare de veghe ☞

Civilizația tradițională a poporului român s-a născut în regiunile păduroase, de la munte, deal și câmpie. Abia apoi, după o oarecare perioadă de timp, o parte din populația de la munte a migrat în regiunile deschise (de câmpie).

Evident, nu a migrat toată populația, ci doar o parte a ei; restul populației a continuat să-și desfășoare nestingherită traiul în regiunile păduroase. Acea parte a populației care a coborât la șes s-a amestecat cu populațiile migratoare sau crotopitoare, suferind influențele acestora.

În antichitate, nu numai Munții Carpați erau acoperiți de păduri seculare, ci și Câmpia Română sau dealurile subcarpatice. Arealul carpato-danubiano-pontic era în acea perioadă de timp acoperit în proporție de 90 % sau chiar de 95% de păduri seculare. Chiar și zonele unde astăzi sunt câmpii întinse, în vechime erau acoperite de păduri.

Cronicarii din antichitate afirmau că pădurile erau atât de dese, încât nu puteau fi străbătute decât cu mare greutate. Cei care doreau să străbată arealul carpato-danubiano-pontic nu puteau merge decât de-a lungul văilor râurilor. La sud, pădurile începeau chiar în apropierea fluviului Dunărea, se continuau spre nord, acoperind dealurile subcarpatice și apoi aproape toată întinderea Munților Carpați. În aceste păduri puteau pătrunde doar autohtonii. Veneticii nu avea nici cea mai mică șansă să le străbată și, de altfel, nici nu se prea aventurau dincolo de zonele deschise, considerate sigure. De-a lungul istoriei, aceste păduri n-au fost străbătute cu ușurință nici de romani, dar nici de popoarele migratoare. Romanii erau îngroziți de pădurile Daciei, așa cum preciza istoricul Annaeus Florus în scrierea sa “Războiul cu tracii”: “Curio ajunsese până la frontiera Daciei, dar s-a îngrozit de pădurile întunecoase ale acesteia”. (16)

Fără nici o îndoială, pădurile care există astăzi pe teritoriul României nu sunt mai vechi de câteva sute de ani, astfel că este greu de creionat modul în care se prezentau în perioadele mai vechi. Complexitatea pădurilor de odinioară se aseamăna, mai degrabă, ca desime și grosime a arbuștilor, cu junglele amazoniene. Evident, pădurile de odinioară erau formate tot din conifere și foioase, precum în prezent, dar dimensiunile acestora erau mult mai mari. Datorită trunchiurilor impresionante ale copacilor multisecolari și desimii frunzișului, razele soarelui ajungeau cu mare greutate la sol, astfel că în interiorul acestor păduri s-a format un ecosistem straniu în care predomina efectul de seră, ce a permis dezvoltarea unei flore sălbatice care astăzi nu mai există.

S-a spus deseori că, de-a lungul istoriei zbuciumate, în fața amenințărilor de toate felurile, de la invaziile popoarelor migratoare la incursiunile turcilor otomani, românii se retrăgeau în păduri, dar acesta este un adevăr spus doar pe jumătate; de fapt, în marea lor majoritate, românii locuiau chiar în acele păduri inaccesibile denumite codri. Cei care se refugiau din calea invaziilor în păduri erau doar cei ce locuiau permanent în așezările de la câmpie. Refugiindu-se în păduri din calea invaziilor, locuitorii de la câmpie aveau surpriza de a constata că pădurile nu erau chiar atât de nelocuite precum credeau, căci acolo întâlneau locuitori ai moșiilor tradiționale, care vorbeau aceeași limbă ca și ei.

Iată ce scrie cunoscutul cercetător român Romulus Vulcănescu cu privire la acest aspect: “împădurirea masivă, cu copaci seculari, ce păstrează aspectul virgin, în care foiesc numai fiarele feroce, dar puțin accesibile, și atunci numai oamenilor temerari, o numim codru, iar împădurirea cu copaci mai tineri, rărită, în care mișună mai mult animale sălbatice neferoce și e accesibilă omului, o numim pădure.”

Codrii în ansamblul lor, mai scrie Romulus Vulcănescu, “sunt un sistem ecologic închis, ca o cetate inexpugnabilă, în care se poate pătrunde cu greu și rătăci ușor, în care întinericul atâțâ teroare vegetală. Romanii nu s-au aventurat niciodată în munții împăduriți pentru a-i cucerii pe daci, ci numai pentru a stârpi nucleeele care cutezau să li se opună cu forța”. De-a lungul istoriei milenare a poporului român, codrii au devenit, mai afirma Romulus Vulcănescu, printr-o fericită formulare, “cetăți vegetale aflate în stare de veghe permanentă”. (1)

Așadar, frăția românilor cu codrul nu este o simplă metaforă poetică, ci o formă de civilizație și cultură. Codrii se închideau ermetic, așa cum afirma autorul citat, cu mai multe rânduri de perdele vegetale artificiale. Între perdele erau dispuse capcane în care erau închise animale sălbatice. În interiorul codrilor erau dispuse nenumăratele moșii, în care se aflau case sau bordeie, curți de arătură, țarcuri de animale domestice, ulițe, fântâni.

Nu numai romanii, la timpul lor, nu s-au aventurat prea mult în codri, în căutare de daci rebeli, dar nici popoarele migratoare care au invadat, în valuri succesive, teritoriul carpato-dunăreano-pontic. Nici măcar turcii otomani nu s-au aventurat prea mult în codri și păduri; jafurile lor au țintit în special așezările deschise de la șes sau deal; era foarte simplu pentru turcii otomani să jefuiască sau să ucidă femei, copii și bătrâni lipsiți de apărare din așezările deschise, care nu cunoșteau meșteșugul armelor.

Codrii au supraviețuit o foarte lungă perioadă de timp; ei au început să dispară abia pe la mijlocul Evului mediu. Se pare că începând prin secolul al XII-lea al erei creștine a început un vast proces de defrișare, care a continuat până la sfârșitul secolului al XIX-lea și continuă și în prezent. Temeiurile acestui proces de defrișare au fost aproape în

exclusivitate economice. Mai ales în partea de sud a Țării Românești, codrii au fost defrișați masiv, lăsând loc câmpiei. Vestitul codru al Vlăsiei ce ocupa o bună parte a județelor din sudul țării, în special județul Teleorman (termen cuman ce înseamnă “pădurea nebună”), a devenit treptat o amintire.

În măsura în care nu au fost defrișați, codrii au continuat să rămână mediul predilect de viață al românilor. Faptul că așa au stau lucrurile până la debutul epocii contemporane este reliefat și de un document citat de istoricul Șerban Papacostea, emis de autoritățile austriece ce au ocupat Oltenia între anii 1714 și 1736. “Țăranul român - stă scris în acest document datat 1731 -, nu este așezat aici în sate asemănătoare celor din Germania sau de aiurea, ci în grupuri risipite de câte trei, patru sau cinci case, mai mult sau mai puțin bine construite din împletituri umplute cu lut. Țăranul se așează de preferință departe de drumuri, în apropierea munților și a pădurilor, astfel încât să poată fi gata de fugă, de îndată ce zărește cineva apropiindu-se.” (33)

În perioada 1728-1731, numărul așezărilor din Oltenia anexată de austrieci era de aproximativ o mie (după alte surse de șapte sute). Totuși, situația din anul 1731 nu era foarte diferită de situația din perioada stăpânirii romane sau din perioada marilor invazii ale populațiilor migratoare. Este însă semnificativ că, în perioada dominației austriece, în Oltenia existau atât de multe sate, iar în acest caz este vorba doar despre satele despre a căror existență știau autoritățile. Probabil că numărul moșiilor, satelor și obcinelor din Oltenia anului 1731, a căror existență nu figura în registrele autorităților austriece, era cu mult mai mare. Aceeași stare de fapt era valabilă în restul teritoriului carpato-danubiano-pontic, Oltenia fiind doar un exemplu.

În acest context merită citat istoricul român Neagu Djuvara care a reliefat în mod remarcabil această stare de

fapt ce s-a perpetuat și în secolul al XVII-lea: “în provinciile românești - afirmă autorul citat -, și mai ales în Muntenia, erau două ținuturi: pe de o parte, cel de șes, imensa câmpie care prelungește către sud-vest stepa ucraineană, trecând prin sudul Basarabiei și prin tot sud-estul Munteniei; este drumul tuturor năvălirilor, câmpul de luptă al tuturor războaielor austro-ruso-turce, dar și zona latifundiilor; este ținutul pe care-l străbat și descriu cei mai multi dintre călătorii care se duc la București sau la Iași; apoi, în contrast absolut cu această “mohorâtă câmpie”, există, pe măsură ce urci către arcu Carpaților, ținutul de deal și de munte, cu podgoriile, pășunile, pădurile, văile lui, în care se cuibăresc sate frumoase, case cu lemnărie cioplită cu grijă, cu flori în jurul caselor. *Un alt peisaj, o altă lume - aproape un alt popor.* Jos, către valea Dunării, veacuri de robie, de necazuri și de jaf au corcit trupurile și au ticăloșit sufletele. Sus, înspre munte, țăranul, apărându-se pas cu pas, și-a putut păstra peticul de pământ, libertatea și demnitatea.” (34)

Acest aspect a fost valabil și în zonele de câmpie, înainte ca acestea să fie defrișate. Diferența aproape radicală dintre vetrele de civilizație din zonele de câmpie și cele din zonele de pădure (munte, deal, câmpie) a fost analizată de diverși călători străini - consuli sau ambasadori ai unor state occidentale, în special cei ai Austriei, Franței și Angliei - care au vizitat țările române în secolul al șaptesprezecelea și al optsprezecelea. Astfel, după cum scria consulul Austriei, Raicevich, citat de același Neagu Djuvara, “satele de câmpie sunt locuite de oameni sărmani; le înțelegi sărăcia și te cuprinde jalea. Casele, mai curând niște vizuine, sunt săpate în pământ și se numesc bordeie. De departe, nu se zărește decât fumul ce iese din hornuri, iar de aproape se vede acoperișul, ca un dâmb mic pe pământ; este făcut din prăjini de lemn acoperite cu pământ, încât, pe deasupra, crește

iarbă”. Un alt călător, reverendul Robert Walsh, după ce se îngrozise și el de sărăcia lucie a locuitorilor din zonele de câmpie, a avut surpriza să ajungă în zonele împădurite de munte: “ajunseserăm la poalele munților Carpați - afirmă acesta. Câmpiile pustii se schimbaseră în dealuri ce se înălțau pretutindeni și care erau împădurite până pe culmi; ici-colo, se vedeau castele cu foișoarele lor, mânăstiri și biserici cu clopotnițe și turle. Țăranii arătau și ei altfel, aveau altă înfățișare și alt port, semănau cu europenii care trăiesc bine și care nu sunt la mâna nimănui.” (34)

Și ambasadorul Angliei, James Porter, a avut surpriza cam în aceeași perioadă să descopere în inima unui codru din Moldova o așezare prosperă: “oamenii au la îndemână lemnul de construcție și lemnul de foc, taie copacii cu securea ca să facă luminișuri, fac defrișări pe petice mici de pământ ca să cultive ceva grâne, culeg fructe sălbatice, cresc, în pădure, găște și porci, care, câteodată, sunt corciți cu mistreți. Izbutesc, deși lupii sunt o primejdie, să crească chiar și cai și bovine. La cel mai mic semn, tot satul dispare în pădure, în regiunile de munte. În regiunile acestea, căruțele au două oiști, una în față, cealaltă în spate: îndată ce primejdia a trecut, când țăranii se hotărăsc să vină acasă, căruța nu mai trebuie întoarsă pe poteca aceea îngustă de munte: sunt aduși doar boii, sau caii, la oiștea din spate.” O mare surpriză a avut-o și Nicholas de Giers, viceconsul al Rusiei la Iași, care în timpul unei călătorii pe moșiile Cantacuzinilor întreprinsă în anul 1841 a văzut cu proprii săi ochi în pădurile Moldovei “zeci de țărani călare și înarmați, bine îmbrăcați și semeți, care vânau nestingheriți”. (34)

Ceea ce încă se putea observa în secolul al șaptesprezecelea sau al optsprezecelea a fost valabil, cu mici variațiuni, de-a lungul întregii istorii a poporului român.

❧ Civilizația lemnului ❧

Civilizația strămoșilor poporului român în arealul carpato-danubiano-pontic a fost, în primul rând, o civilizație a lemnului.

De-a lungul istoriei, inventarul casnic al autohtonilor a fost bazat aproape în mod exclusiv pe folosirea lemnului: casele, blidele, lingurile, cuiele, plugurile erau construite din lemn. Existau prea puține obiecte de fier în inventarul casnic; pe de-o parte, exista o mai veche interdicție cu privire la folosirea fierului care era considerat de natură demonică (o astfel de interdicție era valabilă și la vechii egipteni, la vechii evrei, la vechii greci, care însă, treptat, au renunțat la ea), iar de cealaltă parte, uneltele de fier erau prea scumpe și nu puteau fi obținute chiar atât de ușor. Chiar și la carpo-daci, fierul era prelucrat doar în marile dava (cetăți), unde existau cuptoare speciale.

Într-un interviu acordat revistei *Historia* în anul 2012, apărut sub titlul “Istoria propriu-zisă a poporului român nu a fost scrisă încă”, istoricul *Alexandru Vulpe* a emis o opinie pertinentă cu privire la acest subiect. “Ceea ce avem - afirmă autorul citat - este istoria elitelor care au condus această țară (domnitori, voievozi, regi, nobili etc.), dar povestea acelor ciobani care au rămas după retragerea aureliană e foarte greu de redat în scris; pentru că nu există documente și nu vor exista. Cine se interesează, de altfel, de populații rămase în teritorii de care erau legați prin necesarul de supraviețuire, de obținerea subzistenței materiale ? Eu sunt de părere că am fost în principal un popor de păstori legați strâns de centura muntoasă a Carpaților și, prin acest mod de viață, am asigurat hrana tuturor etniilor care s-au perindat pe aici. Această formă de relief cu peisajul ei specific a asigurat continuitatea noastră în acest loc.” (43)

Referindu-se în cadrul aceluiași interviu la perpetuarea civilizației lemnului pe teritoriul carpato-danubiano-pontic istoricul citat afirma următoarele: “Casele daco-geților erau în principal din lemn, nu mult deosebite de cele tradiționale din Maramureș. O casă bine făcută din stejar poate dura câteva sute de ani, dar aici avem probleme greu de rezolvat. Dacă satul nu este incendiat, astfel încât să rămână urmele incendiului, există probabilitatea să nu rămână nimic. Lemnul putrezește extrem de repede când nu este întreținut, mai ales dacă e inundat de vegetație. Acest lucru se poate observa ușor pe stâne; o dată părăsite, invadate de pădurile din jur, nu rezistă mai mult de 100 de ani și, ca arheolog, nu mai vezi nimic, niciun indiciu care să te determine să sapi. Până și cuiele, care sunt tot din lemn, dispar.” (43)

Așadar, din cea mai îndepărtată antichitate, cu mult timp înainte de întemeierea Sarmizegetusei Regia, tipul de moșie tradițională cu genul de colibe descris de istoricul Alexandru Vulpe s-a replicat în zeci și zeci de copii în tot spațiul carpato-danubiano-pontic. Cu foarte puține modificări, el a supraviețuit și după ocuparea parțială și temporară a Daciei de către romani. Mai mult decât atât: a supraviețuit de-a lungul întregii istorii a poporului român, reprezentând baza perpetuării sale.

În prima perioadă a istoriei poporului român, numărul moșiilor a crescut cu repeziciune; în schimb, așezările protourbane, denumite ulterior prin termenul *dava*, erau extrem de puține. Atât dacii, cât și, ulterior, românii au preferat să locuiască în moșii și să nu părăsească hotarele stabilite de moși. Nu trebuie uitat faptul că cele mai multe sate erau fie în munți, fie în codrii deși din regiunile de șes, în care nu pătrundea aproape nici un intrus. De aceea, tipul de civilizație denumit “de pădure” s-a perpetuat aproape neschimbat de la început până dincolo de mijlocul secolului

al XX-lea. Reminiscențe ale străvechii forme de civilizație “de pădure” încă se păstrează în zonele în care membrii comunităților țărănești mai folosesc veselă de lemn - linguri, blide etc -, trăiesc din produsele mâinilor lor, duc oile sau vitele la păscut pe saivanele comunale precum făceau strămoșii cu mii de ani în urmă, poartă încă îmbrăcămintea tradițională (portul “popular”) și respectă vechile obiceiuri.

Cercetarea istoriografică din ultima sută de ani a eludat pur și simplu faptul că de-a lungul istoriei poporului român s-a perpetuat nu una, ci două forme diferite de cultură și civilizație - una a moșiilor tradiționale, iar cealaltă de câmpie, a dava-surilor sau a cetăților deschise. De fapt, istoriografia ia în considerare doar ceea ce s-a petrecut în zonele în care s-au dezvoltat așezări specifice celui de-al doilea tip de civilizație, cel de câmpie, tocmai datorită faptului că acolo s-au păstrat mai multe vestigii arheologice.

Civilizația de pădure este cvasinecunoscută istoriografiei datorită faptului că nu s-au păstrat vestigii arheologice durabile care să-i certifice prezența și, de fapt, nici nu avea ce urme să se păstreze. Locuitorii din cadrul moșiilor locuiau în colibe sărăcăcioase, din paie amestecate cu lut (chirpici) sau, uneori, din bârne, foloseau puține obiecte materiale, majoritatea din lemn sau lut, extrem de perisabile în timp - așa cum a remarcat istoricul Alexandru Vulpe.

Nesocotirea acestui tip de civilizație înseamnă pur și simplu nesocotirea factorului principal ce a constituit motorul perpetuării poporului român de-a lungul timpului. Eroarea de interpretare a istoriografiei a generat nenumăratele controverse privind continuitatea poporului român pe aceste teritorii și a permis dușmanilor românilor - mai ales istoricilor maghiari - să exploateze lipsa unor informații cu privire la anumite perioade de timp.

Cu privire la distribuția populației în cele două tipuri de civilizație pot fi lansate câteva estimări. Este destul de probabil ca din populația care a trăit de-a lungul ultimilor 2000 de ani pe teritoriul României, în jur de 90% să fi locuit în tipul de civilizație tradițională, specifică pădurii, și doar 10% din populație să fi locuit în așezările deschise, specifice câmpiei. Dacă aceste cifre sunt corecte și nu au cum să fie chiar atât de depărtate de adevăr, poate fi constatat că istoriografia modernă nu a luat în considerare decât istoria a cel mult 10% din populație. Motivul a fost deja expus: de acolo au provenit majoritatea vestigiilor arheologice descoperite până în prezent. Ceea ce înseamnă că istoria a 90% din populația care a trăit de-a lungul timpului în arealul carpato-danubiano-pontic nu este cunoscută.

Eroarea de aprofundare a subiectului are la bază chiar modul în care, încă de la începutul întemeierii sale ca știință, cu aproape două sute cincizeci de ani în urmă, istoriografia a definit conceptul de *civilizație*. După cum afirma istoricul Neagu Djuvara, cuvântul *civilizație* a apărut în anul 1756, în Franța, fiind folosit de marchizul de Mirabeau: “civilisation”, asemenea multor termeni francezi, avea în același timp un sens activ (acțiunea de a civiliza) și un sens pasiv (starea unei societăți care ar fi depășit stadiul barbariei pentru a avea acces la urbanitate”. Același autor remarcă cu deplină îndreptățire că “transpare imediat punctul de vedere egocentric în care se plasa societatea occidentală în secolul al XVIII-lea, care nu se îndoia că a atins acel grad înalt de iluminare a spiritului, care să-i permită să judece toate celelalte societăți existente cu perfecțiunea ei relativă.” (34)

În mod cert, trăsătura egocentrică s-a perpetuat până în prezent și reprezintă un uriaș handicap în înțelegerea completă a istoriei. Dacă în secolul al XVIII-lea, sensul și standardul de civilizație au fost date de cele câteva tipuri de

societăți considerate “rafinate și evolute” precum cele din Anglia, Italia și Franța, în secolul al XX-lea și la începutul secolului al XXI-lea sunt date de Statele Unite ale Americii și de Europa Occidentală. În fond, chiar și pentru mentalitatea actuală, “a fi civilizată” înseamnă a adopta normele și cutumele impuse de aceste tipuri de civilizații “rafinate și evolute”, iar tot ce scapă acestora intră în categoria “barbariei”; ce nu este civilizată din acest punct de vedere este dat la o parte sau obligat “să se civilizeze” prin diferite pârghii politice, economice, sociale sau, atunci când acestea eșuează, militare. Istoria este scrisă în funcție de paradigmele și cutumele promotorilor acestui tip de “civilizare”. Acesta este motivul pentru care istoria “oficială” este o istorie scrisă de învingătorii de moment.

În contextul acestor afirmații, trebuie convenit că învingătorii de moment, cei ce concep și pun în practică paradigmele civilizării la un moment dat istoric, atunci când nu sunt de acord cu perpetuarea unor anumite concepții sau vestigii ale trecutului, pot să decidă dispariția sau “pierderea” lor. Organizați în societăți secrete ce acționează din umbră, în spatele unor organisme internaționale cu largi ramificații, astfel de învingători de moment au capacitatea de a face pierdute diferite scrieri antice sau mai puțin antice, concepții sau artefacte ce ar putea naște întrebări incomode și le-ar periclita rolul de conducători incontestabili ai societății.

Translatând aceste constatări la nivelul istoriei poporului român devine evident faptul că tipul de civilizație de câmpie desfășurat în cetățile întărite, cunoscut cu precădere de către cercetarea istoriografică, nu reprezintă decât cel mult 10% din istoria globală. Cealaltă parte, de 90%, este total ignorată.

❧ Pustia ❧

Într-un trecut destul de îndepărtat, undeva chiar la începutul epocii bronzului, dar într-un moment istoric destul de greu de determinat cu precizie, o parte dintre locuitorii codrilor seculari s-au stabilit la câmpie, unde au înființat așezări protourbane.

Poate părea uimitor faptul că motivele pentru care locuitorii respectivi au părăsit moșiile din zonele de pădure nu au fost de natură economică sau politică, ci metafizică. Explicația acestei afirmații poate fi sintetizată în felul următor: locuitorii moșiilor considerau propriul habitat un “cosmos” închis, de sine stătător. Dincolo de moșie începea “haosul” sau, pentru a folosi un termen neaoș, “pustia”. Expresia “ducă-se-n pustie” are o semnificație profundă, căci cei care au părăsit la un moment dat locațiile considerate sigure ale unei moșii chiar considerau că merg în pustie. Pentru strămoșii românilor, “cosmosul” care era moșia, se întindea “din hotară în hotară”.

Primul pericol pentru cel ce voia să treacă dincolo de hotarele moșiei era pierderea identității sufletești și ruperea relațiilor de tip magic cu Întemeietorul propriei sale linii genealogice și, implicit, cu conducătorul satului, Moșul. Puterea sacră sau magică a Întemeietorului și a Moșului se întindea doar până la hotarele satului. Acesta este motivul pentru care, în prima etapă a istoriei străvechi, generații de-a rândul, aproape niciunui locuitor al unei moșii nu i-a trecut prin minte să depășească hotarele prestabilite. Existența generațiilor de locuitori ai moșiilor gravita și era circumscrisă “din hotară în hotară”. Pentru cei care încălcau hotarele prestabilite, întoarcerea era aproape imposibilă și, foarte probabil, interzisă. Unii plecau pentru că li se urăse cu binele, alții pentru că săvârșiseră fapte reprobabile.

Cutumele strămoșești erau clare; exista un cod de legi ce nu trebuia încălcat (*Belagine*: Legile frumoase). Aceste legi se raportau la relațiile locuitorilor moșiei cu lumea nevăzută și cu entitățile necorporale, la relațiile de familie, la relațiile sociale și economice. Principiul de bază al funcționării comunității era ascultarea: toți membrii trebuiau să se subordoneze Moșului și Sfatului Oamenilor Buni și Bătrâni și, implicit, să respecte legile și cutumele strămoșești. Ascultarea era considerată cea mai înaltă virtute.

Moșul, împreună cu Sfatul Oamenilor Buni și Bătrâni, avea grijă ca răul să nu se întindă la membrii satului. Orice faptă negativă, contrară legilor strămoșești, era aspru amendată. De fapt, cei care, dintr-un motiv sau altul, săvârșeau diferite fapte negative - chiar și cele mai banale sau, oricum, care astăzi par banale - erau supuși unor ritualuri purificatoare și expiatoare. Acesta nu era un fapt atât de neobișnuit în antichitate; se practica pe scară largă la evrei, la fenicieni, la greci sau la indieni.

Firește, la toate aceste popoare difereau sistemele de referință, dar procedura era asemănătoare. De exemplu, vechii greci desemnau prin *miasma* cumulum faptelor negative săvârșite de membrii comunității, ce perturbau ordinea prestabilită - legile comunității -, iar sacerdoții lor încercau, prin ritualuri expiatoare însoțite de jertfele unor animale, să elimine efectele negative. La rândul lor, evreii foloseau “scenariul” țapului ispășitor pentru a elimina efectele negative ale faptelor neconforme cu legile comunității. În prima fază, țapul ispășitor a fost, de fapt, un om care era încărcat magico-energetic cu păcatele comunității, după care era alungat în “pustie”. Ulterior, omul a fost substituit printr-un țap, care îndeplinea aceeași funcție. Țapul era încărcat magic cu păcatele comunității și alungat în “pustie” (adică în afara spațiului comunității).

În arealul carpato-danubiano-pontic, primii locuitori ce s-au stabilit în focarele de civilizație de câmpie au fost chiar cei alungați, ca țapi ispășitori, din moșiile tradiționale. La aceștia s-au adăugat cei plecați de bună voie sau din alte motive. De fapt, mai toate focarele de civilizație de câmpie din antichitate au fost întemeiate de *paria*, de fugari și de “țapi ispășitori”.

Unul dintre orașele celebre ale antichității constituite în acest fel a fost chiar orașul Roma. Conform tradiției, întemeierea Romei a avut loc în anul 754 înainte de Iisus Hristos. Legenda spune că regele Numitor, care stăpânea ținutul Albei, a fost uzurpat de fratele său, Amulius. Amulius i-a masacrat pe fiii lui Numitor, obligând-o pe sora lor, Sylvia să-i devină vestală. Sylvia a fost însă însășământată de zeul Marte și a născut doi băieți, pe Romulus și pe Remus. După mai multe peripeții, fiind abandonați pe malurile Tibrului, cei doi băieți au fost alăptați de o lupoaică, crescuți de un păstor și de soția lui; devenind bărbați, Romulus și Remus l-au alungat pe uzurpator, reînscăunându-l pe Numitor. După aceste fapte de vitejie, cei doi frați au decis să întemeieze un oraș chiar în locul unde și-au petrecut copilăria. Remus a ales colina Aventinului, iar Romulus a ales Palatinul. Cel care a primit binecuvântarea zeilor a fost Romulus, care a ales Palatinul. Legenda spune că după ce Romulus a tras cu plugul o brazdă în jurul locului ales, Remus l-a sfidat și a pătruns fără voia acestuia în spațiul său vital. Atunci Romulus și-a ucis fratele, exclamând: “așa va pieri cel care, în viitor, îmi va încălca zidurile”.

Omorul primordial săvârșit de Romulus, al cărui nume a fost conferit cetății, a devenit un fel de păcat original care a apăsas asupra locuitorilor Romei de-a lungul întregii ei istorii. Primii locuitori ai Romei au fost proscrișii și vagabonzii din Latium, adunați de Romulus - majoritatea

bărbați. Cum nu aveau femei, proscrisii lui Romulus au atentat la fecioarele sabinilor, episod cunoscut sub numele de “răpirea sabinelor”. Evident, în prima fază, răpirea sabinelor a provocat un război între cele două tabere, dar, ulterior, totul s-a încheiat printr-o împăcare. Sabinele au rămas cu bărbații lor, iar sabinii au fost invitați în Cetatea eternă, unde au și rămas. De altfel, după dispariția misterioasă a lui Romulus în timpul unei furtuni, succesorul său la domnie a fost un sabin, pe nume Numa.

Așadar, primii locuitori ai Romei au fost vagabonzii și tâlharii din Latium - adică cei care, anterior, fuseseră alungați din habitaturile lor datorită unor fapte neconforme cu legile morale. La o altă scară și păstrând proporțiile, se poate spune același lucru despre locuitorii din focarele de civilizație de câmpie din arealul carpato-danubiano-pontic; cei care le-au întemeiat au fost proscrisii, paria și țapii ispășitori alungați din focarele de civilizație de pădure.

Ulterior, datorită amestecului cu populațiile din alte linii genealogice, locuitorii de la câmpie și-au pierdut treptat puritatea genetică. Fiind alimentate fără încetare cu noi populații migratoare, în timp, așezările protourbane de la câmpie s-au dezvoltat din ce în ce mai mult. Populațiile migratoare care au interferat cu autohtonii au venit din est, din stepele din nordul Mării Negre și din sudul sau, mai exact spus, din sud-estul Mării Negre. Din nordul Mării Negre au migrat în special tyrasienii (tracii).

Tyrasiienii s-au împrăștiat cu precădere la sudul Munților Haemus (Balcani), într-o vastă zonă ce se întindea până la Marea Egee. În decursul unei perioade destul de lungi de timp, cam până în epoca în care a scris cel denumit “părintele” istoriografiei, Herodot, tyrasienii s-au amestecat cu autohtonii din arealul dintre Munții Haemus (Balcani) și fluviul Dunărea. Astfel, până la jumătatea primului mileniu

de dinaintea întrupării lui Iisus Hristos, mai ales în arealul dintre Munții Haemus și fluviul Dunărea, s-a produs o sinteză etnică între cele două populații, formându-se un conglomerat destul de eterogen care a constituit cetăți fortificate conduse de regi locali. Acest conglomerat etnic a fost denumit uneori tracic, alteleori a fost denumit getic. Tocmai existența acestui conglomerat etnic l-a determinat pe Herodot să afirme despre geți că fac parte din neamul tracic, neam despre care afirma că “sunt cei mai numeroși din lume, după inzi”. De fapt, Herodot îi cunoștea cu precădere pe etnicii care locuiau între Munții Haemus și Dunăre.

Pentru Herodot, dincolo de fluviul Dunărea se întindea “pustia”. Termenul de “pustie” era folosit nu în sensul actual de pusti (deșert), ci în sensul străvechi de “terra incognita”, de pământ necunoscut; de fapt, nici nu ar fi avut cum să nu primească termenul de “pustie” din moment ce teritoriul situat la nordul Dunării era necunoscut. Pentru mentalitatea grecilor din acea epocă, pădurile nesfârșite și întunecoase situate la nordul Dunării erau o “pustie”, adică locuri pline de pericole fizice și transfizice, adică erau populate de animale primejdioase și de duhuri cumplite (căpcăuni, zmei, inorogi etc) cu care nimeni nu voia să aibă de-a face.

Identificarea lui Herodot între tyrasieni, geți și traci a devenit actualmente un “adevăr istoric”, deși are la bază o eroare firească; puțini și-au pus întrebarea cum putea să știe Herodot, în secolul al cincelea înainte de Iisus Hristos, ce etnii locuiesc de o parte și alta a bătrânului Danubiu, fără o cercetare antropologică adecvată la fața locului.

Noul conglomerat etnic rezultat din sinteza tyrasiano-geto-tracă - la care firește, s-a adăugat ulterior o puternică componentă romană și, mult mai târziu, o puternică componentă slavă - a cunoscut o dezvoltare explozivă în toată Peninsula Balcanică, perpetuându-se până în prezent;

parte din populația care trăiește astăzi în partea de sud a României, în Bulgaria, Macedonia, Albania, Serbia și în Grecia de nord este, din punct de vedere antropologic, etnic și probabil genetic urmașa acestui conglomerat.

Acesta este motivul pentru care sursele citate anterior, mai ales studiile realizate de către Eugene Pittard (citată de Alex Mihai Stoenescu), afirmă că Peninsula Balcanică este locuită de “mai multe grupe etnice primitive, mai multe rase sau mai multe unități antropologice, care s-au amestecat, s-au măcinat, în proporțiuni pe care nu le cunoaștem încă”. Cea mai mare diversitate a fost găsită de Eugene Pittard în Bulgaria, cu precizarea aceluiași autor că urmele populației asiatice a vechilor bulgari sunt foarte puține, bulgarii de astăzi, ca și maghiarii contemporani, fiind popoare europene ce s-au format foarte târziu - după secolul al șaptelea, respectiv al nouălea al erei creștine.

Cât despre strămoșii adevărați ai poporului român, care nu au intrat niciodată în simbioză etnică cu tyrasienii, cu sciții, cu celții sau cu romanii, se poate spune că au stat o lungă perioadă de timp fie “aninați în munții lor”, așa cum afirmă despre ei scriitorii antici, fie stăteau ascunși în pădurile sălbatice (codri) în care străinii nu prea se aventurau. Aceasta este de altfel explicația perpetuării lor netulburate: n-au fost deranjați de nimeni. Sute și sute de ani, strămoșii poporului român au avut grijă să-și mascheze prezența la adăpostul codrilor seculari, în moșiile strămoșești, care erau adevărate “cetăți vegetale aflate în stare de veghe permanentă”.

Doar astfel poporul român a reușit să-și păstreze puritatea etnică, care este imposibil să nu iasă la iveală în urma unor analize amănunțite ale ADN-ului. Dar se pare că nimeni nu este interesat să cerceteze așa ceva, întrebându-se probabil: “la ce bun ?”

MODELUL ARHETIPAL AL MOȘIEI

✿ Incinta circulară ✿

Încă din antichitate, în ținuturile de pădure, atât din munți cât și din zonele de șes acoperite de păduri, mai ales pe văile râurilor, au înflorit în număr mare așezările tradiționale denumite moșii. Mult mai târziu, pentru a desemna vechile moșii a fost adoptată denumirea de sat - preluat de la romani care desemnau prin termenul “fossatum” - un loc îngrădit.

Structura moșiei era ierarhizată după principii gerontocratice, în funcție de relațiile de înrudire, ceea ce înseamnă că primau legăturile de sânge între membrii comunității. Conducătorul principal al unei moșii era Moșul, iar locul central al unui sat (echivalentul arhaic al primăriei de astăzi) era chiar coliba acestuia. În problemele administrative și economice, Moșul era ajutat de Sfatul Oamenilor Buni și Bătrâni.

Numărul familiilor unei moșii era probabil în medie de 10 - 20. Nu este exclus ca o dată cu trecerea timpului, numărul familiilor să fi crescut. În acest context, trebuie constatat și faptul că organizarea socială, administrativă și politică a vechilor moșii de pe teritoriul României actuale nu s-a bazat niciodată pe principiile statului sclavagist, precum a fost cazul în celelalte societăți antice: sumeriană, feniciană,

egipteană etc. În arealul carpato-danubiano-pontic, cel puțin în zonele de munte, nu au existat sclavi, iar sclavia, care este o componentă definitorie a relațiilor sociale ale statului sclavagist, a fost adusă destul de târziu de către sciți, greci și, mai ales, ulterior, de către romani. Toate aceste popoare ce pot fi definite drept cotropitoare, au căutat să subjuge populația autohtonă și să o aducă în stare de sclavie.

Pentru strămoșii poporului român, “spațiul vital” sau “oecumena arhetipală” era formată, în sens imediat, din teritoriul ocupat de moșia proprie, iar în sens larg de teritoriul locuit de moșiile înființate de rudele și neamurile lor - de cei cu care autohtonii considerau că se înrudesc, fie prin legături de sânge, fie prin legături de alianță, fie prin credința în anumite valori etnice, spirituale, sociale, economice, politice sau religioase. Începând din momentul întemeierii moșiilor, apoi din momentul unirii moșiilor în triburi și uniuni de triburi, “oecumena arhetipală” s-a lărgit considerabil. Este vorba, desigur, despre un proces de expansiune progresivă ce a pornit de la nivelul unității de bază, moșia, la nivelul unui trib, apoi la nivelul unor uniuni de triburi și, ulterior, la nivelul unei “țări” - sau, în timpurile recente, ale unui voievodat condus de un voievod - prin însumarea spațiilor vitale ale fiecărei moșii.

Modelul principal al spațiului vital al strămoșilor poporului român a fost cel de *incintă circulară*. Pentru strămoșii poporului român, modelul de incintă circulară a fost valabil atât la nivel micro al unei moșii, cât și la nivelul macro al unui “ținut”.

La nivelul micro al unei familii, modelul de incintă circulară era chiar locuința. Probabil că în primele epoci, locuințele strămoșilor românilor erau ori circulare, ori aveau colțurile rotunjite, iar în interiorul fiecărei locuințe se va fi aflat o vatră în care ardea focul ritual. Ulterior au început să

fie construite locuințe de formă paralelipipedică. Este cât se poate de probabil ca, și în perioada în care au fost construite în mod preponderent clădiri de formă paralelipipedică (precum cele din localitățile Petru Rareș - Jud Giurgiu, Vadastra - Jud Dolj, Habești - Jud Iași), coliba centrală a moșului să fi păstrat forma circulară. Cu timpul însă au început să se construiască doar clădiri în formă paralelipipedică.

La nivelul unei moșii, incinta circulară era teritoriul propriu-zis al moșiei, care avea în mijloc un spațiu defrișat în care se afla un artefact de genul unei coloane a cerului, care putea să fie un megalit (în epoca pietrei) sau, mai târziu, un stâlp ornamental din lemn și o vatră sacră a moșiei - un altar din piatră sau eventual din pietre de râu. Tot în mijlocul unei moșii se va fi aflat coliba moșului. Alături de altar și de coloana cerului se vor fi aflat buturugile pe care se așezau la sfat Oamenii Buni și Bătrâni ce formau Sfatul, în jurul unei mese circulare. Tot acolo se afla și “bătătura horei”.

Hora a fost la origine un ritual de înfrățire a membrilor comunității, care se juca la toate ceremoniile importante. Hora ce se încingea la marile sărbători religioase ale strămoșilor poporului român era expresia concretă a spațiului circular; oecumena arhetipală de tip circular a moșiei era celebrată de încingerea horei. Pe bătătura horei, în răstimpul sărbătorilor, se făceau și se desfăceau alianțele matrimoniale, flăcăii erau prezentați fetelor și multe altele de același gen.

Moșia avea ca limite naturale marginile sau hotarele satului. În interiorul hotarelor se vor fi aflat toate elementele traiului în devălmășie. Colibele membrilor comunității erau dispuse concentric în jurul colibeii moșului fie în ordine ierarhică, fie în ordinea succesiunii nașterii membrilor comunității: primul născut, al doilea născut etc. Urmau pășunile, ogoarele, grădinile, viile, crângurile, apele,

fântânile. La hotarele moșiei erau dispuse semne distinctive, fie litice - adică pietre comemorative -, fie copaci, fie porți sculptate (de genul porților maramureșene de astăzi). Tot la hotare se aflau răscrucile, dincolo de care nu trebuia să treacă nici un membru al comunității. Toate acestea formau moșia. De fapt, în limbajul arhaic, moșia se identifica cu vatra moșiei - în timpurile mai recente cu vatra satului.

Expresia *vatra moșiei* avea mai multe sensuri. În sensul concret, la nivelul unei locuințe, vatra era locul cel mai pur: locul unde ardea focul. Pe vatra locuinței se gătea, se descânta, se făceau vrăji casnice, se lega și se dezlega și, nu în ultimul rând, de la vatră se încălzeau membrii familiei pe timp de iarnă. În sens restrâns, prin vatra moșiei se înțelegea altarul central. În sens larg, prin vatră, se înțelegea perimetrul moșiei. De asemenea, prin vatră se mai înțelegea centrul moșiei unde se adunau, la anumite date calendaristice sau, de câte ori era cazul, moșul și bătrânii, conducătorii de drept, care formau Sfatul Oamenilor Buni și Bătrâni. Exista, de asemenea, o diferențiere clară între locurile curate și cele necurate din interiorul hotarelor moșiei. Locurile curate erau locurile prin excelență sacre, precum vetrele și coloana cerului, fântânile deschise și alte locuri. Locurile necurate erau locurile în care se petrecuseră evenimente negative, de exemplu crime, tâlhării și unde localnicii considerau că se manifestă spirite nefaste, malefice.

Poate fi remarcat cu ușurință faptul că întregul ansamblu arhetipal al unei moșii tradiționale a fost immortalizat de Constantin Brâncuși în complexul sculptural de la Târgu Jiu, ce conține Coloana Infinitului, Masa Tăcerii înconjurată de 12 scaune și Poarta Sărutului. Coloana Infinitului reprezintă vechea coloană a cerului, Masa Tăcerii reprezintă vechea masă la care, la marile sărbători, se așeza Sfatul Oamenilor Buni și Bătrâni, iar Poarta Sărutului

reprezintă vechea poartă de intrare într-o moșie. De altfel, Constantin Brâncuși afirma într-un interviu următoarele cu privire la opera sa: “Sunt imbecili cei care spun despre lucrările mele că ar fi abstracte; ceea ce ei numesc abstract este cel mai pur realism, deoarece realitatea nu este reprezentată de forma exterioară, ci de ideea din spatele ei, de esența lucrurilor.”

De asemenea, poate că nu este inoportun de remarcat faptul că modelul mesei rotunde s-a perpetuat în spațiu și timp, atât la urmașii daco-geților, strămoșii poporului român, cât și la unele popoare străine. Nu este exclus ca, după același model arhaic, în condițiile formării Regatului dac cu capitala la Sarmizegetusa, regele să-și fi adunat sfatul tot în jurul unei astfel de mese rotunde înconjurată de 12 trunchiuri de copaci ce serveau drept scaune. Nu este, de asemenea, exclus ca, ulterior, primii voievozi români să se fi adunat la sfat cu principalii dregători în jurul unei mese rotunde.

Modelul mesei rotunde a fost folosit și de celți. Dacă la daci, în cadrul moșiilor, în jurul mesei rotunde se adunau Moșul și Oamenii Buni și Bătrâni care formau Sfatul, la urmașii celților din secolul al patrulea al erei creștine în jurul mesei rotunde se adunau războinicii-cavaleri și regele.

Comunitățile conduse de moșii românilor formau o “nobilă familie”, la fel ca și comunitățile de războinici-cavaleri ai celților. Deosebirea dintre strămoșii românilor și vechii celți a constat doar în diferențierea și, implicit, în specializarea funcțiilor. În vechime, la strămoșii poporului român, Moșul, conducătorul unei moșii, îndeplinea atât funcția politico-militară de conducător (echivalentul regelui de mai târziu), cea sacerdotală de preot (mediator între aspectele transcendente și cele materiale), cât și cea de judecător. Spre sfârșitul antichității, cele trei funcții s-au separat pe tot mapamondul. În arealul carpato-danubiano-

pontic, separarea s-a produs probabil pe timpul lui Burebista. Burebista era rege și, destul de probabil, judecător, funcția de mare preot fiind ocupată de către Deceneu. Tot astfel s-au desfășurat lucrurile și la urmașii celților conduși de Regele Arthur; alături de Regele Arthur, care era judecător și rege, a stat o personalitate care a ocupat funcția de sacerdot: Merlin, căruia tradiția i-a acordat statutul de vrăjitor. Merlin era vrăjitor tot astfel cum moșii erau și solomonari.

În contextul prefigurat până în acest punct trebuie evidențiată în mod deosebit importanța excepțională a funcției sau, mai exact spus, a instituției Moșilor, conducătorii ancestrali ai unei moșii - care ulterior a primit numele de obcină și de sat (fossatum).

De-a lungul primei părți a istoriei poporului român, din cea mai îndepărtată antichitate până la înstăpânirea relațiilor de tip feudal, Moșii au reprezentat elementul conducător al comunităților, însumând întreitele atribuții de conducător politic, judecător și sacerdot. La începutul epocii feudale, o dată cu înstăpânirea relațiilor politico-economice specifice, funcția de Moș și-a pierdut caracteristicile politico-militare, rămânându-i o perioadă doar cele sacerdotale, de mediator între aspectele transcendente și cele materiale. De-a lungul Evului mediu, atribuțiile politico-militare ale Moșilor au fost preluate de boieri, cneji ori juzi în conformitate cu cutumele epocii; tot astfel, atribuțiile politico-militare au fost preluate de regi, voievozi etc. În cele din urmă, funcția de Moș a pierdut și atribuțiile sacerdotale, care, o dată cu triumful creștinismului, au fost preluate de către preoți. Pierderea s-a produs abia după secolul al treisprezecelea, când a crescut numărul bisericilor creștine.

S-ar putea spune așadar că, cel puțin o dată cu înstăpânirea relațiilor feudale, funcția de Moș a încetat să mai existe. Totuși, este uimitor de constatat că funcția de

Moș nu a dispărut, ci s-a perpetuat aproape neschimbată până în prezent. Funcția de Moș nu a încetat să existe; a fost doar ocultată. Moșii au continuat să existe de-a lungul întregii istorii a poporului român până în ziua de astăzi, indiferent de condițiile istorice particulare, de succesiunea modurilor de producție sau de preeminența cutumelor sociale ori juridice într-o perioadă sau alta; fiecare moșie, denumită în epocile mai recente sat sau obcină, a avut și are în frunte un astfel de personaj venerabil, care trebuie considerat conducător spiritual al comunității.

De-a lungul veacurilor, comunitatea - membrii moșiei sau ai satului - s-a strâns instinctiv în jurul Moșului pentru că el era singurul capabil să dea sfaturi înțelepte, să vindece neputințe și beteșuguri, să comunice cu natura, cu păsările, cu animalele, cu codrii, cu aerul, cu focul, cu apa sau cu pământul, cu spiritele (duhurile) acestor elemente și cu defuncții. Cu alte cuvinte, Moșii erau capabili să medieze între lumea materială și aspectele transcendente ale cosmosului. Funcția și, de ce nu, instituția Moșului nu a fost cu nimic mai prejos decât, de exemplu, funcția sau instituția voievodului. Așa cum voievodul a fost o dregătorie politică, tot astfel funcția sau instituția Moșului a fost o dregătorie socială.

Nu trebuie uitat, evident, că Moșii nu erau singuri, ci erau însoțiți de consoartele lor denumite Moașe; Moașele se îngrijeau de femeile satului/moșiei, le ajutau să nască, le dădeau sfaturi în legătură cu creșterea copiilor sau cu activitățile gospodărești. De asemenea, Moșii au fost ajutați de Sfatul Oamenilor Buni și Bătrâni.

Istoriografia modernă consideră că motorul continuității poporului român între perioada de debut a Evului mediu și formarea României moderne a rezidat în stabilirea unor relații de producție de tip feudal, relații

menținute de exponenții, mai mult sau mai puțin luminați, ai claselor conducătoare: boieri, dregători și voievozi. Lucrurile sunt însă departe de a putea fi deciptate în acest mod.

Boierii, bunăoară, la fel ca voievozii, erau doar proprietari ai terenurilor, iar ca proprietari doar le exploatau din punct de vedere economic, fără să aibă vreo acțiune semnificativ benefică în ceea ce privește viața socială a celor ce locuiau acolo. Boierii erau proprietari ai terenurilor, exploatatori și, în cele din urmă, jefuitori nemiloși ai muncii țăranilor, fără a se îngriji de viața socială a acestora - ce să mai vorbim de bunăstarea lor. De altfel, chiar termenul de boier, termen de origine slavă (*bolier*), nu a fost cunoscut în cadrul poporului român înaintea secolului al șaptelea sau al optulea al erei creștine. Termenul boier - și evident, dregătoria cu același nume -, a fost adus de slavi. Primii boieri au fost așadar slavi. Autohtonii din arealul carpato-danubiano-pontic erau pe deplin conștienți de acest aspect, fapt remarcat la începutul secolului al nouăsprezecelea de contele de Lagarde, un distins călător francez care a vizitat Țara Românească, și care consemna în jurnalul său că “boierii de viță veche spun că ei se trag din slavi și că sunt de alt neam decât cel al oamenilor de rând, care se trag din romani amestecați cu daci.” (34)

Dacă continuitatea poporului român s-ar fi bazat doar pe acțiunea boierilor sau chiar a voievozilor în conformitate cu cutumele epocii și cu modul de aplicare a relațiilor de producție specifice feudalismului, satele românești - vechile moșii, denumite la un moment dat obcine - s-ar fi prăbușit în neființă și o dată cu ele și poporul român. În consecință, supraviețuirea, perpetuarea și continuitatea neîntreruptă a poporului român în arealul carpato-danubiano-pontic nu a avut la temelie activitatea politică și economică a conducătorilor politici, ci s-a datorat unei forțe redutabile,

care din păcate în ziua de astăzi este total ignorată: instituția Moșilor. Nivelul acțiunii instituției Moșilor și, implicit, al instituției Moașelor a fost mult mai subtil și mai profund decât cel economic sau politic. Acest nivel poate fi definit drept profund, esențial și bazal.

De-a lungul istoriei poporului român, oamenii obișnuiți nu au avut prea mare încredere în conducători politici, în voievozi, domnitori, regi, președinți, boieri, vătafi, parlamentari sau oricum s-ar fi numit și nici nu aveau cum să aibă, întrucât, într-o formă sau alta, aceștia i-au oprimat. Nu aceștia i-au ajutat pe români să supraviețuiască în istorie. De aici provine “anistorismul” proverbial al românilor, de care mulți comentatori și analiști moderni sunt indignați. De aici provine “pasivitatea” românilor, pasivitate care a generat nu mai puțin celebra zicală: “mămăliga nu explodează”.

Spre deosebire de mulți comentatori și formatori de opinie din zilele noastre, evident cât se poate de “democrați”, românii de rând au înțeles foarte devreme că cei care îi conduc în mod oficial și își arogă diferite funcții au alte interese, altă mentalitate, alte nevoi decât ei înșiși. De aici provine separarea instinctivă pe care românii o fac între “noi, poporul” și “ei, conducătorii”. Separarea s-a adâncit și datorită faptului că, de-a lungul istoriei, românii i-au cunoscut, avându-i chiar în mijlocul lor, pe adevărații conducători, cei care chiar i-au ajutat în împrejurările grele ale vieții: Moșii și Moașele ce s-au succedat în fiecare moșie, obcină sau sat.

Moșii încă existau la sfârșitul secolului al XX-lea și, de ce nu, există și în ziua de astăzi, deși nu mai sunt recunoscuți ca atare. Poate pareă uimitor faptul că, în ziua de astăzi, în mediul rural, instituția moșilor încă există, dar aportul acestora la conducerea comunităților este minim. Aproape în fiecare sat de pe cuprinsul arealului vital al poporului român

există cel puțin o persoană care, printr-o tainică rânduială a celor văzute și a celor nevăzute, încă îndeplinește funcția de Moș. Date fiind vremurile, în ziua de astăzi Moșii mai pot fi recunoscuți drept ceea ce sunt doar cu mare greutate. Moșii pot fi recunoscuți nu neapărat datorită etății înaintate, ci datorită înțelepciunii native de care dau dovadă și, în special, datorită calității sfaturilor pe care le dau celor din jurul lor. Din păcate, de cele mai multe ori, sfaturile lor sunt luate în derâdere pentru că nu sunt considerate a fi în pas cu vremurile și cu cerințele modernității sau ale mondenității, deși prin gura lor parcă vorbește glasul strămoșilor în care se reflectă Firea Lucrurilor sau Legile divine.

Așa cum au făcut-o de secole, Moșii din ziua de astăzi care încă își duc traiul în satele românilor își îndeamnă concetățenii la menținerea nealterată a credinței în Dumnezeu, la cumpătare, cinste, demnitate. Uimitor este însă faptul că, cel mai adesea, mulți dintre Moși nu au părăsit, de când s-au născut, arealul satului din care fac parte, condiție fără de care n-ar putea îndeplini misiunea cu care au fost încredințați printr-o rânduială tainică. Această tainică rânduială rămâne valabilă atâta timp cât sunt respectate Poruncile lui Dumnezeu, Creatorul cerului și al pământului, considerate a fi Legile firii - Firea lucrurilor. Din această perspectivă trebuie începută analiza istoriei poporului român.

Această perspectivă nu are însă nimic în comun cu concepția istoriografică materialistă care se bazează în exclusivitate pe cioburi de vase și ruine, după cum nu are nimic în comun cu defuncta concepție ideologizată politic a luptei de clasă promovată decenii de-a rândul de materialismul dialectic și istoric. Materialismul dialectic și istoric a reprezentat o pseudoconcepție prin intermediul căreia o "elită" străină de poporul român, fără neam și fără credință, a încercat să-și justifice crimele și jaful.

❧ Focul sacru ❧

Locuitorii moșiilor considerau că focul este sacru, motiv pentru care îl țineau în permanență aprins în vatra centrală și în vetrele tuturor colibelor de pe cuprinsul unei moșii. Ei considerau un mare păcat stingerea focului în vreuna dintre colibe, motiv pentru care principala obligație de natură spirituală consta în menținerea focului aprins.

În condițiile în care bărbații erau ocupați fie cu munca câmpului, fie cu creșterea animalelor, femeile erau cele desemnate a avea grijă, pe lângă treburile gospodăriei și creșterea copiilor, de prezervarea focului în fiecare colibă.

Focul era aprins în vatra centrală a moșiei la fiecare început de an - la Anul Nou. Aprinderea focului la începutul unui nou an a fost un ritual foarte important ce poate fi regăsit la multe alte popoare ale antichității, inclusiv la sumerieni, greci și romani. La aceste popoare, scenariul acestui ritual presupunea stingerea vechilor focuri din vetrele templelor în ultima zi a anului vechi; apoi urma o perioadă de întuneric deplin, în care nici un foc nu ardea în vreo vatră. După perioada de întuneric, chiar la începutul noului an, focul din vetrele templelor era reaprins în mod solemn, iar apoi se aduceau jertfe de origine vegetală și/sau animală.

La fel ca la alte popoare ale antichității, și la strămoșii poporului român ritualul de aprindere a focului se realiza la începutul Anului Nou, care era sărbătorit în jurul datei de întâi Martie; apoi se celebrau cele nouă zile ale Babelor și, apoi, cele nouă zile ale Moșilor.

Perioada în care focul era stins corespundea perioadei de dinaintea Facerii Lumii; aprinderea focului corespundea actului Creației Lumii (așa se procedează și astăzi în bisericile creștine înainte de Paște: se sting toate lumânările, ceea ce semnifică atât antegonia, cât și perioada în care Iisus

Hristos a stat în mormânt; reaprinderea lumânărilor reprezintă atât actul creației lumii, cât și Lumina învierii lui Iisus Hristos).

La strămoșii poporului român, focul era aprins printr-un ritual solemn. Hierofanții acestui ritual erau Moșii. În cadrul ritualului solemn, Moșii invocau focul sacru. Imediat după aprinderea focului, Moșul și membrii comunității aduceau jertfe vegetale și animale, în funcție de ocupație; potrivit celei de-a doua diviziuni a muncii, membrii moșiilor erau fie agricultori, fie păstori (prima diviziune a muncii a fost cea dintre femei și bărbați, a doua diviziune a muncii a fost între păstori și agricultori, iar a treia a fost între cei ce puteau contacta aspectele spirituale ale cosmosului și cei ce nu puteau realiza aceasta; ultima diviziune implica așadar opoziția dintre sacru și profan). Ritualul consta apoi în așezarea jertfei pe altarul central al moșiei - care era probabil realizată fie din pământ bătătorit (lut), fie din pietre de râu puse una peste alta.

Secole de-a rândul, ritualul de invocare a focului a fost îndeplinit anual la nivelul fiecărei moșii. Din vatra centrală a moșiei, focul era adus în vatra fiecărei locuințe și vegheat permanent, pe parcursul anului, să nu se stingă. Acesta a fost motivul pentru care vatra unei locuințe era considerată sfântă. Precum afirma scriitorul Romulus Vulcănescu, în vatra casei nu se scuipa, nu se aruncau gunoaie; pe vatră se găteau pomenile morților și hrana zilnică, se consfințeau înțelegeri sau jurăminte, se făceau ori se dezlegau blesteme, se oficiau ritualuri casnice (domestice) pentru menținerea purității familiei. Tot pe vatră, atunci când era nevoie, se invocau moșii și strămoșii defuncți, “se interpreta ursita sau se făceau piromanele (se interpretau divinatoriu limbile focului). Uneori, lângă vatră se țineau urnele cu cenușa strămoșilor”. (1)

Persoanele însărcinate să se îngrijească de-a lungul unui an cu prezervarea focului considerat sacru erau cele mai virtuose femei ale moșiei, în primul rând cele ce erau încă fecioare; probabil că un rol principal îi revenea consoartei moșului, denumită Moașă. Soața Moșului, denumită Moașă sau Moșoaie era “prima doamnă” a comunității, fiind însărcinată cu supervizarea activităților principale de natură economică și socială de pe cuprinsul moșiei. Însărcinările Moașei erau la fel de complexe ca cele ale Moșului. Moașa trebuia să supervizeze menținerea focului în vatră, trebuia să le instruiască pe celelalte femei ce locuiau pe cuprinsul moșiei în spiritul tradițiilor (la fel cum făcea Moșul cu bărbații), să le moșească la nașterea copiilor, să le ajute să-i crească și să-i educe etc.

La începutul anului, femeile luau din vatra centrală a moșiei focul cu ajutorul unor făclii sau opaițe și-l duceau în propriile colibe. Din acel moment, de-a lungul anului, femeile trebuiau să se îngrijească ca focul să nu se stingă în nici o vatră. Dacă totuși focul din vatra vreunei colibe se stingea dintr-un motiv oarecare, se considera că se abătuse nenorocirea asupra acelei familii și că era iminent pericolul ca unul dintre membri să moară sau să se îmbolnăvească, astfel că trebuiau făcute rituri de expiere a păcatului. Dacă însă se întâmpla să se stingă focul din vatra centrală, care era vatra Moșului, se considera că s-a abătut nenorocirea asupra întregii moșii și nu este exclus ca, în acest caz mai mult decât nefericit, toți membrii comunității să fi fost obligați să părăsească amplasamentul moșiei pentru a-și căuta altul, unde reîntemeiau moșia prin reaprinderea focului sacru.

În a doua mare etapă a istoriei strămoșilor poporul român, când au apărut uniunile de triburi, s-au dezvoltat cu precădere cetățile întărite, denumite “dava”. Și în cetățile întărite aprinderea focului în vetre a rămas elementul central

al concepției religioase. Într-o “dava” modelul fundamental al aprinderii și menținerii focului a rămas același, dar amploarea ritualului a fost extinsă. Rolul colibei principale a unei moșii a fost luat de temple cu temelia din piatră și pereți din lemn, în centrul cărora, în vatra centrală, ardea focul.

Arealul ocupat de un trib sau de o uniune de triburi era considerat tot o moșie, care funcționa după aceleași principii; conducătorul politico-administrativ al unei uniuni de triburi avea, în mare, aceleași îndatoriri ca și Moșul în cadrul unei moșii. Ritualul aprinderii și conservării focului în vetre s-a perpetuat și în primul secol de dinaintea erei creștine, începând cu epoca regelui Burebista, când uniunile de triburi au fost unite sub același sceptru, formându-se Regatul dac cu capitala la Sarmizegetusa Regia (Grădiștea Muncelului). Sarmizegetusa Regia s-a dorit a fi, de fapt, capitala unei imense moșii, care reunea toate moșiile, triburile și uniunile de triburi de pe cuprinsul Daciei.

La Sarmizegetusa Regia, alături de alte construcții civile și militare (turnuri de apărare), se afla un templu central, totul fiind împrejmuit de ziduri. Templul central avea temelia de piatră sau andezit, și, destul de probabil, acoperișul din lemn - așa cum apare redat în Tăblițele de la Sinaia. Vatra centrală unde ardea focul se va fi aflat chiar în centrul templului.

Tot în incinta sacră de la Sarmizegetusa Regia este posibil să se fi aflat și o coloană a cerului, construită fie din piatră (element litic), fie din lemn (element vegetal, cel mai probabil dintr-un brad sau dintr-un stejar). Dar despre acest ultim element nu există însă în ziua de astăzi nici o urmă arheologică. Așadar, în concluzie, se poate afirma că în capitala Regatului dac, la Sarmizegetusa Regia, esența și fundamentul religiei daco-geților a rămas tot aprinderea solemnă și menținerea focului în vatra centrală.

Cultul focului era legat de un alt cult important: cultul soarelui. Soarele a fost evocat deseori în legendele, miturile, basmele, colindele și descântecele poporului român. După cum afirmă etnologii și istoricii religiilor, Soarele a fost figurat cel mai adesea în mod “naiv” în arta românească - pe stâlpi ornamentali, pe troițe sau pe porțile caselor -, prin diferite figuri geometrice: roți solare, discuri, spirale.

AUTOHTONI ȘI MIGRATORI

🌀 Brazda lui Novac 🌀

Despre Brazda lui Novac s-au făcut nenumărate speculații: unele fondate, altele nefondate și insuficient legendate. Primul autor care a oferit informații cu privire la existenței Brazdei lui Novac a fost Alexandru Odobescu. La treizeci de ani după Alexandru Odobescu, Nicolae Densușianu a menționat Brazda lui Novac în cartea sa “Dacia preistorică”, apărută postum în anul 1913. În lucrarea citată, Nicolae Densușianu afirma că Brazda lui Novac este “un monument dedicat descoperirii agriculturii”. (25)

Brazda lui Novac este, de fapt, un lung șanț de pământ ce străbate teritoriul României de astăzi, din apropiere de Porțile de Fier până în apropierea orașului Galați. Brazda urmează traseul Hinova, Oravița, Dobrun, Craiova, Greci (Olt), Târgoviște, Buzău, Tulucești, Galați, trece Prutul în Basarabia, pentru a se continua la nordul Mării Negre prin două șanțuri paralele.

Pe vremea când Nicolae Densușianu a făcut observații amănunțite pe teren, Braza lui Novac avea forma unui șanț de forma unui trapez, cu adâncimea de aproximativ 3 metri, baza mare de aproximativ 4 metri și baza mică de 2 metri. Autorul Brazdei a fost, în opinia lui Nicolae Densușianu, unul dintre uriașii (“jidovii”) din vechime, pe nume Novac,

care, așa cum afirmă legendele populare, a tras brazda cu un “plug mare, negru, tras de doi boi mari, negri, ca să rămâie spre pomenire cât va fi lumea și pământul.” Unele legende afirmă că Novac a fost chiar împăratul Jidovilor, iar alte legende îl identifică pe Novac cu Ler Împărat. Există, de asemenea, legende care afirmă că Novac era un “om mare, negru”. (25)

Istoriografia de orientare materialistă consideră ca fiind fanteziste afirmațiile lui Nicolae Densușianu, motiv pentru care refuză atribuirea Brazdei legendarului Novac; în consecință, istoriografia atribuie construirea brazdei fie împăratului Traian, fie împăratului Constantin Cel Mare. Astfel, pentru istoriografie, Braza lui Novac a fost unul dintre limesurile construite de legiunile romane după cucerirea Daciei (începând cu anul 106). Construită de romani, Braza lui Novac a făcut parte, mai afirmă istoriografia, dintr-un sistem amplu de fortificații situate la granițele (limes) imperiului roman. Limesurile erau șanțuri dublate de valuri de pământ, întărite uneori de palisade (întărituri din lemn); din loc în loc, de-a lungul acestor limes-uri erau construite turnuri de pază. Astfel de linii de apărare au fost construite de Imperiul roman de-a lungul întregii Europe; cele mai cunoscute sunt cele din Scoția - valul lui Hadrianus -, din Germania și din România. În România cele mai importante sunt *Limes Alutanus* (pe partea de est a Oltului) și *Limes Transalutanus* (partea vestică a Teleormanului).

Silviu N. Dragomir, un autor român bine informat și bine intenționat, consideră însă, pe bună dreptate, că Braza lui Novac a fost construită cu mult timp înainte de ocuparea Daciei de către romani. Autorul citat remarcă faptul că efortul populației de a construi brazda a fost apreciabil: “amplerea lucrărilor aflate doar pe teritoriul țării noastre se

ridică la peste 10 milioane metri cubi de pământ dislocat după toate regulile unei construcții bine gândite și bine coordonate, pe lungimi de sute și sute de kilometri. Dacă pornești să umpli golurile cu soluții logice, ajungi la concluzii total neconformiste, care dau peste cap tot ceea ce zicem noi că am cunoaște din preistorie. A fost mai simplu pentru istoricii noștri să nu dea nici o lămurire și nici măcar să se încumete în a justifica o lucrare atât de extraordinară, care a antrenat resurse morale și materiale incredibile - greu de presupus la niște populații tribale”. (26)

Totuși, chiar și cu riscul “compromiterii” definitive în ochii istoriografiei materialiste, trebuie precizat de la început că scopul construirii Brazdei lui Novac a fost cu totul altul decât cel menționat. Pe de altă parte, trebuie precizat că Brazda lui Novac nu a fost construită de romani, precum afirmă istoriografia, dar nu a fost construită nici ca un “monument dedicat descoperirii agriculturii”, precum afirma acum mai bine de o sută de ani Nicolae Densușianu, căci ce agricultură s-ar putea face de-a lungul unui șanț de pământ; ultima ipoteză este total illogică și este de mirare că atâția epigoni neinspirați ai lui Nicolae Densușianu au preluat-o fără să clipească.

Brazda lui Novac a fost construită cu mult timp înainte ca romanii să cucerească o parte din Dacia. Evident, există posibilitatea ca după cucerirea unei părți din Dacia, romanii să fi modernizat porțiuni din vechea Brazdă în scopuri defensive, dar nu i-au urmat în totalitate traseul, pentru că nu aveau de ce. Într-adevăr, romanii au construit, după același model, alte brazde, de-a lungul limesurilor imperiului. *Limes Alutanus* și *Limes Transalutanus* stau mărturie că așa s-au petrecut evenimentele.

În primul rând, trebuie constatat că Brazda lui Novac - care este formată din două elemente principale, șanțul și

valul de pământ - delimita ceva, adică era o graniță. În al doilea rând trebuie constatat faptul că Brazda a fost construită în scop magic, după știința străveche a artefactelor magice - la fel ca artefactele litice situate în Munții Carpați. Elementul care demonstrează că Brazda lui Novac a fost construită în scop magic, este faptul că pământul rezultat după săparea șanțului fost aruncat doar într-una din părțile șanțului. Valul format din pământ se află doar în partea sudică a șanțului.

Se știe că, în străvechime, teritoriile considerate sacre erau delimitate și marcate magic cu un plug. Romulus, întemeietorul Romei, la timpul său, a delimitat pentru prima oară cu un plug perimetrul viitorului oraș; cine pătrundea neinvitat în teritoriul delimitat astfel, era ucis. Primul care a pătruns pe teritoriul pe care-l delimitase Romulus a fost chiar fratele său, Remus; potrivit legendei, în urma acestei nesăbuițe, Romulus l-a înfruntat în luptă pe Remus și l-a ucis. Tot astfel, pentru a delimita arealul considerat sacru al viitoareii capitale a Daciei romane, Ulpia Traiana, împăratul Traian a trasat, în cadrul unui ritual solemn, cu un plug de aur, un șanț. Orașul Ulpia Traiana a fost construit chiar în perimetrul împrejmuț de acel șanț magic. În cazurile lui Romulus și Traian, dar și în cazul altor întemeietori de orașe sau în cazul altor locuri sacre de pe cuprinsul lumii antice, brazda rămasă în urma plugului era aruncată în afara teritoriului astfel delimitat. Cel ce trasează brazda se află înăuntru, iar pământul este aruncat în afara perimetrului magic; tot astfel se procedează și atunci când se trasează un cerc magic protector.

Acesta este motivul pentru care Brazda lui Novac a avut un caracter magic, nu unul militar; ea delimita în mod magic un teritoriu. Faptul că, în cazul Brazdei lui Novac, valul de pământ a fost aruncat în partea de sud semnifică

faptul că cei care au construit-o au fost cei din nord. Cei din nord au dorit să stabilească o limită (o graniță), dincolo de care cei din sud nu trebuiau să treacă. Nu trebuie exclusă posibilitatea ca, de-a lungul Brazdei lui Novac să fi existat statui gigantice sau alte artefacte cu caracter magic. În acest context trebuie inclusă informația, furnizată tot de Nicolae Densușianu, că în apropiere de Porțile de Fier, în Munții Cernei (aproape de locația unde se află și astăzi Sfinxul Bănățean), existau mai multe statui gigantice ale unor oameni - probabil întemeietori de linii genealogice.

Așadar, rezolvarea acestei “enigme” nu este atât de complicată: Brazda lui Novac a fost un aliniament magic, adică o graniță. Granița a fost construită de oamenii care locuiau la nord de Brazdă, adică de Rohmanii. Pe teritoriul României, granița începea lângă Porțile de Fier, lângă cotul cel mare al Dunării, acolo unde, în Munții Cernei, se aflau mai multe statui gigantice și se continua pe tot traseul până la Galați și de acolo mai departe. La nord de graniță se întindea în străvechime ținutul denumit Hiperboreea.

În epoca în care au săpat Brazda, Rohmanii aveau trupuri cu “gabarit depășit” - dacă este permisă o astfel de exprimare -, adică erau uriași, novaci sau jidovi. Legenda, citată de Nicolae Densușianu, o spune explicit: “*un om mare, negru, pe nume Novac, cu un plug mare, negru, ajutat de doi boi mari, negri, a tras brazda “pentru a fi de pomenire, cât îi lumea și pământul”*”. Așa cum spune legenda populară, așa s-au desfășurat evenimentele; totul trebuie interpretat *ad litteram*, nu metaforic sau simbolic.

Construirea Brazdei s-a realizat în condițiile în care, în jurul arealului carpato-danubiano-pontic începuseră să sosească populații migratoare dintre cele mai diverse; tocmai pentru ca autohtonii, adică Rohmanii, să nu intre în vreo “simbioză” nedorită cu aceștia, novacii (jidovii) au luat

decizia de a trasa o graniță magică; orice venetic înțelegea probabil din semnele - statuile gigantice - care erau înșirate de-a lungul acestei granițe că nu este cazul să o traverseze.

Brazda lui Novac era așadar doar latura sudică a aliniamentului magic ce delimita arealul locuit de Rohmani. În partea de vest, același teritoriu era delimitat de un aliniament magic asemănător, care era amplasat undeva în Câmpia Panonică, iar în partea de est era delimitat de un aliniament situat în Basarabia, destul de aproape de Nistru. Atât în Câmpia Panonică, cât și în Basarabia au fost descoperite reminiscențe ale unor brazde de aceeași factură ca cea denumită a lui Novac. La nord nu pare să fi existat vreun aliniament magic de tipul Brazdei lui Novac, probabil datorită faptului că, în acea perioadă de timp, de acolo nu exista vreo amenințare din partea unor populații migratoare.

Trebuie reiterat și accentuat faptul că prin aliniamentul magic denumit Brazda lui Novac, Rohmanii au încercat să se protejeze nu numai militar și politic, ci și etnic; ei n-au dorit să se corcească cu populațiile care la începutul neoliticului au început o amplă migrație spre ținuturile pustii din centrul și vestul Europei. În favoarea acestor afirmații poate fi adus un argument foarte puternic: tradiționalismul și xenofobismul poporului român care, din cele mai vechi timpuri până aproape de anul 1900 al erei creștine, nu privea cu ochi buni căsătoriile cu străinii - prin străini fiind desemnați nu numai străinii de neam, adică cei de alte naționalități, ci și românii proveniți din alte regiuni ale țării.

Nu numai că poporul român nu privea cu ochi buni căsătoriile cu străinii, dar exista o interdicție expresă în acest sens, care a funcționat atât înainte, cât și după (mai ales) instaurarea religiei creștine pe teritoriul României. Xenofobia a fost valabilă și în perioada următoare ocupării Daciei de către romani. Chiar și înfrânți pe câmpul de luptă,

dacii rămași în viață s-au opus cu înverșunare mixajelor etnice cu romanii. Aceasta înseamnă că teoria fundamentală pe care este bazată istoriografia materialistă, că poporul român în ansamblul său este rezultatul sintezei dintre daci și romani nu stă în picioare și nici nu are cum să stea. În condițiile în care Imperiul Roman nu a cucerit mai mult de 18 % din teritoriul Daciei, nu are de ce să se vorbească despre o simbioză daco-romană.

Deși, în acea perioadă, trebuie să fi existat și căsătorii mixte între elemente ale fondului autohton și ostașii sau coloniștii romani - ceea ce este, firește, în afară de orice îndoială -, acestea nu au contribuit în mod decisiv la formarea poporului român, așa cum afirmă istoriografia modernă.

❧ **Baba Dochia** ❧

Liniile genealogice autohtone din arealul carpato-danubiano-pontic s-au perpetuat pornind de la un număr limitat de Întemeietori.

În memoria colectivă a poporului român au fost reținuți nouă Întemeietori denumiți Babe și nouă Întemeietori denumiți Moși; ei au fost sărbătoriți secole de-a rândul la începutul lunii martie al fiecărui an. Urmașii fiecărei linii genealogice au fost denumiți după numele Întemeietorului, perpetuându-se neîntrerupt în arealul carpato-danubiano-pontic din străvechime până în prezent.

Interdicția expresă în ceea ce privește melanjul etnic cu străinii a avut tocmai scopul de a perpetua necorcite liniile genealogice întemeiate de Babe și de Moși. Tocmai pentru a preîntâmpina corcirea autohtonilor, în veacurile trecute au fost instituite legi severe ce interziceau căsătoria cu persoane din alte seminții și linii genealogice - cu "străini". În Evul

Mediu, aceste legi erau incluse în *Lex valahorum*, “Legea pământului”, fiind preluate din străvechile *Belagines* - “Legile frumoase” de pe timpul dacilor. Astfel, potrivit cutumelor aflate în vigoare în antichitate, femeile pierdeau dreptul la zestre sau la moștenire în cazul în care se căsătoreau cu străini, iar în cazul în care aveau progenituri cu aceștia erau alungate din comunitate.

De-a lungul secolelor, factori perturbatori ce s-au manifestat mai ales în plan politic și militar au dorit să curme continuitatea liniilor genealogice autohtone, pe care au dorit să le înlocuiască cu noi linii genealogice. Unul dintre cazurile în care venetici sau cuceritori ai arealului carpato-danubiano-pontic au dorit să-și întemeieze propriile lor linii genealogice este redat în legenda Dochiei, fiica lui Decebal, care, dacă este citită într-un cod corect, este plină de informații referitoare la acest subiect.

Amintirea existenței Dokhiei, ca Întemeietor de linie genealogică, s-a perpetuat de-a lungul timpului într-o serie de legende și mituri; totuși, probabil datorită transmiterii exclusiv pe cale orală o lungă perioadă de timp, fondul acestor mituri și legende a fost corupt. În epoca modernă, miturile și legendele cu privire la Dokhia - în special cele referitoare la Baba Dokhia - au fost preluate și reformulate în creații culte de marii poeți naționali, de la Grigore Asachi la Mihail Eminescu, de la George Coșbuc la George Călinescu. Cea mai cunoscută legendă a fost prelucrată și narată de Grigore Asachi.

De fapt, există mai multe variante ale legendei Dochiei (care nu are nimic de-a face cu Sfânta Evdokia din calendarul creștin ortodox, așa cum insinuează în mod penibil unii istorici). Variantele corespund unor personaje diferite care au primit, în perioade diferite, numele de Dokhia sau Dochia. Acest fapt nu trebuie să surprindă

întrucât, în cele din urmă, numele Întemeietorului a devenit, dacă se poate spune astfel, numele comun (echivalentul numelui de familie din ziua de astăzi) al tuturor urmașilor. Numele Întemeietorului a devenit, de asemenea, numele întregului teritoriu locuit de cei născuți din coapsa lor - în cazul de față Dacia.

Cele mai multe variante ale legendei sunt legate de existența mai multor artefacte litice aflate în Moldova, mai precis pe Munții Ceahlău, teritoriu locuit în antichitate nu de daci, ci de carpi (carpo-daci). Încă din străvechime, la fel ca Masivul Bucegi sau ca Muntele Gugu, Ceahlăul era considerat un munte sacru. Și în epoca creștină, Ceahlăul a rămas sacru datorită faptului că a fost sfințit de traiul ascetic al multor pustnici creștini care s-au adăpostit (“s-au nevoit”) în grote sau în peșteri. Ceahlăul este astăzi unul dintre cei trei mari munți sfinți care există pe suprafața Pământului; ceilalți doi munți sfinți sunt Tabor (Israel), acolo unde s-a produs Schimbarea la Față a Domnului Iisus Hristos, și Athos (Grecia). Cei trei munți sfinți au același hram: “Schimbarea la Față”.

Cel mai spectaculos artefact litic de pe Ceahlău este o stâncă gigantică, care este situată pe cel mai înalt vârful, Toaca (1904 m); stânca poate fi observată de la mare depărtare. Referitor la stânca de pe vârful Toaca există o legendă referitoare la doi uriași, un băiat și o fată, care au trăit acolo în vremuri imemorabile. Legenda, povestită în anul 1827 de Moș Grigore Răduțu învățătorului Gheorghe Baltă, menționează că pe Ceahlău a trăit odinioară un popor de uriași, “grozav de înalți și de tari” și că într-o iarnă, datorită unei molime, au pierit toți în afara unui băiat și a unei fete. Cei doi copii de uriași au decis să construiască câte un turn din lespezi de piatră, “pentru a fi și ei văzuți de oamenii de la soare răsare. Și așa au tot cărat lespezi și stânci; băiatul a

ridicat un turn mai mare și mai lat, iar fata unul mai mic, după puterile ei”. În cele din urmă - mai spune legenda povestită în anul 1827 de Moș Grigore Răduțu -, “când își schimbă codrul fața verde”, a trăznit în pereții muntelui, iar atunci “nori de zloată și de gheață s-au revărsat din înaltul muntelui”, strivindu-i pe cei doi uriași. Oamenii le-au zidit mormântul acolo unde i-au găsit, aducând și o toacă pe care au înțepenit-o acolo, pe vârful cel mai înalt. Și de atunci, în fiecare an, oamenii vin de prin împrejurimi pentru a face “o slujbă de sobor” celor doi copii de uriași morți acolo.

Un alt artefact litic de pe Ceahlău este cel cunoscut sub numele de Stânca Babei Dochia, care se află, așa cum spune Gh. Asachi, “între Piatra Detunată / Și-al Sihastrului Picior” unde “Vezi o stâncă ce-a fost fată / De un mare domnitor”. Există mai multe legende străvechi legate de artefactul legat de numele Babei Dochia. Prima legendă se referă la cele nouă cojoace ale Babei Dochia, iar a doua legendă se referă la fiica lui Decebal, Dochiana.

Prima legendă spune că, la începutul lunii martie, mergând cu oile la munte, părându-i-se că a trecut iarna și că a venit primăvara, Baba Dochia a lepădat, unul câte unul, cele nouă cojoace cu care era înveșmântată. Când a lepădat ultimul cojoc, a dat un ger năpraznic, iar Baba Dochia a înghețat cu tot cu turma de oi și s-a transformat în piatră.

Legenda Babei Dochia cu nouă cojoace pare să se refere la un ritual de legare magică a unei persoane - în general a unui strămoș sau personalitate marcantă - de un artefact din piatră. Astfel de ritualuri de legare magică erau răspândite pe scară largă în perioada de început a antichității. Ele făceau parte dintr-un arhaic cult al strămoșilor. Ritualul de legare magică a unui strămoș de un artefact litic are legătură cu stăpânirea magică a unui teritoriu. Strămoșul era înmormântat într-o nișă a respectivului artefact sau undeva în

apropiere. Cei care au realizat ritualurile considerau că după moarte sufletul strămoșului rămâne să stăpânească teritoriul respectiv - că sufletul strămoșului rămâne în acel loc atâta timp cât exista artefactul. Acesta este motivul pentru care astfel de artefacte magice erau construite din piatră; piatra era elementul cel mai durabil, care nu se distruge chiar așa de repede, așa cum se întâmplă de exemplu în cazul unor artefacte de natură vegetală.

Acest procedeu magic a fost folosit și în alte locuri de pe suprafața pământului, de exemplu la Stonehenge, în Anglia, unde se află cel mai impunător complex megalitic al antichității. La Stonehenge, strămoșii au fost înmormântați la temelia artefactelor din piatră: fiecare dolmen sau menhir era astfel “însuflețit” de sufletul unui strămoș.

În antichitate astfel de ritualuri magice se realizau cu consimțământul prealabil al persoanei în cauză. Au existat însă și cazuri în care s-au folosit procedee agresive de legare de un artefact a unei persoane aflate în viață, care erau realizate fără obținerea consimțământului acesteia; astfel, printr-o acțiune agresivă, sufletul persoanei aflată în viață era legat magic de un artefact, caz în care, până la apusul soarelui din ziua respectivă, persoana în cauză murea trupește. Cei care realizau acest procedeu magic considerau că sufletul acesteia rămâne să stăpânească sau să “bântuie” locul respectiv. Uneori, legarea magică a sufletului de un artefact magic se realiza prin așezarea unei frânghii pe pământ sub formă de cerc - sub forma unui lassou - și captarea umbrei persoanei în cauză în cercul magic astfel format.

Procedeu magic al legării sufletului unei persoane de un artefact fie litic, fie vegetal, fie de altă natură a fost practicat pe teritoriul țărilor române până în Evul Mediu. Așa a fost cazul în Legenda Meșterului Manole, în care Manole

și-a imolat trupește propria soție la temelia bisericii Curtea de Argeș pentru ca, după moarte, sufletul ei să susțină edificiul.

În cazul artefactelor din Munții Ceahlău nu a fost vorba despre o acțiune magică agresivă, ci despre punerea în practică a străvechiului cult al strămoșilor; prin consimțământul acordat în timpul vieții, strămoșii erau înmormântați în apropierea artefactelor litice și legați de acestea prin ritualuri magice. Scopul era protejarea celor vii. Oricum, este de la sine înțeles că nimeni nu se transformă în stâncă dacă îngheață, oricât de mare ar fi gerul.

A doua legendă se referă la prințesa Dochia, fiica lui Decebal și la războaiele dacilor cu romanii. Prințesa Dochia, afirmă legenda, a înaintat în fruntea unui corp de oaste spre Sarmizegetusa, în ajutorul tatălui ei împresurat de legiunile împăratului Traian, dar nu a reușit să-l salveze. După moartea lui Decebal, prințesa Dochia, cu resturile oștirii sale, s-a refugiat spre răsărit, în munți. Fiind ajunsă de Traian, prințesa Dochia s-a rugat zeului Zalmoxis să nu fie pângărită de acesta. Zalmoxis i-a ascultat dorința și prințesa a fost transformată într-o bătrână păstoriță, cu câteva oi lângă ea. Trecând pe lângă ea, Traian a întrebat-o dacă a văzut-o pe prințesa Dochia. Bătrâna a răspuns negativ, iar Traian a mers mai departe. De atunci, spune legenda, prințesa Dochia a rămas să stăpânească acel ținut. Sensul cuvântului “pângărit” este în acest caz unul singur: prințesa Dochia nu a avut progenituri cu Traian. Legenda Dochiei, fiica lui Decebal, se referă așadar în mod direct și cât se poate de explicit la continuitatea nealterată din punct de vedere genetic și spiritual a poporului dac după catastrofa militară din 106.

Este de-a dreptul stupefiant modul eronat în care a fost interpretată legenda prințesei Dochia în timpurile moderne; mulți autori de renume (clasici ai literaturii române) s-au

întrecut în a afirma că legenda reflectă “simbioza etnică dintre daci și romani” și, implicit, se referă la formarea poporului român. După cum poate fi remarcat cu cea mai mare ușurință, legenda afirmă tocmai contrariul: nu a existat nici o simbioză. În primul rând, legenda afirmă răspicat că Dochia, fiica lui Decebal, a supraviețuit distrugerii capitalei Sarmizegetusa; în al doilea rând consemnează faptul că Dochia a supraviețuit morții tatălui ei și, evident, dispariției unei părți însemnate dintre fiii Daciei, căzuți în război sau luați în robie de legiunile romanilor. Iar în al treilea rând, legenda consemnează faptul extrem de important că prințesa Dochia nu a fost “pângărită” de Traian - adică nu a existat nici o simbioză daco-romană.

Sensul legendei este cât se poate de clar; a “pângării” nu se referă la vreun viol, ci la faptul că prințesa Dochia nu a avut progenituri cu Traian. Pentru Traian era foarte important să o prindă pe fiica lui Decebal și să aibă progenituri cu ea. Prin progeniturile făcute cu cea mai înaltă reprezentantă a liniilor genealogice ale Daciei, Traian putea stăpâni, în timp, prin urmașii săi direcți, întregul teritoriu al Daciei. Acesta era unul din scopurile principale ale oricărui război de cucerire din antichitate. Prin prinderea și “pângărirea” prințesei Dochia, Traian ar fi avut ocazia de a-și deschide propria linie genealogică, ceea ce însă nu s-a întâmplat. În consecință, cei ce încă propovăduiesc “simbioza” daco-romană ori se înșală, ori sunt mincinoși.

Legenda Dochiei mai indică un aspect important: după ce a scăpat de Traian, prințesa Dochia, ca reprezentantă a vechilor linii genealogice, a luat în stăpânire un nou teritoriu, devenind la rândul ei Întemeietoare. Firește, în condițiile în care o parte din vechiul teritoriu și, mai ales, principalele artefacte religioase din Sarmizegetusa Regia, capitala politico-administrativo-religioasă a Daciei, au fost cucerite

de romani, pentru prințesa Dochia devenise o necesitate stringentă luarea în stăpânire a unui nou teritoriu. Centrul noului teritoriu era chiar Muntele Ceahlău.

Legenda prințesei Dochia are o mare importanță întrucât indică, pe de-o parte, faptul că fiica lui Decebal nu a fost “pângărită” de Traian, deci că nu a existat nici o simbioză daco-romană, iar pe de altă parte indică - și acesta pare a fi chiar scopul principal al legendei -, faptul că prințesa Dochia a devenit o nouă Întemeietoare, prin care s-a perpetuat, nealterată etnic (necorcită), vechea seminție. Prin prințesa Dochia, stirpea regală a lui Decebal s-a perpetuat în noul teritoriu; centrul de comandă al acestei linii genealogice s-a mutat așadar de la Sarmizegetusa Regia pe Munții Ceahlău.

Deloc întâmplător, în zonele muntoase din Județele Harghita și Covasna, deci relativ aproape de Masivul Ceahlău, au fost descoperite recent ruinele a nu mai puțin de două sute de așezări dacice sau carpo-dacice, dintre care treizeci și patru de cetăți întărite; informația a fost furnizată într-un interviu publicat de periodicul *Formula As*, de arheologul Viorica Crișan, care a realizat cercetări amănunțite la fața locului (*Formula As*, Nr 1070).

Amintirea Babei Dochia s-a perpetuat nu doar datorită existenței unor artefacte litice spectaculoase, ci și în cadrul unor sărbători și obiceiuri de anvergură aflate și astăzi în uz la poporul român. Este uimitor faptul că tocmai aceste obiceiuri au supraviețuit nealterate în cadrul tradițiilor poporului român, în timp ce multe artefacte litice gigantice au dispărut în timp. Unul dintre aceste obiceiuri este cel al măștișorului, care poate fi considerat un simbol al Babei Dochia.

Noul an începea, la vechii daci, la fel ca în mai toată lumea antică, la începutul lunii Martie. Începând cu întâi

Martie erau sărbătoriți Întemeietorii; în primele nouă zile erau celebrate Babele. Nouă cojoace a lepădat Baba Dochia înainte de a “îngheța” magic și a fi transformată în stană de piatră, nouă zile sunt serbate începând cu data de 1 martie. Din zece martie încep Zilele Moșilor, care sunt și ele în număr de nouă. De fapt, întreaga lună martie era considerată luna Babei Dochia, astfel că sărbătorile se țineau lanț. În luna Martie, fiind perioadă de iarnă, toată suflarea era înconjurată de omăt, astfel că nu era vreo problemă ca sărbătorile să dureze 9 sau 18 zile, căci oricum nu ieșea nimeni la munca câmpului. Tot în luna Martie se sărbătorea “ivitul luminii noi a lui Martie.”

Legenda mai spune că, înainte de a îngheța, umblând prin pădure și torcând lâna, Baba Dochia “a găsit o para, i-a făcut bortă, legând-o cu un fir de ață. Asta a fost de întâi Martie și de atunci s-a lățit obiceiul mărtișorului”. Mărtișorul este realizat din două fire toarse din cânepă sau din in, unul roșu și unul alb, la capătul căruia se anină o para (un bănuț). Există informații că în timpurile străvechi mărtișorul se făcea tot din două fire, dar unul negru și altul alb. Abia ulterior firul negru a fost înlocuit de firul roșu. În veacurile trecute, mărtișorul se purta la gât sau la mână de fete și, uneori de femei, rar sau aproape niciodată de bărbați, fie nouă zile, fie optsprezece zile, fie până ce înflorea primul pom, când se agăța pe o creangă înflorită.

George Coșbuc scria că mărtișorul se poartă de femei și de fete din ziua Babei Dochia, întâi Martie, până în ziua în care se aude “cucul cântând, până ce înfloresc păduceii, ori cireșii, până ce vin berzele, ori rândunelele, până aude tunînd și altele. Atunci îl leagă de vreun trandafir, de vreun pom înflorit, ori îl aruncă după pom sau după barză, ori îl aruncă în apă.” (28)

☞ Solomonarii ☞

Artiștii anonimi din antichitate din arealul carpato-danubiano-pontic au immortalizat grafic diferite ființe transfizice sub formă de șarpe.

Totuși, trebuie făcută o primă diferență între ființele transfizice care se manifestau sub forma șerpilor telurici și cele care se manifestau sub forma șerpilor atmosferici de tipul dragonilor înaripați. A doua diferență consta în rolul pe care vechile mituri l-au atribuit șerpilor: unii șerpi au fost considerați malefici, iar alții au fost considerați benefici.

Imaginea ființelor transfizice ce se manifestau sub forma șerpilor poate fi regăsită la vechii egipteni, la vechii sumerieni, fenicieni, indieni sau greci. Astfel, vechii egipteni considerau că cei mai vechi zei s-au manifestat sub formă de șarpe; astfel, inițiații egipteni afirmă că zeul Atum se manifestă sub forma șarpelui “bun”. *Cartea egipteană a morților* afirmă că forma primordială a zeului Atum a fost cea de șarpe: “Această lume se va întoarce din nou în apele primordiale. În fluxul primordial, așa cum a fost la început. Numai eu voi fi cel care va rămâne, împreună cu Osiris. După ce mă voi fi prefăcut din nou în alți șerpi. Pe care oamenii nu-i cunosc. Și zeii nu-i văd” - spune zeul Atum în scrierea citată. Și poetul fenician Sanchuniathon (citat de Philon din Byblos și apoi de Eusebiu din Cezareea în *Preparatio Evangelica*), despre care se spune că a trăit pe timpul reginei Semiramida, promova o concepție referitoare la “șarpele cel bun” denumit *Agathodaemon*. Sanchuniathon afirmă că a preluat concepția despre *Agathodaemon* de pe inscripțiile gravate pe pilonii templelor feniciene. (4)

Evident, această concepție este în contradicție cu cea promovată de vechii evrei care considerau că “cel rău” (satan, potrivnicul) s-a manifestat sub forma șarpelui care a

ispitit-o pe Eva; mai mult decît atît, un rol eminent negativ a fost atribuit monstrului Leviathan, care potrivit *Cărții lui Iov* scotea flăcări pe gură și fum pe nări. De asemenea, din același punct de vedere, șarpele a fost identificat adesea cu abisul, motiv pentru care a fost desemnat în vechile scrieri prin expresia “șarpele abisului”.

În arealul carpato-danubiano-pontic este destul de cunoscută reprezentarea șarpelui denumit Glycon, cu cap ca de oaie, păr și urechi de om și coadă de leu (datată cu aproximație în secolul al II-lea după Iisus Hristos) care a fost descoperit la Constanța în aprilie 1962 sub fosta gară Pallas.

Istoricii consideră că statuia din marmură, a șarpelui Glycon de dimensiuni mari (înălțime 0,66 m; șarpele descolăcit are 4,76 m) are de-a face cu o legendă relatată de poetul grec Lukianos din Samosata într-o scriere care se referă la un oarecare profet Alexandru din Abonitichos, despre care afirma că, aflat fiind în fața populației adunată în piața centrală a micului oraș pescăresc Abonotichos de pe țărmul Mării Negre, a spart un ou de șarpe din care a ieșit un zeu cu formă umanoidă și trăsături omenești, cu păr lung și blond. Într-o zi, zeul a crescut cât oamenii obișnuiți în zece ani, precum Făt Frumos în poveștile populare românești, devenind rapid matur. O replică a acestui zeu, un fel de păpușă, a fost pusă de profetul Alexandru în templul orașului Abonotichos, unde oamenii i-au constituit un cult și ulterior un oracol; datorită capacităților sale vindecătoare, zeul ieșit din oul de șarpe a fost considerat o reîncarnare a zeului medicinei, Asclepios. Cultul zeului ieșit din oul de șarpe s-a răspândit apoi în cetățile de pe țărmurile Mării Negre, Mării Egee și Mării Mediterane, în Cappadochia și Antiohia, cunoscând o mediatizare extrem de intensă, astfel că la un moment dat, după anul 160 după Iisus Hristos, au început să se bată monede cu chipul său (șarpe cu chip de păpușă).

Este interesant de menționat că reprezentarea șarpelui Glycon descoperit la Tomis are o înfățișare relativ asemănătoare cu gigantica statuie de șarpe încolăcit de pe platoul Bucegi, care formează împreună cu Sfinxul și Babele un complex megalitic unitar din punct de vedere tematic.

La fel de interesant de menționat este faptul că atât botul șarpelui Glycon, cât și cel al statuii gigantice de pe platoul Bucegi seamănă oarecum cu un bot de oaie. Și mai interesant de remarcat este faptul că șerpii menționați sunt asemănători cu șarpele reprezentat pe stindardul de luptă al dacilor în formele sale cele mai vechi. Așa cum a fost înfățișat pe Columna lui Traian, în formele sale mai vechi, stindardul de luptă al dacilor nu avea capul de lup precum în epocile ulterioare și așa cum este cunoscut în ziua de astăzi, ci avea capul unui animal cu botul alungit, aproximativ ca cel de oaie (dar nu propriu-zis de oaie), ceea ce înseamnă că au existat mai multe variante ale stindardului dac.

Firește, în toate aceste exemple nu au fost menționați șerpi malefici, ci doar șerpi din categoria celor considerați benefici de oamenii din antichitate, care au fost denumiți “dragoni ai înțelepciunii”. Cu totul altfel stau lucrurile cu șerpii telurici care, așa cum precizau legendele populare românești, provin din adâncurile pământului; la fel ca dragonii atmosferici, unii dintre șerpii telurici au cap de om, botul alungit, iar pe deasupra pot să grăiască în limba oamenilor. Și nu numai că pot să grăiască, dar își pot permite să aibă mulți pui. Pui de șerpi telurici cu cap de oaie au fost menționați în arealul carpato-danubiano-pontic până în evul mediu, fiind stârpiți de cine se încumeta.

Astfel, potrivit unei legende populare românești, uriașul Novac a urmărit un șarpe gigantic ce-și avea sălașul în Munții Cernei; șarpele a fugit din grota sa situată în zona Munților Cernei (posibil din Grota Vânătorilor de la Cazane)

până la malul Mării Negre, unde s-a aruncat în apă. Dâra lăsată de șarpe este, potrivit aceluiași mit, Brazda lui Novac (mit alternativ celui menționat anterior, care atribuie originea Brazdei uriașului Novac, care a tras brazda cu plugul, fiind ajutat de doi boi mari).

O altă legendă este legată de Munții Mehedințiului unde, lângă localitatea Ponoare, există un pod celebru, denumit *Podul lui Dumnezeu*, alături de care se află o grotă. Legenda locală spune că, sub forma unui șarpe gigantic, Dracul locuia în peșteră, dar oamenii l-au rugat pe Dumnezeu să-i scape de el; atunci Dumnezeu a lovit cu palma tavanul peșterii, care s-a sfărâmat parțial. Dracul, sub forma șarpelui uriaș, a scăpat pe partea cealaltă a peșterii și s-a cățărat pe Dealul Peșterii, pe care a lăsat șanțuri în calcar. Podul lui Dumnezeu de lângă localitatea Ponoare este, de fapt, o arcadă de piatră, înaltă de 22 de metri, lungă de 30 de metri și lată de 13 metri. Alte legende menționează că podul s-a format datorită acțiunii unui uriaș, Iovan Iorgovan, care a urmărit un balaur (un șarpe cu solzi și cu cap umanoid) care-i răpise aleasa inimii.

Nici legenda Cuviosului Nicodim de la Tismana nu trebuie interpretată simbolic sau metaforic; potrivit legendei, Cuviosul Nicodim a stârpit un șarpe uriaș ce-și avea sălașul într-o grotă de lângă mănăstirea Tismana. Șarpele a fost ucis când Cuviosul i-a arătat crucea de plumb pe care o purta; pe locul unde se afla grotă șarpelui a fost înălțată o cruce, ce se vede cu ochiul liber chiar din curtea mănăstirii.

Totuși, spre deosebire de șerpii telurici care au fost stârpiți de oameni oriunde și-au manifestat prezența, dragonii înaripați au avut în mitologia poporului român o altă funcțiune. Legende populare afirmă că dragonii înaripați au fost creați la începuturi, cu mult timp înaintea creației primului om, devenind apoi ființe stăpânitoare ale

văzduhului. Ulterior, zona văzduhului a fost cotropită de ființele întunericii, motiv pentru care dragonii înaripați s-au autosesizat și au început lupta împotriva lor. Ei au acceptat să fie sprijiniți de oameni, care în cele din urmă s-au inițiat într-un fel specific pentru a le deveni ajutoare. Oamenii care s-au inițiat în tainele dragonilor văzduhului au primit în vechime, pe timpul dacilor, numele de *kapnobatai*.

Despre inițiații daci denumiți *kapnobatai* geograful grec Strabon afirma în Geografia sa că “nu se ating de carnea turmelor lor. Se hrănesc cu miere, lapte și brânza, ducând un trai liniștit - pentru care pricină au fost numiți *theosebeis* și *kapnobatai*. Unii traci își petrec viața fără să aibă legături cu femeile, numindu-se *ktistai*; ei sunt onorați și socotiți sacri, trăind, așadar, feriți de orice primejdie”. Termenul *theosebeis* s-ar traduce prin expresia “cei ce se închină zeilor”, iar *ktistai* s-ar traduce prin expresia “cei caști”.

Istoricul Vasile Pârvan a tradus termenul *kapnobatai* prin “călători prin nori” sau “umblători prin fum”, ultima expresie referindu-se la presupunerea că aceștia intrau în transe inhalând fumul de cânepă. Este însă mult mai probabil ca termenul *kapnobatai* să se refere la cei ce călătoresc prin nori, decât la acțiunea de a inhala fumul de cânepă, motiv pentru care funcțiunile acestora sunt identice cu cele ale celor denumiți în evul mediu *solomonari*. Și, de fapt, *solomonarii* Evului Mediu nu sunt decât continuatorii vechilor *kapnobatai*, inițiații dacilor.

Se știe că, în accepțiunea modernă, cuvântul *solomonar* provine de la numele regelui biblic Solomon. Totuși, cei denumiți *solomonari*, adică oamenii inițiați în tainele dragonilor văzduhului, nu au nimic de-a face cu regele biblic Solomon; este mult mai probabil ca numele real al acestora să fi fost ocultat. Probabil că numele a fost ocultat datorită faptului că cei ce l-au purtat au considerat că prin rostirea

numelui real pot fi chemați (invocați) în mod magic. Tradiția populară românească consideră că *solomonarii* sunt în legătură cu duhurile văzduhului sau cu spiritele naturii de aer, fiind capabili să aducă grindina sau să strunească furtunile. Numele populare străvechi pe care *solomonarii* le-au primit de-a lungul timpului pot explica într-o oarecare măsură funcțiile și rolul pe care l-au avut: *hultani*, *zgrebuțași* și *salmani*.

Hultan înseamnă, în limbaj popular, vultur; aplicat la solomonari, acest nume are sensul de stăpâni ai vulturilor, vulturii fiind expresia vizibilă în planul material a dragonilor văzduhului. Termenul *hultan* trebuie pus în relație, ca funcțiune, cu vechea denumire folosită de Strabon cu privire la inițierea dacilor, *kapnobatai* - “călători prin nori” sau, metaforic vorbind, “călători pe aripile norilor”. Așa cum le spune și numele, *kapnobatai* daci aveau capacitatea de a călători prin văzduh precum *hultanii*. Din acest punct de vedere se poate afirma că *solomonarii hultani* au fost continuatorii *kapnobatailor*. *Zgrebuțaș* este un termen folosit în Maramureș, fiind provenit, așa cum menționează mai mulți etnologi moderni, din arhaicul “a zgrăcina”, care are sensul de a striga sau a chema cu voce tare; altfel spus, cei denumiți *zgrebuțași* foloseau magia cuvintelor și a formulelor rituale pentru a chema, a invoca și a conjura forțe elementare ale regiunii transfizice a văzduhului. În fine, termenul *salman* prin care au fost desemnați în mod popular *solomonarii* pare a avea legătură, așa cum afirmă mai mulți cercetători români, cu Zalmoxis: etimologia propusă de aceștia, cu mari șanse de a fi adevărată, este *sal-man* sau *zal-man*. (14)

Potrivit legendelor populare, *solomonarii* poartă la brâu o bardă din fier descântat, iar la piept o mică toacă din lemn cu care cheamă dragonii. Ei strunesc dragonii atmosferici cu

frâie realizate din coajă de mesteacăn. Faptul că solomonarii cheamă dragonii cu toaca are o semnificație deosebită, toaca fiind instrumentul cel mai puternic ce alungă duhurile rele; în afara faptului că alungă duhurile rele, toaca are rolul de a chema duhurile bune ale văzduhului, adică dragonii. În mănăstiri, toaca este folosită în același scop, de a alunga duhurile necurate înaintea începerii Sfintei Liturghii. La poporul român, în afara toacei, buciumul are același rol de alungare a duhurilor rele ale văzduhului.

Așadar, dincolo de poveștile destul de naive care-i nominalizează a fi fost doar aducători ai grindinei sau ai furtunii, solomonarii - ca inițiați în tainele dragonilor văzduhului, demni urmași ai *kapnobatailor* din străvechime - au fost și au rămas luptători reductabili împotriva forțelor răului care au invadat regiunea transfizică a văzduhului.

Mai trebuie spus că steagul dacilor înfățișează un dragon cu cap de lup, nu un șarpe teluric - deci nu-l reprezintă pe șarpele abisului. Dragonii și, implicit, solomonarii, demni urmași ai *kapnobatailor* daci, au fost principalii adversarii ai șarpelui abisului și ai ființelor întunecate.

TERITORIU VREMELNIC OCUPAT

Invazia sciților

Un moment important al dezvoltării focarelor de civilizație de câmpie în arealul carpato-danubiano-pontic l-a constituit invazia sciților. Sciții au migrat în valuri succesive din stepele situate în nordul Mării Negre. Unele valuri de sciți doar au tranzitat arealul carpato-danubiano-pontic spre sud, altele s-au așezat în diferite locuri, în special în Moldova actuală și în Dobrogea.

Sciții au găsit deja formate primele centre de civilizație de câmpie ale autohtonilor care deja părăsiseră muntele și pădurea. Dacă, inițial, și-au construit așezări ce păreau ca niște insule într-o mare de autohtoni, ulterior, sciții au interacționat cu aceștia și, din punct de vedere politico-economic, au ajuns să-i domine. Datorită faptului că sciții au adus cu ei metalurgia avansată a fierului, focarele de civilizație de la câmpie s-au dezvoltat rapid și au devenit cosmopolite. În urma coabitării cu sciții, autohtonii din focarele de civilizație de câmpie și-au pierdut puritatea etnică, dar și independența. Sciții erau un neam războinic, astfel că, deși erau minoritari, au început să domine teritoriul pe care l-au ocupat. Dominarea politică și militară l-a determinat pe istoricul grec Herodot să denumească ținutul în care s-au stabilit sciții prin numele Sciția (minor).

Acest aspect s-a repetat de mai multe ori de-a lungul istoriei carpo-daco-geților și, ulterior, a poporului român: o populație migratoare, minoritară, a constituit așezări mai mult sau mai puțin durabile în arealul carpato-danubiano-pontic, s-a amestecat cu populația autohtonă din focarele de civilizație de la câmpie, a preluat puterea politică și economică (adică a cerut să i se plătească tribut), dominând apoi întregul teritoriu sau doar o parte a sa. În scurt timp, întregul teritoriu a împrumutat numele învingătorilor, care au fost mai tot timpul minoritari, iar populația autohtonă a devenit sclavă. Același lucru s-a întâmplat ulterior cu romanii (care nu au ocupat mai mult de 17-19% din suprafața Daciei), cu hunii, cu slavii, cu maghiarii în Transilvania, cu austrieicii și cu turcii otomani.

În mod cert, niciuna dintre populațiile mai mult sau mai puțin migratoare enumerate nu a fost vreodată majoritară în spațiul carpato-danubiano-pontic și nici nu avea cum să fie; autohtonii au fost dintotdeauna majoritari. Din mixajul dintre autohtoni și venetici produs în zonele de câmpie au rezultat noi linii genealogice, dar ponderea acestora nu a fost niciodată prea mare.

Autohtonii au continuat să rămână un popor cvasinecunoscut până în epoca întemeierii coloniilor grecești pe malul Mării Negre: Callatis, Tomis etc. Abia în acea perioadă de timp au început să apară în mediul grecesc din ce în ce mai multe informații cu privire la existența populației de la nord de Dunăre. Din nefericire, în spațiul grecesc au început să vină nu numai informații cu privire la autohtonii din arealul carpato-danubiano-pontic, ci și autohtoni în carne și oase. Nefericirea a fost maximă doar pentru strămoșii românilor de astăzi, care nu au ajuns în calitate de oaspeți ori de invitați în arealul grecesc, ci în calitate de sclavi. Istoriografia actuală elogiază în mod greșit “binefacerile”

civilizației aduse autohtonilor de locuitorii cetăților grecești de la Pontul Euxin. În afara unor oale și ulcele într-adevăr frumos decorate (inventariate atât de minuțios de istoriografia actuală), grecii au adus însă locuitorilor din arealul carpato-danubiano-pontic fenomenul sclaviei.

Nu este nici un secret faptul că negustorii greci făceau dese incursiuni în pădurile nesfârșite în care se adăposteau autohtonii, în deja înființatele focare ale civilizației de câmpie, de unde răpeau fete și fecioare, dar și bărbați apti de muncă, pe care îi vindeau apoi la prețuri bune în porturile grecești din Asia Mică și de la Marea Mediterană. Sclavele carpo-dace deveniseră la un moment dat atât de numeroase în porturile grecești, încât numele “daos” (dac) devenise sinonim cu cel de sclav (la fel cum cel de rumân a devenit peste veacuri sinonim cu cel de iobag). Probabil că abia atunci, mulți dintre cei răpiți și vânduți ca sclavi își vor fi amintit poruncile moșilor și strămoșilor: *să nu te depărtezi de mine și să nu te amesteci cu alte linii genealogice*. Evenimentele din acea perioadă pot fi comparate cu expedițiile albilor în Africa Neagră pentru a captura sclavi.

În acea perioadă de timp, autohtonii din arealul carpato-danubiano-pontic încă erau “blajini”, naivi și defazați în ceea ce privește realitățile economico-sociale și politice ale epocii. Constituirea ulterioară a uniunilor de triburi, apoi a statului dac au reprezentat o reacție firească a autohtonilor în fața agresiunii fără precedent a civilizației și culturii grecești “superioare” - apoi a celei romane. De aici provine mânia și îndârjirea acelor strămoși ai poporului român de astăzi, dacii, care au luptat împotriva sciților, împotriva grecilor din coloniile de la țărmul Mării Negre, împotriva celților și împotriva romanilor.

Un element asupra căruia merită meditat este remarcabila formulare folosită de Romulus Vulcănescu cu

privire la focarele de civilizație de pădure: “cetăți vegetale aflate în stare de veghe permanentă”. Ceea ce însă Romulus Vulcănescu nu a accentuat îndeajuns a fost numărul mare al “cetăților vegetale aflate în stare de veghe permanentă”. Merită avansată ideea că în spațiul carpato-danubiano-pontic numărul focarelor de civilizație de pădure era apreciabil - mult mai mare decât se poate estima în ziua de astăzi.

Existența focarelor de civilizație de pădure - “cetăți vegetale aflate în stare de veghe permanentă” - nu are nimic de-a face cu des clamata de concepția istoriografică a unei retrageri a românilor din fața istoriei; nu are de-a face nici cu ideea unui “boicot al istoriei” generat de incapacitatea autohtonilor de a-și apăra nevoile și neamul. Dimpotrivă; încă de la început, autohtonii și-au desfășurat existența în focarele de civilizație de pădure denumite moșii, acolo unde, în mod instictiv, au formulat și pus în aplicare - spus în limbaj militar modern - *rezistență activă în condiții de teritoriu vremelnic ocupat*.

Încă de la primele valuri invadatoare ale sciților care au poposit venind din nordul Mării Negre, autohtonii au desfășurat, în conformitate cu poruncile strămoșilor, acțiuni de apărare activă. Dată fiind desimea codrilor și, implicit, dată fiind absența drumurilor și a potecilor de acces, intrușilor invadatori le era foarte greu să descopere ori să cucerească focarele de civilizație ale autohtonilor - moșiile. De cele mai multe ori, invadatorii erau conștienți de pericolele fizice pe care le aveau de înfruntat în cazul în care se aventurau prea departe în codri, dar și de pericolele de ordin spiritual, fiind convinși că în întunericul acestora se ascund forțe malefice, care le provocau o teamă superstițioasă vecină cu nebunia.

În ziua de astăzi se confundă în mod regretabil rezistența armată desfășurată în condiții de “teritoriu

vremelnic ocupat” cu fenomenul de bejenie din timpul marilor evenimente dramatice - războaie, invazii, epidemii etc - când mulți dintre locuitorii de la câmpie se refugiau în munți sau în păduri. Firește, fenomenul bejeniei a existat: de-a lungul veacurilor, nenumărați oameni din așezările de la câmpie au fugit din calea invadatorilor, fie aceștia sciți, greci, romani, slavi, maghiari, turci sau austrieci.

Dar, retrăgându-se din calea invadatorilor, locuitorii așezărilor de la câmpie au avut uriașa surpriză să constate faptul că în codrii seculari se află comunități despre care n-aveau nici cea mai mică idee. Acolo unde credeau că se află doar codri nesfârșiți populați cu animale feroce și cu duhuri pe care le considerau necurate și care le provocau o teamă lesne de înțeles, refugiații au descoperit așezări, denumite moșii, locuite de semeni de-ai lor, care vorbeau aceeași limbă, dar ceva mai arhaică. Dacă autohtonii care fugeau în bejenie nu au avut la dispoziție multe informații prealabile cu privire la existența acestor focare de civilizație ascunse în codri, cum să aibă istoriografia din ziua de astăzi, care nu cunoaște decât ceea ce s-a petrecut în zonele de câmpie !

Acesta este motivul pentru care mai bine de trei sferturi din istoria României este necunoscută de istoriografia modernă; o dată cu defrișarea masivă a pădurilor și codrilor, au dispărut vestigiile arheologice care ar fi putut atesta prezența focarelor de civilizație din codri, care erau bazate aproape în exclusivitate pe folosirea lemnului, a cânepei și a lutului. Gospodăria unui locuitor al unei moșii de acum trei mii de ani era într-o mare măsură asemănătoare cu cea a unui țăran de la începutul secolului al XX-lea. În trei mii de ani nu s-a schimbat mai nimic în cadrul acestor focare de civilizație; identitatea de obiceiuri, artefacte, credințe și cutume este cea mai bună dovadă a continuității poporului român.

Rezistența specifică conceptului militar actual de “teritoriu vremelnic ocupat” s-a perpetuat de-a lungul întregii istorii a românilor, fiind cheia care permite înțelegerea în ansamblu și în detaliu a civilizației din carpato-danubiano-pontic. În spiritul acestui concept adânc înrădăcinat în structura spirituală a poporului român au acționat marii conducători politici și militari: Negru Vodă, Mircea cel Bătrân, Ștefan Cel Mare, Mihai Viteazul, Radu Șerban, Tudor Vladimirescu, Alexandru Ioan Cuza.

Trebuie constatat, de asemenea, că elementele așa-zis civilizatoare aduse de populațiile migratoare nu au reprezentat factori benefici, așa cum în mod eronat consideră istoriografia. De fapt, istoriografia este foarte interesată să deceleze elementele definiții de civilizație și cultură aduse de populațiile ce au poposit dintr-un motiv sau altul în arealul carpato-danubiano-pontic, analizând întregul proces dintr-o perspectivă pe care o consideră “obiectivă”. Probabil că, dacă ar trăi în ziua de astăzi, istoricii populațiilor care au “vizitat” în hoarde teritoriul carpato-danubiano-pontic ar proceda la fel: și-ar justifica crimele și distrugerile într-un mod la fel de “obiectiv”, clamând necesitatea civilizării locuitorilor autohtoni.

De fapt, concepția promovată de istoriografia actuală pornește de la premisa greșită că autohtonii arealului carpato-danubiano-pontic erau primitivi și că, în consecință, veneticii migratori au adus “lumina” civilizației. Ceea ce s-a petrecut de-a lungul istoriei demonstrează însă tocmai contrariul: elementul cel mai elevat din punct de vedere spiritual au fost autohtonii, iar veneticii și elementele de civilizație aduse de ei au fost perturbatoare în cel mai înalt grad. Ele au reprezentat un atentat la adresa ființei naționale a poporului român. Cine nu vede acest aspect esențial este ori incompetent ori rău intenționat.

Concluzia este următoarea: istoria poporului român, așa cum este prezentată în ziua de astăzi în mod oficial și așa cum este învățată în școală, este nu numai o minciună grosolană, ci și o trădare a ființei naționale. Istoria românilor prezentată în mod oficial este o denaturare periculoasă; este, în fond, o istorie a învingătorilor - a celor care, secole de-a rândul, au asuprit poporul român. Din păcate, această istorie este acceptată de români în mod naiv. În acest sens, istoricul Alexandru Vulpe avea perfectă dreptate atunci când afirma că “istoria poporului român încă nu a fost scrisă”.

Ce elemente de civilizație au adus sciții pentru populația autohtonă ? Ce elemente de civilizație au adus romanii, al căror jaf inimaginabil a secătuit poporul dac și aproape că l-a scos în afara istoriei ? Ce elemente de civilizație au adus popoarele migratoare în frunte cu hunii, slavii și bulgarii (cărora, în unele perioade, românii le-au oferit adăpost). Ce să mai vorbim despre maghiari, turci, austrieci (imperiu austro-ungar) sau ruși. Ce să mai vorbim despre ceea ce se petrece în prezent, când elemente de civilizație și cultură total străine de fondul spiritual al poporului român sunt promovate cu consecvență în educație, cultură și mass media doar pentru că sunt “cool”.

De fapt, toți veneticii au avut un singur scop și au acționat cu consecvență în toate împrejurările pentru a-l îndeplini: distrugerea poporului român și acapararea teritoriului vital stăpânit de aceștia.

❧ Nemuritori și xenofobi ❧

Dintre efectele directe ale agresiunii neîncetate a populațiilor migratoare asupra autohtonilor din arealul carpato-danubiano-pontic trebuie menționat în primul rând sentimentul de xenofobie.

Până în prezent, puțini istorici s-au pronunțat în mod tranșant cu privire la originea xenofobiei la români, iar dintre cei care s-au pronunțat, mulți au blamat-o în mod nejustificat, considerând că a fost cauza principală a “înapoierii” românilor ca popor.

Lucrurile stau, de fapt, invers: xenofobia poporului român, pe deplin justificată, a constituit secole de-a rândul principalul combustibil ce a alimentat motorul perpetuării poporului român pe aceste meleaguri. Xenofobia trebuie căutată, în mod evident, la nivel etnic și la nivel cultural, dar nu trebuie redusă doar la aceste niveluri. În spatele acestor niveluri se află un altul, care reprezintă de fapt cauza principală: nivelul spiritual.

Xenofobia de ordin spiritual poate fi explicată în felul următor: autohtonii - indiferent ce denumire de trib aveau - se considerau diferiți ca esență spirituală de toți ceilalți oameni, de străini în general, și nu acceptau simbioza cu populațiile exogene. Acest sentiment s-a perpetuat nealterat din antichitate până pe la mijlocul secolului al XX-lea. Un indiciu esențial (definitiv și suficient) al acestei xenofobii a fost deja oferit de către Herodot, care afirma că geții “se consideră nemuritori”. Acest indiciu este valabil pentru toți autohtonii - fie că se numeau carpi, costoboci, daci, geți sau, ulterior, români. Pentru ca o ființă să se considere nemuritoare, trebuie, în prealabil, să considere (obiectiv sau subiectiv, nu contează în acest context) că o parte din ființa sa (spiritul, sufletul, duhul sau măcar o “dublură” energetică) precede existența întrupată și, implicit, supraviețuiește morții într-un fel sau altul (chiar și în condițiile în care, de exemplu, trupul este incinerat, iar cenușa așezată într-o urnă). Din acest motiv, nașterea în lumea materială a unui om era deplânsă de autohtoni în modul cel mai serios cu putință, pentru că se considera că cel ce se întrupa vine într-o “vale a

plângerii”, iar decesul era celebrat prin banchete și printr-un “priveghi vesel”. Ceea ce nu era cazul nici la greci, nici la romani, dar nici la traci. De fapt, credința în nemurire a autohtonilor nu trebuie identificată, de exemplu, cu cea a egiptenilor care recurgeau la mumificarea cadavrului pentru a asigura supraviețuirea sufletului. Atohtonii făceau invers: ardeau cadavrele pentru ca sufletul (reprezentat prin pasărea sufletului) să se desprindă total de această “vale a plângerii” și să-și ia zborul spre înălțimile cerului. Așadar, credința în nemurire și, implicit, în existența unui element spiritual ce supraviețuiește efemerei întrupări în lumea materială, reprezintă elementul esențial, definitiv și suficient, ce a stat la baza xenofobiei autohtonilor.

Consecința acestei concepții este că autohtonii considerau că străinii nu îndeplinesc aceste cerințe de ordin spiritual, pentru a se amesteca cu ei. Cu alte cuvinte, credeau că străinii fie nu au acel element spiritual nemuritor în structura ființei proprii, fie nu sunt predispuși la nemurire în aceeași măsură ca și ei. Pentru autohtoni nemurirea era o certitudine, nu doar o concepție teoretică. În acest context trebuie înțeleasă interdicția autohtonilor de a se căsători și de a avea progenituri cu străinii; tot în acest context trebuie înțeleasă atitudinea prințesei Dochia de a refuza să cadă vie în mâinile lui Traian, pentru a nu fi “pângărită”.

Evident, datorită clarvăzătorilor și extrasenzitivilor de care nu duceau lipsă, autohtonii din arealul carpato-danubiano-pontic știau cu mare exactitate cine sunt ei înșiși și cine sunt străinii; autohtonii știau cu exactitate care este diferența dintre ei și ceilalți. Pe de altă parte, ei puteau urmări destinul unui om în lumea de dincolo (așa cum făceau și șamanii din alte zone ale lumii). Tocmai această formă de cunoaștere a generat xenofobia accentuată, care în cele din urmă s-a manifestat la nivel cultural și etnic.

Textele antice lăsate posterității de autori demni de toată încrederea sunt suficiente pentru a argumenta acest aspect: astfel, istoricul evreu Iosef Flavius îi desemna pe clarvăzătorii și extrasenzitivii antici din arealul carpato-danubiano-pontic prin termenul “pleistoi” și-i compara cu inițiații esenienilor, geograful grec Strabon îi denumea “theosebei” (evlavioșii zeului), “ktisai” (întemeietori) și “kapnobatai” (cei care merg prin fum), adică cei care foloseau fumul de cânepă pentru a se conecta la aspectele transfizice ale lumii - la “lumea de dincolo”.

Credința în preeminența unui element spiritual (care este desemnat în prezent prin duh sau spirit) și în nemurire, se constituie a fi trăsătura fundamentală pe care, ulterior, s-a constituit *identitatea spirituală* a autohtonilor din arealul carpato-danubiano-pontic, identitate care s-a transmis urmașilor lor în timp, poporul român. În cele din urmă, credința în nemurire a fost transmutată la nivel cultural. Ea răzbate din datinile, basmele și legendele poporului român.

A vorbi în aceste condiții despre o “simbioză” a autohtonilor cu populațiile migratoare și/sau cotropitoare este eronat. Etnogeneza poporului român, în sensul promovată de istoriografia actuală, nu a existat. Etnogeneza s-a produs doar pe vremea Întemeietorilor, Babelor și Moșilor.

În contextul deja prefigurată, reputatul istoric Constantin C Giurescu a avut perfectă dreptate când afirma următoarele în a sa *Istorie a Românilor*: “Popor așezat din timpuri imemorabile pe pământul unde-l constată mărturiile istorice, întemeind cel mai puternic stat de la nordul Dunării, cu regi care pot sta cu cinste alături de cele mai frumoase figuri politice ale antichității, având o religie superioară, de un înalt idealism, dacii sau geții au fost, sub toate raporturile, unul din popoarele însemnate ale lumii vechi.” (16)

MOȘUL DIN CARPAȚI

☞ Aurora unei noi ere ☞

Trebuie amendată opinia istoriografiei care afirma că religia creștină a fost adusă în Dacia, undeva la începutul secolului al treilea, de către refugiații din Imperiul Roman; de asemenea, trebuie sancționată și opinia acelor istorici care afirmă că nu există nici o dovadă a penetrării religiei creștine în Dacia înainte de perioada menționată.

Și de această dată, situația se prezintă invers decât este prezentată în mod superficial de mulți promotori ai istoriografiei materialiste. Religia creștină și, implicit, propovăduirea Numelui lui Iisus Hristos a debutat foarte devreme în arealul carpato-danubiano-pontic.

Primul propovăduitor al creștinismului a fost Apostolul Andrei, despre care tradiția orală afirmă că a ajuns în Sciția (Dobrogea) între anii 60 - 70 ai erei creștine (sau poate puțin mai devreme). Cei care au aderat încă de la început la noua religie creștină în forma sa primară nu a fost “poporul” sau “mulțimea”, așa cum insinuează astăzi promotorii istoriografiei, ci în primul rând preoții lui Zalmoxis.

Este greșită, de asemenea, ideea că Apostolul Andrei ar fi mers din loc în loc, în târguri și sate, pentru a propovădui mulțimilor noua religie; o astfel de procedură de propovăduire era din start sortită eșecului întrucât necesită o

pregătire logistică preliminară destul de complexă, imposibil de pus la punct într-un răstimp scurt. Mult mai simplu era ca Apostolul Andrei să meargă direct la preoții formelor religioase aflate în vogă la acea dată și să-i convingă pe preoții acestora de superioritatea noii religii. Ceea ce a și făcut.

Peștera denumită astăzi a Apostolului Andrei din Dobrogea a aparținut în vechime cultului zalmoxian. Același lucru se poate spune despre peștera în care, ulterior, a fost amplasată biserica de la Nămăiești, peșteră despre care tradiția bisericească afirmă că a fost vizitată chiar de acesta. În aceste locații, dar și în altele astăzi necunoscute, Apostolul Andrei a mers direct la preoții lui Zalmoxis și i-a convins de faptul că trebuie să adopte noua religie, iar dacă cineva își imaginează că acei preoți ai lui Zalmoxis erau atât de naivi încât să-l creadă, fără dovezi serioase, pe primul venit care-i îndemna să treacă în corpore, cu arme și bagaje, la o nouă formă religioasă, se înșală.

Preoții lui Zalmoxis numai naivi și creduli nu erau. Mulți dintre ei stăpâneau meșteșugul solomoniei, unii intrau în transe mistice, alții “mergeau prin fum” adică inhalau fumul cânepei pentru a atinge stări profunde de percepție extrasenzorială prin care sondau tainele cerurilor și ale pământului - cu alte cuvinte, erau inițiați. Pentru a putea fi convinși de superioritatea noii forme religioase - care pe deasupra era străină (dat fiind xenofobia caracteristică a autohtonilor) - vechii preoți ai lui Zalmoxis n-au avut nevoie de cuvinte ori de discursuri înflăcărâte din partea vreunui străin, ci de probarea experimentală, prin propriile lor puteri mistice, a celor afirmate de Apostolul Andrei. Ceea ce au probat, dacă se poate spune astfel, cu vârf și îndesat.

Întrebarea ce se poate pune cu privire la acest subiect este cât se poate de tranșantă: ce puteau proba în mod

experimental prin propriile puteri mistice preoții lui Zalmoxis ? Răspunsul nu poate fi decât pe măsură, la fel de tranșant. Nu puteau proba altceva decât că Iisus Hristos există, că se manifestă în Trup de Slavă și că este Dumnezeu adevărat.

Spus în mod profan, situația s-a prezentat cam în felul următor: Apostolul Andrei s-a prezentat în fața marelui preot (sau poate în fața unui consiliu de preoți) al lui Zalmoxis și i-a spus ceva de genul: “Iată-L pe Cel care este cu mine și în Numele Căruia vorbesc”. Iar marele preot al lui Zalmoxis și cei care-l însoțeau, datorită puterilor mistice pe care le aveau, s-au uitat și au fost probabil foarte surprinși de ceea ce au văzut. Căci l-au văzut pe Iisus Hristos înviat, în Trup de Slavă. Tocmai contactul cu Iisus Hristos înviat în Trupul de Slavă i-a făcut pe preoții lui Zalmoxis să priceapă adevărul în mod instantaneu: Hristos este Dumnezeu; Dumnezeu este mai presus decât Zalmoxis și decât oricare dintre zeii cei vechi. Când unii preoți ai lui Zalmoxis (inițial, poate nu mulți) au înțeles despre ce este vorba, s-au botezat în numele *Celui care a învins moartea*; apoi, au început să acționeze ca mesageri sau, poate, ca preoți ai lui Hristos (fiind hirotoniți sau cel puțin “nășiți” pe loc de către Apostolul Andrei).

Așadar, nu a fost vorba despre nici un fel de predică avântată în fața preoților daci, chiar dacă Apostolul Andrei vorbea “în limbi” și probabil înțelegea limba dacilor, ci despre o demonstrație, dacă se spune astfel, de forță. Apostolul Andrei le-a arătat preoților daci *Cine se afla alături de el* și atât. Restul a fost efortul preoților daci de a înțelege ce se petrece.

Acesta este motivul pentru care Apostolul Andrei nu a stat mult pe teritoriul Daciei. Nu mai avea ce să caute acolo. Își îndeplinesc misiunea, astfel că a pornit spre Sciția situată la nordul Mării Negre. Explicația acestei stări de fapt este

simplă: în locurile unde oamenii erau dezvoltati spiritual, precum în Dacia preoților lui Zalmoxis, promovarea noii forme religioase ce se baza pe percepția mistică a prezenței lui Iisus Hristos înviat în Trupul de Slavă s-a produs cât se poate de repede, dar în locurile în care inerția spirituală a oamenilor era mare, precum în Orientul apropiat sau în Imperiul roman, era nevoie de eforturi susținute, de propovăduire îndelungată, de discuții în agora (piața publică) cu înțelepții locali, cu preoții vechilor zei sau cu factorii politici și, mai ales, a fost nevoie de martiriu. Acesta a fost motivul real pentru care Dacia a fost creștinată destul de repede, încă de la “prima strigare”, fără prea multă vorbărie și fără vărsare de sânge. Într-un fel, se poate spune că Dacia a fost creștinată și nășită “pe tăcute”, astfel că nu a fost nevoie de vreun refugiat provenit din Imperiul roman care să-i creștineze pe daci.

Firește, astfel de informații nici nu au cum să fie măcar luate în calcul de concepția istoriografică actuală; din punctul de vedere promovat de istoriografie, astfel de informații nici nu există ori sunt privite ca fantezii. Din păcate atât pentru istoriografia de orientare materialistă, cât și pentru cititorii ce-i împărtășesc concepția, istoria oamenilor nu poate fi înțeleasă la adevărata ei dimensiune fără a lua în calcul aceste evenimente esențiale, căci întruparea, patimile, răstignirea și învierea lui Iisus Hristos reprezintă punctul central al istoriei umanității.

Nu numai că aceste aspecte nu au fost clarificate în mod corespunzător de istoriografie, dar, din păcate, nu au fost clarificate în mod optim nici de acei autori care ar fi trebuit să ofere o înțelegere mai completă a acestui subiect. În noianul de opinii ce ignoră învierea lui Iisus Hristos există totuși o luare de poziție amplă a unui autor de prestigiu. Fiind vorba despre un autor de prestigiu, va fi prezentată

doar opinia, fără vreun comentariu. Nici nu este nevoie; cele relatate sunt edificatoare și vorbesc de la sine. Și nu numai că vorbesc de la sine, dar au darul (și harul) de a explica cât se poate de clar subiectul aflat în dezbateri.

Autorul de mare prestigiu care s-a aplecat asupra acestui subiect este Ieromonahul Gheorghe Ghelasie care, atunci când a comunicat informațiile respective, era călugăr la Mănăstirea Frăsinei (între timp s-a mutat întru Domnul). Articolul în care au apărut aceste informații este intitulat cât se poate de sugestiv: *“Moșul din Carpați: Mistica Iconică & Interviu cu Părintele Ieromonah Gheorghe Ghelasie”*. (38)

Ieromonahul Gheorghe Ghelasie menționează în articolul citat o veche tradiție despre “ultimul urmaș al ultimului preot-mag al dacilor”, care a trăit “după cucerirea Daciei de către romanii lui Troian” și care “s-a ascuns în munți sub chipul unui iconar - purtător de icoană” (icoana ce reprezenta pe Fecioara cu Pruncul Hristos în brațe). După moartea lui Decebal, marele preot-mag a încercat să le arate autohtonilor din arealul carpato-danubiano-pontic “Noua Taină”. Fiind acuzat că și-a schimbat credința strămoșească, preotului-mag i s-a pus problema alegerii: Zalmoxe sau Hristos. Iată ce le-a răspuns preotul-mag zalmoxian celor care-l acuzau: “Eu, magul - urmașul Zeului (Zalmoxis) - Moș al acestui pământ, pe Cel ce este însuși Dumnezeu Care coboară din cer și se descoperă la față, eu L-am cunoscut și L-am întâlnit și i-am căzut în genunchi, la picioare, și El mi-a pus mâna pe cap și chipul meu de mag s-a prefăcut în alt chip. Așa, poporul meu, de acum nu mai aveți pe magul-bătrânul, ci pe preotul lui Hristos”. (38)

La o asemenea mărturisire, preotul a fost acuzat de trădare, dar el le-a explicat că însuși Zalmoxe a lăsat cuvânt: “când va veni însuși Dumnezeu pe pământ (afirma Zalmoxe n.n.), chipul meu va trece în alt chip. Că eu sunt doar umbra

acestui. Așteptați marea zi pe care s-o primiți cu toate inimile deschise, că sufletul acestui neam are deja taina lui. Recunoașteți, poporul meu, în chipul lui Hristos și pământul neamului nostru. Eu, magul, preotul acestui neam, am împlinit porunca lui Zalmoxe”. (38)

Acuzat fiind că și-a trădat zeul, pe Zalmoxis, Moșul mag a fost condamnat la moarte prin aruncarea în sulite. “Magul le spune celor care îl ascultau că în curând vor auzi din sufletul însuși glasul lui Hristos, după care a săvârșit primul botez al vieții făgăduite, noul preot fiind numit Andrei, după numele apostolului ce ne-a adus pe Hristos. “Eu însumi am noul nume tot de Andrei, în locul celui de Zalmoxe”. Aruncat în sulite, de trei ostași legați la ochi, solul mag este primit de zeul Zalmoxe, ca ultim urmaș al lui, devenit preot al lui Hristos, chip probat cu însăși jertfirea sa. Astfel, ultimul urmaș al lui Zalmoxe a devenit primul mucenic dac creștin, sângele lui sfințit ridicând acest pământ la cer, care s-a făcut haina lui Zalmoxe, ce de acum nu va mai fi zeu și înțelept, ci preotul lui Hristos, pentru că doar Hristos este Adevărul și Unicul Dumnezeu al Cerului și Pământului”. (38)

Așadar, creștinismul s-a răspândit în Dacia datorită eforturilor unora dintre vechii preoți ai lui Zalmoxis, deveniți prin botez preoți ai lui Hristos. Prin intermediul acestora, numărul creștinilor a crescut simțitor în arealul carpato-danubiano-pontic.

Probabil că în prima perioadă de timp, autohtonii nici nu cunoșteau principalele evenimente ale existenței trupești a lui Iisus Hristos în Palestina: minuni, parabole, detalii despre răstignire etc. De altfel, textul Evangheliilor nici nu fusese răspândit printre neamuri. În acea perioadă, autohtonii știau doar că Iisus Hristos a fost asasinat prin răstignire și că a înviat, astfel că se manifestă în Trupul de Slavă, dar celelalte

evenimente le erau străine. Acesta este motivul pentru care, cu toată xenofobia deja amintită a dacilor, Iisus Hristos nu a fost considerat străin, ci autohton.

De aceea, în concluzie, se poate afirma că, la început, în primele secole creștine, autohtonii din arealul carpato-danubiano-pontic l-au cunoscut pe Iisus Hristos înviat prin percepție directă, nu din texte scrise, care pe atunci nu existau.

❧ Creștinismul primar ❧

Firește că la debutul difuziunii creștinismului nu exista un cult creștin propriu-zis, după cum nu existau lăcașuri de cult. De aceea, inițial, credința creștină s-a perpetuat doar pe filierele specifice creștinismului primar: prin botez, care se realiza prin punera mâinilor hierofantului pe capul celui botezat și (probabil) prin scufundarea într-o apă curgătoare, prin propovăduirea Numelui lui Iisus Hristos și, uneori, așa cum a fost menționat, prin percepția lui Iisus Hristos înviat în Trupul de Slavă.

Un rol important în difuziunea creștinismului primar l-a avut invocarea Numelui lui Iisus Hristos prin rugăciuni scurte, specifice creștinismului primar. De fapt, în epoca respectivă, creștini erau numiți “cei care cheamă Numele Domnului Iisus Hristos în ajutor”; altcumva spus, creștini erau numiți cei care repetă Numele Iisus Hristos, repetarea având rolul de invocare sau chemare.

Primele lăcașuri de cult din istoria creștinismului în arealul carpato-danubiano-pontic au fost ceea ce astăzi poartă numele de “biserici de brazi”. Pentru a fi realizată o astfel de biserică se defrișa o mică poieniță cu un diametru nu mai mare de 20 de metri, și se realiza un aliniament circular de brazi, în mijlocul cărora se așeza o piatră ca altar.

Brazii nu erau scoși din rădăcină, astfel că era vorba despre un lăcaș de cult natural. Credincioșii se adunau periodic în limitele aliniamentului circular străjuit de brazi, având drept cupolă cerul și chemau Numele Domnului Iisus Hristos în ajutor ridicând mâinile în sus. Despre bisericile de brazi, scriitorul Romulus Vulcănescu afirma următoarele: “este vorba de un pâlc de brazi, răzleți, plantați în cerc sau defrișați astfel dintr-o pădurice de brazi, în care păstorii se logodesc sau se căsătoresc cu fetele din sat; căsătoria în biserica de brazi de munte era efectuată sumar fie de un cioban bătrân, fie chiar de un preot.” (1)

Această formă primară de cult s-a propagat o lungă perioadă de timp; ultima biserică de brazi de pe teritoriul României a fost în funcțiune în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Așa cum precizează ziaristul Bogdan Lupescu de la periodicul *Formula As*, citându-l pe profesorul Ioan Dan Bălan, ciobanii “faceau o cruce în coaja copacului și-și mărturiseau în fața ei păcatele, șoptit, cu buzele aproape lipite de scoarță, iar apoi băteau mătâni în pădurea pustie, de parcă se aflau într-o mare biserică. Susțineau că spovedania asta la arbori e mai puternică decât cea făcută la preot. Bradul e pentru ei sfânt. Și azi ! Un stâlp între pământ și cerul zeilor. Iar când te și nuntești, te legi pe viață de femeia iubită într-o asemenea biserică de arbori.” (27)

În articolul citat ziaristul Bogdan Lupescu a dezvăluit că a descoperit o biserică de brazi într-o poieniță de pe Muntele Benga, în apropiere de localitatea Vulcan: “Un oval de gropi, una lângă alta. Seamănă, într-adevăr, cu găurile rămase în urma unor arbori deșteleniți, a unor copaci grandioși care au fost smulși cândva cu tot cu rădăcini”. În mijlocul ovalului de gropi încă trona piatra de altar, foarte veche, scrisă cu litere necunoscute, înaltă cam până la genunchi. “Deasupra literelor necunoscute - afirmă autorul

citat -, chiar sub crucea scrijelită, sunt săpați și doi ani. Unul nu se cunoaște. Celălalt e 1868. Acum câțiva ani, doi ciobani au văzut aici jucând flăcări. Flăcări albastre, înalte, asemeni celor care ies de obicei de pe comorile cele mari. Au urcat, au scos piatra și-au încercat să sape după aur. Noroc că baciul i-a văzut și le-a poruncit să o ducă înapoi.” (27)

Existența bisericilor de brazi trebuie pusă în legătură și cu existența nedeiilor. Rolul esențial al nedeiilor, în afara celui economic de loc în care se schimbau produsele prin troc, era de a facilita contactul dintre oameni atât din punct de vedere spiritual, cât și etnic. Oamenii de aceeași etnie se întâlneau la marile sărbători agrare, schimbau produse, schimbau opinii, puneau la cale căsătorii între fiicele și fiii lor - căsătorii bazate invariabil pe principii etnice. Datorită faptului că împărtășeau credințe religioase comune, aveau nevoie de locuri în care să-și desfășoare cultul - în care să se roage, să-și mărturisească păcatele sau să-și căsătorească fiii și fiicele; aceste locuri erau chiar bisericile de brazi.

Faptul că autohtonii l-au cunoscut mai întâi pe Iisus Hristos înviat și abia apoi au cunoscut informații cu privire la existența Sa trupească din Palestina, a generat o formă de înțelegere specific românească a religiei creștine. Autohtonii L-au înțeles pe Iisus Hristos ca pe un Dumnezeu al Slavei, al Iubirii și al Milei (întrucât se manifesta în Trupul de Slavă) și nu ca pe un Dumnezeu al suferinței și al patimilor - elemente ce răzbat cu putere din Evangheliile canonice.

Această formă de înțelegere specifică s-a perpetuat, în timp, la urmașii daco-geților, poporul român, fapt ce l-a determinat pe cunoscutul scriitor Nichifor Crainic să afirme că românii sunt mai apropiați sufletește de imaginea iconică a lui Hristos înviat decât de cea a lui Hristos răstignit; crucifixurile cele mai iubite de români sunt cele de pe care Hristos lipsește, întrucât a înviat (spre deosebire de cele

promovate ulterior, după secolul al nouălea, de canonul iconografic ortodox ori de cel catolic care pun accentul pe suferințele Mântuitorului).

Acest tip de creștinism, care poate fi definit “primar”, s-a reflectat în tradiția colindelor, care descriu evenimentul minunat al nașterii Domnului Iisus Hristos. Deși analiștii moderni afirmă contrariul, se poate observa chiar și cu ochiul liber că mai toate colindele au o slabă încărcătură dogmatică, semn că au fost concepute înaintea apariției unor informații cu privire la nașterea Domnului Iisus Hristos, așa cum sunt reflectate în Evanghelii. În colinde sunt prezente doar câteva aspecte, între care grija iubitoare a Maicii Domnului față de Prunc, Steaua Magilor, Staulul Nașterii, prezența Bătrânului Crăciun, care a indicat Maicii Domnului locul unde să nască Pruncul. Până și denumirea locului nașterii lui Iisus Hristos a fost reținut “după ureche”, adică fonetic: *Viflaim* în loc de *Bethleem*.

Pentru reliefaarea acestui aspect este util de redat un colind preluat din revista *Formula As*, ce se rostea odinioară, într-o limbă românească arhaică, în ajunul Crăciunului, în partea de nord a României. “Din dieșiți voi mari boieri, ge vedeți pă Dumnezău, cum coboară de frumos, de frumos, de cuvios, tot pă scări de lumânări. Pe nimica nu călcare, de nimic nu se ținare. Nici cu vorba nu sfârșare, luntru în casa din intrare, di bun prânzu ii dedeare. Gata-i prânzu să prânzim și scaun să hodinim. N-am venit eu să-ți prânzesc, nici scaun să hodinesc. C-am venit eu să te-ntreb, de-acel vig din dorsinic, ce stă-n culme păluit. Păluit și necroit”. (27)

Începutul colindului este esențial, fiind exprimat într-o frază-tip ce reflectă în mod concis și extrem de sugestiv relația personală a lui Iisus Hristos înviat cu cei care-i celebrează nașterea minunată. În limbaj modern, această frază tip poate fi rezumată astfel: “*Ieșiți afară* (din case, în

miez de iarnă) *boieri să-l vedeți* (în mod direct) *pe Hristos* (înviat).” Fraza-tip indică faptul că auditoriul (format din “boieri”; termernul de “boier” nu este folosit în sensul de dregătorie, ci de gospodar, de stăpân al locului pe care-și are românul locuința, hambarul și ogorul) este invitat afară din case nu pentru a i se reaminti nașterea concretă a lui Hristos la Viflaim, de care oricum era conștient, ci pentru un eveniment prezent și concret - contemporan cu auditoriul - și anume pentru întâlnirea directă cu Hristos înviat. Dacă nu ar fi vorba despre întâlnirea reală și concretă cu Domnul Iisus Hristos înviat, de ce ar mai fi nevoie să mai iasă boierii sau gospodarii afară din case în miez de iarnă ? Istorisirea evenimentelor trecutului se poate face foarte bine la gura sobei, înăuntru ! Boierii (gospodarii) ies așadar din case să-l vadă pe Dumnezeu Hristos cum coboară “cuvios” pe scări ca de lumânări (de lumină, precum, într-un alt veac, a observat Iacob scara îngerilor), îl poftesc, așa cum stă bine oricărui gospodar, să între în casă unde i se oferă un scaun întru odihnă și este poftit a gusta prânzul pregătit de gazde.

Cât despre aspectele teologice și dogmatice ale creștinismului primar care a înflorit în arealul carpato-danubiano-pontic în primele două secole ale erei creștine se poate spune că au fost atât de subtile încât au lipsit cu desăvârșire; nu a fost vorba despre așa ceva. Percepția mistică a lui Iisus Hristos înviat și repetarea Numelui Său erau suficiente.

Pentru că totuși era nevoie de o teologie cât de cât lămuritoare, autohtonii au folosit vechile concepții aflate deja în uz, în special cele ale preoților lui Zalmoxis. În acest sens, Romulus Vulcănescu avea perfectă dreptate atunci când afirma că “există o dimensiune păgână în sufletul românesc”; chiar și după creștinare, afirmă autorul citat, poporul român a păstrat modele ale lumii păgâne.

“Dimensiunea noastră păgână a fost tolerată de biserică și chiar asimilată într-un sens. Creștinismul nostru a avut prin aceasta un conținut mai viu, o istoricitate mai adevărată”, afirmă Romulus Vulcănescu. La rândul său, Mircea Eliade a făcut o distincție foarte importantă între creștinismul țărănesc românesc sau “folcloric” și creștinismul dogmatic promovat de biserică. Mircea Eliade desemna tipul de creștinism țărănesc românesc prin expresia “creștinism cosmic”. (14)

Totuși, autorii citați nu au remarcat cauza profundă a apariției creștinismului cosmic de tip țărănesc, “folcloric” sau a “cosmismului”, cum mai este denumit. Evident, această cauză trebuie căutată în preeminența și primordialitatea în arealul carpato-danubiano-pontic a percepției mistice a lui Iisus Hristos înviat în Trupul de Slavă, concomitent cu folosirea unor concepții “păgâne” arhaice. Evident că biserica nu a tolerat prea bine astfel de concepții arhaice considerate “păgâne”. De-a lungul veacurilor ce au urmat, pe măsura introducerii formelor religioase culturale instituționalizate importate din sudul Dunării (mai ales după secolul al X-lea), s-a iscat o confruntare de mari proporții între biserică (ca instituție) și practicile creștinismului cosmic de tip țărănesc sau folcloric. Această confruntare, care uneori a cunoscut episoade destul de dure, nu a fost soluționată complet nici în ziua de astăzi.

Oricum, creștinismul instituționalizat nu a privit niciodată cu ochi buni această formă primară de creștinism împănăt cu elemente păgâne și a încercat să o înlocuiască cu formele dogmatice pe care le promovează.

Etimologia cuvântului “păgân” indică cât se poate de clar care a fost realitatea pe teren: păgân provine de la latinescul *paganus*, adică “locuitor al satelor” - al unui *pagus*.

❧ Engrama Întemeietorilor ❧

Poporul român se trage din liniile genealogice născute din coapsa vechilor Întemeietori: Babe și Moși. De aici derivă extraordinara unitate a poporului român de astăzi în ceea ce privește etnia, substratul lingvistic, portul popular, muzica tradițională și obiceiurile. Oricum, în perioada de timp în care urmașii direcți ai Întemeietorilor populau deja arealul carpato-danubiano-pontic, Europa era cam pustie.

Unitatea spirituală și etnică a neamului românesc s-a reflectat și la nivelul conștiinței individuale a locuitorilor, formând o trăsătură de caracter adânc înrădăcinată; această trăsătură de caracter s-a perpetuat până în prezent, persistând ca o engramă mentală ancestrală sădită la nivelul psihismului celui mai adânc - la nivelul inconștientului colectiv al etniei.

Uneori, engrama, defulată la nivelul cel mai adânc al inconștientului colectiv - cum îl denumea Carl Gustav Jung - a fost adusă uneori la suprafață, prin refulare, în modul cel mai neașteptat de unul sau de altul dintre urmași.

O refulare a acestui conținut subconștient ancestral poate fi descoperită în versurile Horei Unirii: “măi muntene, măi vecine (...) amândoi suntem de-o mamă / de-o făptură și de-o seamă / ca doi brazi într-o tulpină / ca doi ochi într-o lumină”. Versurile Horei Unirii au fost scrise de Vasile Alecsandri. Perioada în care s-a realizat unirea Moldovei cu Valahia (1859) a fost o perioadă de înaltă emulație spirituală a poporului român, fiind împlinirea unei năzuințe ancestrale, astfel că în perioada respectivă au refulat din adâncurile subconștientului etniei românești multe informații profunde, de mult uitate. În perioada în care a fost scrisă Hora Unirii, poetul nu putea să menționeze decât doi “brazi” dintr-o “tulpină”; a treia “tulpină”, Transilvania sau mai exact spus, Ardealul, a fost alipită în anul 1918.

Întemeietorii au continuat să existe după moarte, ca duhuri omenești decorporate și, mai mult decât atât, au continuat să-și exercite influența atât în mod direct, prin descendenți, cât și indirect prin diverse artefacte litice sau vegetale; acesta a fost de altfel, scopul construirii acestor artefacte. Influența Întemeietorilor s-a transmis atât la nivelul genotipului, fenotipului și psihotipului, cât și la nivelul sociotipului. *Genotipul* conține totalitatea structurilor genetice ale ființei umane, *fenotipul* conține totalitatea structurilor energetico-informaționale ce susțin viața trupului, *psihotipul* conține totalitatea însușirilor psihomentele, iar *sociotipul* conține totalitatea însușirilor spirituale ale ființei umane.

Astfel, dacă la nivelul genetic, elementul ce a permis transmiterea caracteristicilor și însușirilor etnice a fost aducerea pe lume a cât mai multor progenituri, la nivelul psihotipului elementul ce a permis transmiterea a fost “glasul strămoșilor”, iar la nivelul sociotipului elementul ce a permis continuitatea a fost alcătuit din cutume, obiceiuri, legi morale nescrise și, nu în ultimul rând, din păstrarea focului nestins în vetre. Nivelul psihotipului pare să fie cel mai spectaculos dintre toate.

Așadar, “glasul strămoșilor” nu este un conecpt mitopoetic vag, ci un fenomen psiho-spiritual concret ce s-a manifestat la nivelul tuturor popoarelor și liniilor genealogice din antichitate: greci, sumerieni, asirieni, egipteni, celți etc. Oamenii din antichitate nu erau atât de individualizați ca oamenii din prezent. Individualizarea, ca fenomen psiho-spiritual global, s-a produs mult mai târziu - cam în perioada de triumf a difuzării creștinismului în lumea mediteraneeană, perioadă ce a coincis cu declinul Imperiului roman, iar acest aspect a fost valabil și pentru poporul român.

Fiecare popor, seminție sau linie genealogică are caracteristicile sale specifice. În cazul strămoșilor poporului român, aceste caracteristici țineau de moștenirea psiho-spirituală a Întemeietorilor. Într-un fel, se poate spune că Întemeietorii, datorită capacităților pe care le aveau, trăiau prin descendenții lor și vorbeau neîncetat prin subconștientul lor. În subconștientul fiecărui locuitor al arealului carpato-danubiano-pontic (și implicit, al inconștientului colectiv al întregii etnii) se afla o imagine arhetipală extrem de puternică.

Imaginea arhetipală era un fel de fotografie (engramă, psihogramă sau icoană mentală) a Întemeietorului liniei genealogice din care făcea parte locuitorul respectiv; engrama îl înfățișa pe întemeietor așa cum era în timpul vieții sau, poate, idealizat, așa cum se manifesta după moarte. Întemeietorul din imaginea arhetipală repeta neîncetat câteva porunci sau comandamente extrem de precise, pe care nici un membru al comunității - al liniei genealogice - nu trebuia să le uite și, mai ales, nu trebuia să le încalce. Comandamentele reverberau neîncetat în mintea fiecărui locuitor ca un glas venit parcă de departe; tradus în limbajul actual, un astfel de conținut psiho-informațional ar suna astfel: “Fii ascultător ! Ascultă glasul meu și respectă ce spun eu ! Nu te rupe - sau nu te depărta - de mine. Ascultă-l pe moșul satului tău, pe mama și pe tatăl tău și nu ieși din poruncile lor. Respectă legile pe care ți le-am dat. Nu te amesteca cu cei din alte linii genealogice sau neamuri.”

Imaginea arhetipală și poruncile de bază s-au transmis la toate generațiile. Chiar dacă, prin absurd, un locuitor s-ar fi născut și ar fi trăit în cea mai adâncă izolare sau în sălbăcie pe crestele munților și nu era nimeni să-l învețe legile de bază ale neamului, acesta le știa cu foarte multă claritate datorită faptului că informațiile erau imprimare la

nivelul genotipului, fenotipului, psihotipului și sociotipului. Erau informații standard ce se transmiteau genetic, energetic și spiritual. Cu ele se naștea, cu ele murea. De multe ori, de-a lungul vieții, în vis, unui locuitor oarecare îi apărea Întemeietorul propriei linii genealogice care-l povățuia ce să facă, cum să are ogorul, ce plante să culeagă, ce soție/soț să ia etc.

Imaginea arhetipală sau engrama întemeietorilor putea dispărea foarte ușor din înconștientul colectiv al liniei genealogice respective; așa a dispărut în antichitate la acei locuitori din moșiile tradiționale care au încălcat poruncile fundamentale și au fost obligați să migreze în zonele de câmpie, unde au întemeiat așezări deschise. În momentul în care au părăsit habitatul original - moșia tradițională -, în momentul în care și-au luat soții din alte linii genealogice ori în momentul în care n-au mai respectat cutumele sociale, morale și religioase, contactul spiritual cu Întemeietorii a încetat, iar imaginea arhetipală (engrama) subconștientă s-a estompat, oamenii respectivi devenind “paria”.

În antichitate, un “paria” nu desemna neapărat un om care a săvârșit cine știe ce acte reprobabile, ci desemna pur și simplu un om care a întrerupt contactul cu Întemeietorii - sau cu strămoșii - și, implicit, la care s-a produs estomparea imaginii mentale a acestora. A fi paria înseamnă a fi al nimănui. Din păcate, în ziua de astăzi, tot mai mulți români încep să facă parte din această categorie, motiv pentru care nu sunt interesați de istoria poporului din care fac parte. Din acest punct de vedere se poate spune că cei care fac afirmații de genul “românii sunt un popor de nimic/ratați, lipsit de istorie și de cultură” fac parte din categoria paria.

Este, în acest context, demn de menționat răspunsul pe care, într-o discuție desfășurată prin anul 1870 în cercul de literați al Junimii lui Titu Maiorescu, Mihai Eminescu l-a dat

unui confrate (al cărui nume nu contează) care se plângea “că (noi, românii) nu avem istorie și cultură, iar un popor care nu are o literatură, artă, o civilizație trecută, acela nu merită ca istoricii să se ocupe de el”. Atunci Mihai Eminescu, care ședea într-un colț, s-a ridicat și cu un ton violent, neobișnuit lui, a zis: “Ce numești d-ta barbarie, eu numesc așezarea și cuminența unui popor, care se dezvoltă conform propriului său geniu, ferindu-se de amestecul străinului.” (55)

La rândul său, un mare istoric din perioada interbelică, Petre P. Panaitescu, afirma următoarele: “Suntem daci ! În ființa noastră fizică, în ființa sufletească suntem și ne simțim urmașii acestui mare și străvechi popor, așezat în Munții Carpați cu multe veacuri înainte de Traian. Noi n-avem început, suntem aici dintotdeauna. Noi nu suntem numai fiii pământului, ci facem parte dintr-o mare rasă, care se perpetuează în noi, rasa dacică. Ștefan al Moldovei, al cărui nume îl trezește buciul de pe dealurile Siretului, Mihai Vodă, pe care-l plâng clopotele de la mănăstirea din Dealul Târgoviștei, Horea, pentru care crește și azi uriașul gorun din Munții Apuseni - sunt marii protectori ai neamului întreg pe care-l străjuiesc din altă lume.” (55)

Pot fi reținute, ca fiind memorabile, cele trei afirmații tranșante ale istoricului Petre P. Panaitescu: “suntem și ne simțim urmașii acestui mare și străvechi popor, așezat în Munții Carpați cu multe veacuri înainte de Traian. Noi n-avem început, suntem aici dintotdeauna”. A doua afirmație: “noi nu suntem numai fiii pământului, ci facem parte dintr-o mare rasă”. A treia afirmație: Ștefan Cel Mare, Mihai Viteazul, Horea sunt “marii protectori ai neamului întreg pe care-l străjuiesc din altă lume”. Așa este, iar această carte a oferit suficiente informații pentru a înțelege această luare de poziție la justa ei valoare.

Mai trebuie menționat faptul că Întemeietorii sunt responsabili de transmiterea către urmași a unor însușiri specifice; desigur, aceste însușiri se manifestă la nivelul psihotipului membrilor unei etnii prin trăsături psiho-mentale înnăscute, iar la nivelul sociotipului prin reguli și cutume.

Engrama Întemeietorilor nu trebuie identificată totuși cu ceea ce se înțelege în prezent prin termenul de *egregor* (termen care a fost introdus inițial de scriitorul francez Victor Hugo în cartea sa “Legenda secolelor”), ci o transcende. În epoca modernă, prin termenul abstract *egregor* cercetătorii moderni au încercat să desemneze doar totalitatea însușirilor fiecărei națiuni în parte, care o diferențiază de alte națiuni. Totuși, în acest caz, totalitatea însușirilor fiecărei națiuni se modifică de-a lungul timpului prin experiențele membrilor națiunii respective. Orice schimbare a unei trăsături de comportament a membrilor unei națiuni modifică comportamentul generațiilor viitoare. Ceea ce nu este valabil pentru engrama Întemeietorilor.

În epoca creștină engrama întemeietorilor din inconștientul colectiv al etniei românilor a fost înlocuită de engrama lui Iisus Hristos și a Maicii Domnului, Fecioara Maria; acesta este, de altfel, unul din rolurile icoanelor din bisericile creștin-ortodoxe, de a insera în psihismul individual și colectiv engrame (imagini mentale) foarte puternice ce au drept scop modificarea din interior a ființei umane.

Multe engrame mentale arhaice, aparent inactive, se pot activa și în prezent în condiții cu totul speciale; aceste engrame pot parveni fie de la Întemeietori, fie de la strămoșii decorporați care sunt încă legați de planul cuantic material. Un caz special în care astfel de engrame se activează brusc este cel în care o putere militară străină încearcă să ocupe pământul sacru al României.

Ultima oară când o astfel de engramă s-a activat brusc a fost în decursul evenimentelor denumite “revoluție”, din 17-25 decembrie 1989, când mulți oameni, care au fost implicați în operațiuni specific militare, au dobândit pentru scurt timp noi puteri și capacități psiho-spirituale; mulți dintre acești oameni parcă și-au dat seama dintr-o dată cât sunt de “deștepți” și ce capacități psiho-spirituale zac în ei, fără a putea înțelege cu exactitate de unde provin acestea.

După încheierea operațiunilor militare propriu-zise cei în cauză au pierdut respectivele capacități psiho-spirituale și au uitat de ele.

PRIMUL EXCURSUS **HARAP ALB REDIVIVUS**

❧ Fiul Craiului ❧

Faptul că basmul Harap Alb, scris de Ion Creangă, are un conținut ezoteric vădit, abia camuflat în narațiunea propriu-zisă, nu mai este un secret pentru nimeni; sau poate este un secret pentru cei care continuă să adopte concepția materialistă ca punct de reper.

Primul scriitor care a încercat să ofere o interpretare ezoterică basmului Harap Alb a fost scriitorul Vasile Lovinescu (discipol al lui Rene Guenon), care afirma în cartea *Dacia Hiperboreeană* că Ion Creangă, “nevinovat și profund, necioplit, naiv și perspicace, țăran rafinat, enorm și delicat ca un elefant”, a fost ales de o organizație inițiatică străveche, pentru a pune în pagină multe din cunoștințele ezoterice dobândite în secole de efort inițiatic. (24)

În *Dacia Hiperboreeană*, Vasile Lovinescu afirma că, la sfârșitul secolului al XIX-la exista o organizație inițiatică de inspirație “hiperboreeană”, care era posesoarea unei doctrine ezoterice arhaice, deosebit de vaste. “Există posibilitatea, spune Vasile Lovinescu, ca un om să fie ales de o organizație inițiatică, datorită talentului său literar, pentru a expune anumite mituri inițiaticice; și aceasta fără să fie necesar ca să-și dea seama de semnificația reală a operei sale.” Dacă

Ion Creangă a fost conștient de importanța subiectului pus în pagină este, pentru Vasile Lovinescu, o problemă secundară, căci ceea ce are cu adevărat importanță este faptul perpetuării, timp de două mii de ani, în mediul închis al urmașilor vechii Dacii, a unei forme de înțelepciune inițiativă străveche. (24)

Pentru Vasile Lovinescu, Harap Alb este “mitul autentic hiperborean al lui Sarab Alb”. Harap, spune Vasile Lovinescu, este o deformare fonetică populară a denumirii “arap”. Cuvântul “arap” nu se referă la arabi, ci este echivalentul cuvântului negru; “negru ca un arap”, este o expresie des folosită în înțelepciunea populară. În acest context, mai afirmă autorul citat, România a fost cunoscută de vecinii săi ca “Pământul Negrilor” (Karavlahia), acesta fiind chiar sensul arhaic al cuvântului valah. Iar întemeietorul Valahiei, adică al Pământului Negrilor nu a fost altul decât “legendarul Basarab, adică Ba-Sarab sau Ban-Sarab. Și, după cum a demonstrat B. P Hașdeu, numele Basarab nu a aparținut unei singure persoane sau unei singure familii, ci unei caste”. Este cunoscut faptul că, în antichitate, istoricul Iordanes menționa casta conducătoare a dacilor, pe care o definea prin expresia “primum sarabos tereos”, “sarabos” însemnând conducător sau șef, iar “tereos” însemnând țiară, cu alte cuvinte sarabos purtând țiară. “Basarabii - afirmă Vasile Lovinescu - care au întemeiat Principatele române, au fost urmașii acelor inițiați antici, sarabii”. (24)

În viziunea lui Vasile Lovinescu, în afara sensului vădit inițiativ, basmul narat cu atâta măiestrie de Ion Creangă se referă și la un eveniment concret, care a avut loc în decursul istoriei spirituale a umanității: încarnarea sau avatarul pe Pământul Mistreților a unei înalte entități spirituale, Harap Alb sau Sarab Alb, echivalentul Domnului

Mistreț - Shri-Shweta-Varaha - din literatura hindusă. Iar Pământul mistreților nu este altul decât Varahî, adică Dacia. “Pământul arapilor vrea să spună, afirmă Vasile Lovinescu, Pământul mistreților, pentru că e pământul sarabilor”. În opinia autorului citat, “sar” înseamnă șef, și “rab” înseamnă misteț. (24)

Faptul că basmul Harap Alb, scris de Ion Creangă, are un conținut ezoteric este dincolo de orice îndoială. Același lucru se poate afirma despre înțelepciunea populară românească reflectată în basme, legende, colinde, balade etc. Totuși, despre Ion Creangă nu se poate spune cu certitudine că, așa cum afirma Vasile Lovinescu, a fost “ales de o organizație inițiativă, datorită talentului său literar, pentru a expune anumite mituri inițiatice, fără ca să-și dea seama de semnificația reală a operei sale”. Cine vizitează bojdeuca lui Ion Creangă de la Humulești și se lasă pătruns de atmosfera locului poate înțelege cât se poate de limpede că Ion Creangă nu a fost exploatat “în orb” de o organizație inițiativă, ci mai degrabă că a făcut parte din ea. Înainte de toate, Ion Creangă a fost un mare intuitiv, iar locul unde și-a desfășurat mare parte din existență și-a pus amprenta asupra sa și asupra operei sale. Mai toate basmele și poveștile scrise de el reflectă, într-o formă sau alta, informații cu caracter ezoteric (inclusiv poveștile pentru “adormit copiii”: Capra cu trei iezi, Fata babei și fata moșului etc).

Trecând dincolo de sensul atribuit de Vasile Lovinescu spre o analiză ezoterică veridică se poate constata că basmul Harap Alb poate fi analizat din două puncte de vedere: din punct de vedere istoric și din punct de vedere al procesului de individualizare al personajului principal sau, mai exact spus, al procesului inițiativ la care a fost supus acesta. Procesul inițiativ nu este altceva decât un proces de evoluție spirituală accelerată. Basmul Harap Alb nu are însă nimic în comun cu

Pămîntul Mistreților, așa cum afirma Vasile Lovinescu, iar personajul Harap Alb nu are nimic în comun cu Shri-Shweta-Varaha din literatura indiană. Cuvântul Harap Alb nu are de-a face nici cu cuvintele “sar” (șef) și “rab” (mistet), așa cum afirmă autorul citat, ci cu cuvântul cât se poate de autohton *arap*, care înseamnă pur și simplu *negru* (așa cum a remarcat și autorul citat). Prin “arap” în vechime românii desemnau un om negru - fie la chip, fie la fire.

Evident că prin termenul “arap” românii nu desemnau mauri ori arabi, ci autohtoni ai arealului carpato-danubiano-pontic cu un tip mai special de pigment - cu un pigment mai închis la culoare, care locuiau în Vlahiile negre. Într-adevăr, autorul citat are dreptate când afirmă că termenul “arap” are legătură cu termenul “sarap”. “Arap” este varianta coruptă din punct de vedere fonetic a termenului “sarap”, la fel cum a fost de exemplu cazul cuvântului *Bethleem* care a devenit *Viflaim*; coruperea fonetică s-a produs de altfel și în cazul termenului “daoii” prin care erau desemnați dacii în antichitate. Coruperea fonetică a unor termeni a apărut în condițiile în care informațiile au fost transmise o lungă perioadă de timp doar pe cale orală, fără a fi fixate în scris.

Harap Alb este de altfel o contradicție în termeni; dacă (h)arap înseamnă negru, atunci formularea Harap Alb are sensul Negru-Alb. De altfel, personajul Harap Alb are foarte multe în comun cu autohtonii din arealul carpato-danubiano-pontic pe care-i și întruchipează, iar narațiunea prezentată de inegalabilul povestitor Ion Creangă în deplină cunoștință de cauză (nu exploatat “în orb” de vreo societate inițiativă) reamintește tuturor autohtonilor că din negri ca arapii au datoriat de a deveni albi, chiar dacă de-a lungul vieții au neșansa să întâlnească personaje precum “omul spân”.

Basmul Harap Alb prezintă așadar pe de-o parte, din punct de vedere social-istoric, evenimentele prin care a

trebuit să treacă personajul principal pentru a ajunge să moștenească tronul de domnie al Împăratului Verde. De cealaltă parte, din punctul de vedere al procesului de individualizare - adică din punctul de vedere al “evoluției personale” cum se spune astăzi -, basmul prezintă transformarea ființială a personajului principal, care din “negru ca un harap” a devenit alb: Harap Alb.

Inițial, personajul principal al basmului narat de Ion Creangă nici măcar nu a avut nume - era doar “fiul craiului”; abia ulterior “fiul craiului” a primit de la Spân numele Harap Alb. De altfel, nici cel denumit Craiul, tatăl lui Harap Alb, nu a primit în basm numele vreunei culori, precum au primit bunăoară Verde Împărat sau Roș Împărat. Iar dacă Spânul l-a desemnat pe fiul Craiului prin numele-epitet “negru” înseamnă că știa ce spune. Așchia nu sare departe de pom, astfel că tatăl lui Harap Alb nu putea să fie decât la fel de negru ca fiul său, adică “negru ca un arap”, dar basmul nu o spune în mod direct, probabil pentru a nu-și scandaliza cititorii.

Au existat odată, scrie Ion Creangă chiar la debutul basmului, doi frați, denumiți Craiul și Împăratul Verde, ale căror Împărății erau la antipodi. “Amu cică era odată într-o țară un Crai care avea trei feciori. Și craiul acesta mai avea un frate mai mare, care era Împărat într-o țară îndepărtată. Și Împăratul, fratele craiului, se numea Verde Împărat; și Împăratul Verde nu avea feciori, ci numai fete. Și așa veni împrejurarea, de nici Împăratul Verde nu cunoștea nepoții săi, nici Craiul nepoatele sale, pentru că țara în care împărățea fratele cel mai mare era la o margine a pământului, și craia istuilalt, la altă margine”. Dar a venit un timp în care, îmbătrânind, “căzând în zăcare”, Împăratul Verde i-a scris “frățâne-său”, Craiul, să-i trimită grabnic pe cel mai vrednic dintre nepoți, ca să-l lase Împărat în locul lui. Firește, Craiul

a stabilit că doar cel mai vrednic dintre cei trei fii ai săi va fi desemnat să purceadă la drum pentru a prelua tronul de domnie al Împăratului Verde.

Primul care se oferi să plece la drum a fost fiul cel mare al Craiului. Înarmându-se cu cele de trebuință, fiul cel mare porni la drum. Dar, pentru a-l încerca, Craiul se îmbracă într-o piele de urs și-l așteptă la un capăt de pod. Fiul cel mare se sperie de înspăimântătoarea arătare și făcu drumul îndărăt, rușinat. După ce fu rândul celui de-al doilea fecior al Craiului să încerce, cu același rezultat, veni și rândul mezinului, care se va dovedi a fi cel mai vrednic.

Dar, înainte de pleca la drum, mezinul întâlnește, ca din întâmplare, o “babă gârbovă de bătrânețe”, căreia i-a oferit un bănuț. Baba care nu era alta decât Sfânta Duminică.

În basmul narat de Ion Creangă, Sfânta Duminică îl recunoaște pe cel ales și îi arată cum să se comporte. “Nu căuta să mă vezi gârbovă și zdremțuroasă - îi spune Baba craiului mezin -, dar prin puterea care-mi este dată, știu de dinainte ceea ce au de gând să izvodească puternicii pământului”. Mergi așadar “la tată-tău - îi spune Baba fiului Craiului - și cere să-ți deie calul, armele și hainele cu care a fost el mire, și atunci o să te poți duce acolo unde n-au putut merge frații tăi: pentru că ție a fost scris de sus să-ți fie dată această cinste”. (54)

Procesul inițiativ al fiului Craiului începe așadar cu prima mare probă inițiativă, iar aceasta nu poate fi decât testarea capacității de a dăruia: milostenia. Fiul Craiului a trecut cu succes prima probă, dăruindu-i Babei un bănuț; dacă nu i-ar fi dăruit bănuțul, mezinul ar fi avut soarta celor doi frați mai mari, care au eșuat în demersul lor. A doua probă la care a fost supus fiul Craiului a fost descoperirea, în ciuda înfățișării aparent umile, a calului năzdrăvan. Basmul narat de Ion Creangă descrie foarte frumos cum mezinul,

pentru a alege calul, pune în mijlocul grajdului o tavă plină cu jărat. Spre disperarea sa, numai o “ghijoagă uricioasă” de cal se apropie de tavă și mănăcă din jărat. Supărat că bidivii frumoși din herghelie nu se apropie de tavă, mezinul lovi “ghijoaga uricioasă” de cal de trei ori cu căpăstrul peste cap. A treia oară însă, “calul se scutură de trei ori și îndată rămase cu părul lins-prelins și tânăr ca un trefin, de nu era mânzoc mai frumos în toată herghelia”. (54)

Calul, “recunoscându-și stăpânul”, îl instruieste temeinic asupra posibilităților de acțiune, condiție de bază în vederea evenimentelor ce aveau să se desfășoare. “Sui pe mine, Stăpâne, și ține-te bine”, îi spune calul mezinului. Și calul îl duce, așa de probă, de trei ori în înaltul cerului. Prima oară îl duce până la nori, a doua oară îl duce până la Lună, iar a treia oară îl duce până la Soare. “Ei, Stăpâne, cum ți se pare ?”- îl întreabă calul pe mezin. “Cum să mi se pară”, răspune mezinul. “Ia, m-ai băgat în toate groazele morții, căci cuprins de amețală, nu mai știam unde mă găsesc, și cât pe ce erai să mă prăpădești”. “Ia, așa am amețit și eu, Stăpâne, spune calul, când mi-ai dat cu frâul în cap să mă prăpădești, și cu asta am vrut să-mi răstorc cele trei lovituri”.

Cele trei călătorii constituie următoarele trei etape ale inițierii; etapele corespund celor trei lovituri pe care mezinul le aplicase cu frâul în cap calului, atunci când avea înfățișarea unei “ghijoage uricioase”. Trei “lovituri” aplicase mezinul calului, la trei călătorii l-a supus calul. Prima “lovitură” corespunde zborului până la nori, adică până în regatul transfizic al văzduhului (denumit în nomenclatorul concepției mitice creștine “primul cer”). A doua “lovitură”, care corespunde celei a doua călătorii inițiatice, îl duce pe mezin până la Lună, mai exact până la Poarta Lunii (regatul transfizic eteric; “al doilea cer”). În fine, în a treia călătorie în “înaltul cerului”, mezinul este dus până la Soare, mai

exact spus până la Poarta Soarelui (“al treilea cer”, cel mai înalt). Fiului Craiului i s-au arătat de fapt palierele cuantice suprasensibile menționate în toate tradițiile ezoterice, inclusiv cel mai înalt dintre toate: cerul. Astfel el a devenit inițiat în tainele celor trei lumi: văzduhul, etericul și cerul.

Înainte însă de a se înfățișa tătâne-su, Craiul, mezinul are un dialog foarte interesant cu calul, care-l întreabă:” Cum să te duc ? Ca gândul sau ca vântul ? “De mi-i duce ca gândul, tu mi-i prăpădi, iar de mi-i duce ca vântul, tu mi-i folosi, căluțul meu, zise fiul craiului.” De ce oare nu vrea mezinul să fie dus ca gândul ? Răspunsul este că nu are puterea inițiată pentru a fi dus ca gândul, astfel că va fi dus de calul năzdrăvan doar ca vântul, prin văzduh, la fel ca străvechii *kapnobatai* ai dacilor sau ca solomonarii Evului Mediu, care călătoreau “pe aripile vântului”.

Așadar, chiar înainte de a pleca de acasă, fiul mezin al Craiului a fost inițiat în tainele celor care călătoresc prin nori - *kapnobataii* și *solomonarii*. Astfel, devine limpede ce tradiție ezoterică a prezentat inegalabilul povestitor care a fost Ion Creangă în basmul său: tradiția solomonarilor.

După revenirea din cele trei călătorii, mezinul trebuie să dovedească prin fapte că este capabil să înfrângă piedicile puse în cale, astfel că trebuie să se prezinte tătâne-su, Craiul, pentru a cere permisiunea să plece la drum. În cele din urmă, mezinul primește de la tatăl său ceea ce a cerut: hainele de mire și armele. Totuși, pentru a părăsi casa părintească, mezinul trebuie să treacă podul ce separă crăia părintească de lumea largă, iar la trecerea podului, trebuie să se confrunte cu “tătâne-su”, camuflat în urs. Înarmat cu armele și hainele de mire ale tatălui său, călare pe calul năzdrăvan, mezinul nu se sperie de arătarea amenințătoare. Când era pe punctul de a învinge ursul, tătâne-su, Craiul, i se revelează de sub pielea ursului și-i dă ultimile sfaturi.

Podul - puntea - pe care trebuie să treacă fiul mezin al Craiului desparte două zone antagonice: crăia părintească de “pustie”. În basmul lui Ion Creangă, podețul de lemn are aceeași semnificație ca și curcubeul (denumit Podul lui Dumnezeu) sau ca podul peste care, după moarte, trec sufletele defuncților. În vechile mitologii, podul separă două realități ontologice: lumea de aici de lumea de dincolo. Deloc întâmplător, chiar la pod fiul craiului este atacat de urs - de tătăne-su îmbrăcat în pielea de urs. La vechii daci ursul avea legătură cu Zalmoxis, în sensul că inițierii zeului se înveșmântau cu o piele de urs în ultima etapă a inițierii (unii autori din ziua de astăzi consideră că Zalmoxis provine din particula “zal” care înseamnă urs, Zalmoxis însemnând Zeul Urs sau Moșul Urs). O reminiscență a acestei practici arhaice poate fi regăsită în pielea de urs cu care se înveșmântează dansatorii la sărbătorile de Anul Nou, când joacă “dansul ursului”.

Se știe că, în cazul tuturor inițierilor ce se practicau în antichitate (în Egipt, Mesopotamia, India etc), aproape fără excepție, hierofanții aveau pe chip măști ale zeilor sub patronajul cărora se realizau inițierile; de cele mai multe ori, zeii aveau forme animaliere. Hierofanții travestiți în zei îndeplineau funcțiile zeilor în această lume, astfel că conduceau procesul inițierii. Tot astfel, în basmul lui Ion Creangă, Craiul-tată era hierofantul care îndeplinea același rol ca și hierofanții mascați din inițierile practicate în antichitate. Precum hierofanții mascați din antichitate, Craiul-tată era camuflat sub blana unui urs. Ursul are rolul “păzitorului pragului”, ce veghează ca cel nepregătit să nu poată pătrunde “dincolo”.

Înainte de a părăsi casa părintească și moșia proprie pentru totdeauna, mezinul primește de la tătăne-su câteva sfaturi. În primul rând, bătrânul Crai își sfătuiește fiul să nu

se încreadă în oamenii roș și mai ales în cei spâni. Apoi îl sfătuiește să se consulte mereu cu calul, “că de multe primejdii m-a scăpat și pe mine în tinerețele mele”, îi spune Craiul. Craiul îi dă și blana de urs, “că ți-a prinde bine vreodată”. Apoi, “calul, scuturându-se, mai arătându-se o dată tânăr cum îi plăcea craiului, apoi face o săritură înapoi și una înainte și: Se mai ca duc la Împărăție / Dumnezeu să ne ție / Că cuvântul din poveste / Înainte mult mai este”. (54)

Ajuns în lumea largă, mezinul merge o zi, merge nouă, merge patruzeci și nouă, până ce pătrunde în “codru”. Pentru români, codrul era un loc primejdios. În vechime, teritoriul României era străbătut aproape în întregime de codri seculari. Astfel, chiar și la începutul Evului Mediu Țara Românească era acoperită pe multe mii de hectare de codri, care se întindeau de la Turnu Măgurele și din zona Bucureștilor până la dealurile subcarpatice și până la Turnu Severin și Porțile de fier. Și unde altundeva îl putea întâlni mezinul, fiul Craiului pe Spân, decât în adâncurile codrului.

De trei ori s-a prezentat Spânul la mezin pentru a-și prezenta serviciile de ... slugă credincioasă. Dar numai de două ori a fost refuzat, iar a treia oară a fost angajat. Și cine să fie Spânul, dacă nu Umbra - Nefârtatul sau una din formele sale de manifestare - de care mezinul fusese sfătuit de tătâne-su să se ferească. Și la fel cum, la un alt ceas al istoriei, Iisus Hristos a fost ispitit (dar nu sedus) în pustie de Adversar, mezinul, fiul Craiului este ispitit și sedus (în cel mai clar sens al cuvântului) în codru de Spân.

Mergând ei, mezinul și Spânul, tot mergând și mergând prin pustietățile codrului, ajung la o fântână. Printr-un vicleșug, am spune școlăresc, Spânul îl convinge pe fiul cel mic al Craiului să coboare în fântână, să-i simtă răcoarea. Dar acolo, în adâncul fântânii, după cum iarăși Ion Creangă explică printr-o cimilitură, se afla: “chima răului/ pe malul

pârâului”. Fără să bănuiască nimic, “boboc în felul lui la trebi de aiste”, fiul Craiului coboară în fântână. Spânul atunci trage capacul fântânii și-l închide acolo, iar apoi pentru a-l elibera îl obligă să-i spună scopul călătoriei. Mezinul, neavând altceva de făcut, strâns cu ușa, îi spune totul. Mai mult decât atât, Spânul îl obligă pe fiul Craiului să-i jure credință pe tăișul paloșului. “Spânul pune mâna pe cartea, pe banii și pe armele fiului de crai și le ia la sine, apoi îl scoate din fântână și-i dă paloșul să-l sărute, ca semn de pecetluire a jurământului, spunând: De acum înainte să știi că te cheamă Harap Alb, aista ți-i numele și nu altul.” (54)

Apoi pornesc la drum - și Ion Creangă a ținut să precizeze acest fapt - fiecare pe calul lui, Spânul înainte ca stăpân, Harap Alb pe urmă ca slugă. În sfârșit, după ce trec nouă mări, nouă țări și nouă ape mari, Harap Alb și Umbra sa, Spânul, ajung la curtea Împăratului Verde. Firește, la curtea Împăratului Verde, Spânul se dă fiul Craiului.

Nu multă vreme după ce s-a substituit adevăratului fiu al Craiului, Spânul îl trimite pe acesta în prima mare misiune inițiativă, poruncindu-i să culeagă salățile din grădina ursului, situată undeva pe Ostrovul verde. Și Harap Alb, ce să facă, pornește să îndeplinească porunca stăpânului. “Și odată zboară calul lui Harap Alb până la nouri, apoi o ia de-a curmezișul pământului... Și după aceea se lăsă încet-încet într-un ostrov mândru din mijlocul unei mări, lângă o căsuță singuratică, pe care era crescut niște mușchi pletos pe o podină de gras, moale ca mătasea și verde ca buratecul”.

Acolo, în “Ostrovul mândru din mijlocul unei mări” locuia “Baba” Sfânta Duminică. După ce Harap Alb îi povestește “de-a fir” cumplita năpastă ce se abătuse asupra sa, Sfânta Duminică îi prepară un amestec de somnoroase, o vadră de lapte dulce și o vadră de miere care, vărsat în fântână, va adormi Ursul care stăpânea grădina salăților.

Noaptea, văzând că Ursul adoarme, Sfânta Duminică îl trezește pe Harap Alb care culege repede sălățile, dar, când s-o ia la sănătoasa, are surpriza să constate că ursul se trezește și să dă la el. Atunci, Harap Alb îi aruncă blana ursului pe care o avea de la tătâne-su și o ia la sănătoasa.

❧ Spre Împărăție, Dumnezeu să ne ție ! ❧

Citirea basmului naște întrebări la care nu se poate găsi un răspuns coerent. Deși situația pare dramatică, lipsește suspansul.

În aparență, Harap Alb nu face nimic. Toată “lucrarea” este făcută de Sfânta Duminică: ea pregătește licoarea adormitoare, ea o varsă în fântâna ursului, tot ea așteaptă/veghează să adoarmă ursul, în timp ce Harap Alb doarme dus. Unul doarme, celălalt veghează. Când adoarme ursul, Sfânta Duminică îl trezește pe Harap alb.

Așadar, basmul prezintă aparent în mod naiv un tânăr frumos, Harap Alb, cu ochii cârpiți de somn, trezit în pripă de Maica Duminică taman în clipa în care adoarme ursul, care dă năvală în grădină, culege salatele, le pune în snop, iar când dă să plece, hopa, ursul pe urmele sale. Și nu mică este mirarea oricărui cititor să afle că, în locul unei lupte drepte între stăpânul de drept al grădinii și cel ce vrea să-i fure salatele, ultimul îi aruncă în cap usului o biată piele - culmea ironiei - a altui urs, și o ia la sănătoasa. “Harap Alb face cum îi zice Sfânta Duminică. Și cum ajunge în grădină, odată începe a smulge la salăți într-ales și leagă o sarcină mare-mare, cât pe ce să n-o poată ridica în spinare. Și când dă să iasă cu dânsa din grădină, iaca ursul se trezește și după dânsul, Gavriile! Harap Alb dacă vede reaua, i-aruncă pielea cea de urs, și apoi fuge cât poate cu sarcina în spate, tot înainte la Sfânta Duminică, scăpând cu obraz curat. Apoi

Harap alb își ia sălățile și încălecând pornește spre Împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvântul din poveste, înainte mult mai este”. (54)

Există în acest pasaj o complementaritate, dar și o unire a contrariilor, o *coincidentia oppositorum*. Ursul adoarme, iar Harap Alb este trezit de Sfânta Duminică. La fel ca și în episodul în care Arap Alb coboară în fântână. Unul dintre personaje urcă, celălalt coboară. În timp ce unul din personaje adoarme, celălalt se trezește. Eroii par a fi puși pe talerele unei balanțe. Cu cât unul coboară mai adânc, celălalt urcă mai vârtos.

Interesantă este și intercalarea expresiei “Gavriile!” (cu referire la Arhanghelul Gabriel). Aparent, pare o expresie populară care poate să însemne adâncă mirare a povestitorului față de evenimentele în curs de desfășurare sau atenționarea cititorului că eroul povestirii se află în fața unui pericol iminent, de mari proporții. Și, într-adevăr, așa este. Harap Alb este în fața unui mare pericol.

După ce Harap Alb duce Spânului, stăpânul său temporar, salatele din grădina ursului, aceasta îl supune unei alte munci, la fel de temerară ca și muncile lui Herakles din mitologia grecească: aducerea nestematei din capul cerbului. “Și cerbul acela - povestește Împăratul Verde falsului său nepot - este bătut tot cu pietre scumpe. Mai întâi, cică are una în frunte, de strălucește ca un soare. Dar nu se poate apropia nimeni de cerb, căci este *solomonit* și nici o armă nu-l prinde; însă cel pe care l-a zărit nu mai scapă cu viață când se uită la cineva, fie om sau orice dihanie o fi, pe loc rămâne mort”. Auzind acesta, Spânul îl trimite pe Harap Alb să fure piatra nestemată din fruntea cerbului, cu cap cu tot.

Harap Alb porcede din nou la drum, călare pe calul său năzdrăvan. Sigur, mai întâi merge la Sfânta Duminică, care, de această dată, îl pune să sape o groapă adâncă lângă

izvorul unde vine cerbul să-și potolească setea. Apoi îi dă lui Harap Alb obrăzarul lui Statu-Palmă-Barbă-Cot. Când cerbul adoarme, după ce s-a adăpat, Harap Alb iese din groapa lui și-i retează capul cu o singură lovitură de sabie, după care, iute, se refugiază în groapă. În timp ce sângele se scurge abundent în groapa în care Harap Alb își găsisese refugiul, mai-mai să-l înece, capul cerbului îl striga pe nume pe Harap Alb, cerând-i să i se arate, ca să poată vedea dacă este vrednic de moștenirea ce i-o lasă. Temeinic instruit, lui Harap Alb nici prin minte nu-i trece să-și arate chipul, fiind avertizat că privirea acestuia este ucigătoare. Târziu, spre asfințit, cerbul muri, iar Harap Alb se întoarse iarăși la Împăratul Verde cu trofeul. Și pe unde trecea Harap Alb cu capul cerbului, lumea se înghesuia să vadă minunăția: “părea că Harap Alb poartă soarele cu el”. Și, într-adevăr, Harap Alb purta Soarele cu el, căci nestemata din fruntea cerbului strălucea feeric.

După această aventură teribilă, Harap Alb primește ultima și cea mai grea “muncă”. Într-o bună zi, Împăratul Verde a dat un mare ospăț în cinstea oaspeților săi. În trecere, trebuie spus că ospățul corespunde unei agape în sensul tradițional al cuvântului, în care pâinea nu se tăia, ci se frângea, și în care cei ce erau pe cale de a deveni inițiați se împărtășeau înaintea ultimei mari încercări.

Spre asfințit, cum spune basmul, deci când soarele se pregătea să pătrundă în tainica lume aflată dincolo de orizont, când oaspeții începuseră “să se ametească”, apare la fereastă Pasărea Măiastră care le spune: “Mâncați, beți și vă veseliți că de fata Împăratului Roș nici nu gândiți”. Atunci între meseni începu o ceartă: unii spuneau că fata este o vrăjitoare, alții spuneau că, ea, personal, a venit la ospăț sub înfățișarea Păsării Măiestre, iar alții spuneau că Împăratul Roș avea o periculoasă și sângeroasă meteahnă: îi decapita

pe toți pețitorii fiicei sale. Probabil că mesenii aveau cu toții dreptate, fiecare în felul său. Este evident că pasărea este reflectarea sufletului, și că însăși fata Împăratului Roș, luând forma care o “prindea” cel mai bine, aceea a unei Păsări Măiastre, se înfățișase la fereastra sălii unde se desfășura banchetul sau agapa. Pasărea măiastră îi anunța astfel pe preacinstiții “meseni”, care erau cam amețiți la ceas de seară, că procesul inițierii era departe de a fi încheiat și “că cuvântul din poveste, înainte mult mai este”. Drept pentru care, Spânul se răstește la Harap Alb: “acum degrabă să-mi aduci pe fata Împăratului Roș”. (54)

Pentru această încercare crucială, Harap Alb are nevoie de ajutoare de nădejde, care sunt reprezentate în basm de ființe de mare anvergură mitică. Este vorba pe de-o parte despre Regina Furnicilor și Regina albinelor, pe care Harap Alb le-a ajutat în decursul unor evenimente delicate, iar de cealaltă parte despre vestiții și atât de hilarii Ochilă, Gerilă, Flămânzilă, Setilă, Păsări-Lăți Lungilă, cu care Harap Alb se însoțește în voiajul său inițiativ.

Fiecare dintre aceste ultime personaje are capacitatea de a domina unul dintre elementele naturii: Flămânzilă domină pământul; Setilă domină apa; Păsări-lăți-lungilă domină aerul; Gerilă domină focul; Ochilă domină spațiul, el fiind cel ce vede acolo unde ceilalți nu văd nimic.

Astfel, Gerilă are capacitatea de a domina elementul foc, el fiind cel care “se încălzea la un foc de douăzeci și patru de stânjeni de lemn și care striga cât îl ținea gura că moare de frig: avea urechile mari, clăpăuge și buze groase; când sufla, buza de sus se răsfrângea peste capul său, iar cea de jos atârna și-i acoperea pântecul. Și ori de câte ori sufla, acoperea totul cu un strat de gheață”. Flămânzilă, “o namilă de om și mai mare care mânca brazdele de pe urma a douăzeci și patru de pluguri, striga în gura mare că moare de

foame”. El domina elementul pământ. Setilă, care băuse apa din douăzeci și patru de iazuri și o gărlă, striga în gura mare că moare de sete. El domina elementul apă. Ochilă, vestitul Ochilă, cum îi spunea în glumă Harap Alb, “frate cu Orbilă, văr primar cu Chiorilă, nepot de soră cu Pândilă, din sat de la Chitulă, peste drum de Nimerilă”, era “o schimonositură de om care avea un singur ochi în frunte, mare cât o sită; când îl deschidea, nu vedea nimic și se împiedica de toate; dar atunci când îl ținea închis, că era zi sau noapte, spunea că vede cu dânsul și în măruntaiele pământului”. Ochilă avea activat așadar “ochiul deschis al clarvăzătorului”, denumit adesea al treilea ochi, “simțul intern”, chakra ajna. În fine, Păsări-Lăți-Lungilă, “fiul Segetătorului și nepotul Arcașului, brâul Pământului și scara Cerului” - spune Ion Creangă cu tâlc -, cel care, “atunci când voia, se lățea atât de tare de cuprindea pământul în brațe. Și se deșira și se lungea atât de grozav, că atingea Luna, Soarele și tot ce voia”. El domina aerul, spațiul, lungimile, lățimile, înălțimile. Păsări-Lăți-Lungilă era mare maestru în prins păsările. Iar pasărea, evident, este simbolul sufletului.

Ființele de mare anvergură mitică Ochilă, Gerilă, Flămânzilă, Setilă, Păsări-Lăți Lungilă sunt personificarea unor capacități ființiale, puteri magice sau *siddhisuri* dobândite prin inițiere. Fiecare dintre aceste ființe reprezintă o putere magică pe care un inițiat și-o însușește în urma procesului inițiativ. Dar toate aceste capacități ființiale trebuie însă probate. Și unde altundeva puteau fi ele probate decât la curtea Împăratului Roș, unde - însoțit de companiile săi care stăpâneau elementele naturii - Harap Alb, în numele stăpânului său, Spânul, merge pentru a cere mâna fetei de împărat.

Prima probă la care îl supune Împăratul Roș pe Harap Alb este proba casei de aramă sau a sarcofagului (în marea

piramidă de la Giza, Egipt, neofiții se culcau în sarcofagul de piatră din Camera Regelui pentru a fi inițiați). Împăratul Roș îi găzduiește peste noapte pe Harap Alb și pe companionii săi în casa de aramă, sub care arseseră 24 de stânceni de lemne. Numai bună pentru Gerilă, care abia aștepta să-și arate măiestria și puterea. Gerilă suflă peste casa încinsă până ce deveni numai bună de locuit. Aceasta este proba focului. Focul interior nu trebuie să fie nici prea puternic, nici prea slab, trebuie să fie temperat. Numai astfel poate aduce foloasele spirituale cuvenite. Dimineța, în loc să-i găsească pe toți calcinați, slugile împăratului trimise să strângă cenușa au surpriza să audă reproșurile hilare ale lui Gerilă care se văieta: “nu știu ce împărat este acesta de ne lasă fără foc în vatră, să degerăm aice”. Oricum, a fost nevoie de lopeți și de apă fiartă ca să-i elibereze pe distinșii oaspeți din casa de aramă încinsă, care devenise casa de gheață datorită acțiunii lui Gerilă.

A doua probă s-a produs la vremea prânzului, când Împăratul Roș a pus în față lui Harap Alb și a companionilor săi 12 vaci mari fripte, 12 căruțe pline cu pâine și 12 butoaie cu vin vechi, pe care, sub amenințarea tăierii capului, trebuiau să le dovedească. Acum veni rândul lui Flămânzilă și a lui Setilă să-și dovedească puterea. “Și atunci unde nu începu Flămânzilă a cărăbani deodată în gură câte o harabă de pâine și câte o ialoviță întregă, și repede mi ți le-a înfulicat și le-a forfăcat, de parcă n-ar mai fost. Iară Setilă, dând fundurile afară la câte o bute, horp ! ți-o sugea dintr-o singură sorbitură; și repede, repede, mi ți le-a supt pe toate de-a rândul”. (54)

O altă probă a fost despărțirea boabelor de mac de cele de nisip, pe care oamenii Împăratului Roș le puseseră într-o grămadă mare. Regina Furnicilor, cu care Harap Alb avusese o înțelegere prealabilă, împreună cu suratele ei, făcu treaba

cât ai clipi din ochi. Și această probă poate fi raportată la dobândirea de către eroul principal al basmului a unei importante capacități ființiale: dobândirea discernământului. Discernământul se cucerește cu mare greutate; despărțirea boabelor de mac de firele de nisip, a celor eterne de cele trecătoare, a faptelor bune de cele rele, distingerea în ultimă instanță între bine și rău, trebuie să fie una dintre calitățile esențiale pe care orice inițiat trebuie să și le însușească.

Totuși, nu doar discernământul între bine și rău este necesar, ci și discernerea între adevărat și fals. De aceea, în proba următoare, Harap Alb, eroul supus unui proces de inițiere, are de făcut față unei alegeri decisive. Împăratul Roș îl pune pe Harap Alb față în față atât cu fiica sa, cea atât de curtată de întreg mapamondul, cât și cu o dublură a acesteia, “fiica adoptivă”, care seamănă cu cea originală ca două picături de apă. Veni acum rândul Reginei Albinelor să-și dovedească măiestria. Ea se așează pe obrazul fiicei adevărate, arătându-i astfel lui Harap Alb adevărul. Prin această probă inițiativă importantă, Harap Alb sfâșie pentru totdeauna vălul iluziei - maya, cum spun indienii - ieșind din nisipurile mișcătoare și înșelătoare ale lumii fenomenale.

Dar proba cea mai grea pe care Harap Alb o are de trecut abia începe. Împăratul Roș îl pune pe Harap Alb să-i păzească fata pe timpul nopții. “Dar fata mea are să se culce deseară unde se culcă întotdeauna, iar voi să mi-o străjuiți toată noaptea. Și dacă mâine dimineață s-a afla tot acolo, atunci poate o să ți-o dau; iar de nu, ce-i păți, cu mine nu-i împărți”, spune amenințător Împăratul Roș.

Așadar, după ce Harap Alb a trecut cu bine toate probele anterioare, după ce a străbătut pădurea în care l-a întâlnit pe Spân, alter-egoul său întunecat, umbra cum spun psihanaliztii și a coborât în fântână unde se afla “chima răului/ pe malul pâ râului”, după ce a furat salatele și capul

cerbului, după ce și-a însușit discernământul, a cunoscut binele și răul, și a putut face distincția dintre adevărat și fals, nelăsându-se înșelat de maya, iluzia cosmică, Harap Alb trebuie acum să vegheze ca fata Împăratului Roș să nu-și părăsească iatacul “pe timpul nopții”. Fata Împăratului Roș “se culcă acolo unde se culcă întotdeauna”, spune Ion Creangă cu tâlc, iar Harap Alb stă de strajă chiar în fața ușii iatacului, iar ceilalți companioni se înșiră, mai spune iarăși Ion Creangă, “până la porțile curții împărătești”.

Veghea trează este una din probele inițiatice majore. În grădina Ghetsimani, într-un alt timp, Iisus Hristos își îndeamnă ucenicii să nu adoarmă. Același îndemn, deloc metaforic, a fost primit de toți marii inițiați ai lumii, de la babilonianul Ghilgames la grecul Ulysse.

Dar către miezul nopții, în miezul de taină al existenței, în momentele acelea sublime în care timpul pare suspendat, fata Împăratului Roș se prefacă în pasăre (duh sau suflet) și-și ia zborul, scăpând de cei ce o păzeau. Dar “ochiul deschis al văzătorului”, Ochilă, o vede și îi dă de știre lui Păsări-Lăți-Lungilă: “Măi, fetișoara Împăratului ne-a tras butucul. A dracului zgâtie de fată ! S-a prefăcut în păsărică, a zburat ca săgeata printre ceilalți și ei habar n-au despre asta”.

Cele două ajutoare de nădejde, Ochilă și Păsări-Lăți-Lungilă decid să pornească singuri pe urma fetei de Împărat. Și unde încearcă să se ascundă “a dracului zgâtie de fată”? Ion Creangă spune foarte clar, fără echivoc și fără să folosească vreun termen metaforic. Mai întâi fata împăratului se ascunde “colo, în dosul pământului sub umbra iepurelui”, apoi se ascunde pe vârful unui munte, după o stâncă, iar în ultimul moment se ascunde după Lună. Dar Păsări-Lăți-Lungilă se deșiră cât era de lung, cuprinde Luna în brațe, “găbuiește păsărica și o înșfacă de coadă, mai mai să-i sucească gâtul”.

Dar, înainte de a fi dusă la curtea Împăratului Verde, de data aceasta chiar fata Împăratului Roș pune o ultimă condiție: “Înainte de pornire - îl anunță ea pe Harap Alb -, trebuie să meargă calul tău și cu turturica mea să-mi aducă trei smicele de măr dulce și apă vie și apă moartă de unde se bat munții în capete. Și de-a veni turturica mea înainte cu smicelele și apa, ia-ți nădejdea despre mine, căci nu merg, ferească Dumnezeu. Iară de-i ave noroc, și-a veni calul tău mai întâi și mi-a aduce cele poruncite, să știi că merg cu tine oriunde mi-i duce”. Firește, turturica, fiind mai ușoară, ajunge înaintea calului lui Harap Alb. Pândind, “tocmai când era Soarele în cruce, de se odihneau munții numai o clipită”, turturica se repede ca prin foc și ia cele cerute. Dar calul lui Harap Alb, ajutor de nădejde, o așteaptă la poarta munților, și-i ia, printr-un mic și nevinovat vicleșug, apa și smicelele și le duce lui Harap Alb.

De-acum înainte totul este clar: fata împăratului Roș nu mai putea avea nici o obiecție, și acceptă să-l însoțească pe Harap Alb. Dar, tocmai când Harap Alb ajunge cu “trofeul” la curtea Împăratului Verde, evenimentele se precipită într-un mod dramatic. “Și văzând Spânul cât e de frumoasă fata Împăratului Roș, odată se răpede s-o ia în brațe de pe cal. Dar fata îi pune atunci mâna în piept, îl îmbrânțește cât colo și zice: “Lipsește dinaintea mea Spânule! Doar n-am venit pentru tine, ș-am venit pentru Harap Alb, căci el este adevăratul nepot al Împăratului Verde”.

Atunci Împăratul Verde și fetele sale au rămas încremeniți de ceea ce au auzit. Iară Spânul, văzând că i s-a dat vicleșugul pe față, se răpede ca un câne turbat la Harap Alb și-i zboară capul cu o singură lovitură de paloș, zicând: “Na! așa trebuie să o pătească cine calcă jurământul !” Dar calul lui Harap Alb îndată se răpede și el la Spân și-i zise:

“Pân-aici Spânule!” Și odată mi ți-l înșfăcă cu dinții de cap, zboară cu dânsul în înaltul cerului, și apoi, dându-i drumul de acolo, se face Spânul până jos praf și pulbere”.

Finalul basmului narat de Ion Creangă îi aparține însă fetei Împăratului Roș. “Iară fata Împăratului Roș, în vâlmășagul acela, răpede pune capul lui Harap Alb la loc, îl înconjoară cu cele trei smicele de măr dulce, toarnă apă moartă, să steie sângele și să se prindă pielea, apoi îl stropește cu apă vie, și atunci Harap Alb îndată învie și, ștergându-se cu mâna la ochi, zice suspinând: “Ei da' din greu mai adormisem ! “Dormeai tu mult și bine, Harap Alb, de nu eram eu, zise fata Împăratului Roș, sărutându-l cu drag și dându-i iar paloșul în stăpânire”. (54)

Așadar, procesul inițiativ a culminat pentru Harap Alb cu lipirea capului de trup cu “apa vieții” adusă tocmai de la “fântâna” de la capătul pământului - ceea ce semnifică o nouă naștere - *a doua naștere* sau *nașterea din nou*, fără de care procesul inițiativ nu este complet. A urmat apoi luarea în stăpânire a Împărăției lui Verde Împărat și căsătoria cu Fata Împăratului Roș.

Este însă de mirare faptul că, aflat la curtea Împăratului Verde, Harap Alb nu s-a căsătorit cu una dintre fiicele acestuia (care au jucat în basm un rol modest), ci cu fiica Împăratului Roș. Dat fiind faptul că eroul basmului s-a deplasat peste nouă mări, nouă țări și nouă ape mari cu scopul declarat de a deveni succesorul Împăratului Verde, firesc era să se căsătorească cu una din fiicele acestuia. Nu a fost să fie așa, iar basmul nici nu pune problema unei supărări din partea amfitrionilor, semn că scopul a fost cu totul altul.

După nunta “ca-n povești”, mirii au trăit până la adânci bătrâneți, dacă n-o mai fi trăind și astăzi, căci de n-ar fi, nu s-ar povesti...

AL DOILEA EXCURSUS **MORT DE NEMURIRE**

☞ Ștefan cel Mare ☞

Istoria poporului român, mai veche ori mai recentă, este plină de evenimente și personalități excepționale, care au generat nenumărate legende, basme și mituri.

Una dintre personalitățile de primă mărime ale istoriei poporului român a fost, fără nici o îndoială, Ștefan Voievod, care a fost supranumit *Cel Mare* (n. 1438 - d. 1504; Domn al Moldovei între 1457-1504).

Marile fapte de arme ale lui Ștefan cel Mare, fiul lui Bogdan, sunt bine cunoscute. De-a lungul domniei sale îndelungate, Ștefan cel Mare a fost considerat erou al creștinătății - pavăză și sabie împotiva tuturor celor care au dorit să cotopească teritoriul Moldovei. În cele ce urmează, vor fi analizate câteva artefacte inedite, legate într-un fel sau altul de personalitatea sa: inscripția de pe Tetraevangheliarul de la Humor, o icoană din anul 1651 (realizată la porunca Voievodului Vasile Lupu), mormântul său de la Putna, precum și o legendă de largă circulație în veacurile trecute cu privire la destinul său post-mortem.

Primul artefact inedit este inscripția de pe Tetraevangheliarul de la Humor, datat 1473, în care Ștefan Voievod este denumit “Bincredinciosul și de Hristos

iubitul Țar (Împărat), Io Ștefan voievod, domnul Țării Moldo-Vlahiei, a dat să se scrie acest Tetraevanghel cu mâna ieromonahului Nicodim și l-a dăruit mănastirii de la Humor, întru pomenirea sufletului său și al părinților săi și al copiilor săi, egumen fiind atunci popa Gheorghe, și s-a sfârșit în luna iunie 17, în anul 6981 (1473)”.

Deși istoriografia românească păstrează tăcerea cu privire la acest subiect, titulatura de “Țar”, echivalentă celei de “Împărat”, acordată lui Ștefan Voievod nu este doar metaforică, ci cât se poate de reală, întrucât trebuie să fi fost acordată în urma unei “ungeri” din moment ce figurează pe Tetraevangheliar; ungerea implică un ritual bisericesc. De fapt, datele istorice indică faptul că Ștefan Voievod a primit titulatura de Împărat al Imperiului Bizantin (fiind încă voievod al Moldo-Vlahiei).

Deși aceste afirmații par surprinzătoare (chiar sunt), ele nu trebuie desconsiderate întrucât se încadrează fără probleme în logica istorică generată de împrejurările din acea perioadă. Împrejurările prin care Voievodului Ștefan i s-a acordat prin ungere titulatura de Împărat au fost următoarele: în condițiile cuceririi Constantinoplei de către sultanul Mahomed al II-lea și a morții Împăratului bizantin Constantin al XI-lea Paleologul în anul 1453, urmașii dinastiei bizantine au fugit care încotro. Imperiul Roman de răsărit ocupat de otomani a devenit astfel un “teritoriu vremelnic ocupat” (cum este și în ziua de astăzi), iar datoria principală a urmașilor dinastici era să se refugieze într-un loc sigur și să perpetueze moștenirea strămoșilor - inclusiv instituția regalității.

Aceasta presupunea ca unul dintre supraviețuitorii pe linie dinastică să fie uns (din punct de vedere religios, printr-un ritual specific) împărat, chiar dacă teritoriul imperiului fusese ocupat. Supraviețuitorul dinastic a fost Alexios al II-

lea, care făcea parte dintr-o ramură a familiei Paleologilor, iar locul exilului a fost ales în Crimeea, în cetatea Mangop (Doros). Alexios a avut un fiu, pe nume Alexandru și o fiică pe nume Maria, cunoscută în istorie sub numele Maria de Mangop, care a devenit, în anul 1472, a doua soție a lui Ștefan Voievod.

Cel puțin formal, prin căsătoria cu continuatoarea dinastică a Imperiului Bizantin și prin ungere, Ștefan Voievod a devenit Împărat (așa cum indică Tetraevangheliarul de la Humor). Devenind Împărat, Ștefan a refuzat să plătească tribut Porții otomane. Deloc întâmplător, imediat după aceea, sultanul Mahomed al II-lea a atacat Moldova. Mahomed al II-lea dorea nu doar plata tributului (de care se putea lipsi), ci mai ales eliminarea unui concurent despre care credea că într-o zi va viza recucerirea Constantinopolelui. Astfel, sultanul Mahomed al II-lea, în fruntea unei uriașe armate de peste 120000 de ostași a atacat Moldova, dar a fost zdrobit la Vaslui (1475) de armata lui Ștefan Voievod care nu număra mai mult de 17000 ostași.

Alexios al II-lea a murit în 1475. Cetatea Mangopului a căzut în mâinile turcilor în același an, iar Ștefan a divorțat de Maria de Mangop. Maria de Mangop a murit în anul 1477 de oțică, iar pe acoperământul ei de mormânt aflat la Mănăstirea Putna pot fi observate, la cele patru colțuri, sigiliile Imperiului Bizantin. După anul 1480, Ștefan și-a văzut visul spulberat, astfel că a reînceput plata tributului către Poarta otomană.

În anii imediat următori, vecinul dinspre nord al moldovenilor, Cneazul Ivan al III-lea al Rusiei s-a căsătorit cu Sofia Paleologul, nepoata ultimului împărat bizantin, ceea ce i-a prilejuit mitropolitului Zosima să-l proclame, din punct de vedere religios, continuatorul Imperiului Bizantin. Acest moment a declanșat debutul “celeia de-a treia Rome”.

Cea de-a treia Romă are la bază conceptul militaro-politic de *teritoriu vremelnic ocupat*: când teritoriul unei țări este cucerit politico-militar, urmașii elitei conducătoare sunt obligați să mute scaunul de domnie în exil și să continue lupta până la recucerirea acestuia. Prima capitală a Imperiului Bizantin a fost, evident, Roma, a doua capitală a fost Constantinopole, iar a treia nu putea să fie decât locația unde se va fi aflat în exil elita conducătoare. În condițiile în care dezastrului din anul 1453 nu i-au supraviețuit decât câteva descendente ale casei imperiale bizantine era firesc ca, în urma unor mezialanțe, soții acestora să dobândească titulatura de conducător al întregului imperiu și, implicit, să continue războiul.

Data fiind ascensiunea Cneazului Ivan al III-lea, Ștefan Voievod a pierdut titlaturile de împărat și de întemeietor al celei “de-a treia Rome” pe pământul Moldovei. În schimb, Cneazul Ivan al III-lea al Rusiei a devenit întemeietor al celei “de-a treia Rome” și a pus bazele unei politici statale ce a urmărit recucerirea teritoriilor Imperiului Bizantin pierdute în anul 1453; această politică a fost urmată până în prezent de toți conducătorii Rusiei. Războaiele duse de-a lungul veacurilor trecute între Imperiul otoman și Țaratul rusesc au avut drept miză tocmai aceste aspecte.

Al doilea aspect de ordin spiritual legat de Ștefan Voievod este o icoană publicată pentru prima dată în anul 1938, la 2 august, într-un studiu ilustrat, de un cercetător pe nume Petre Manoliu; în acea vreme, icoana se afla în pronaosul Bisericii din Văleni, Județul Neamț, fostă mănăstire de maici. Icoana publicată de Petre Manoliu are 1,10 metri înălțime și 85 centimetri lățime.

Icoana a fost comandată la jumătatea secolului al XVI -lea de câțiva enoriași din localitatea Crăcoani și executată de zugravul Tihomir sau Tugomir, din Țara Românească. La

dreapta icoanei este scris următorul text: “Această icoană a fost făcută din porunca lui IO Vasile Voievod, Domnitorul Țării Moldovei (Voievodul Vasile Lupu), în luna august, veletul 7156 (1651)”. În partea de sus a icoanei este scris un alt text: “Arhanghelul Mihail, Păzitorul de Dumnezeau al Țării”. Icoana îl reprezintă pe “Arhanghelul Mihail în picioare, cu sabia scoasă, ridicată în sus cu mâna dreaptă, în timp ce cu mâna stângă ține teaca goală. Sub picioarele, ușor depărtate, ale Arhanghelului, într-o groapă sau cavernă, stă lungit un voievod înfășurat într-o mantie. Voievodul pare mort, dar ține ochii deschiși”. (50)

Scriitorul român Vasile Lovinescu a insistat, în două eseuri, asupra semnificației icoanei publicate de Petre Manoliu. Atât Petre Manoliu, cât și Vasile Lovinescu, împărtășesc aceeași convingere asupra identității domnitorului reprezentat de icoană: voievodul lungit în cavernă nu poate fi altul decât Ștefan Voievod. Asemănarea chipului din icoană cu chipul lui Ștefan, reprodus pe fresca de la Dubovăț și pe Evengheliarul de la Humor, socotite a fi portretele cele mai apropiate de realitate ale Voievodului Ștefan, este evidentă. “Voievodul pare mort - afirmă Vasile Lovinescu în studiul său - dar când ne uităm mai îndeaproape, constatăm că mortul ține ochii deschiși, că mortul nu este mort și totuși nu este viu, fără să fie mort”. Voievodului mort din icoană poate fi, la fel de bine, după cum afirmă autorul citat, caracterizat prin expresia “vixit non vivit”, care poate fi aplicată și altor eroi, printre care trebuie menționat Regele Arthur, purtătorul unei săbii celebre, Excalibur. (50)

Un alt aspect de ordin spiritual legat de Ștefan Voievod cel Mare este mormântul său de la Putna. De la moartea Marelui Voievod, mormântul său de la Putna a fost deschis de două ori, în împrejurări diferite. Prima deschidere a

mormântului, a avut loc în 1758, iar a doua în 1856. Cea mai spectaculoasă deschidere a avut loc în 1856. Atunci s-a constituit o comisie guvernamentală, condusă de un oarecare conțopist din administrația austriacă, Anton Schenbach. Bucovina fusese răpită în 1775 de Imperiul Habsburgic și se afla încă sub ocupația austro-ungară. Din comisie mai făceau parte câțiva călugări ai Mănăstirii Putna, printre care Iraclie Porumbescu, tatăl compozitorului Ciprian Porumbescu, precum și câțiva localnici. Surpriza cea mai mare a fost că osemintele Marelui Voievod nu erau așezate în sicriu, cum era normal. Trupul său era lungit direct pe treisprezece bare de metal dispuse transversal, cu craniul așezat pe un căpătâi de cărămizi, un fel de nișă construită special în zid.

Iată ce scria despre mormânt un martor ocular, pe nume Claudiu Parnasie: “În mormântul lui Ștefan Voievod rămășițele pământești ale marelui erou au fost găsite fără sicriu, așezate pe treisprezece bare de fier, dispuse transversal, și tot cu căpătâiul pe cărămizi zidite în zona craniului. Tigva se rostogolise de pe acest căpătâi, aflându-se orientată cu orbitele spre Apus. Comisia a constatat că osul frontal se afla păstrat cel mai bine și că statura voievodului era într-adevăr scundă, așa cum o descrie Grigore Ureche și cum o arată vorbele din bătrâni. Mantia sa era confecționată dintr-o stofă grea și bogată, având o cruce de aur brodată în dreptul pieptului care nu se prăbușise în sine”. Alte obiecte prețioase nu s-au găsit, fiind probabil ridicate cu ocazia primei deschideri a mormântului, fapt confirmat și de comisia din acea vreme. (26)

Acest tip de înmormântare este foarte straniu, cu atât mai mult cu cât, după cum se știe, de-a lungul timpului, voievozii români au fost înmormântați cu fastul cuvenit și cu respectarea strictă a canonului creștin ortodox. În literatura istorică există câteva documente care descriu amănunțit

ritualul de înmormântare al voievozilor defuncți, care au fost înmormântați cu onorurile potrivite rangului. Ele nu diferă de ritualul aflat astăzi în uzul Bisericii Ortodoxe Române.

Pare, într-adevăr, un mare mister faptul că Ștefan Voievod, deși a murit de moarte bună, fiind, de altfel, unul din pușinii voievozi români care s-a stins în mod nonviolent, nu a fost înmormântat în sicriu, creștinește, ci pe treisprezece bare de metal, cu capul așezat într-o nișă din zid. Mai cu seamă că ținuta în care a fost înmormântat nu era cea de domnitor, ci, mai degrabă, de călugăr de rang înalt: o mantie bogată, cu o cruce aurie mare, cusută în zona pieptului.

Nici cronicarii vremii, nici marii istorici ai neamului nu au comentat în vreun fel acest straniu subiect. Doar Nicolae Iorga, căruia nu i-a scăpat nimic din omenescul istoriei noastre străbune, a afirmat, destul de surprinzător, că “Ștefan a murit într-o minunată armonie”. Această formulare, “minunată armonie”, nu e folosită în istoriografia românească, fiind oarecum asemănătoare cu formulările isihaste. Poate că Nicolae Iorga a vrut să spună mai mult decât se înțelege în mod curent prin această formulare.

Pentru scriitorul Silviu Dragomir, autorul unei interesante lucrări dedicate acestui subiect, modul în care a fost înmormântat Ștefan Voievod dovedește că aprigul voievod român a fost “delăsat “din domnie. Cu alte cuvinte că, înainte de a muri, Ștefan Voievod a fost detronat de cei apropiați, datorită unor grave greșeli pe care le-a săvârșit. Printre “erorile” săvârșite s-ar fi numărat “petrecherile zgomotoase cu prânzuri în care vinul nu era cruțat și în care, uneori, domnitorul ucidea fără județ”, comportamentul față de soțiile sale și, în special, față de Maria de Mangop. La acestea se mai pot adăuga comportamentul față de solii hanului tătar, pe care i-a tras în țeapă împreună cu fiul hanului, căruia-i ceruseră eliberarea din prizonierat. Un

motiv în plus ar fi fost și baia de sânge provocată chiar în preția morții sale, prin ucidera boierilor care se opuneau succesorului la domnie propus de el. (26)

Totuși, este foarte puțin probabil că erorile sau presupusele erori săvârșite de Ștefan Voievod în lunga sa domnie să fi contribuit în vreun fel la o eventuală “delăsare” din domnie. Nu există nici un document sau, cel puțin, nici măcar o aluzie că Ștefan Voievod ar fi fost detronat înainte de a muri. De fapt, nu exista în acea vreme nici o instanță superioară voievodului, care să-și fi permis să-l “delase” din domnie. În consecință, răspunsul la această problemă este că indiferent câte astfel de “erori” a săvârșit Ștefan în îndelungata-i domnie - oricâte soții și țititoare ar fi avut și oricât de nedreptățite s-ar fi simțit ele, indiferent câte petreceri ar fi organizat, și indiferent câte capete de tătari sau de boieri trădători au căzut în colbul drumului, sub securea gădelui, la porunca sa - este puțin probabil ca toate acestea să fi contribuit la “delăsarea” sa din domnie. Chiar dacă ultimile două zile ale domniei sale au fost întunecate de luptele pentru supremație între diferitele grupări de boieri, nu există nici un motiv să se creadă că viteazul domnitor a scăpat frielele din mâini.

Un alt aspect, aparent nesemnificativ, poate contribui la înmulțirea elementelor cu grad înalt de stranietate referitoare la personalitatea lui Ștefan Voievod. Pe lespede de pe mormântul de la Putna nu este trecut nici anul morții, nici numărul anilor de domnie. “Drept muritorul Io Ștefan Voievod, din mila lui Dumnezeu, Domnul Țării Moldovei, Fiul lui Bogdan Voievod, ctitorul și ziditorul acestui sfânt locaș, care aici zace și s-a mutat la veșnicul locaș în anul 7.... Luna.... și a domnit ani ...”

Desigur, omiterea trecerii anilor de domnie și a anului morții pe lespede funerară poate fi atribuită unui pietrar

umil care, în graba și emoția înmormântării, a uitat să-și facă meseria până la capăt. Dar, oare, în răstimpul de aproape cinci sute de ani, din 1504 și până astăzi, nu s-a găsit nimeni care să îndrepte omisiunea ?

❧ În Noaptea de Paște ❧

Al patrulea aspect inedit legat de Ștefan Voievod poate fi descoperit în câteva legende referitoare la destinul său post-mortem. Legendele figurează într-o lucrare apărută în 1924, *“Istorisiri populare și cântece populare strânse la un loc”* scrisă de Simion Kirileanu.

Câteva fragmente citate din legendele publicate de Simion Kirileanu sunt edificatoare: “Lumea crede că Ștefan cel Mare n-a murit, făr că s-a înălțat creștinește la cer cu trup cu tot, ca să dea samă de faptele lui bune și creștinești. Iar bătrânii spun că Ștefan nu-i mort. El are să mai vie și atunci are să fie ferice în țara aista. Ștefan cel Mare or să învie înainte de învierea cea de obște, călare pe calul lui și cu sabia în mâna dreaptă, ținând-o drept în sus. Atunci are să fie războiul cel mare. Locul războiului are să fie în valea cea mare, de pe Apa Moldovei, la Șese Băi și atâta vărsare de sânge are să fie acolo, încât caii au să înoate până-n coame în sânge omenesc. Înainte de a muri, Ștefan făcu o hartă și pe hartă însemnă soarta ce-l aștepta pe fiecare popor. După aceea puse harta într-o ladă de fier și porunci s-o îngroape la Suceava. Cheia o aruncă. Toate neamurile cică știu de această hartă, dar li-i frică să dezgroape harta căci s-ar porni războaie crâncene. De aceea lăasă harta îngropată.” (50)

La rândul său, Mihai Eminescu a preluat, cu minimă prelucrare, o veche doină populară ce glăsuia astfel: “Ștefane, Măria Ta, / Tu la Putna nu mai sta, / Las Arhimandritului / Toată grija schitului / Lasă grija sfinților /

În grija părinților, / Clopotele să le tragă / Ziua-ntreagă,
noaptea-ntreagă / Tu te-nalță din mormânt / Să te-aud din
corn sunând / Și Moldova adunând .” (50)

În anul 1910, etnologul Tudor Pamfilie (1883-1921) a cules o veche legendă populară din Basarabia care, într-un fel, sintetizează concepția înțelepciunii populare cu privire la destinul post-mortem al lui Ștefan Voievod.

Legenda culeasă de Tudor Pamfilie afirmă că “oamenii de mai dinainte erau cu frică de Dumnezeu și cu rușine de oameni, de aceea și Dumnezeu le mai arăta câte o taină, pe care cei de acum n-o mai pot vedea. Spun că peste Prut, în cealaltă parte moldovenească, la un loc aproape de un târg, Ștefănești, într-un câmp, este o stâncă mare. Acolo sus, sus de tot, este Casa Doamnei, unde-i biserica sufletului Sfântului Ștefan Vodă și comorile lui din viață. Mai vine el pe pământ, dar numai acolo, că-i vine la îndemână să vadă pretutindeni. Necuratului nu-i place asta și încearcă să prăbușească stâncile, scociorându-le ca pe corabia lui Noe, dar n-a fost chip”. (50)

Printre tainele pe care Dumnezeu le arată oamenilor cu sufletul curat este prezența duhului lui Ștefan în noaptea de Paști. “În sara spre Paști - afirmă legenda culeasă de Tudor Pamfilie -, când toate duhurile rele și grijuliile cele mai necurate se ascund prin adâncurile și zmăciile lor, vine un înger dumnezeiesc de-al sfântului Ștefan - că el are mai mulți ca slugi - și scoate cheia de aur la Casa Doamnei dintr-o bulboană din Prut, unde-i dată în sama unui somn mare, născut mai înainte de Ștefan, și deschide ușa casei. Se luminează ca vara la amiază și mai încă ceva; nici o suflare străină nu se mai aude atunci; toate tac. Îngerul face semn și orice duh necurat s-a dus din văzduh, din ape, pe pustiu. În casa împodobită cu icoane din cer și mândrețuri nespuse se aprind lumânări de te taie lumina. Și-i de-a mirare mulțimea

mare de suflete bune de moldoveni ce-s sus la Divanul din cer, dar gios în astă sară. Și mai sunt și alți oameni de limba și legea noastră, da au chip de păsăruți albe și frumușele, îngerii cu ochi blânzi, dar de foc.” Când cerul se deschide la miezul nopții de Paște - afirmă legenda culeasă de Tudor Pamfilie - “Ștefan se pogoară lin, dar în trup așa adevărat, că așa i s-a dat trup de sfânt nevăzut, cum a fost în viață, în haine albe, la cingătoare are iataganul, în mână buzduganul, pe cap o corană de pietre - da-s stele - e înconjurat de păsărici, tot suflete ce i-au fost mai dragi în viață. El vine să vadă ce-i mai fac, somnul lui, moldovenii, dacă mai sunt curați sau se corcesc și sufăr cu lifte spurcate. Se așează pe tronul de aur și cu ochii spre apa Nistrului, face un semn cu mâna și, ca din senin, dealurile se pleacă, toate înălțimile pier, făcându-se una cu văile, își mișcă înapoi mâinile, face aceleași semne, își vede ca în palmă locul și neamul.” Dar noaptea de Paști e scurtă, zorile stau să mijescă, iar cerul se închide; “o sfântă umbră cu duh face un semn și lumina cea sfântă asfinte, iar casa se-ncuie cu huet de trăsnet. Și Ștefan, cu inima tângă, spre înălțime, ca fulger, ca un arhanghel cu îngerii plutește voinic către cer, și toate aice se-ntorc cum au fost. Somnul se cufundă în casa cea veche. Prutul duduie și clocotește de ciudă, că l-a făcut leneș o clipă, că tare îi drag să tot mai vadă pe sfânt și viteaz. Ușa se-ncuie, cheia sare ca o stea în valuri, somnul o prinde și o pune în cămară, că are să dea samă de ea”. (50)

Este interesant de menționat și faptul că de-a lungul timpului au fost consemnate mai multe manifestări post-mortem ale Voievodului Ștefan în împrejurări dramatice. Astfel, în perioada în care a fost smulsă Bucovina de trupul Țării, călugării de la Putna au fost înspăimântați de flacăra unui foc roșu care, câteva nopți la rând, ardea în interiorul bisericii, alături de mormântul voievodului. Evenimente

similare au fost consemnate și în anul 1775 când, în urma anexării Bucovinei și ruperii de Moldova, părinții de la Putna au consemnat că Buga, clopotul cel mare, a început să bată singur a jale și că portretul lui Ștefan Voievod, aflat lângă mormântul lui, s-a întunecat la chip.

Un eveniment asemănător, dar mult mai dramatic, s-a produs pe timpul războiului de independență din 1877, când, după cum a fost observat și ulterior consemnat în scris de mai mulți martori oculari, imaginea holografică a lui Ștefan Voievod a apărut în toiul luptelor, chiar pe linia frontului, pentru a-i îmbărbăta pe ostașii români. Tot astfel, în anul 1940, cu ocrotirea duhului lui Ștefan Voievod, mănăstirea Putna a fost salvată de ocupația sovietică prin intervenția curajoasă a maiorului Valeriu Carp, comandantul batalionului 3 din regimentul 16 infanterie a diviziei a 7-a, care a ordonat din proprie inițiativă subordonaților săi să reziste militar armatei roșii aflată în plină ofensivă. “De aici nu ne mai retragem ! - a ordonat maiorul Vasile Carp. Peste Putna nu se trece ! Mergeți la unități, organizați-vă poziții de apărare și, dacă rușii mai înaintează un pas, din ordinul meu și pe a mea răspundere, deschide-ți focul.” Armata roșie s-a retras, astfel că Putna a fost salvată prin dârzenia eroului Vasile Carp (decedat în vara lui 1944, la vârsta de 47 de ani, pe câmpul de luptă de la Pașcani) și a ostașilor săi.

Un eveniment asemănător a avut loc la începutul anului 1990, la scurt timp după evenimentele din luna Decembrie a anului 1989, când martori oculari au afirmat că chipul lui Ștefan Voievod a apărut deasupra pietrei funerare a mormântului său de la Putna. Mai multe persoane, după cum afirmă presa vremii, au comunicat mental, telepatic cu acesta, raportând că era foarte nemulțumit de starea țării. (Un eveniment similar a avut loc și la Mănăstirea Dealu, acolo unde se află înhumat capul lui Mihai Viteazul).

În mod destul de clar, aspectele spirituale menționate cu privire la Ștefan Voievod se referă cât se poate de explicit la destinul său postmortem, care se dovedește a fi la fel de glorios precum a fost destinul din timpul existenței întrupate. Destinul post-mortem glorios al Voievodului Ștefan nu poate fi însă înțeles decât în contextul mai larg al unui eveniment produs în timpul existenței sale trupești: în una din primele sale lupte cu turcii, Ștefan a căzut de pe cal într-o mocirlă și era să fie tăiat cu iataganul de un ienicer. Nu se știe cum a scăpat, dar surse documentare afirmă că în acele momente voievodul l-a văzut pe Iisus Hristos înviat. Se pare că acela a fost momentul când a decis să construiască câte o biserică după fiecare bătălie pe care o poartă (voievodul a purtat 47 de bătălii și a construit, refăcut sau înzestrat 44 de biserici).

După 47 de ani de domnie, Ștefan Voievod a murit, după cum afirma istoricul Nicolae Iorga, într-o “minunată armonie”, expresie ce se folosește doar în cazul unor monahi de rang înalt. Firește, la o analiză superficială, pentru o persoană care, cu doar câteva ore înainte, decapitase câțiva boieri, moartea într-o “minunată armonie” pare să fie cam exagerată, dar expresia se referă la aspecte de ordin spiritual.

Consecința a fost că Voievodul Ștefan nu a fost înmormântat precum alți domnitori, în sicriu, ci pe 13 bare de fier, precum monahii de rang înalt. Numărul 13 pare să fie cu ghinion în lumea noastră (la Cina cea de taină, Iisus Hristos a fost al 13-lea), dar semnificația sa adevărată este sacrificiul. Sub nici o formă, Voievodul Ștefan nu a fost “delăsat” din domnie. Departe de a fi “delăsat” din domnie, Voievodul Ștefan a fost ridicat la “ceruri”, dobândind astfel capacitatea de a se manifesta post-mortem în anumite împrejurări dramatice.

Destinul post-mortem glorios al Voievodului Ștefan este reflectat atât în legende, cât și în icoana publicată de

Petre Manoliu. Potrivit legendelor, Voievodul Ștefan mai vine uneori pe pământ, “că-i vine la îndemână să vadă pretutindeni”.

În icoana menționată, Voievodul Ștefan, care este așezat în caverna aflată sub protecția Arhanghelului Mihail, Conducătorul Oștirii cerești, ține ochii deschiși, ceea ce înseamnă, spus în limbaj mistic, că este *mort de nemurire*, iar cel ce a comandat icoana, urmașul său Domnitorul Vasile Lupu, la fel ca și acel zugrav Tihomir sau Tugomir, cunoșteau acest fapt.

Fiind *mort de nemurire*, despre Voievodul Ștefan se poate, într-adevăr, spune: *vivit, non vivit*. De aceea, pe piatra funerară este scris doar anul începerii domniei, dar nu este trecut anul decesului sau al încheierii domniei.

Rob al lui Iisus Hristos Cel Viu, Ștefan Voievod, cel mort de nemurire, domnește și astăzi. Spre Slava Unicului Dumnezeu, Creatorul cerului și al pământului, văzutele tuturor și nevăzutele.

AL TREILEA EXCURSUS ICOANA CARE SE LUMINEAZĂ

☞ Celic Dere ☞

La Mănăstirea Celic-Dere din Dobrogea se află o icoană denumită “Icoana Mântuitorului Hristos, Făcătoarea de Minuni” sau “Icoana care se curăță singură”.

Mănăstirea Celic Dere a fost întemeiată, potrivit tradiției, în anul 1835 (sau 1840) de arhierul Athanasie Lisifenco venit de la Muntele Athos. În anul 1845, mănăstirea a fost transformată în mănăstire de maici. Actualul lăcaș al bisericii a fost sfințit în anul 1932, fiind pictat în stil brâncovenesc de pictorul Gheorghe Eftimiu.

“Icoana care se curăță singură” face parte dintr-un tezaur ce mai conține moaște, alte două icoane făcătoare de minuni, broderii și alte obiecte de cult. Specialiștii au constatat că stilul icoanei este destul de puțin obișnuit: nu este nici bizantină, nici ortodoxă de rit rusesc, nici clasic românească, ci mai degrabă pare a proveni dintr-o școală germanică de pictură religioasă. Oricum, nu este în stilul românesc. Deasupra picturii, pe rama din lemn aurit se află o inscripție cu caractere gotice.

Contrar canoanelor ortodoxe, icoana îl prezintă pe Iisus Hristos cu ochii aproape închiși. Potrivit canonului ortodox, prezentarea Mântuitorului trebuie să se facă cu ochii

deschiși. Chipul Mântuitorului Iisus Hristos de pe icoană este de o frumusețe remarcabilă. Icoana mai are un element cu grad ridicat de straniețate: mai mult de jumătate din ea, care cuprinde mare parte din chipul Mântuitorului, este deschisă la culoare. Ea pare scăldată în lumină. A doua jumătate are o culoare închisă, pârând a fi acoperită de umbră.

Tradiția consemnată în istoricul Mănăstirii Celic-Dere, afirmă că icoana a fost adusă de un soldat austro-ungar prin anul 1816, în timpul războaielor ruso-turce, când în acele locuri exista doar o mică obște de călugări (mănăstirea a fost întemeiată în anul 1835 sau 1840). Mesagerul austro-ungar, care vorbea perfect românește, a oferit icoana unuia dintre călugării prezenți spunând: “Părinte, țineteți această icoană. Dacă sfinția voastră nu veți trăi până la sfârșit, cei ce vă urmează să păstreze icoana. Să aveți mare evlavie, căci prin ea se va săvârși o mare minune. Această icoană, o vedeți că este neagră, dar până la urmă se va lumina toată, se va curăți. Iar ochii Mântuitorului, pe care-i vedeți că sunt închiși, se vor deschide. Când și acest lucru se va împlini, va fi un semn că se apropie o catastrofă: că va fi un război mare, că va fi sfârșitul lumii, nu știu. Atât pot să vă spun, să păstrați cu sfințenie această icoană”. Spunând toate acestea, masagerul s-a întors de unde a venit și nimeni nu a mai auzit vreodată de el. (52)

Preoții mănăstirii afirmă că, de-a lungul celor aproape două secole care au trecut, o porțiune din icoană s-a luminat singură, fără nici o intervenție omenească. Porțiunea luminoasă s-a extins treptat, iar ochii Mântuitorului s-au întredeschis. Istorisirea preoților pare să fie edificatoare: icoana a început să se lumineze înainte de începerea Războiului de independență din anul 1877. Partea luminată s-a extins în continuare, mai ales în timpul războaielor

balcanice de la începutul secolului XX și, apoi, înaintea fiecăreia dintre cele două conflagrații mondiale. Ea continuă să se lumineze și în ziua de astăzi. Treptat, ochii Mântuitorului s-au deschis din ce în ce mai mult. Actualmente, par două fante întredeschise. O altă tradiție, vehiculată la Mănăstirea Celic-Dere, afirmă că icoana se va lumina definitiv, iar ochii Mântuitorului se vor deschide la cea de-a doua Sa venire, la “sfârșitul lumii”. (52)

Fără nici o îndoială, Icoana care se curăță singură (Icoana care se luminează) nu este singura icoană de acest fel din România, dar merită o analiză mai aprofundată. În perioada actuală, unele icoane plâng fie cu lacrimi, fie cu mir, fie cu sânge și, de fiecare dată, astfel de fenomene par să indice apropierea unor evenimente dramatice.

Fenomene de acest fel pot fi taxate drept senzaționale doar de către acele persoane care cred doar în existența lumii materiale - pe care o definesc drept unica posibilă. Icoanele care plâng nu reprezintă fenomene senzaționale - în sensul comercial care se acordă acestui cuvânt. În cosmos, totul este în interacțiune, nimic nu este lăsat la voia întâmplării: tot ce este în interior se reflectă în exterior, tot ce este în exterior se reflectă în interior. Tot ce este sus se reflectă jos și tot ce este jos se reflectă sus.

❧ Lumină și întuneric ❧

Istoria și aspectul deosebit al icoanei prezintă câteva particularități stranii. Primele întrebări ce se pot pune cu privire la *Icoana care se luminează singură* ar fi: cine a confecționat-o, în ce condiții și cu ce scop?

Următoarea întrebare ar fi în legătură cu personajul care, potrivit tradiției, a adus icoana în acel loc, chiar înainte de a fi construită mănăstirea. O altă întrebare s-ar raporta la

stilul nonconformist al icoanei. Următoarea întrebare s-ar raporta la chipul Mântuitorului - apreciat ca fiind de o frumusețe aproape ireală. Ultima întrebare ar fi legată, evident, de luminarea progresivă a icoanei, concomitent cu deschiderea ochilor Mântuitorului.

Cel mai probabil, icoana de la Mănăstirea Celic-Dere a fost realizată între sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea de un meșter necunoscut, pictor sau zugrav, peste care s-a coborât Harul lui Dumnezeu. Faptul că icoana nu a fost realizată conform canonului ortodox pare să demonstreze că autorul ei a fost un laic care a început să picteze icoane în urma unui imbold interior. Având inima curată, acesta a beneficiat de Harul Sfântului Duh. De aici a rezultat stilul nonconformist, care nu seamănă cu cel canonic românesc sau cu cel canonic al ortodoxiei rusești.

Asemănarea cu stilul unor curente de pictură germane nu este un criteriu suficient pentru a-i determina originea. Un stil, în cel mai bun caz, poate să reflecte influențele primite de un pictor pe parcursul noviciatului și nu demonstrează nimic; ulterior, pictorul poate să-și schimbe orientarea artistică, dar stilul rămâne același.

Probabil că, o perioadă de timp, icoana a fost expusă undeva, într-o biserică de pe teritoriul Transilvaniei. Acea zonă pare să fi fost amenințată, la data respectivă, cu distrugerea specifică războiului (în acea perioadă, războiul ruso-turc era în plină desfășurare, iar în Imperiul austro-ungar erau tulburări destul de mari), astfel încât s-a impus transferarea ei într-o zonă liberă. Ce zonă putea fi mai adecvată decât ținutul aproape inaccesibil (pe atunci) din apropierea Deltei Dunării.

Cât despre mesagerul care a adus icoana în acea mică comunitate de călugări, în condițiile în care mănăstirea nu era încă construită, cel mai probabil era un om obișnuit.

Ținuta militară austro-ungară a acelui om care vorbea perfect românește pare să indice faptul că era un român care era înrolat în armata austro-ungară. Un soldat maghiar sau austriac din armata austro-ungară nu putea vorbi românește nici măcar în glumă. Pe atunci, în cadrul Imperiului austro-ungar, românii erau considerați inferiori și tratați ca atare, astfel că este exclusă din start această posibilitate: nici unui soldat austro-ungar nu-i trecea prin cap să învețe limba unor oameni pe care-i considera inferiori. Cel mai probabil, este vorba despre un român transilvănean care se înrolase în armata austro-ungară. Pe atunci, românii erau luați cu arcanul în armata austro-ungară. Mesagerul, după câte se vede din istorisire, s-a deplasat ca la o adresă fixă, astfel că a știut unde să caute și cum să ajungă acolo.

O particularitate importantă cu privire la icoană este chipul Mântuitorului, care este foarte frumos și foarte realist pictat, fiind diferit de ipostazele iconografice ortodoxe sau chiar catolice. Ceea ce poate însemna că pictorul care a realizat icoana a avut acces la informații de natură transfizică prin revelație directă. Pictorul a știut, cu multă acuratețe, trăsăturile și ipostazele, inclusiv mimica și gestică Celui pe care l-a pictat. El nu au făcut decât să transpună în pictură, potrivit măiestriei sale, ceea ce a primit pe canale considerate neconvenționale. Ceea ce înseamnă că *Icoana care se luminează* înfățișează Chipul lui Iisus Hristos de după înviere. Aceasta înseamnă că pictorul a văzut Modelul, astfel că a reținut elementele principale și le-a transpus în icoană, fără a folosi vreun canon. De fapt, nici nu avea nevoie de vreunul. Văzuse Modelul.

Icoana prezintă două particularități de excepție. Prima particularitate este că prezintă, în esență, eterna confruntare dintre lumină și întuneric. A doua particularitate este că icoana indică timpul care mai este până la a doua venire a lui

Iisus Hristos. Inițial, Icoana a fost întunecată, iar Iisus Hristos ținea ochii închiși. Treptat, porțiunea de lumină s-a mărit, iar Iisus Hristos a întredeschis ochii.

Tradiția menționată afirmă că, la a doua venire a lui Iisus Hristos, icoana se va lumina complet, iar Iisus Hristos va avea ochii complet deschiși.

AL PATRULEA EXCURSUS **POVESTEA STELELOR**

Toate evenimentele principale ale istoriei lumii au fost reflectate, într-un fel sau altul, de-a lungul timpului, în numeroase legende, basme și mituri. Una dintre legendele care, în veacurile de dinaintea noastră, se transmiteau în jurul focurilor de tabără la care, alături de întregul norod, participau și Oamenii Buni și Bătrâni, este basmul popular românesc intitulat *Povestea stelelor*. (40)

Cică, demult - după cum stă scris în basm – “cerul era foarte aproape de pământ. Atât de aproape, încât oamenii puteau să-l atingă cu mâna și oricând aveau nevoie de vreun ajutor, odată ridicau treptele scării ce duceau înaintea Tatălui Ceresc cu plângerea sau cu rugămintea și Dumnezeu, în bunătatea Lui, făcea așa că nimenea nu pleca de la el cu mâna goală. Măcar un sfat, dacă altminterea nu putea. Dar oamenii au fost totdeauna nerecunoscători și i-au întors cu răul binele ce le făcea. Astfel, o femeie supărată că nu i-a făcut Dumnezeu pe voie să facă un lucru nedrept, ce i-a cerut, a aruncat cu cârpa murdară a unui copil spre cer, de era să-l mânjească. Dumnezeu s-a supărat foc și a îndepărtat cerul departe de pământ”. (40)

Bărbatul femeii în cauză, afirmă *Povestea stelelor*, “s-a năcăjit tare pe fapta nechibzuită a femeii și, după ce a bătut-o bine, s-a rugat de Dumnezeu să-l ierte. Ba ajungând la mare ananghie și având nevoie de sfatul lui Dumnezeu, n-a mai

stat pe gânduri și s-a hotărât să plece la Dumnezeu să vadă de nu l-o putea cumva îmbuna”. Firește, omul nostru știa că până la cer este drum lung, astfel că s-a gândit că nu este cazul să plece cu mâna goală. Așa că și-a luat cele trebuincioase unui astfel de drum: a înjugat boii la carul mare, a luat și un car mai mic, pentru lucruri mai mici, a luat candela din perete, crucea de la biserică, fântâna din răscruți, barda, sfredelul, spintelnicul, secera, coasa, plugul și rarița, dulăul de la târlă, cățelul din curte, cloșca cu pui, scroafa cu porceii, ciobanul de la oi, văcarul de la vaci, vizitiul de la cai, porcarul de la porci și, n-o să vină să credeți, a luat chiar și ... hora din sat. A mai luat, ca bun gospodar ce era, “grâu și porumb de semănat, pentru ca, intrând pe câmpiile întinse ale cerului, să are și să semene, în cazul în care i se vor termina merindele”. Pe când era el pe la mijlocul drumului cerului, cu cine credeți să s-a întâlnit ? Desigur, iarăși n-o să vă vină să credeți: cu mai vechea cunoștință, Ghiavolul - “Ucigă-l Crucea” în persoană. “Unde te duci, măi omule ? îl întreabă împielitatul. Nu-i treaba ta Ghiavole, spuse omul supărat. Și așa s-au luat la hartă, că doar Românul, spune legenda, nu se sperie cu una cu două. Ca să-l înspăimânte, Ghiavolul a scos din traista lui câteva obiecte, pe care i le-a aruncat omului în față, și anume: balaurul, șarpele năpraznic, ursul, scorpia blestemată, calul furios, căpățâna de om”. Atunci omul se încăieră vitejește cu Dracul; atât de vitejește, spune legenda, “că dintr-un fleac de trântală, se făcu sub cer o vijelie mare, că și astăzi durează acolo sus și va dura în veci acea vijelie, pe care noi o numim vântul turbat”. (40)

Ce s-a întâmplat în acea luptă de pomină, se vede și astăzi pe cer: “Cățelul, deși era mic, dar vânjos nevoie mare și rău de mama focului, se repezi la cal ca să-l muște. Calul încolțit de cățel, când mai văzu și pe dulăul de pe tarla că vine în urma cățelului, o luă la fugă. Ciobanul de oi zdrobi

capul balaurului cu cobilița. Văcarul puse pe goană pe șarpe cu ajutorul horii și zvârcolele fugii șarpelui se văd și astăzi pe cer; iar vizitiul zdrobi căpățâna de mort cu barda. Scorpia, care-și întindea ghiarele spre om, vrând să vie în ajutorul Dracului, când văzu că omul răpune pe Drac, se înfurie atât de tare, încât îi țâșni sângele pe ochi și, de blestemată și rea ce e, împietri cu ghearele întinse, plesnind fierea în ea de atâta necaz. Numai boii de la carul cela mare nu s-au purtat bine, căci s-au speriat de urs și au sucit proțapul, boul de hăis cârmind către cea. Dar și ursul îngheță de groază, când văzu pe om cum îl scâlci pe Dracu și vedea bine ursul că lui are să-i vie rândul acu-acuși, de aia nici nu mai crâcni și, tăcând mîlc, își puse botul pe labe și rămase locului”. Dumnezeu le-a preschimbat pe toate acestea în stele - mai spune legenda - și se văd și azi pe cer. “În mijlocul acestor chipuri, ce stau azvârlite pe întreaga boltă cerească, omul biruitor se vede falnic și măreț; iar Dracul s-a stâlцит, zgribulindu-se atât de mult și căutând să se ascundă ca șoarecele în gaura lui, încât de-abia se mai zărește.” (40)

Drumul pe care a mers omul se numește Calea Laptelui, pentru că a fost albit de laptele vărsat din gălețile ciobanului. Ciobanul, când a avut nevoie de cobilița lui, ca să lovească în balaur, în grabă, a răsturnat gălețile cu lapte, iar laptele s-a vărsat pe drum. Oricine se uită cu atenție - mai spune *Povestea Stelelor* -, vede toate acestea pe cer și, după ele, “se poate îndrepta în drumul lui de noapte”. (40)

Omul mai are încă multă cale până să ajungă la Dumnezeu, “dar pentru că l-a ajutat să răzbească pe Dracu, omul e încredințat că Dumnezeu nu și-a întors fața de la el și că-l va ajuta și în viitor. De aceea, după ce și-a făcut o cruce mare, omul așteaptă, după ce s-o odihni, să plece mai departe. Împărăția nu poate fi chiar atât de departe. Omul din *Povestea Stelelor* știe că Dumnezeu își așteaptă fiii risipitori.

POSTFAȚĂ

UN ALT FEL DE CURRICULUM VITAE

În urmă cu câțiva ani, autorul acestei cărți a scris o carte intitulată “**Tainele inițiaților vechiului Egipt**”. Cartea menționată a fost programată să preceadă o lucrare mult mai amplă, care să analizeze civilizația spirituală a României străvechi, leagănul de formare al poporului român de astăzi.

În forma sa primară, materialul bibliografic ce trebuia să servească la realizarea acestei cărți a fost adunat de-a lungul unei lungi perioade de timp. La fel ca în cazul majorității românilor, în toată această perioadă de timp, istoria personală a autorului s-a îngemănat - uneori mai dramatic, alteori mai lin - cu cea a poporului din care face parte. Uneori, adunarea materialului bibliografic a decurs lin și relativ liniștit, alteori a fost îngreunată de diferite evenimente, dar a continuat fără încetare.

Între perioada scrierii efective a cărții cu privire la străvechea civilizație egipteană și perioada apariției prezentei cărți s-a scurs, de asemenea, o perioadă lungă de timp. Evident, este vorba despre o perioadă lungă din punctul de vedere al vieții unui om. În toată această perioadă, autorul s-a depărtat de acest subiect, pentru a se dedica altuia: realizarea unui ciclu de cărți intitulat “**Forță contra Forță**”, bazat pe informațiile clarvăzătorului Eugen Nicolae Gîscă.

Întoarcerea, după o întrerupere de mai mulți ani, la mai vechiul proiect al realizării unei cărți care să analizeze

civilizația României străvechi, proiect care în tot acest răstimp a stat în sertarele bibliotecii, ale calculatorului și ale memoriei, reprezintă, înainte de toate, respectarea unei promisiuni pe care autorul a făcut-o față de sine.

În răstimpul anilor scurși de la apariția primei ediții a cărții “**Tainele inițiaților vechiului Egipt**” (2001) și până în momentul apariției prezentei cărți, concepția autorului cu privire la modul de tratare al acestui subiect amplu și extrem de complex care este civilizația României străvechi a suferit modificări majore. Ceea ce autorul consideră ca fiind benefic. Firește, în liniile sale directe, concepția a rămas aceeași, acest fapt fiind dovedit de faptul că structura originală a proiectului a rămas neschimbată. S-a modificat însă nivelul de înțelegere al autorului, ceea ce a permis o aprofundare sporită a subiectului. Autorul este pe deplin conștient de faptul că interiorul său - forul său sufletesc - s-a modificat, în sensul că nivelul său de înțelegere a crescut concomitent cu asimilarea unor informații și experiențe noi. În acest context, autorul a înțeles și faptul că este foarte corectă folosirea expresiei “*experiență de cunoaștere*”, pentru a desemna ansamblul de trăiri și de cunoștințe asimilate și metabolizate de conștiință.

Nu este o noutate pentru nimeni faptul că prin asimilarea și metabolizarea unor trăiri și informații noi, proces ce presupune mai mult decât o simplă acumulare, orice ființă omenească se modifică din punct de vedere psiho-mental, sufletesc și spiritual. Trebuie precizat că, în contextul dat, termenii precum *asimilare* și *metabolizare* au același sens ca în biologie, deși sunt aplicați la nivelul psiho-mental, sufletesc și spiritual.

Schema modificării este destul de simplă: trăirile și experiențele noi penetrează conștientul, fiind refulate în ceea ce putem desemna prin termenul de subconștient, adică în suflet

(de fapt, strict vorbind, ceea ce poartă numele de subconștient este doar o mică parte a sufletului), unde se produce un proces de asimilare și de metabolizare a trăirilor, experiențelor și informațiilor. Firește, nu toate experiențele pot fi asimilate și metabolizate rapid. Uneori procesul este rapid, alteori este lent. După asimilare și metabolizare are loc o defulare: experiențele și informațiile revin la nivelul conștientului, manifestându-se apoi în viața de zi cu zi, atât în actele comportamentale, cât și în realizarea unor producții materiale și spirituale - de exemplu, în realizarea unor cărți.

În cazul producătorilor de bunuri materiale și spirituale, asimilarea unor noi experiențe de cunoaștere se reflectă în calitate. O dată cu sporirea experienței de cunoaștere, bunurile materiale și cele spirituale cresc calitativ - devin din ce în ce mai bune. Creșterea calității are, firește, o limită și, dacă ar fi să dăm crezare celebrelor legi ale lui Murphy, fiecare om crește calitativ până ce atinge “nivelul optim de incompetență”. “Nivelul optim de incompetență” este, în opinia lui Murphy, punctul maxim până la care poate crește calitativ un om (atât din punct de vedere psiho-mental, cât și profesional sau social). Este totuși mai confortabil să credem că nici un om nu poate atinge, de-a lungul vieții sale, un “nivel optim de incompetență” decât în cazul în care se complăce în stagnare.

Procesul creșterii calității poate fi urmărit în cazul scriitorilor, la fel ca în cel al muzicienilor, al pictorilor etc. Dacă în cazul unui scriitor nu se observă o creștere de calitate de la o carte la alta, care să indice asimilarea și metabolizarea experiențelor de viață, înseamnă că respectivul are o problemă serioasă: nu este capabil să învețe din experiențele vieții. Se spune adesea că, oricât de prolific ar fi, un scriitor nu scrie decât o singură carte - cel mai adesea, pe prima. În restul cărților, nu face altceva decât să repete,

sub o altă formă, ceea ce deja a spus. Există însă și excepții de la regulă: unii scriitori - este drept, destul de puțini -, reușesc să nu se repete și să aducă ceva nou în fiecare carte.

Același lucru se poate spune - poate surprinzător - și despre cititori. Mulți cititori au citit în esență doar o singură carte, deși în mod real au citit zeci sau chiar sute. În cazul cititorilor, procesul este similar celui din cazul scriitorilor. Cândva, încă din perioada copilăriei sau a adolescenței, fiecare cititor a descoperit “cartea” și, firește, subiectul cu care este în rezonanță. Cărțile citite ulterior nu fac altceva decât să repete ceea ce cititorul a găsit în prima carte; subiectul este cam același, diferă doar gradul de complexitate al prezentării, al elucidării sau, adeseori, al mistificării sale. Toate cărțile citite ulterior sunt variațiuni pe aceeași temă.

Excepțiile de la regulă, care apar atât în cazul scriitorilor cât și în cel al cititorilor, apar doar în urma efortului fiecăruia de a metaboliza experiențele de cunoaștere. Întotdeauna, o experiență nouă de cunoaștere generează o “ruptură de nivel”. Orice ruptură de nivel presupune producerea unui eveniment dramatic.

Iată un exemplu elocvent: o lungă perioadă de timp, un om citește doar lucrări științifice (de popularizare a științei) ce reflectă concepția materialistă. La un moment dat, omul în cauză are o criză existențială, indiferent de ce natură - criza existențială poate să fie generată de un accident, de o experiență nefericită, de o boală, de un deces al unui membru al familiei, de o decepție etc. După acel eveniment dramatic, omul se schimbă: începe să citească și alte tipuri de lucrări, iar cele ce-i hrăniseră ființa interioară până în acel moment nu mai prezintă nici un interes. Le consideră, dintr-o dată, puerile.

În acest context, poate că ar fi util pentru orice cititor să-și reamintească ce evenimente din existența sa l-au

determinat să fie interesat de anumite subiecte sau, eventual, ce evenimente l-au determinat să schimbe subiectul preferat de lectură (același lucru poate fi spus despre emisiunile TV, despre filme, despre ziare etc). Va remarca, poate nu fără surprindere, că nu cu mult timp înaintea schimbării subiectului preferat s-a produs un eveniment atipic - uneori, un eveniment dramatic. Evident, va remarca și faptul că experiența de cunoaștere generată de evenimentul respectiv a fost refulată, asimilată și metabolizată la nivelul sufletului - sau al subconștientului. Ulterior, după o perioadă de timp mai lungă sau mai scurtă, rezultatul asimilării și al metabolizării a defulat la nivelul conștientului, manifestându-se în existența cotidiană prin schimbarea comportamentului, a subiectului preferat de lectură etc.

Sucesiunea, de-a lungul vieții unui om, a tuturor experiențelor de cunoaștere poate fi desemnată prin expresia “biografie spirituală”. Biografia spirituală a unui om se îngemănează, pe baza relației cauză-efect, cu biografia materială, dar nu poate fi redusă, într-un mod simplist, la ea. Biografia spirituală a unui om reprezintă *un alt fel de curriculum vitae*. Un *curriculum vitae* care, însă, nu figurează în nici un dosar oficial.

Este de la sine înțeles că și în cazul autorului acestei cărți se poate vorbi despre o “biografie spirituală”. Noi experiențe de cunoaștere au generat, în mod cumulativ, un alt tip de mentalitate și, în cele din urmă, realizarea unui alt tip de producții materiale și spirituale.

Revenind la subiect, se cuvine spus proiectul privind realizarea unei cărți sau, mai exact spus, a unui ciclu de cărți care să analizeze civilizația României străvechi s-a materializat treptat, dar sub alte auspicii. Astfel, acest proiect debutează cu prezenta carte, “**Rohmanii din Ostroavele Albe**”, care are ca scop să prezinte civilizația României

străvechi dintr-o perspectivă mitologică. A doua carte a acestui ciclu, intitulată “**Dacia Primordială**”, are ca scop analizarea istoriei și civilizației străvechi a României dintr-o dublă perspectivă: istoriografică și spirituală. A treia carte, intitulată “**Dinastia Negru Vodă**”, are ca scop analizarea întemeierii Țării Românești.

Tot din acest ciclu de cărți dedicat istoriei Poporului Român face parte cartea “**Craiova, Perla Valahiei**”. Și nu în ultimul rând, tuturor acestora li s-a adăugat cartea “**Istoria Crucilor de pe Dealurile Amaradiiei**”.

- BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ -

- 1 - Romulus Vulcănescu: Mitologie română; Ed Academiei; 1985
- 2 - Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și a Noului Testament;
- 3 - Septuaginta - Volum coordonat de Cristian Bădiliță; Polirom 2004
- 4 – Victor Kernbach : Dicționar de mitologie generală; Editura Științifică și Enciclopedică 1989
- 5 - Cartea lui Adam și Eva ; Ed Herald 2008
- 6 - Jakob Lorber - Marea Evanghelie a lui Ioan, Volumul 5, Capitolul 225
- 7 - S. Coryll - “Valahia în Cartea Genezei ; Editura Promedia Plus, 1996.
- 9 - Alex Mihai Stoenescu: Istoria Olteniei; Ed. RAO; 2011
- 10 - Stefan Ștefănescu: Constituirea statelor feudale românești (Cap. Tradiția daco-română și formarea statelor românești de sine stătătoare); Ed Academiei; 1980
- 11 - Gheorghe Chedrinul - Hronograful - Trad. Diacon Gheorghe Bărbuț; Editat de Editura Mănăstirii Portărița - publicat Ed. Pelerinul Român; Oradea 2005
- 12 - Herodot - Herodot: Istorii; Ed Teora; 1998
- 13 - Strabon – Geografia ; Editura Științifică și Enciclopedică 1974
- 14 - Mircea Eliade - De la Zalmoxis la Gengis Khan ; Editura Științifică și Enciclopedică 1980
- 15 - Nicolae Iorga: Istoria Românilor pentru Poporul Românesc; Uniunea Scriitorilor Chișinău – 1992
- 16 - Constantin C. Giurescu: Istoria Românilor; Vol 1 (Cap 11-21); Ed BIC ALL; 2007
- 17 - S. Florin Marian - Descântecelul poporului român Ed Saeculum 2001
- 18 - Cartea lui Enoch ; Ed Miracol ; 1997
- 19 - Ilie Cleopa - Ne vorbește Părintele Cleopa vol 19 ; ed electronică
- 20 - N. A. Kun Legendele și miturile Greciei antice/ Ed Lider 2003
- 21 - Pompiliu Sfera: “Biblia necunoscută.” Ed. Electronică; 1998
- 22 - Victor Kernbach; Miturile esențiale ; Editura Științifică și Enciclopedică 1978
- 23 - Mircea Eliade: Istoria ideilor și credințelor religioase voll1; Editura Științifică și Enciclopedică; 1986
- 24 - Vasile Lovinescu: Dacia Hiperboreeană ; Ed Rosmarin 1994
- 25 - Nicolae Densușianu: Dacia Preistorică; Ed Meridiane 1986
- 26 - Silviu N Dragomir – Mistere; Ed Edmar 1998
- 27 - Colecția Revistei “Formula As”; Nr 1070 / Nr 958 / Nr 1082
- 28 - Gabriela R. Păsărin: Calendar Popular Românesc; Scrisul Român. 2006
- 29 - Dumitru Bălașa: Dacii de-a lungul mileniilor ; Ed. Cuget Român. 2009

- 30 - Aurora Pețan - Comentariu la Cronica daco-getă de pe Tăblițele de la Sinaia ; Colecția revistei "Formula As" – 2008
- 31 - Henry M. Morris : Bazele biblice ale științei moderne Societatea Misionară Română, Wheaton, Illinois, 1993.
- 32 - Andrei Groza: O istorie necunoscută a românilor.; Ed Civitas; 1997
- 33 - Șerban Papacostea - Oltenia sub stăpânirea austriacă; Ed Enciclop 1998
- 34 - Neagu Djuvara - Neagu Djuvara: Între Orient și Occident, Țările Române la începutul epocii moderne (1800-1848); Ed Humanitas 2013
- 35 - P. P. Panaitescu: Interpretări românești; Ed Enciclopedică; 1994
- 36 - Neagu Djuvara: O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri (Cap 1-2); Ed Humanitas 1999
- 37 - Dionisie Areopagitul: Ierarhia Cerească; Institutul european 1994
- 38 - Ieromonah Gheorghe Ghelasio: Moșul din Carpați- Neofit Pustnicul; Ed Platytera; 2013
39. Mircea Eliade: Tratat de istoria religiilor ; Ed Humanitas ; 1992
- 40 - Marcel Olinescu: Mitologie românească ; Ed Saeculum IO, 2001
- 41- Elena Niculiță Voronca - Datinile și credințele Poporului Român ; Ed Saeculum ; 2008
- 42 - Tudor Pamfilie - Mitologia Poporului Român ; Ed Vestala 2006
- 43 - Colecția Revista "Historia - anul 2012
- 44 - Florin Constantiniu: O istorie sinceră a poporului roman; Ed Univers Enciclopedic Ed II; 1999
- 45 - Silviu Dragomir: Enigme în jurul nostru; Ed Enmar 1998
- 46 - Ștefan Starețu: Considerații asupra legendei lui Roman și Vlahata - articol variantă electronică; 2014
- 47 - Iordanes: Getica în A. Berciu Drăghicescu – Liliana Trofin: Culegere de documente privind istoria românilor; Ed universității București; 2000
- 48 - Constantin Daniel - Misteriile lui Zalmoxis ; Ed Herald ; 2013
- 49 - Alexandra Furdul – Plăcile de plumb ale geților; articol format electronic; 2012
- 50- Vasile Lovinescu - Incantația Sângelui ; Ed Rosmarin 1994
- 51 - Colecția Ziarul "Adevărul" anul 2014
- 52 - Colecția Ziarul "Jurnalul Național" - 24 Martie 2004
- 53 - Teofil Simenschy: Cultură și filozofie indiană în texte și studii; Editura Științifică și Enciclopedică 1978
- 54 - Ion Creangă: Harap Alb; Ed Gramar 2012
- 55 – Lucian Boia: Istorie și mit în conștiința românească; Humanitas; 1997

CUPRINS

CREAȚIA LUMII / 7

- ☞ Fârtatul și Nefârtatul ☞
- ☞ Ostroavele Albe ☞
- ☞ Mărturia călugărului Zosima ☞
- ☞ Ler, Împăratul Rohmanilor ☞

A FOST ODATĂ UN MOȘ ȘI O BABĂ / 22

- ☞ Întemeietorii ☞
- ☞ Belagine, Legile Frumoase ☞
- ☞ Uriașii din vechime ☞

OAMENII ROȘ, RUMENI SAU RUMÂNI / 40

- ☞ Țara Roș sau Roh ☞
- ☞ Împărățiile mitice ale Românilor ☞
- ☞ Karpodacii ☞

ARDEALUL, MOLDOVA ȘI VALAHIA / 56

- ☞ Descălecătorii ☞
- ☞ Roman și Vlahata ☞
- ☞ Factorul etnic ☞

OECUMENA ARHETIPALĂ / 73

- ☞ Cele două focare de civilizație ☞
- ☞ Cetăți vegetale aflate în stare de veghe ☞
- ☞ Civilizația lemnului ☞
- ☞ Pustia ☞

MODELUL ARHETIPAL AL MOȘIEI / 95

- ☞ Incinta circulară ☞
- ☞ Focul sacru ☞

AUTOHTONI ȘI MIGRATORI / 110

☞ Brazda lui Novac ☞

☞ Baba Dochia ☞

☞ Solomonarii ☞

TERITORIU VREMELNIC OCUPAT / 132

☞ Invația sciților ☞

☞ Nemuritori și xenofobi ☞

MOȘUL DIN CARPAȚI / 142

☞ Aurora unei noi ere ☞

☞ Creștinismul primar ☞

☞ Engrama Întemeietorilor ☞

PRIMUL EXCURSUS

HARAP ALB REDIVIVUS / 161

☞ Fiul Craiului ☞

☞ Spre Împărăție, Dumnezeu să ne ție ! ☞

AL DOILEA EXCURSUS

MORT DE NEMURIRE / 182

☞ Ștefan cel Mare ☞

☞ În Noaptea de Paște ☞

AL TREILEA EXCURSUS

ICOANA CARE SE LUMINEAZĂ / 196

☞ Celic Dere ☞

☞ Lumină și întuneric ☞

AL PATRULEA EXCURSUS

POVESTEA STELELOR / 202

UN ALT FEL DE CURICULUM VITAE / 205

CRISTIAN GĂNESCU UN ALT FEL DE CURRICULUM VITAE

Consider expresia “**experiență de cunoaștere**” cât se poate de potrivită pentru a desemna ansamblul de trăiri și de cunoștințe asimilate și metabolizate de conștiința unui om. Nu este o

noutate pentru nimeni faptul că prin asimilarea și metabolizarea unor trăiri și informații noi, proces ce presupune mai mult decât o simplă acumulare, orice ființă omenească se modifică din punct de vedere psiho-mental, sufletesc și spiritual.

În contextul dat, termeni precum *asimilare* și *metabolizare* au același sens ca în biologie, deși sunt aplicați la nivelul psiho-mental, sufletesc și spiritual. Schema modificării este destul de simplă:

trăirile și experiențele noi penetrează conștientul, fiind refulate în ceea ce putem desemna prin termenul de subconștient, adică în suflet (de fapt, strict

vorbind, ceea ce poartă numele de subconștient este doar o mică parte a sufletului). În subconștient are loc un proces de asimilare și de metabolizare a trăirilor, experiențelor,

informațiilor. Firește, nu toate experiențele pot fi asimilate și metabolizate rapid în suflet. Uneori procesul este rapid, alteori este lent. După asimilare și metabolizare are loc o defulare: experiențele și informațiile revin la nivelul conștientului, manifestându-se apoi în viața de

zi cu zi, atât în actele comportamentale, cât și în realizarea unor producții materiale și spirituale - de exemplu, în realizarea unor cărți etc. În cazul producătorilor de bunuri materiale și spirituale, asimilarea unor noi experiențe de cunoaștere se reflectă în calitate. O dată cu sporirea experienței de cunoaștere, bunurile materiale și cele spirituale cresc calitativ - devin din ce în ce mai bune. Creșterea

calității are, firește, o limită și, dacă ar fi să dăm crezare celebrelor legi ale lui Murphy, fiecare om crește calitativ până ce atinge "nivelul optim de incompetență".

"Nivelul optim de incompetență" este, în opinia lui Murphy, punctul maxim până la care poate crește calitativ un om (atât din punct de vedere psiho-mental, cât și social). Este totuși mai confortabil să credem că nici un om nu poate atinge, de-a lungul vieții sale, un "nivel optim de incompetență" decât în

cazul în care se complăce în stagnare. Procesul creșterii calității poate fi urmărit în cazul scriitorilor, la fel ca în cel al muzicienilor, al pictorilor etc.

Dacă în cazul unui scriitor nu se observă o creștere de calitate de la o carte la alta, care să indice asimilarea și metabolizarea experiențelor de

viață, înseamnă că respectivul are o problemă serioasă: nu este capabil să învețe din experiențele vieții. Se spune adesea că, oricât de prolific ar fi, un scriitor nu scrie decât o singură carte - cel mai adesea, pe prima. În restul cărților, nu face altceva decât să repete, sub o altă formă, ceea ce deja a spus.

Există însă și excepții de la regulă: scriitori - este drept, destul de puțini -, care reușesc să nu se repete și să aducă ceva nou în fiecare carte. Același lucru se poate spune - poate surprinzător - și despre cititori. Foarte mulți cititori au citit în esență doar o singură carte, deși în mod

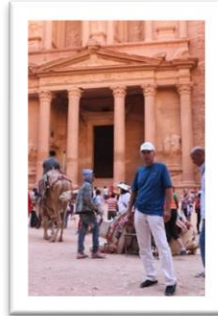
real au citit zeci sau chiar sute. În cazul cititorilor, procesul este similar celui din cazul scriitorilor. Cândva, încă din perioada copilăriei sau a adolescenței, fiecare cititor a descoperit "cartea" și, firește, subiectul cu care este în rezonanță. Cărțile citite ulterior nu fac altceva decât să repete ceea ce cititorul a găsit în prima carte; subiectul este cam același, diferă doar gradul de complexitate al prezentării, al elucidării sau, adeseori, al mistificării sale. Toate cărțile citite ulterior sunt variațiuni pe aceeași temă. Excepțiile de la regulă, ce apar atât în cazul scriitorilor cât și în cel al cititorilor, apar doar în urma efortului fiecăruia de a metaboliza experiențele de cunoaștere. Întotdeauna, o

experiență nouă de cunoaștere presupune o “ruptură de nivel”. Orice ruptură de nivel presupune producerea unui eveniment dramatic. Un exemplu elocvent: o lungă perioadă de timp,

un om citește doar lucrări științifice (de popularizare a științei) ce reflectă concepția materialistă. La un moment dat, omul în cauză are o criză existențială, indiferent de ce natură - criza existențială poate să fie generată de o boală, de un deces al unui membru al familiei, de o decepție etc. După

o anumită perioadă de timp scursă de la acel eveniment dramatic, omul se schimbă: începe să citească și alt tip de lucrări, iar cele ce-i hrăniseră ființa interioară până în acel moment nu mai prezintă nici un interes. Le consideră, dintr-o dată, puerile. Același fenomen se petrece, dar la un nivel mult mai profund, la persoanele care trec prin accidente ce presupun moartea clinică.

Dacă, anterior, au fost materialiste convinse, după producerea accidentului astfel de persoane încep, dintr-o dată, să fie interesate de religie, de parapsihologie, de aspectele spirituale ale vieții etc. În acest context, poate că ar fi util pentru orice cititor să-și reamintească ce evenimente din existența sa l-au determinat să fie interesat de anumite subiecte sau, eventual, ce evenimente

I-au determinat să schimbe subiectul preferat de lectură (aceiași lucru poate fi spus despre emisiunile TV, despre filme, despre ziare etc). Va remarca, poate nu fără surprindere, că nu cu mult timp înaintea schimbării subiectului preferat s-a produs un eveniment atipic – uneori, un eveniment dramatic. Evident, va remarca și faptul că experiența de cunoaștere generată de evenimentul respectiv a fost refulată, asimilată și metabolizată la nivelul sufletului - sau al subconștientului. Ulterior, după o perioadă de timp mai lungă sau mai scurtă, rezultatul asimilării și al metabolizării a defulat la nivelul conștientului, manifestându-se în existența cotidiană prin schimbarea comportamentului, a subiectului preferat de lectură.

Sucesiunea, de-a lungul vieții unui om, a tuturor experiențelor de cunoaștere poate fi desemnată prin expresia “biografie spirituală”.

Biografia spirituală a unui om se îngemănează, pe baza relației cauză-efect, cu biografia materială, dar nu poate fi redusă, într-un mod simplist, la ea. Biografia spirituală a unui om reprezintă *un alt fel de curriculum vitae*. Un *curriculum vitae* care, din păcate, nu figurează în nici un dosar oficial. Revenind la subiectul propriu-zis, se cuvine spus că un astfel de

eveniment s-a produs și în cazul autorului acestor rânduri. Noi experiențe de cunoaștere au generat, în mod cumulativ, un anumit tip de mentalitate, un anumit tip de comportament și, în cele din urmă, realizarea unui tip particular de producții materiale și spirituale. Pentru autorul acestor rânduri, biografia spirituală ("un alt fel de curriculum vitae") sau, mai exact spus, acumularea unei experiențe de cunoaștere de ordin spiritual a început destul de devreme și a continuat toată viața. Tocmai cunoștințele acumulate de-a lungul acestei căutări îndelungate i-au folosit semnatarului acestor rânduri la scrierea unor cărți; ele formează “experiența sa personală de cunoaștere”.

**CĂRȚI DE
CRISTIAN GĂNESCU**

*

FORȚĂ CONTRA FORȚĂ

*

OMUL ÎN AFARA TRUPULUI

*

UN MARE MISTER: OMUL CETĂȚEAN AL COSMOSULUI

*

ÎN FAȚA ETERNITĂȚII

*

KOSMOS

*

JOCURILE SORȚII - VIAȚA ȘI MOARTEA

*

TRIUMFUL LUMINII

TAINELE INIȚIAȚILOR VECHIULUI EGIPT

*

GARDIANUL MARI PIRAMIDE

*

ȚINUTUL OAMENILOR CERULUI

*

ROHMANII DIN OSTROAVELE ALBE

*

DACIA PRIMORDIALĂ

*

ISTORIA CRUCILOR DE PE DEALURILE AMARADIEI

*

CRAIOVA – PERLA VALAHIEI

*

DINASTIA NEGRU VODĂ

*

EXCALIBUR – IEȘIREA DIN MATRIX

*

EXAMPAEOS - CĂILE ZEILOR DIN ORIENTUL ANTIC

*

AGORA - DE LA SOPHIA LA PHILOSOPHIA

*

EXCELSIOR - MOȘTENIREA LUI ENOCH

CĂRȚI DE CRISTIAN GĂNESCU

